I. Peltz

Nopţile domnişoarei Mili ediţia a **II-a**

1976

Editura Eminescu

Bucureşti, Piaţa Scânteii I

DOMNIŞOARA MILI!... ROSTEŞTE ÎN gând acest nume şi 1 se pare că a oprit timpul în loc. Au pierit toate brazdele din obraji, oboseala dinlăuntru-i, boala care-l macină zi de zi. Iată-l, aşadar, în plină tinereţe, privind cu spaimă şi nedumerire acel cap de fată zănateeă, în ochii căreia ard flăcări. Un asemenea cap n-a mai întâlnit de-atunci nicicând.

E mică, despletită, bântuită de năluci, şi fuge de oameni şi de lumină ca o pasăre de noapte domnişoara asta Mili f O urmăresc vedeniile, poate, sau povara vreunui blestem.

Toate celelalte au dispărut definitiv. Înalte, scunde, voluntare, şovăitoare, s-au dus! Viaţa e plină de imaginea unicei fiinţe care i-a covârşit tinereţea şi n-a mai plecat dintr-însul, din sângele, din făptura sa. Anii au trecut — zece, douăzeci, patruzeci... Toate nopţile acestei Mili, domnişoară vârstnică, sunt şi ale lui, toate îndoielile, toate ră- fuielile cu destinul şi toate înfrângerile ei sunt şi ale lui!

A încărunţit, a obosit.

Trăieşte, întocmai ca fata de-atunci – astăzi bătrână profesoară, de pian, curiozitatea cartierului – numai noaptea, în nesfârşita noapte a amintirilor.

Mili a căzut în războiul vieţii, fără eroism. El, de asemenea.

Mili este o bătrânică uscată şi curată, care îşi îngrijeşte mâinile şi se piaptănă cu cărare la mijloc, nu vorbeşte eu nimeni şi nu mai doreşte nimic.

St

El a renunţat, de asemenea, la toate: îşi aşteaptă ceasul din urmă cu resemnare. Drumul străbătut nu i se pare lung şi nici deosebit: e drumul destinului.

Până la ivirea domnişoarei Mili – cea de astăzi, fireşte – s-

a izbit de atâtea măşti, de atâtea rânjete… Viaţa a fost scurtă, dar populată de capete ca o sală de teatru, aglomerată în serile de duminică sau de sărbători.

Capete… capete… Zâmbete proaspete înflorind un obraz ca o bunăvestire, ochi întunecaţi, ochi trăiţi, rânjete prematur obosite… Erau hotărâţi unii să înfrunte viaţa: s-o încalece. Alţii, trişti înainte de vreme, începeau să moară odată cu primăvara vârstei. Şi acum mai aude, în marea noapte, vuietele, răcnetele, chemările şi implorările lor.
Ale tuturor! Când încearcă să-i învie, îi pare rău de risipa asta a tinereţii, a dragostei, a biruinţei lor şi a înfrângerilor. Aude toate strigătele. Ale cui sunt? Ale vieţii, poate… Ale femeilor ciuruite de gloanţele disperărilor, ale „băieţilor44 cărora un dumnezeu zeflemist le-a lipit

— Prea târziu sau prea devreme – bărbi albe pe obraz şi le-a dezgolit – mărind-o ilar – fruntea… Până mai ieri purtau plete şi zvelteţea unui trup fără moarte.

Închide ochii şi evadează din odaia cu tavanul scoborât, în care a venit să vadă o bătrânică slabă şi puţin maniacă.
Ar vrea să nu-i cunoască nimeni gândul. S-o asculte pe domnişoara Mili, care se plânge de insomnie, şi să retrăiască viaţa, cu treizeci de ani mai tânăr. Să nu priceapă nimic profesoara de pian din ce se zbate înăuntru-i, nimic! Ar vrea să uite că se află lângă propria-i viaţă, moartă, lângă făptura dezgolită de speranţe, căreia nu i-au mai rămas decât nopţile, şi să reînvie în balul vârstei, în balul lumii… E în stare să danseze şi să cânte ca atunci, întocmai ca atunci…

Cine a tăcut deodată în odaia mică? De unde răzbate mirosul ăsta de brad şi de tinereţe? Şi cum se şterg toate din minte şi cum se înfăţişează iar vechile zâmbete, vechile capete?

E în mijlocul lor, cu obrajii aprinşi, cu ochii strălucind de visul netrăit, cu toată făptura în zbatere. Înainte şi în urma lui sunt alţii, zeci, sute, mii de tineri aprinşi la faţă, cu febră în fiecare gest, râvnind acelaşi paradis. Fetele sunt toate

prezente: casieriţa e mai palidă, ofticoasa e mai vioaie, actriţa a înviat parcă din morţi…

— Eşti mai obosit astăzi!

Cine a vorbit? O priveşte tăcut. E bătrână şi aceeaşi.

— Da, sunt mai obosit!

Domnişoara Mili îl ascultă şi-l înţelege.

Pe dinaintea ochilor lui închişi prezentului reîncepe viaţa de atunci, viaţa care nu mai revine niciodată.

…„Balul Rândunelelor”!… Lampioane colorate pe un cer de catifea. Măşti şi grimase… Repede, cămaşa albă şi cravata neagră. Dulapul nu mai seârţâie, mătuşa nu mai tuşeşte. Haina, mai periată ca oricând. E moale şi curată stofa şi strălucitori pantofii de lac, cumpăraţi la „Magazinul American44 din Piaţa de Flori.

O prăvălie ca un paradis al culorilor. Acolo oboseşte la casă, de zece ani, acelaşi cap blond de femeie sălbatecă. (Acelaşi? Dar cutele de pe frunte, care sporesc?) Este o mare dezamăgită, desigur, care ştie preţui cum se cuvine zâmbelul clientului pomădat şi ocheada bărbatului matur. Sau e, poate, o mare zeflemistă, căreia viaţa îi prilejuieşte numai glume amare. Priveşte lumea şi ghetele cu resemnare. Trăieşte singură între pereţii plini de fotografii şi de panglici colorate. Le-a adunat, sârguitoare, de când a păşit pragul vieţii şi-al prăvăliei. E familiara artiştilor de cinematograf şi a boxerilor, a muzicienilor cu plete răzvrătite şi a aviatorilor înapoiaţi victorioşi de prin diferite Africi nebănuite, a tuturor gloriilor de o zi, de un an sau de-o secundă. E obsedată de ei din vremi.

Îi urmărea cu râvnă şi afla la timp de căsătoria frumosului prim-amorez american cu partenera sa, măruntă şi neastâmpărată. Ştia câţi copii are aventurierul filmelor primejdioase şi de câte ori a divorţat. Ţinea în acest scop o vastă şi complicată contabilitate sentimentală.

Nu uita nimic. Se închipuia în tandreţe cu eroul melodramei mute care rula anevoie la micul cinematograf de cartier. (Nu-şi privea tovarăşii de bancă, urâţi, caraghioşi şi prost-

crescuţi.) Ea se mutase cu ochii, cu trupul şi cu sufletul, toată, pe pânza vie, alăturea de înaltul cavaler, şi suspina din adânc, sprijinită de umărul lui băr-

bătesc. O iubea, nu se îndoia o clipă. Puţin îi păsa de intriga piesei. Avea ea sub bluză o inimă care bătea repede?

Îşi construia – indiferent de ceea ce se ’ întâmpla pe ecran – drama ei şi epilogul care-i convenea? Pleca acasă fericită şi se aşeza la masă, unde întârzia până la ivirea zorilor, aplecată peste filele unei scrisori fierbinţi adi-esate lui... N-aştepta răspuns. Ce i-ar putea scrie mândrul artist, obosit de atâtea femei şi de atâtea uşoare cuceriri? În toate sertarele avea asemenea scrisori, vechi şi parfumate, unele rupte şi întrerupte altele. Când afla de trădarea logodnicului închipuit, cădea la pat, bolnavă.

Gazda presupunea o răceală trecătoare sau o tulburare stomacală şi-i oferea leacuri ştiute. Ea le respingea cu blândeţe. De unde să bănuiască biata femeie că marele artist din Londra a părăsit-o şi s-a încurcat cu vedeta austriacă, picată în odaia lui la un ceas nepotrivit de seară? Când a încercat să-i mărturisească zbuciumul, a întâlnit nişte ochi speriaţi într-un obraz umflat şi o nedumerire pe care o încercăm numai înaintea pensionarilor ospiciilor. N-a stăruit: a înţeles că nu se poate înfăţişa cum e şi că trebuie să-şi ascundă bine aventura. A glumit, prin urmare! Să fie liniştită gazda: nu e nimic adevărat din ce i-a spus. Avea şi puţină febră. În aceeaşi seară a legat o idilă calmă cu neamţul tăcut şi sfios din filmul proaspăt adus în cartier.

E un băiat bun şi o s-o înţeleagă. E, mai ales, foarte statornic. Aşa sunt mai toţi timizii, care abia ating mâna iubitelor şi se înroşesc de câte ori întâlnesc privirea fetei, candidă şi ea. Cu acest tânăr cuminte va rătăci prin parcuri vaste în nopţi fierbinţi de iulie, când cerul e imens şi aerul încărcat de toate miresmele închipuite. În copaci vor cânta păsări triste şi de undeva, de departe, se va auzi, vătuit,

chemarea oraşului părăsit. O va îndrăgi cu adevărat neamţul! Simte ea asta şi nu se înşela! începu să-l urmărească atent prin toate cinematografele şi pe toate afişele. Odată, din fuga automobilului, cât p-aci să cadă.
Un ţipăt ascuţit, de femeie îngrozită, a speriat şi a indispus spectatorii. Ce e? Cine a fost? Casieriţa s-a ghemuit pe scaun, s-a strâns între fuste, ruşinată, şi a tăcut. Unii, supăraţi, au înjurat cu voce tare: „Cine dracu ne mai sperie? 44 Alţii au hohotit, dispreţuitor... Altă dată l-a văzut sărutându-şi prea apăsat logodnica fictivă. Cu mare greulate şi-a înăbuşit suspinul şi plinsul. Acum îl pierde, poate! Băieţi de felul lui, fără experienţă, pot fi uşor amăgiţi. S-a hotărât să-i scrie. A stat ceasuri întregi, umplând pagini multe de hârtie roză cu lamentări şi sfaturi. Are fă-i trimită scrisoarea; de astă dată dragostea ei e autentică. Era convinsă că o asemenea epistolă, primită de neamţ, îl va mişca, îl va interesa. Este, îşi va spune el, undeva, în România, o fată simplă şi iubitoare care îl „adoră" altfel decât roiul admiratoarelor obişnuite. Da, altfel, cu totul altfel. Pentru el ar fi în stare să moară liniştită şi fără pic de regret. Când a sfârşit, dimineaţa poposise la fereastră. Îşi pipăi tâmplele. O durea ceafa, ochii îi erau injectaţi, şi la lumina zilei pricepu că e zadarnic să-i trimită foile scrise cu aprindere. Dimineaţa i-a dizolvat speranţele, a făcut-o lucidă. Vede mai bine cât de obişnuită e casa, mobila, strada. Niciun mister nicăieri,
Resemnată, cu cearcăne în jurul ochilor obosiţi, casieriţa îşi încuie scrisoarea – a câta? — în sertar. Porneşte, apoi, cu pasul greu, spre magazinul din Piaţa de Flori, întocmai ca ieri, ca alaltăieri. Acolo va întâlni mustaţa bine întoarsă a „directorului44 – un craidon viteaz în bătăliile sale sentimentale – şi capetele de ceară ale băieţilor, slujbaşi îmbătrâniţi prematur şi aşteptându-şi parcă fiecare, sfârşitul ân acelaşi chip: cu mâna la reverul hainei, pe gânduri. Nimic nou ân prăvălie, nimic nou în vorba clienţilor.

Misterul revine seara, la cinematograf, şi după aceea acasă, când se închide în odaia ei săracă.

Acum e sigură că nu va mai intra în legături cu amorezii de pe pânză, nici cu aventurierii filmelor. Nu eşti liniştită cu ăştia. Ţi se strecoară pe uşă când îi crezi mai aproape de tine. Atâtea frumuseţi libere circulă doar pe bulevardele planetei, atâtea dezamăgite au umplut doar continentele cu blondeţea părului lor abundent şi cu bijuteriile lor de preţ! Oricât ar rezista primii-amorezi, tentaţia e prea mare, prea vie, prea stăruitoare. Nu, nu, nu!

Nu se va mai lega de artişti. Oh, boxerii, oh, luptătorii de circ!... Voinicii ăştia sunt mai leali, mai statornici. Sunt sinceri, li se vede în ochi puritatea. Nu-şi complică viaţa, n-o speculează, nu sunt în stare să-nşele sau să mintă!

Casieriţa colecţionează de câtva timp numai fotografii de bărbaţi în tricou, la modă în acest an de sfârşit de epocă,

bărbaţi **cu** pieptul **bombat** şi **cu ochi** severi, de **învingă**tori. **Nu** ştie pe car să-l aleagă, cu care să rămână noaptea într-o lungă **şi** neauzită dispută, căruia să-i mărturisească neliniştile. Odată a stat aplecată peste **o** fotografie **până** au podidit-o lacrimile. I s-a părut că buzele groase ale luptătorului prind a-i zâmbi dispreţuitor. Desigur, are şi ăsta o iubită, o nevastă, dracu ştie ce! Şi ea, naivă, credulă şi curată, l-a iubit! Ar fi rupt toate fotografiile din poşetă şi ar fi sfârşit şi ea spânzurându-se, cum intenţionase demult, dacă nu s-ar fi vestit şi în acest an „Balul Rândunelelor”...

Când i-a împachetat pantofii de lac, a avut un surâs cald pe buzele albe. L-a şi întrebat dacă vine la bal. Da, vine! Chiar pentru bal şi-a cumpărat pantofii de lac!

Atunci de-abia i-a zărit el faţa, cam lată, cam mare, deschizându-i-se ca o floare de câmp. Numai o clipă a stăruit o lumină vie pe obrajii-i unsuroşi. Apoi ochii i s-au întristat, parcă, şi a rămas câtva timp nemişcată. El a întârziat puţin cu pachetul în mână. Ar trebui să-i spună

ceva.
Dar ce anume? Că nu e frumos să se omoare cu firea?
Că are să treacă şi supărarea ei nouă, cum au trecut celelalte? Dar care sunt „celelalte11? El nu ştie nimic... Cu douăzeci de ani în urmă, casieriţa – fâşneaţă de optsprezece ani, ignorând pudra şi roşul de buze – a mers pentru întâiaşi dată la „Balul Rândunelelor”. A dansat, caldă şi proaspătă cum era, cu patronul magazinului, care, deşi însurat şi tată respectat a patru copii bine împliniţi, cutreiera saloanele, înfometat de carnea parfumată a codanelor. Caută slujbă? Cum a ghicit, într-adevăr, e uimitor!
Are s-o primească el casieră. Are chiar nevoie de-o asemenea fată pricepută. Nu e muncă grea, i se potriveşte slujba de minune. Şi ce-i place e că e tânără şi cuminte.
N-are nevoie de stricate la el la magazin. Are oameni serioşi, oameni de familie!... Dimineaţa, când ultimii cavaleri se îndreptau spre casele mizere de la marginea oraşului, patronul a invitat-o la un restaurant, undeva la Şosea. Au cântat încet şi au suspinat cu meşteşug ţiganii în camera din fund a cabaretului – îşi simte şi acum, după douăzeci de ani, ochii plânşi – şi-apoi el a sărutat-o pe frunte şi pe ochi, şi-a blestemat viaţa, n-a avut un ceas fericit, şi iar a strâns-o de mână... Era demn de milă, puţin chel şi puţin burtos cum se afla. Dar atât de tandru, atât de umil! Şi a consimţit să bea (din ce în ce i se face mai cald), şi a cerut şi altă sticlă, şi mai rece, şi mai spumoasă!
Dacă dansează pe masă? Cum nu? Goală, goală, ca într-un vis de beţie şi de dragoste. A aplaudat, zgomotos, şi a îngenuncheat în faţa ei... De-atunci, mărturisi el, începu să cunoască viaţa, preţul ei, ştiu, în sfârşit, de ce respiră, de ce îşi pierde nopţile şi îşi consumă ceasurile care nu se vor întoarce niciodată. Asta-i dragostea, dragostea după care grăsunul negustor aleargă de patruzeci de ani... Afară ningea egal ca într-o poveste. În mica odaie de restaurant mirosea bine coaja de portocale şi şampania. Îşi zvârli

pieptenul din cap, părul i se prelinse peste ochi. Bărbatul o sărută pe frunte, părinteşte. Tremura. De azi înainte

— De azi – începe viaţa lui! Are şi-acasă o femeie, are şi copii, n-o minte!; dar se face întuneric într-insul de câte ori pomeneşte de cămin. Unde nu-i dragoste!... Da, da! pricepe şi dânsa. La optsprezece ani, fetele mahalalei au învăţat de toate. Au o singură odaie, şi între cei patru pereţi se iubeşte şi se boleşte, se ceartă şi se împacă lumea.

Puştancele şi nevârstnicele se rotunjesc repede, nimic nu mai rămâne taină ochiului şi minţii. De ce s-a însurat, atunci? Negustorul oftează şi ridică din umeri, dezolat.

Cine poate răspunde la o asemenea întrebare?! Fatalitatea, singură ea!... Au trecut douăzeci de ani. A trecut, poate, toată viaţa ei. Ceasul de atunci nu s-a mai întors niciodată.

...Ea a continuat să obosească la „casă", să îndrăgească boxeri şi aviatori, dar n-a mai mers la „Balul Rândunelelor". Negustorului i-au crescut burta şi chelia şi a obosit:

nu mai dansează, nu se mai spovedeşte nimănuia. Femeia de acasă i-a mai dăruit doi pui de oameni şi s-a mai îngrăşat... Casieriţa se trezeşte brusc. Ah! restul, a uitat să-i dea restul! Şi patronul o priveşte cu alţi ochi decât în noaptea dusă pentru vecie. E nemulţumit de încetineala cu care mânuieşte banii, de privirea tristă cu care întovărăşeşte pe clientul tânăr, de aerul ei absent. Şi totuşi, îşi spune femeia, ea are mâinile de atunci – mâini pe care le-a sărutat grăsanul –, are ochii de atunci, în pupilele cărora şi-a adâncit propria-i nelinişte, este ea, întreagă, aceeaşi care i s-a dăruit fără complicaţii în odaia restau-

rantului de noapte, în timp ce afară ningea frumos, ca astăzi, poate, sau cum n-are să mai ningă nicicând!... Prin urmare, o să-l întâlnească diseară? Da, o să-l întâlnească...

Îşi trage pantofii şi e vesel! Luciul lor impecabil îl umple de-o bucurie nouă. Ciudat, a văzut atâţia bărbaţi serioşi în ghete de lac – a nunţi, la serate, în reuniuni de familie – păstrându-şi masca gravă de ingineri şi de petrolişti. Şi-a

încălţat pantofii şi iată-l altul, mai viu, mai zglobiu. E în stare să fluiere chiar. N-a fluierat de mult!
Nici în copilărie nu izbutea. Ilămânea mirat şi îngândurat' de câte ori auzea chemarea triumfală a tovarăşilor săi de-o şchioapă care ştiau să fluiere lung şi diferit. După douăzeci de ani, prin urmare, casieriţa va veni iar la „Balul Rândunelelor"!

Cum de se izbeşte mereu de ea? N-a interesat-o, asta o sigur! Ea nu mai reţine privirea de obicei aprinsă a unui tânăr de douăzeci de ani. Totuşi, a fost atât de tristă, i-a vorbit atât de stins, a zâmbit atât de resemnat...

Iat-o şi pe mătuşa, cu obrazul ei obosit şi cu nelinişteа ei groaznică în ochi. Îi urmăreşte fiecare mişcare, speriată parcă, şi gata să ţipe sau să leşine. E, de când o ştie, în aşteptarea catastrofei. Aşa a fost dintotdeauna mătuşa. E adevărat, viaţa nu i-a însorit zilele trăite în aceeaşi casă, în acelaşi chip. Moartea s-a plimbat prin familie ca pe o moşie proprie. Femeia aştepta veşnic sentinţa medicului sau a farmacistului. O vede, în copilăria-i ceţoasă şi în adolescenţa-i de curând sfârşită, ştergându-şi ochii de lacrimi sau implorând pe cineva – pe oricine – să facă sau să nu facă nu importă ce. A intrat în casă, şi acum, nervoasă, dar tăcută, îl priveşte crunt. Ar vrea să-i impute veselia, tentativa zadarnică de a fluiera, sau noaptea albă pe care o prevestesc pregătirile lui festive? Dar el nu-i dă răgaz. A terminat. E în negru, e pudrat şi are o frezа lucioasă, optimistă. Acum i-a pus o mână pe umeri şi-i spune că pleacă. Dacă se-ntoarce curând? Nu, fireşte că nu! „Balul Rândunelelor" începe târziu, după miezul nopţii. De ce nu se odihneşte? De ce nu se întinde pe canapea? Unde aleargă aşa, într-un suflet? Nu poate întârzia! Nu e obosit deloc şi nici un pricepe cum poate fi cineva în stare să se întindă pe canapea la un asemenea ceas nepotrivit. N-aude freamătul de-afară, chemările îndepărtate ale nopţii curate şi ale cerului sărbătoreşte luminat, nu simte că balul e prevestit de calmul de-afară, de bucuria felinarelor, de

râsul fetelor, înapoiate mai tinere acasă, şi mai înviorate? Şi-apoi, îl aşteaptă băieţii;
cafeneaua trebuie să fie plină de ei şi unii s-or fi mirând că nu-l văd încă la masa lor! Băieţii! Mătuşa oftează şi clatină din cap. Li cunoaşte ea! îi ştie cât sunt de primejdioşi băieţii ăştia ahtiaţi după toate curviştinele şi în stare să-şi piardă viaţa, la iuţeală, într-o încăierare de sfârşit de noapte şi de chef! Unii vin cu capul umflat, bandajaţi şi însângeraţi. Au fost transportaţi cu targa la spital, şi de acolo acasă, la mama şubredă, care îşi scoate, tremurând, ochelarii de pe nasul subţire, să-şi privească feciorul desfigurat sau fratele mai mic, uluit de întâmplare! Ei ostenesc prin prăvălii ziua, sau prin ateliere, şi încep viaţa odată cu înserarea. Atunci se înţolesc cu ce au mai bun prin cufere vechi, îşi înfloresc butoniera şi se piaptănă, şi se stropesc abundent cu parfum de liliac... Alţii se pomenesc duşi din sala balului în beciul poliţiei sau al puşcăriei. Au scos, înfierbântaţi, cuţitul din buzunar – prea era îndrăzneţ vrăjmaşul! — şi l-au înfipt la repezeală în pieptul ăluilalt!... Se întâlnesc în ceainăria gangului cu fotografii, acolo unde răsună câteodată glasul stins, dar dulce, al actriţei cu păr alb la tâmple, care a iubit mult în cei cincizeci de ani de viaţă şi care a colindat Americile ca pe nişte uliţe de-ale cartierului! Femeia e răbdurie şi bună cu băieţii. Dintr-o ochire îi cântăreşte. Asta, brunetul cu ochii tulburi, ar trebui să se mai astâmpere. Îşi cheltuieşte prea repede tinereţile. Sunt bune, fireşte, nopţile îngropate sub plăpumi colorate, alăturea de trupul, numai foc, al fetelor libere. Dar, iată, ochii îi joacă nesiguri în orbite şi pe obraji i se aşterne o paloare ca o umbră. O
să-şi mănânce anii în câteva nopţi... Dar ăla, bălan şi lungan, stângaci şi cu vocea când curată, când hodorogită? A
dat de-o leliţă pofticioasă şi-a uitat de toate. Nu e rău, cugetă actriţa, e chiar prea bine clădit pentru vârsta lui puţină, dar o asemenea dragoste nepotrivită îl usucă şi-l

ucide. Ce să mai spună de puştanul care, începând de dimineaţa, la ceasul şovăielnic al răsăritului de soare, şi sfârşind târziu, în noapte, culege de pe bulevarde şi din restaurante codanele uitate acolo şi părăsite? E în stare să-şi încerce vitejia într-o singură zi cu zece muieri! Au să-l găsească într-o zi răpus la o margine de drum sau într-o odaie de hotel!... Când e numai lume cunoscută în ceainărie şi nicio ureche străină, când viscoleşte dincolo de fereastră sau plouă mărunt în toamna galbenă care a cuprins ca o boală oraşul, artista, neinvitată, îşi începe eântecul. E vorba, mai totdeauna, de fiul nevinovatei bătrâne care a plecat în lume, ars de dorul vieţii. Unde o fi astăzi, când acasă revine primăvara, şi mama – mama lui – a împietrit în pat aşteptându-l? „Copilul meu...
copilul meu11, cântă actriţa şi se vede bătrână şi mamă, şi-şi simte inima prea vie sub bluza subţire, şi o năpădesc lacrimile. Ea e mama părăsită! Disperarea pune stăpânire pe dânsa şi-şi lasă capul între palme, şi plânge încet, să nu supere pe nimeni. Dar patronul nu se înduplecă. Actriţa asta, care înainte consuma abundent şi aducea des o armată de prieteni şi de cunoscuţi în bunele dimineţi de iarnă să-şi prelungească petrecerea în ceainăria vagabonzilor, e acum înfrântă, săracă şi singură. Când plânge, e mai urâtă şi mai izolată de lume. Unii clienţi, care intră în timp ce ea cântă, se întristează când o văd sau strâmbî din nas, plictisiţi. „Afară! zbiară omul, alarmat. Afară!" Şi se uită, gâtuit de panică, jur împrejur, nu cumva s-o vadă burghezii liniştiţi care vor să-şi soarbă pe îndelete ceaiul înainte de a porni la prăvălioara întunecoasă din uliţa apropiată sau la cealaltă cafenea din centru, unde „lucreează". Acolo consumă doar o dulceaţă – de nevoie! — şi aşteaptă... Nu, nu e nimeni în sală! încearcă să-l convingă femeia; şi-apoi, unde să iasă? Afară vin ierni grele şi-i vifor şi nimeni n-are s-o întrebe dacă şi-a încălzit bine trupui ostenit, nimeni! N-o chinuie atât foamea sau oboseala, cât singurătatea asta de plumb care i-a intrat în

sânge şi o răpune încet-încet. Pe vremuri – ehe! — alţi băieţi, alte chipuri, alte rânjete şi alte ţipete! Ţipete de dragoste, fireşte, chipuri aprinse în jocul ştiut, fireşte, rânjete tinere de bestii vesele, care nu cunosc cununia cu tăcerile şi cu gândurile! Au iubit-o toţi, în pat bogat (pretutindeni numai mătase!), sau la margine de şosea în nopţi fără sfârşit, în odăi banale de hotel sau în trăsuri cu coşul ridicat, în cabina ei de actriţă, în fugă, sau în tren, î n timp ce toate visurile o năpădeau ca o beţie de miresme. Dar au trecut anii şi a trecut şi ea printr-înşii, fără nicio socoteală. N-a dăruit nimic, n-a păstrat nimic. Au ars, ca lumânările, frumuseţile întâlnite şi pulbere au ajuns speranţele zadarnic adunate sub tâmplă…

Ah! banda asta a prietenilor lui – îi cunoaşte, da! da! Îi cunoaşte bine, nu i-ar mai cunoaşte! Sunt restaurante, pe bulevard, care nici un se încumetă să-i primească! Li se dă bere – una singură de fiecare lungan – şi sunt poftiţi aiurea.

Băieţii nu refuză nimic. Pleacă, veseli şi cu ochii aprinşi, alături ea, la celălalt „local familial44, unde pun stăpânire pe mese ca pe nişte bunuri proprii. Chelnerii îngălbenesc, fiecare presimte sfârşitul. Nu se îngăduie închiderea la ceasul ştiut, nu! Masa e răsturnată, vocile se amestecă, unii cântă gros, pomenind, moldoveneşte, de vetre şi neveste imaginare, alţii s-au dus şi s-au întors cu fetele culese la noroc prin uliţe. Ameţite de strigătele tinereţii şi de cele câteva pahare de vin turnate la repezeală pe git, râzind fără pricină şi jucându-şi trupul prea strâns în corset, fetele îndeamnă masa la rezistenţă. Patronul e pălmuit, o sticlă zboară în capul prietenului, cineva a fluierai lun;;. O, cunoaşte bine mătuşa revenirile acelea în zorii zilei au inlârxierile, care o sperie şi-o îmbătrânesc! După trei zile, iala-l mai slab şi mai vesel ca oricând. Ce s-a int. Împlat? Unde-a fost? Nu s-a întâmplat nimic. N-a fost nicăieri. Cere de mâncare şi înghite, lacom, şi vorbeşte cu gura plină, şi e dornic 4e somn şi adoarme îndată greu, ca după boală… Iată, a mângâiat-o pe obraz. E osos obrazul matuşii, vechiul

obraz pe care-l cunoaşte din copilărie, când
Îndrepta spre femeie ca spre ultima speranţă ochii lui speriaţi de orfan! Să nu se mai necăjească zadarnic, n-are să bea în timpul dansului, asudat şi agitat. Nici cu fete n-are să meargă la hotel – ca două deodată şi necunoscute. Nu, n are să se mai repete ruşinoasa poveste de anu' trecut, să 1 creadă! Anu' trecut era mai crud, mai năuc. O întâlnise în grădina publică. Picase în dimineaţa aceea din provincie. O dragoste, cândva, fără urmare. El, corupătorul, a fugit, ca da ebieei... Au mâncat într-o cârciumă, în apropierea micului hotel destinat parcă perechilor grăbite, şi apoi s-au încuiat sus, într-o cameră apropiată de cer şi de Dumnezeu. Dimineaţa a uitat totul. După trei-patru zile, ruşinea ochilor plecaţi, vizitarea zi de zi a doctorului blond, care de treizeci de ani se îndeletnicea cu tămăduirea
Uretrelor umflate, a prostatelor iritate şi a scurgerilor, a scurgerilor fără sfârşit, tortura întrebărilor mătuşii. Ah 1
cum ştia să întrebe femeia asta de bine şi de des, şi de adânc. Băi de şezut, să nu care cumva să uite de de, să nu care cumva să se culce, obosit cum îl ştie şi cam zănajfcec, fără să le facă. Nimic n-ajută mai bine ea apa fierbinte. O întreagă poemă băile acelea de şezut! Venea mătuşa cu ligheanul, înjurând, blestemând, clătmându-şi ca şi acum capul îngrijorat, şi-l obliga să-şi scoată pantalonii şi să încerce apa! îi e ruşine? Doamne-Dumnezeule, dar de mers la stricatele acelea infecte nu i-a fost ruşine?

O să se otrăvească într-o zi – săturată până dincolo de cap de atâtea necazuri –, o să se spânzure în pod, asta o să facă! încearcă apa şi scoate un strigăt: „Ah!" (Un
„ah!" ascuţit şi mortal.) Apa e fierbinte – femeia şi-a fript degetul pe care sarea şi ceapa bucătăriei l-au subţiat şi iritat. Vrea, să iasă şi se împiedică, şi e cât p-aci să cadă.

Îl

O tragedie!... îşi sfârşea baia şi îşi tăinuia rufele, cu ochii mereu la pândă, cu ochi de tâlhar. În curte mai avea un tovarăş de suferinţă, un ovrei roşcat, cu privirile aprinse;

cam zănatec. El se trata singur. Se încuia în privata din fund şi de acolo zbiera de câte ori i se părea că trebuie să-şi vestească boala ca pe-o cucerire, ca pe unica-i glorie.
Zilele treceau greu şi scurgerile nu mai încetau. Doctorul îi asculta, calm, lamentarea şi ridica din umeri: „Tinereţea!” Asta ştia să spună: „Tinereţea!” Ca şi când cuvântul ierta şi lămurea totul. Apoi îl întindea frumos pe masă şi... iar gâlgâitul apei... iar încercarea prostatei! În săliţă aşteptau bătrâni trişti, băieţi de prăvălie, zgomotoşi, po~
vestindu-şi aventura cu vorbe de ocară, tinere midinete şi rar câte-un dascăl de şcoală primară, cu haina încheiată până la gât şi revoltat de „obrăznicia44 celorlalţi... Nu, mătuşă, nu se va mai repeta întâmplarea. De atunci, de acum un an, a mai crescut la trup şi la minte şi nu mai cade!
Femeia e cotropită de prevestiri rele şi-l pipăie pe frunte şi pe ochi şi vrea să vadă dincolo de haină şi de piept, să se încredinţeze că tânărul nu va mai greşi. O, de n-ar mai greşi! E singur, săracu’, ca un câine de-abia aciuat pe lângă o casă. Mă-sa a murit demult, tat-su este şi nu este;
singur a rămas băiatu, cu tinereţile şi cu ispitele şi cu primejdiile ei! Şi, totuşi, cât de grăbit e şi cât de vesel!
Ce-l aşteaptă în noaptea de argint? O femeie? Un dans?
Un chef? Ei şi? Mătuşa clatină iar capul – oh! ce poză idioată! şi i se face cald sub gene, şi-o cuprinde mila de toate câte se petrec sub cerul înalt al oraşului, toate, fără întoarcere i Uite, azi e încă slab şi neastâmpărat – mânz în haină neagră – şi mâine îl şi vede cu obrazul brăzdat de cute şi cu ochii stinşi, mâine, când reumatismele îi vor apăsa oasele şi oboseala grea îl va ţintui ceasuri şi zile în jilţ. Întocmai ca pe înaintaşii lui, întocmai ca pe urmaşii lui! ... Plânge mătuşa? Nu, aşa îi sunt întotdeauna pleoapele: roşii. Şi sub de, ochii în panică, necontenit urmăriţi de viziuni de iad, în adăstarea catastrofei.

— Ce e? De ce te-ai întristat?

Ce voce caldă, gândi femeia. Asta-i vocea familiei. Toţi

bărbaţii familiei vorbesc aşa, cald, adânc, grav. Aşa vorbea tata, aşa fraţii ei.

Nu în am întristat! De unde o mai scoţi şi p-asta? Am ochii roşii de nesomn. Am suferit mult! Ce ştii tu? Eşti tânăr, un puştan mai răsărit, asta eşti!

Tăcu, deodată, lăsându-şi capul în piept. Băiatul n-are să priceapă plânsul ei, tristeţea ei. De astă dată n-o doare nimic, n-o mai îngrijorează nimic. O tinereţe întreagă îl copleşeşte pe nepot, şi nu i se poate împotrivi! Nici un e bine să i se împotrivească. Trebuie să cânte şi să zburde — e timpul lui. O doare însă altceva: conştiinţa că flacăra asta a tinereţilor dezlănţuite durează puţin. Asta o doare.

În familia ei, tinereţile se duc repede-repede. De mila lui e întristată astăzi, de viaţa lui, care se va isprăvi curând.

Nu, n-are de unde să ştie tânărul ăsta, în haină neagră şi în pantofi strălucitori de lac, n-are de unde să ştie ce fierbe într-însa.

— Ai suferi mult… ai suferit mult! o imită, supărat, nepotul. Mereu te~aud vorbind aşa! Bine, te cred, ai sufei'it mult! Poate că am şi eu o vină! Ţi-am spart odată un geam sau am zbierat şi te-am trezit din somn! Nu?

Sunt întâmplări grozave! Gro-za-ve!

Privi spre mătuşă, ursuz. Ridicase capul. Pe obrazul ei strălucea, cu lumini de aur şters, un zâmbet liniştit.

Cum de s-a ivit o asemenea linişte pe capul ei răzvrătit până acum o clipă? Femeia îl privea cu blândeţe, cu o uşoară compătimire parcă, aşa cum nu l-a mai privit de mult. „De ce? se întrebă el. De ce priveşte aşa? Sunt palid', tuşesc? N-am, poate, o ţinută bărbătească? Trebuie să fiu caraghios în hainele astea, cine ştie? Ceva trebuie să fie, în" sfârşit!" E atât de rar în costum negru şi în pantofi de lac! Desigur, îmbrăcămintea nu i se potriveşte: ochiul femeii vede bine, de astă dată, lucid.

— De ce te uiţi aşa la mine?

Vorbi răstit.

Femeia continua să-l privească, tăcută şi tolerantă.

— Spune: de ce? Hai, spune!

Ah, ochii ăştia umezi şi capul ăsta obosit, de femeie simplă, bântuită de catastrofe. Nu-i răspunde nimic.

— Ţi-e milă de mine, aşa-i?

Mătuşa se apropie de el cu paşi uşori. Îi e teamă acum de orice zgomot. Umblă încet, să nu rănească, parcă, podeaua. Îi pune o mână pe umăr.

— Ce faci? Ce e asta? De ce mă mângâi?

Revolta i se dizolvase ca sub puterea unui miracol. Se simţea stânjenit.

Femeia nu putea sau nu ştia ce să-i spună. Îl mângâia cu gândul dus în trecut. Mângâia tinereţile lui şi ale tuturor bărbaţilor din familia ei. Nici un ştie ce-l aşteaptă, săracu'! … Cântă în trupul lui mii de muzici. Ard într-însul mii de lampadare. E numai zvâcnet şi numai jar. Mâine, însă, toate vor dispărea. Tinereţile lui vor păli, ca şi când n-ar fi fost vreodată! Şi el nu ştie nimic, nu bănuieşte nimic… Asta e drama tuturor, gândi ea. Trăim în neştire şi ne consumăm viaţa. Când nu mai e, pricepem adânc valoarea comorilor pierdute. Dar e târziu, prea târziu!

— E târziu! La revedere! se auzi glasul băiatului, ca şi când ar fi răspuns gândurilor femeii.

Tresări.

— Târziu? E târziu? se miră mătuşa.

— Desigur! M-aşteaptă lumea! Toată lumea trebuie să fie la ceainărie!

— Aaa… de ba vorbeşti! Da, e târziu! se dumiri ea.

Du te! îşi luă mâna de pe umărul lui: Du-te! mai spuse, zâmbind mereu. Dar bagă de seamă… să nu asuzi! Să nu bei rece, să-ţi înveleşti bine gâtul! E frig!…

— Da, da!

El o asigură, plictisit, că are să asculte şi are să-i împlinească toate dorinţele.

…A ieşit? N-a mai rămas nimic din persoana lui subţire şi neastâmpărată în casa plină încă de parfum şi de nelinişte? Nimic? Şi, totuşi, oglinda îi mai păstrează chipul pistruiat, şi

toată fiinţa lui arsă de tulburătoare întrebări lăuntrice parcă mai stăruie în odaie. L-a înghiţit marea noapte de afară? Nu, e numai amăgire! A plecat, în plină tinereţe victorioasă, la bal. Tinereţea îşi trăieşte balul, asta-i tot! De la fiul potentatului până la calfa de croitor, toţi îşi ameţesc visul netrăit într-o sală luminată.
Toţi îşi simt sângele aprins, sângele tinereţilor... îl vede, gâfâind şi asudat, la braţ cu una dintre fetele cartierului. Trebuie să fie frumos, acolo, între flori şi măşti, în sunetele muzicii... Ea n-a fost de prea multe ori ’la bal în tinereţile ei moarte! Odată au luat-o cu de-a sila prietenele. Era o noapte rece de decembrie. Mama a încuviinţat aventura. „Să petreci şi tu puţin, acum, cât eşti tânără!”... Sala era luminată ca într-un vis de-al ei din copilărie. A trebuit să închidă ochii. O durea atâta lumână, şi-o întrista. Modistele, şi croitoresele, şi prăvăliaşii se mvârteau în mijlocul salonului, obosiţi şi ”surâzători după valsul de-abia sfârşit. Ea voia să danseze, nu importă cu cine, numai să danseze. Voia să uite de toate, de casă, îndeosebi, şi să fie întocmai ca prietenele ei —
nepăsătoare, veselă, tânără... cât mai veselă şi mai tânără!
Dar şi-a adus aminte de chipul galben al fratelui mai mic, căruia îi dădea, cu mâna ei priceputâ, medicamentul în fiecare noapte, înainte de culcare. Tuşea băiatul şi se învineţea. Acolo, în bazarul de mărunţişuri, unde salahorea, n-avea ore anumite de lucru. Pleca devreme şi se întorcea târziu, adesea după miezul nopţii. Dacă o găsea dormind, nu mai lua doctoria. A doua zi tuşea mai rău. Mama ştia când „ofticosul44 – cum i se spunea, pe jumătate în glumă, pe jumătate în chip de compătimire – n-a luat lingura obişnuită de sirop. Şi atunci o privea încruntată. Cu băiatul care se grăbea spre bazar, n-avea nimic. Ei îi făcea imputări mute din ochi. După primul vals a pălit. Medicamentul! Tovarăşele au râs, amuzate: „Mare grijă, auzi! Nu e nimic, încearcă de s-o mângâie, ai să-i dai lingura dimineaţa. Uite, începe iar dansul! Are să fie şi program!...” Dar ea n-a

putut să rămâie. A părăsit, zdrobită, balul.

— De ce te-ai întors? s-a mirat mamă-sa.

Nu voia să-i spună.

Femeia a stăruit, speriată.

— Ce e? Eşti bolnavă, poate, şi tu?

Apăsă pe ultimele cuvinte.

— Nu! Nu sunt bolnavă! Sunt obosită!

Curând sosi şi fratele, sloi de gheaţă. Tremura în paltonaşul de ocazie.

— M-aştepţi, m-aştepţi! făcu el supărat către sor-sa. Medicamentul, nu-i aşa?

Vinovată,. Fata înclină capul. Într-adevăr: îl aşteptase ca să-i dea medicamentul. De-abia atunci a priceput şi mama de ce i s-a înapoiat fata de la bal…

Altă dată a întârziat mult în faţa salonului luminat, neîndrăznind să intre. Afară se adunaseră, ca înaintea tuturor sălilor de dans, femei în zdrenţe şi bătrâni. Mulţi semănau cu rubedenii de-ale ei. Oamenii, aproape degeraţi, cerşeau un gologan pentru un lemn, pentru o ţoală.

Dincolo de geam, se iubea, se petrecea. Dincolo – tinereţea lumii, dezlănţuită. Dincolo – viaţa! Aici, în stradă, calicii – cei căzuţi în drum, învinşii. Asta se poate întâmpla oricui. Se poate însă întâmpla, mai ales, rubedeniilor ei. O familie osândită, o familie de înfrânţi. Se gânclea la câte un unchi de-al ei. Poate că degeră şi el acum, în odaia lui rece şi izolată. Şi ea să petreacă la bal! A stat mult timp înaintea sălii şi n-a intrat. S-a înapoiat acasă, pocăită…

Cel puţin băiatul ăsta, nepotu’ ei, să-şi trăiască tinereţile! Ea ştie bine cât de scurte sunt de, îndeosebi în familia lor. Se aşează la fereastră. Afară ningea calm. Aşa a nins întotdeauna de-a lungul anilor ei duşi. Mama era o femeie tăcută şi muncită. Avea copii slabi şi mereu bolnavi, îşi găsea tot felul de vini. Se socotea răspunzătoare de oftica unuia, de reumatismul altuia, de şubrezenia tuturor. Îşi trecea ziua între doctori şi farmacii. În afară de ofticos, mai avea un băiat, lucrător, undeva într-un atelier. Se văita de

pântec şi nu mânca mai nimic... Erau două fete, ambele covârşite de boli. Soră-sa, mai tânără, avea migrene şi i se spunea „prinţesă44 din cauza aerului ei suferind, a obrazului ei palid şi a chipului în care mânca: puţin şi cu mari dificultăţi.

Tata era şi el şubred şi sta toată ziua cu acul în mână, aplecat peste o haină. Suferea de o boală tainică, pe care niciun doctor n-o putea dibui. Au fost cu dânsul şi la marele rabin din Buhuşi. A oftat bătrânelul frumos în barba-i curată şi a ridicat ochii spre cer: aştepta de acolo un răspuns. Răspunsul n-a venit. Boala s-a dovedit fără leac. Lucra fără spor, deşi nu cunoştea odihna. Tuşea din când în când, sfios, delicat, cuviincios. O tuse ca un poem. De câte ori înceta lucrul, fie din pricina bolii, fie din pricina crizei, se închidea într-o muţenie grea, din care nu voia să iasă cu niciun preţ. I se părea şi lui, întocmai ca mamei, că poartă vina tuturor: şi-a suferinţei băiatului mare – a ofticosului –, şi a celuilalt, şi-a
„prinţesei44, şi-a neveste-si. Refuza mâncarea. Se mulţumea cu un ceai, fără zahăr. Avea, adesea, o bucată, două de zahăr, ascunse în fundul buzunarelor, de unde le scotea pe furiş şi le sugea hoţeşte, cu ochi de animal bătut. În asemenea zile, cerea să i se facă bagajele (o lădiţă în care i se puneau două cămăşi, un album cu fotografii şi-o flanea) şi pleca să caute de lucru în provincie.
Soseau, destul de des, cărţi poştale ilustrate din Ploieşti sau Târgu-Jiu, din Bacău sau Roman. Toată familia ştia că tata a găsit de lucru şi câştigă. Dar absenţa nu era niciodată lungă. Pe neaşteptate, în plină zi sau în miez de noapte, se auzeau bătăi în uşă. Mama se scula, greoaie, din pat şi îşi întâmpina bărbatul. Îl privea ridicând lampa de gaz în dreptul obrazului palid, şi se speria.

— Ce-ai? Ce-ai păţit? Nu ţi-e bine?

Omul tuşea cu sfiiciune. N-are nimic. Îi e bine – s-a isprăvit lucrul – asta el Asta, şi-i de-ajuns! Pentru dânsul lipsa de lucru însemna o catastrofă, moartea. De multe ori

femeia îl mângâia, îl zgâlţâia de umeri, cu veselie

voită: are deocamdată, bani, de ce-şi otrăveşte zadarnic sângele şi îşi sporeşte grijile? Omul o asculta, adâncit în gânduri. Ehehe, ce poate să ştie o biată femeie? Când lucrezi, câştigi. Banul te încălzeşte ca un cojoc bun. Altminteri, să n-aibă el atâtea guri acasă, ar fi rătăcit prin târguri şi oraşe, în goană după un patron mai fericit?
Fiecare târg i se înfăţişa ciudat. Suferea adesea de ochi, şi atunci casele, străzile şi trecătorii deveneau nişte imenşi nori întunecaţi. Uliţele strâmte din tristele provincii uitate îl chemau şi-l ameţeau ca o băutură tare.
Ducea dorul lor în seri calde de vară, când îl munceau nevoile şi nu ştia cum să le alunge”’; când în casă boleau mai toţi copiii şi nevastă-sa plângea încet cu mâna la gură, când miresmele florilor din grădiniţa vecinului îl întristau adânc. Nu s-ar fi mirat să-şi întâlnească, la una din răscrucile mizeriei, un frate mai mare mort demult, în pribegie, un unchi sau un bunic, de asemenea dispărut de ani şi ani de zile în tristeţea târgurilor mizere. E
adevărat, alerga după o pâine, dar şi după năluci. Zadarnic îl mângâia nevastă-sa şi-l amăgea: copiii au ce le trebuie, băieţii câştigă, fetele la fel... Se odihnea o noapte, şi dimineaţa, pe când casa era încă adormită, pleca. Avea acelaşi cufăr, în care, alături de două cămăşi şi-o flanea, mai punea vechiul lui album de fotografii. Nimic nu îi era mai drag decât acest album, în care îi zâmbeau băieţii ştrengăreşte, şi fetele, îndeosebi „prinţesa41, cu aerul ei obosit. Mai erau acolo amintiri scumpe din tinereţile lui bucureştene: „cavaleri” cu mustaţa mică, fericiţi în hainele lor de duminică, ţinându-se de braţ şi râzând liber în faţa fotografului şi-a vieţii, cucoane masive, de multă vreme măritate, vechi cunoştinţe de familie, „domnişoare” de toată mâna... Croitorul îşi înfunda adesea capul între scoarţele albumului şi uita. O uitare ca un somn adânc îl cuprindea şi-i făcea bine... El trecea în altă lume.

Nimic de acasă nu-l mai tulbura. Pretutindeni s-au aprins lumini, şi nimeni nu geme, nimeni nu boleşte. Albumul îl îmbăta cu imaginea tare a sănătăţii şi fericirii obşteşti.

Într-o seară – îşi aminteşte bine! —, mama a intrat ca o vijelie pe uşă. Avea ochii umflaţi de plâns. S-a dezbrăcat repede şi s-a trântit pe canapea, cu faţa la perete.

Nimeni n-a cutezat să-i tulbure durerea. Nimeni n-o mai văzuse într-un asemenea hal de disperare. „Prinţesa44, pe şoptite, a întrebat de tata. Voia să ştie dacă nu cumva intrarea asta a mamei şi tăcerea ei cruntă nu sunt în legătură cu tata. Dar fratele o linişti. De-abia aseară s-a întâlnit cu un prieten care sosea din Piteşti, unde a băut ceai cu tata. Părea, după spusele lui, mai sănătos şi mai vesel ca oricând. Atunci? „Prinţesa44 nu mai stărui. După un ceas, mama se trezi. Pe obrazul ei mare şi plin de cute se aşternuse o paloare care îngrozea. I se subţiase faţa, toată făptura ei părea ciudată.

— Copii, spuse, – şi toţi gândiră în aceeaşi clipă că şi vocea i se schimbase – tata…

Nu putu continua. „Prinţesa44 scoase un ţipăt lung şi căzu pe podea. Fratele şi sora au ridicat-o cu multă uşurinţă – trupul fetei era subţire – şi-au culcat-o în pat.

— Tata… voiră să se intereseze copiii.

Mama încuviinţă din cap.

— Da! murmură ea.

— Când? se miră băiatul, care voia tocmai să-i spună că l-a întâlnit un prieten aseară.

— Azi-noapte! făcu femeia.

După ce băuse ceaiul cu prietenii piteşteni, croitorul simţi o durere vie în dreptul inimii. Tot sângele i se adunase parcă într-o singură parte a trupului. Se privi în oglinjoara de buzunar şi începu să tremure: era alb şi mut. Şi-a apăsat bine, cu mâna strânsă pumn, pieptul.

Nimeni dintre tovarăşii de masă n-a băgat de seamă suferinţa fulgerătoare a croitorului. Totul s-a petrecut repede. „Acuma s-a sfârşit!” îşi spuse omul şi se îndreptă

spre casă. Locuia chiar la patron, într-o odăiţă scundă, laolaltă cu doi ucenici, băieţi de ţară, veşnic zdrenţuiţi şi hămesiţi. A intrat cu vechea lui sfiiciune în cameră.
Ucenicii se aflau în pat, dar nu dormeau.

— Bravo! le vorbi el încet. Bravo! Aşa, da! flăcăi în toată regula! îmi pare bine că nu dormiţi!

Ultimele cuvinte le rosti greu. Simţi iar o durere vie în inimă.

— Îmi pare bine… repetă el… foarte bine!

Îşi dezbrăcă haina şi pantalonii şi le întinse, atent, pe un scaun.

— Băieţi, spuse ei încet, uite, vă dăi'uiesc vouă haina mea, vesta şi pantalonii… Sunteţi cam dezbrăcaţi! Eu nu mai am nevoie de de!

Ucenicii, nedumeriţi, îşi dădeau cu coatele.

— Nu! Nu! Nu mai am nevoie de de!

Scoase diferite obiecte din buzunare. Privi îndelung la ceasul mare de argint pe care şi l-a cumpărat demult, în tinereţe.

— Ceasul să-l daţi nevestei mele! Tabachera, băiatului ăl mare. Am şi eu băieţi! Butonii, ăluilalt…

Se învârti prin casă, obosit.

— Fetelor… am şi fete… ce să las? A… lor le las albumul! …

Ucenicii priveau şi ascultau speriaţi cuvintele lucrătorului. Apoi au sărit, ambii în acelaşi timp, din pat şi au vestit pe patron.

— Ce-i cu dumneata, omule? Ai înnebunit? îl mustră croitorul. Sperii băieţii… Ce-ai?

— Scumpule, îi vorbi bolnavul, te-aş ruga să ai dumneata grijă, ştii…

— Ce grijă? Ce tot îndrugi?

— Grijă… repetă lucrătorul, privind spre ucenici, pe care nu voia să-i mai sperie.

Îi făcu patronului un semn cu mâna. Acesta se apropie de lucrător.

— Ştii… *după…* înţelegi…

Vorbea destul de liniştit şi părea destul de teafăr. Patronul crezu că e băut.

— Bine! îi spuse, spre a-l potoli. Bine, o să mai vorbim de asta!

— Nu! Nu mai e timp! făcu trist lucrătorul. Nu mai e timp.

Îşi scoase gulerul,

— Vezi că las hainele băieţilor! Şi arătă spre ucenici. Sunt dezbrăcaţi, săracii, vai de capu' lor!… Ceasul să-l daţi nevestei… Tabachera, „ofticosului", şi butonii…

Tuşi, aceeaşi tuse calmă, plină de cuviinţă, reţinută.

— Aici, întinse degetul spre masă, sunt hârtiile mele… Ah! am uitat să isprăvesc mâneca sacoului! îşi aminti el şi intră în atelier, urmat orbeşte de patron, care nu voia să-l supere.

Nu-şi lămurea bine ce anume s-a-ntâmplat cu acest lucrător tăcut şi delicat, care, de câte ori tuşea, privea speriat în juru-i şi parcă îşi cerea iertare. „Iertaţi-mă, lipuneau ochii lui, n-am să mai fac."

Se aşeză pe scăunelul mic, luă bucata de stofă şi în-(epu să coase. Patronul îl privi nedumerit. Omul rămase parcă împietrit cu acul în mână. Nu, capul i se aplecase puţin pe umăr. Se apropie de lucrător, îl zgâlţâi puţin şi-i strigă:

— Ei, ce-i cu dumneata, omule? Îl mai fixă câteva e lipe. A murit! A murit! ţipă patronul.

În aceeaşi noapte fu vestită mama…

Au trecut ani grei, şi nimeni dintre ai casei nu mai pomenea de tata. Chipul lui se odihnea într-o cadră, pe perete, acelaşi chip liniştit şi rezervat de om de lume, de filosof sau de medic. Nici un se putea bănui, după fotografie, că tata a fost un simplu croitor sărman şi copleşit de necazuri. Mama se scula dis-de-dimineaţă şi pornea la piaţă să cumpere păsări ieftine, pe care apoi l'.' revindea burghezilor din cartier pe un preţ mai ridicat. „Ofticosul" mărturisi într-o zi că vrea să plece în

Australia, unde avea o rubedenie. La „bazar1* era luat în râs.

— De ce să mori în Australia? i se spunea cam în glumă, firește, dar nimeni nu știa dacă în aceste cuvinte nu se ascundea și un adevăr.

— Da' n-am să mor deloc, nerozilor! îi repezea el, ' clirz. N-am să vă fac pofta! Am să mă-nvârtesc acolo mai bine. O să vă scriu!…

— N-ai decât! Vezi că acolo, după ce ai dat ortu' popii, te „transportă11 cu automobilul!

Mama s-a întunecat o clipă. În Australia? Ar fi vrut să știe ce anume îl împinge să-și lase țara, familia, rostul lui, în fine, și să se afunde într-o lume străină, necunoscută? Dar băiatul i-a vorbit atât de cald și ochii îi scânteiau atât de puternic încât femeia n-a mai stăruit, s-a înduplecat și i-a spus doar atât:

— Bine! Pleacă! Ce pot să fac?

Își amintește întâmplarea. Îl vede pe „ofticos14. Părea mai înalt și mai slab. Renunțase la medicament. Se înviorase în ultimele zile și vorbea repede, mult. Își întocmise o mică avere în geamantanul lui de mână. Nu se îndura de nimic. Toate gândurile și le îndreptase spre Australia. A părăsit casa înainte de răsăritul soarelui. A umblat în vârful degetelor, să nu cumva să-și trezească mania, fratele, surorile… Ea, însă, nu dormea. Știa că „ofticosul" pleacă de cu noapte. Ținea pleoapele pe jumătate trase pe ochi și răsufla egal, ca băiatul să nu bănuiască nimic. „Ofticosul41 s-a dus, întâi, la patul mamei și a sărutat-o pe obraz ușor, cu buzele lui uscate. A rămas, apoi, câteva clipe în picioare, clătinând din cap, în fața „prințesei44. Ce o fi însemnat asta, nici azi nu știe.

L-a văzut doar cum sta în picioare, îngândurat, și cum își mișca ușor capul. I-o fi părut rău că pleacă, poate!

S-a apropiat, apoi, cu aceiași pași de vată, de fratele mai mic și l-a învelit. Atât a făcut. A ridicat un colț de plapumă și l-a acoperit bine, cu grijă paternă. Pe dânsa a privit-o mai

mult şi parcă i-a zărit o lacrimă în ochi.
Dar de asta nu poate fi'âigură.

De atunci nu s-a mai pomenit niciodată de „ofticos41. Nu s-a primit vreo scrisoare, vreo ştire, vreun cuvânt din partea-i. Nimeni nu îndrăznea să întrebe de el. După ani şi ani de zile, mama a fost chemată la Primărie, i s-a cerut actul de naştere al fiului plecat. A fost foarte agitată atunci mama. Dar tulburarea ei s-a potolit repede.

„Ofticosul44 a fost definitiv uitat. Prin cartier se credea că băiatul n-a izbutit s-ajungă în Australia. Schimbarea climei l-ar fi prăpădit încă pe drum. Se mai vorbea de-o întâmplare nenorocită... Intre timp, soră-sa, „prinţesa44, îndemnată de mama şi de rubedenii, s-a căsătorit cu un mic tejghetar, al cărui vis era să-şi deschidă o cârciumă în cartier. Celălalt frate a plecat şi el de acasă, înhăitându-se azi cu una, mâine cu alta. Avea o fire nestatornică şi iute băiatul. Dacă n-ar fi suferit de pântec, ajungea, desigur, rău de tot, gândea ea, subit întristată. Apoi i-a venit în minte o scenă hazlie. Aveau musafiri: croitorese, modiste, tineri lucrători de prin împrejurimi. Fratele povestea cum într-o încăierare cu studenţii, la o serată undeva, a bătut măr un grup întreg de adversari. Şi tocmai când se înfierbântase, ridicând braţul spre a arăta exact cum a lovit, a rămas alb, imobil şi mut în mijlocul odăii.

„Hurta! 44 Atât a putut spune şi a dispărut, în panică, pe uşa violent deschisă...

S-a măritat, apoi, şi dânsa cu unul dintre tinerii şi masivii vânzători de haine vechi. Are mătuşa doi băieţi bine clădiţi, care seamănă mult şi la chip şi la purtare cu bărbatu-său. Soră-sa născuse şi ea un băiat. Devenise mai palidă, mai şubredă. Cu cât creştea copilul, cu atât se înrăutăţea starea ei. Băiatul se dovedise de mic şrţăgos şi suferind. Se hrănea anevoie, îşi găsea rar odihna, o ducea într-un plâns nesfârşit. Venise pe lume cu o nemulţumire lăuntrică şi cu o scârbă de oameni cumplită.

După moartea soră-si, a „prinţesei14, – moarte prevăzută

de mult de familie – bătrâna-i mamă, împreună cu copilul, au găsit adăpost la dânsa…

Şi-acum iată-l pe nepot, mânz, nici douăzeci de ani n-a împlinit, gonind toată noaptea după muieri şi ţopăind la baluri! Ah! numai de un i s-ar întâmpla nimic! se gândea la el ca la un copil fără de apărare. Adesea îl silea să-i mărturisească dureri şi amărăciuni intime. Îi ridica, enervată şi revoltată, cămaşa şi-i examina cu ochi cercetători, de gâde, pieptul. I se părea că, odată ieşit din casă, îl pândesc de pretutindeni haite de lupi. La urma urmei, nu e un copil lipsit cu desăvârşire de pricepere? N-a avut cine să-l înveţe, asta e 1 îşi spuse femeia. La şcoli n-a umblat, prin familii alese, nici atât. Un copil de maidan, al nimănui. Mamă-sa a bolit tot timpul. N-a putut să-l mângâie, măcar, cum se cuvine pe obraz. Într-adevăr, obrazul lui n-a cunoscut mângâiere. I se făcu milă de „mânz44. Fără mângâiere! E de mirare că se lasă acum prostit de târfe? Ah 1 ce nebunie în tinereţea lui, în tinereţea tuturor. Suntem nebuni, nu mai încape îndoială!
li era frică de întâmplările posibile, de rătăcirile băiatului, de naivitatea, de fierbinţeala lui. Peste drum, în curtea îngustă şi lungă, locuieşte o bătrână săracă, un fel de mamă sau bunică a patru fete crude şi destrăbălate. Nu o noapte în care să nu se umple odaia lor de bărbaţi, calfe de croitori cu mustaţă subţire pe buze supte, soldaţi în concediu şi măcelari. Ţipetele fetelor răzbat în afară ca nişte chemări înflăcărate de dragoste. Chemările astea le-a auzit odată şi dânsul. Ah! Doamne, acolo, în casa

blestemată, şi-a îngropat el întâile zvâcniri ale tinereţii. De acolo s-a întors istovit şi bolnav. Ea l-a iscodit, necruţătoare. Zadarnic a încercat să nege.

— Nu! Nu! N-am fost acolo, crede-mă!

• — Ai fost, ticălosule! Ai fost, copil rău! Ai să mă omori! Asta ai să faci!

— Da, n-am fost! susţinea băiatul. Am şi alte locuri unde

să merg. N-am nevoie de…

Rosti câteva cuvinte urâte. Mătuşa a ţipat, ridicând mâini disperate spre cer.

Casa de peste drum o chinuia. Presupunea blestemăţii drăceşti, crime îngrozitoare consumându-se între cele patru ziduri soioase. Când s-a întâlnit cu bătrâna casei la băcănie şi a văzut-o şchiopătând puţin şi suflând greu, s-a mirat, adânc. Asta e depravata, bestia, nemernica mamă a curvelor? Bătrâna i se plânse, pe un ton simplu, de bunică, de vechiul ei reumatism şi de scumpetea vieţii.

Mătuşa auzea şi nu-i venea să creadă: auzea oare bine?

Nu cumva trăieşte o închipuire? De la moartea „prinţesei11 a avut multe ceasuri ciudate, în care întâmplările adevărate se amestecau cu altele, plăsmuite. E adevărat că monstrul bătrân e de fapt o bătrână ca toate celelalte, îndurând greutăţile existenţei şi ale reumatismului. Dar fetele? Dar ţipetele lor în noapte, neruşinate şi îmbietoare, momeli pentru bărbaţi? Dar viorile care cântă acolo până târziu, spre ziuă? Bătrâna i-a mai spus, cu vocea stinsă, că una din fete are „nervi14. „Cea mai simţitoare14, adaugă ea, cea mai cuminte.

— Aşa să-mi ajute Dumnezeu că-ţi spun adevărul adevărat’: e fată mare! Şi se leagă de ea golanii care vin la celelalte… ştii…

Mătuşa a oprit-o. Celelalte sunt, deci, necinstite. Nu s-a înşelat.

— Venim de departe noi! a continuat bătrâna cu înţeles.

Da, ştia mătuşa că familia de peste drum s-a refugiat în 914 în ţară de undeva din Polonia.!

— Ne-au jefuit năvălitorii…

Ah, o poveste de război. Mătuşa a auzit atâtea poveşti de război! Un han întreg şi-o uliţă întreagă s-au umplut în ultimii doi ani de ovrei polonezi fugiţi de spaima austrierilor Ti vedea pe bărbaţi, înalţi, cu perciuni, având în ochi o mirare şi o teamă de vietăţile întâlnite; femeile lor, cu feţele îmbătrânite, aproape că nu se mai deosebeau între

de, cum nu se mai deosebeau mame de fiice. Rătăceau prin străzile cartierului, cerşind sau încercând să vândă o marfă oarecare, purtată intr un biet coş de mână.
Au adus şi mulţi copii cu ei, goi şi timizi. In’ ochi mai păstrau imagini de-acasă,

— Cine v-a jefuit?

Tâlharii... Şi fetele...-

Îşi acoperi faţa cu. Mâna. Femeia observă pentru intâiaşi dată mâna bătrânei, plină de vânătăi *şi* pe alocurea cu pielea arsă,

— Da’ ce-ai pe mână?,

Bătrâna clătină capul.

— Ce să am? Amintiri! Tot de-atunci... Au venit’
peste noi, sălbatecii... Caii le erau nemâncaţi, ca şi ei., *
Toţi flămânzi Războiul! Arde-l-ar focu, -. Au înnebunit cu toţii!

Se opreşie din vorbă, îşi trece iar mâna peste faţă şi răsuflă adânc, ca după un urcuş anevoios. Apoi, sfor ţindu-se, arată cum au intrat năvălitorii în biata ei gospodărie. Au spart şi au dărâmat tot ce le ieşea în cale. Au tăbărât pe fete sub ochii ei. Cea mică s-a ascuns, totuşi,
Sntr-Un ungher plin de boarfe din odaia devastată. Deacolo înnebunită, a privit la bestiile care îi necinsteau surorile

— Ea... ştii... nu înţelegea! Era mică. Da’ vedea ochii lotaprinşi... ochi de drac şi de beţivi, auzea suflarea lor greoaie de băutură şi... surorile sub ei! înţelegi?...

De-atunci a rămas cu o boală de nervi. Altminteri, fată cuminte, susţinea bătrâna, singura ei fată cuminte...

Mai târziu aflase şi alte amănunte. De câte ori veneau bărbaţii, în bandă, ameţiţi de vin, şi se culcau cu fetele bătrânei, „nervoasa-4 tremura toată şi blestema.

— O vezi? îşi spuneau bărbaţii.

E în draci!

— Hoaţă i

Şi închideau ochii cu tâlc,

Bărbaţii se apropiau de ea şi o ciupeau de bărbie. Ea ţipa

ascuţit. Ah, astea sunt ţipetele care se-aud în noapte, „îmbierile44, „momelile44…

Fetei îi e din ce în ce mai rău. Bătrâna e nevoită să cheme un medic. Omul cu ochelari ascultă, blând, şi ridică din umeri.

— Esenţialul, spune doctorul, e să-i schimbăm mediul, pricepi, madam?

Mama nu pricepe, dar, instinctual, cunoaşte şi ea leacul. Fata vede prea multe şi-o chinuie trecutul prea apropiat.

— Trebuie s-o scoţi de-aici! S-o duci în altă parte!

— La aer? se interesează bătrâna, cu toate că ştie că nu e în stare să cheltuiască nimic.

— La aer sau chiar în altă casă, pricepi dumneata?

Femeia clătină din cap.

— Altfel ce se întâmplă? mai vrea să afle dânsa de la medic.

Omul cu ochelari desface larg palmele mâinii şi ridică sprâncenele.

— Cine poate şti? Poate că-şi agravează boala!

Poate că…

Nu-şi isprăvi vorba. Bătrâna începe să se vaiete, alarmată, în timp ce doctorul părăseşte, calm şi important, casa.

Bătrâna îl urmăreşte cu ochii speriaţi, şi în suflet i se face un gol imens. Hm! să schimbe „mediul14! Să plece, adic-ă, în altă parte, într-o casă de oameni cumsecade, unde fetele nu se înhaită sub văzul ei cu golanii, unde pâinea de fiecare zi vine uşor pe masa frumos pusă la ore potrivite, unde o mamă ca ea o ajută la pian şi o mângâie altfel… Ehe, e uşor de dat sfaturi, domnule doctor! Bar cum dracu să evadeze fata din unica lor cameră, când fiecare zi e pentru întreaga lor casă un chin: de unde bani pentru hrană, pentru chirie, pentru rufărie, pentru lumină, pentru încălzit? Când nu vin bărbaţi, se isprăvesc repede economiile. Ceaiul s-a mântuit, întocmai ca bucata de salam, şi-i frig şi urât în încăperea scundă. Fetele se înghesuie una într-alta şi tac îngândurate.

Câte una se desprinde din grup şi înlătură
I K’ideaua, să vadă mai bine curtea pustie: poate că, totuşi, are să vină cineva. Dar ceasurile trec grele şi nimeni nu le încearcă uşa. Atunci bătrâna se hotărăşte: va cere băcanului pe datorie.

— Până când? îi rânjeşte roşcovanul, care cunoaşte bine casa femeii.

— Până…

Vorba i se încurcă printre gingii. Bătrâna tace deodată, ruşinată.

— Ei, până când? vrea să ştie băcanul, de pe buza căruia n-a dispărut rânjetul.

— Până… ne vin şi nouă bani!

— „Vă vin44? râde, gros, omul. Ha! Ha! Ha! auzi, că le „vine44! se întoarce către băiatul din prăvălie, amuzat şi el de scenă. Poate vă „vine” de la bancă? Nu?
Sau din America? Ia stai! Nu cumva aveţi ceva rude p-acolo? De ce să n-aveţi, la urma urmei? Acum înţeleg!
Te servesc cu plăcere! Cât zahăr? Unt, ceva? E foarte proaspăt!

Roşcovanul îi adună pachetele într-un coşuleţ şi-i tot vorbeşte, cu aerul serios.

La plecare îi şuieră la ureche:

— Ascultă, dacă în trei-patru zile n-achiţi „nota”, te-ai curăţat, auzi? Te-ai curăţat! Caută de fă rost mai repede de clienţi!…

Femeia tace şi pleacă, muwrmrând. Ce anume murmură numai băcanul bănuieşte.

Vin, apoi, zile bune, zile „pline44, cum le numeşte una din fete, cea mai dezgheţată şi mai resemnată în faţa mizeriei. Atunci sosesc, în bandă, tineri meseriaşi sau băieţi de cârciumă, veseli şi dornici de femei. Ei comandă vin, beau, cântă şi se culcă cu fetele sub ochii speriaţi ai bolnavei. În asemenea nopţi, mama stă la fereastră şi priveşte ţn întuneric. Nu vede nimic în curtea cuprinsă de beznă.

Dar îşi închipuie că se află iar acolo, în târgul ei îndepărtat. Întunericul dispare ca prin farmec şi, iată-i, vin xdrahonii beţi pe cai flămânzi. Doamne, Doamne, vor năvăli ca şi atunci în bordeiul lor sărac, vor culca fetele la pământ şi cea mică va scânci, ascunsă undeva printre boarfe şi va rămâne puţin scrântită. Şi ei i se va spune, de atunci, mereu „bătrâna44, cu toate că nu el

— Hei, madam, se aude, ne mai aduci o sticluţă, ce zici?!

Femeia se trezeşte din visul ei trăit şi porneşte anevoie spre bodegă…

În timp ce în casă e cald şi linişte – după plecarea unui grup vesel de băieţi cu mâna generoasă – strada începe, deodată, să vuiască. Se aud ţipete, înjurături, fluierături şi huiduieli. Toate mamele, toţi copiii, toţi gospodarii au ieşit la poartă.

Bătrâna clatină din cap.

— Vine! şopteşte, resemnată, femeia.

— Vine! răspund fetele.

Urmat de o mahala întreagă de copii, îşi face apariţia un lungan palid, cu o barbă mare, frumos pieptănată. De obicei e liniştit şi impunător. Acum, însă, îi ard ochii. E descheiat la gât, gulerul şi cravata îi atârnă pe un umăr, şi cămaşa, puţin ruptă, descoperă un piept păros şi agitat.

— Lua-v-ar dracu de ticăloşi! zbiară el către copii şi se apleacă după o piatră.

Nu găseşte nimic, buzele îi tremură şi ochii i se zbat în orbite.

Îşi lasă pantalonii jos şi-şi întoarce spatele către mulţime.

— Na! Na! Na! ţipă el strident.

Copiii îi răspund prin alte huiduieli şi înjurături. Unii zvârlă cu nisip într-însul şi-l nimeresc.

— Ticăloşilor! Hoţilor! Nenorociţilor! zbiară omul, şi pe obraz i se aştern bujori ca nişte flăcări. Ştiţi voi cine a venit aici? Ştiţi voi în cine aruncaţi cu pietre? Eu sunt Sfântul-Sfinţilor, Mesia!

Observând pe un copil că e gata să arunce în el cu o

cutie goală, îşi face vânt în mulţime.

Alte ţipete şi alte blesteme trezesc pe ultimii adormiţi ai cartierului. Sfântul-Sfinţilor aleargă după puştana răzvrătiţi, se împiedică şi cade, se ridică furios şi, în disperare, se loveşte cu palmele în cap. Barba îi tremură şi buzele îi sângeră.

8 – Nopţile domnişoarei Mili

— O să vă ardă focul şi o să intraţi în iad! Tâlharilor! Aţi cutezat să loviţi pe Mesia, nenorociţilor I

…Târziu, omul se nimereşte în casa din han. Sudoarea îi curge de pe frunte, rece, pe obrajii supţi, în barba răvăşită. E istovit de alergătură.

— Pe mine. Sfântul-Sfinţilor… Mesia!

Se vaită şi se loveşte cu mâna moale în cap. Bătrâna îl aşază în pat. Îi şterge sudoarea, lacrimile, sângele. Cu o batistă muiată în apă de Colonia îl atinge, uşor, pe frunte. Îi pregăteşte o cafea neagră, tare, şi-l sileşte s-o bea.

— ~ Taci! Taci! îi şopteşte ea matern. Linişteşte-te*!* Iar ai băut prea mult!

Omul soarbe din ceaşca înflorită şi oftează.

— Eu… Sfântul-Sfinţilor!… Mesia!

— Ştiu! Ştiu cine eşti! îl mângfle bătrâna. Cine nu le ştie?

În ochii omului licăreşte ceva – a bucurie, a mulţumire. Începe să uite mahalaua.

— Mesia! făcu el convins.

— Da! Da! Te ştim! Noi te ştim!

Faţa omului s-a înseninat. Numai mâinile îi tremură. Plânge. Plânge încet pe braţul bătrânei.

— Eu… Sfântu…

— Da! Da! Acu taci! Odihneşte-te.! Nu trebuie să bei prea mult!

Bărbosul adoarme copilăreşte. Somnul îi e populat de vise cumplite. Suspină din când în când şi se zbate, urmărit, parcă, de vedenii.

Fetele adorm pe scaune sau pe podea, spre a nu-i tulbura odihna.

Dimineaţa omul se trezeşte, ruşinat, şi nu ştie cum să-şi ceară iertare. Alege cuvintele, se înclină mereu, surâde şi e stângaci ca un adolescent.

— V-am făcut atâtea supărări!... Iertaţi-mă! Vă mg! Pe viitor, fiţi sigure că nu se mai repetă!...'

Pleacă apoi cu capul între umeri, vinovat, spre slujbă. Sfântul-Sfinţilor este un foarte corect funcţionar. În marele magazin din centrul comercial, unde convinge cucoanele să cumpere stofa „cea mai fină" şi „mătasea naturală". E un vânzător subţire, şi patronul e mulţumit. Toţi îi ştiu patima, dar nimeni nu-i jignit. Trec săptămâni de zile, câtet odată luni întregi fără ca bărbosul să greşească. Până într-o zi, când patronul observă că funcţionarul n-a venit la ora precisă. Atunci toată lumea ştie ce s-a întâmplat... A doua zi, Sfântul se înfăţişează, tăcut şi pocăit, şi trece la raion, să vândă iar cucoanelor marfa preţuită.

Bărbosul nu are intimităţi cu nimeni. Salută cuviincios pe patron şi pe colegi şi-şi vede de treabă. Când prăvălia e goală şi e liber, nu se duce, ca alţii, în gang la plăcintar sau la bărbier, unde se adună vânzătorii tuturor prăvăliilor, zgâindu-se la fetele de la coafură şi manichiură. Rămâne în picioare, mut şi gânditor, în aşteptare...

În vechea cârciumă bucureşteană din cartierul boieresc, unde vinul e curat şi preţuit de muşteriii mustăeioşi *şi* pricepuţi la băutură, e bine cunoscut şi respectat. Bărbosul nu supără pe nimeni şi nu e mofturos. Se întâmplă, câteodată, şi altfel. Atunci devine Sfântul-Sfinţilor şi Mesia. Nimeni nu poate să prevadă însă catastrofa.

Omul intră ca de obicei în cârciumă, salută frumos pe patron, se aşază liniştit la masă şi, mai mult cu gestul decât cu vorba, comandă:

— Un sfert, vă rog!

Vine sfertul, şi bărbosul îl bea tacticos.

Când intră vreun cunoscut, se înclină, surâzând. „Ce om binecrescut 1" gindesc despre el pensionarii şi dascălii, slujbaşii de la Primărie şi proprietarii urbani care se abat, o

dată pe zi, la un păhărel.

Bărbosul a băut vinul şi, cu acelaşi gest, plin de discreţie, cere altul:

— Un sfert, vă rog!

I se aduce sticluţa, pe care o consumă tacticos.

— Un sfert, vă rog! mai cere tăcutul şi cumsecadele client.

Urmează aşa alte douăsprezece sferturi. Bărbosul e tot tăcut, tot surâzător şi tot amabil cu clienţii care se mai întâmplă în cârciumă. Nimeni nu-l mai ia în seamă. Răspândeşte în juru-i atâta linişte, încât s-a uitat cu desăvârşire de prezenţa lui. Tinerii de la Primărie îşi laudă virtuţile: au fost şi-aseară la „maimuţe”!...

Deodată, o voce groasă acoperă pe celelalte, o voce izbucnită pe neaşteptate:

— Eu sunt Sfântul-Sfinţilor!

Capetele se întorc nedumerite spre bărbos. El strigase. Acum s-a ridicat, ameninţător, şi e mai înalt şi mai fioros. Ţine în mână sticluţa de vin.

— Păcătoşilor! zbiară el şi zvârle masa, care se răsturnă zgomotos.

Patronul se apropie: vrea să-i vorbească. Dar bărbosul îl înjură şi-i aruncă sticla drept în faţă. Cârciumarul s-a ferit, sticla a nimerit vitrina, care s-a spart.

— Eu sunt Mesia! continuă bărbosul. Aţi fost nişte porci, cu toţii, nişte nenorociţi!

Se descheie la gât, aruncă scârbit gulerul şi cravata şi fulgeră cu ochii tulburi pe’clienţii înmărmuriţi.

— Bani? Vreţi bani? Poftim!

Bagă mâinile în buzunare şi scoate de-acoio dteva bancnote şi dteva monede de argint. Îşi face vânt şi aruncă banii pe podea. Băieţii se apleacă să-i ridice.

— Dumnezeu o să vă pedepsească, tâlharilor!

Cineva s-a apropiat de bărbos. Vrea să-l împingă îa stradă. Omul se ţine, însă, cu mâna de tejghea.

— Nu te-atinge nenorocitule! Ştii cine sunt eu?... Eu sunt

Sfântul-Sfinţilor!

Patronul a chemat un gardian. Se încinge o bătaie cumplită între bărbos şi băieţii din cârciumă, care vor să-l scoată afară. Dar omul e voinic şi îndărătnic. Îşi smulge cămaşa, haina şi se aruncă disperat la pământ.

— Nu v-atingeţi, hoţilor 1 Nu puneţi mâna pe mine, tâlharilor 1 Eu sunt Mesia!

Cu mare greutate bărbosul e scos afară. Tremură din tot trupul şi ochii îi sunt incendiaţi. În jurul lui, copii care râd şi-l stârnesc:

— Sfinte 1 Sfinte 1 ţi se vede e…

— Lua-v-ar dracu de păcătoşi!

Gardianul l-a înşfăcat bine şi bărbosul se lasă dus orbeşte.

A doua zi, cine se iveşte, curat, liniştit, cuviincios şi surâzător, în prăvălie?

Bărbosul 1

Salută ca de obicei pe patron şi pe clienţi, se aşază, modest, la masă *şi* comandă, mai mult cu gestul *

— Un sfert, vă rog J

Patronul îşi face semne cu băieţii **şi** cu **muşteriii, care,** întâmplător, au luat parte la bătaia din ajun.

Omul bea, tacticos, vinul şi cere, făcând acelaşi gest i

— Un sfert, vă rog!

Patronul n-are încotro. Îi serveşte vinul. Clientul **e** tăcut, plăteşte, la plecare, fără a obiecta nimic, toate pagubele pricinuite cu o zi înainte şi iese salutând încă **o** dată, amabil.

— L-ai văzut? se cruceşte cârciumarul. Parcă n-a fost el!

În fiecare zi bărbosul apare în local şi-şi consumă sticluţele, tăcut. Până-i vine!… Dar cine poate şti când anume se întâmpiă catastrofa?

Dacă, după al patrulea „sfert”, cârciumarul ezită să-l mai servească, bărbosul îl roagă frumos:

— Încă una, te rog!

Şi vocea omului e atât de calină şi ruga lui e atât de

convingătoare...

I se mai dă încă unul, şi încă unul, şi încă trei. Patronul începe să-l urmărească, alarmat, prevăzând drama.

Omul se scoală, însă, liniştit de la masă, plăteşte, salută zâmbind şi pleacă discret. Şi vine mereu, şi e mereu cuminte şi cuviincios, o adevărată grădină de om. Întâmplarea e cu desăvârşire uitată

— Un sfert, vă rog!

I se aduce, mereu, vinul cerut, vecinii de masă sunt prinşi într-o discuţie înfierbântată, nimeni nu mai ţine minte „trăsnaia".

Deodată, însă, răsună gros o voce cunoscută:

— Eu sunt Sfântul-Sfinţilor!

Şi se întâmpiă întocmai ca întâiaşi dată...

Când vine la magazin, bandajat la cap, nimeni nu-l întreabă nimic. Îi cunosc „meteahna" toţi.

— Dacă s-ar însura! Numai însurătoarea îl scapă! obişnuia să spună patronul.

I s-a propus, chiar, o „partidă". Bărbosul a refuzat, însă, cu încăpăţânare.

— Am fost însurat! spunea el. Am gustat din ciorba asta!

Vorbea puţin, şi colegii nu îndrăzneau să-l sâcâie, de teamă. Fel de fel de zvonuri au fost născocite pe seama lui. O rubedenie de-a patronului, un medic tânăr, sta ceasuri întregi şi-l observa. Ce-o fi cu el? se întreba doctorul. Un dement cu stări lucide? Un exaltat? Un alcoolic?

Bărbosul, cu toate că se ştia urmărit de ochiul medicului, nu-şi schimba purtarea. Înfăţişa marfa, convingător, clienţilor şi vindea mai bine decât ceilalţi, funcţionari, discuta zgârcit şi numai cât era nevoie cu patronul şi pleca, liniştit, la ceasul reglementar, acasă...

...Mătuşa, de când a întâlnit bătrâna din han, n-o mal priveşte cu ură. Înţelege şi pe nepot, parcă, şi-i iartă greşelile. A trecut şi ei, fireşte, pragul casei „blestemate4. Ei şi? Tinereţea răzbate pretutindeni şi i se iartă multe, i se iartă toate.

O chinuiesc iar gândurile vechi. Să nu răcească băiatul la bal! Nu-i mai pare rău c-a plecat. Acum trebuie să plece, acum e balul vârstei. Mai târziu vin durerile de oase şi oboselile şi se sting luminile, afară şi înăuntru.

Mătuşa moţăie pe scaun. Bărbatul sforăie şi se luptă în vis cu concurenţii îndrăciţi. E o tăcere plăcută, altminteri, în casă, ca în preajma sărbătorilor. Casa asta e a bâtrâneţii, a înfrângerii. Niciodată n-a înflorit în butoniera omului ei vreo lalea, niciodată! Căsnicia şi copiii, bucătăria şi somnul, adăstat ca un leac al tuturor beteşugurilor.

Şi-apoi, nimic, absolut nimic. Brrr! începe să tremure de frig? de groază? Goală i-a fost viaţa, şi iernatică. Parcă ar fi nins mereu în sufletul ei şi i-ar fi uiiat în cap lupi flămânzi, fără încetare. De ce, oare, nu-i mai scrie nimic feciorul rătăcit prin ţări de piatră şi nisip? îi caută, prin întuneric, fotografia înfiptă undeva în perete. E un bărbat rotofei şi spân, şi foarte satisfăcut că trăieşte. Asta se vede limpede de pe mutră. Ar voi să cânte, dar se teme de lacrimile care o inundă ori de câte ori încearcă vechea romanţă. Aude, ca prin vată, vocea răguşită a bărbatului care o încredinţează că feciorul o duce bine şi n-are timp de scrisori mălăieţe, bune pentru muieri. Fie şi-aşa!

Mătuşa se ridică de pe scaun. E timpul să-şi întindă trupul obosit în pat... Încercând să adoarmă de-a binelea, înlătură imaginile sumbre, în mijlocul cărora stăruie icoana nepotului imprudent...

„... Ah, seara asta fără vânt, o seară de iarnă tânără, ce potrivită el” gândeşte el, iuţind paşii. Totul e viu şi proaspăt. Strada s-a înnoit, prin case mici surâd numai capete de fete – unde o mai fi şi moartea de care pomenesc bătrânii reumatici şi femeile ştirbe? Uite, cerul e curat şi bine populat de stele, un adevărat sfat ai stelelef deasupra oraşului primenit. Uite, nimeni nu se plânge de frig în uliţă: iarna e îmbrăţişată ca o iubită. Pasul, hotărât şi viu, ocoleşte colţuri întunecate.

În faţa cafenelelor surâd covrigarii. Toată strada, lungă şi

întortocheată, e plină de ei ca un cer răsturnat covârşit de stele. Sunt mai toţi în zdrenţe, tremură de frig şi privesc la fiecare trecător, unii cu dulceaţă, alţii aproape cu ură. Trecătorii au pe ei haine groase şi paltoane; deasupra cămăşii sau sub ea bănuiesc covrigarii flanele…

El îi cunoaşte bine. A locuit, copil fiind, alături de un asemenea cioclu al nopţii. În fiecare trăieşte un poet şi un răzvrătit. Nicio asemănare între covrigarii cartierului evreiesc şi ceilalţi, băieţii voinici şi osoşi de pe străzile mai bune ale oraşului, care umblă din casă în casă şi-şi strigă marfa. Ei vin din frumoase ţinuturi olteneşti şi păstrează încă în grai şi în ochi cântecul de frunză verde şi răcoarea văilor veşnic proaspete. Ţin covrigii ca pe nişte crengi şi nici nu-şi dau seama când se trec în praful şi-n noroiul, în arşiţa şi în gerul urât al cetăţii.

Cei de aici, însă, nu se pot mişca cu uşurinţă. Pe fiecare îl roade o boală, pe fiecare îl ţine în loc o amintire sau un dezgust mortal de orice sforţare. Unii au părăsit de curând puşcăriile, unde au putrezit ani de zile pentru hoţii mărunte sau înşelăciuni. Lipsiţi de apărare, străini de tainele judecăţilor, oamenii sufereau asprimea legilor cu resemnare. Acasă îi aştepta, credincioasă şi arnărâtă, o femeie palidă şi o grămadă de copii. Au lăsat meserii în care se pricepeau bine; dorul de aventură şi de neatârnare îi gonea de pe schelă sau din atelier.

— Aa, uite ce boier, măi-măi! l-a întâmpinat, cu gura larg deschisă într-un rânjet blând, tânărul covrigar cu aparenţă de moşneag şubred.

E scund, are albeaţă pe ochiul drept, faţa zbârcită, de babă, **şi** e ştirb. S-a pomenit covrigar de când lumea.

Sentimental, s-a însurat la o vârstă fragedă, şi acum domneşte peste şase copii, mărunţi-mărunţi şi neastâmpăraţi.

— Tu eşti, mă? îi răspunde el prieteneşte. Ce boierie vezi la mine? Mă duc la bal! N-ai văzut şi tu afişele p-aici? Azi toată lumea e la bal!

A vorbit repede, ca şi când ar fi vrut să se dezvinovăţească.

— Aha!... face chiorul. La bal! Clatină din cap, înghite de două-trei ori saliva şi-apoi murmură: Mai-măi!...

Apoi, cu melancolie: Uite, eu n-am fost niciodată la bal!

Şi nu numai eu: niciunul dintre-ai noştri. (Prin „ai noştri" înţelege pe ceilalţi covrigari.) Şi să nu crezi că n-am vrut! Am vrut! Parcă n-am văzut şi eu afişele?

„Balul Rândunelelor"!... Auzi? „Balul Rândunelelor"!

Deschidea gura mare, goală, adâncă şi neagră şi pronunţa frumos: „Balul Rândunelelor"! Măi-măi!

— Ia spune-mi, cum merge?

Voia să schimbe vorba. Covrigarul a rămas o clipă nedumerit. Păru că n-a priceput bine întrebarea: „Cum merge?"

— Aaa... cum merge? Cum să meargă? Prost!

Îi puse mâna pe palton, începu să mângâie stofa, privi la pantofii de lac, care se vedeau bine strânşi în galoşii curaţi, şi oftă.

— „Balul Rândunelelor"! repetă el, gânditor. Apoi, fără tranziţie, cu oarecare vioiciune: Ar merge mai bine dacă n-ar fi prichindeii!...

Covrigarul se gândea la copiii de-acasă, care îl aşteptau, cu ochii deschişi, până dimineaţa. Mă-sa îi culca adesea nemâncaţi. Puştanii au băgat de seamă că tata vine totdeauna acasă cu un coş întreg de covrigi. Ei îl pândesc de pe rogojina rece şi, cum îl văd intrând, dau buzna peste el. Nu-i cer nimic, dar îl privesc atât de stăruitor, atât de fierbinte, atât de adânc, încât ochiul sănătos al covrigarului se umezeşte.

— Ce vreţi, mă, copii? Ce vreţi, tată, ce vreţi?

Atunci, un deget mic se îndreaptă spre coş. Atât. Niciun cu vânt, nicio văicăreală. Omul bagă mâna în coş şi-şi împarte marfa plozilor flămânzi. A doua zi iese cu coşul gol, aiurit, amărit şi scirbit de toate.

Câteodată încearcă să reziste, Ştie că-l aşteaptă o

dimineaţă mai rece ca de obicei şi gura rea a neveste-si.

— Nenorocitule, ce faci? O să crăpăm de frig! O să ne dea afară din bordei, cârpă ce eşti! Te iei după puştii ăştia lacomi şi-ţi împărţi marfa ca un neghiob!... Le-am dat de mâncare, aşa să-mi ajute Dumnezeu!

Şi-şi smulge părul din cap, şi plânge, şi se zvârcoleşte pe podea, disperată. Se repede la copii.

— Nu v-am dat, mă, calicilor, ceai cu pâine şi cartofi copţi? Nu? Da' ei te-aşteaptă pe tine şi nu se culcă, dracii, te-aşteaptă cu covrigii cu care i-ai obişnuit!

Covrigarul îşi spune în gând: „Are dreptate muierea!”
Şi se fereşte de copii, încercând să ascundă coşul. Dar prichindeii îl înconjoară şi ridică spre dânsul ochii lor mari, stăruitori, fierbinţi, adinei. Nu cer nimic, dar îl privesc.
Zadarnic îi goneşte. Zadarnic se repede femeia să-i bată.
Ei nu se dezlipesc de lângă covrigar. Atunci, biruit, omul bagă mâna în coş şi-şi împarte marfa.

Dar câteodată – foarte rar se întâmpiă asta – vine cu coşul gol. A avut o zi bună, a vândut toată marfa. Copiii se privesc nedumeriţi, cercetează bine coşul şi izbucnesc, grav jigniţi, într-un hohot de plâns...

— Ţine un biştar. Are să te încălzească! îi spune **şi-i** oferă o monedă.

Omul o ia, îi mulţumeşte. I-a strâns mâna şi-a fugit.
Mai aude în urma lui un „măi-măi” slab... Ar trebui să oprească o trăsură. Odată urcat în acest vehicul, lumea cealaltă dispare. Încerci o senzaţie de înnoire: nu mai eşti tu! Cel de până acum a rămas în stradă, între covrigari.
Eşti altul, un tânăr cu sângele aprins, dornic să ajungă mai repede la ceainăria băieţilor, care îl aşteaptă, îmbrăcaţi şi ei în negru, desigur, şi încălţaţi în pantofi de lac. N-ar vrea să mai treacă pe lângă cârciumile „de familie44 şi cafenelele de cartier: în fiecare din de adastă şchiopi, şi ciungi, şi orbi. Au fost, pe vremuri, negustori graşi în târguri moldoveneşti. Au întârziat în dosul tejghelelor, adunând cu sârg arginţi. Şi-au trimis feciorii la şcoală.

Fetele lor cântau la pian. Şi într-o zi târgul s-a pustiit. Iluzboiul s-a ivit şi în prăvălia lor. Apoi o năpastă, şi încă l, na, şi astăzi iată-i rătăcind prin uliţele cartierului, cu ochii goi şi cu inima grea. La început le vine greu să întindă mâna. Stau, de obicei, la uşa localului şi aşteaptă.

Nimeni nu-i întreabă ce rost au pe-acolo. Când foamea îi aidepe dinăuntru şi ochii li se măresc de groază, încep să ceară, întâi în şoapte şi-apoi din ce în ce mai tare, mai iiotărât. Sunt unii care opresc pe trecător şi-l ţin strâns de haină:

— Dă-mi ceva!. „

De ce îi apar în noaptea asta a tinereţelor, a cântecului linanim, al dragostei şi al jocului figurile de ospiciu şi de uzii, de ce îl chinuiesc arătări moarte şi rânjete?…

— Birjar! Opreşte, birjar!

Omul de pe capră îi surâde cu o figură de bunic.

— Mergem la bal? îl întreabă, privindu-i pantofii de lac.

— Da! Dar mă opresc puţin la gang, ştii unde?

Bunicul de pe capră încuviinţează din cap, zâmbeşte.

Gangul! El, tocmai el să nu-l cunoască? Acolo a dus de sute şi mii de ori atâţia băieţi veseli după beţiile zgomotoase din fundătură! Acolo a întârziat şi el la un coniac straşnic.

— Ţi-i frig, iubitule? il întreabă, îngrijorat.

— Frig? se miră birjarul şi întoarce spre client un cap bine dispus, zâmbitor, care îi evocă imediat alt chip.

Nuuu! deloc! Suntem obişnuiţi: eu cu frigu’ şi frigu’ cu mine! Apoi, tot în glumă: La urma urmei, avem şi leacu’ la-ndemână!

Şi scoase un fel de chiot care răsuna puternic sub cerul luminat al nopţii. Un chiot care îl încălzi brusc.

Ar voi să se mai uite o dată în obrazul birjarului. Se ridică şi-l privi o clipă.

— Ce e, oprim?

— Nu! am… vrut… am vrut să văd ceva I

Birjarul înclină capul şi tăcu.

Nu mai avu nicio îndoială: omul de pe capră aducea izbitor cu fratele mai mare al bunicăi. Acelaşi zâmbet bun de ovrei domol, aceeaşi privire limpede şi iertătoare, parcă, şi aceeaşi voce… Era un om întreg moşul. Cam fără că-»

pătâi, izgonit de creditori şi dispreţuind lumea ordonată. Dar toţi bărbaţii familiei sale aveau acelaşi păcat: preferau şederii rătăcirea, şi tihnei, aventura. Moşul şi-a întrecut, însă, neamul. Trăia numai din danii. Făcea cât e ziua de mare colindul rubedeniilor, şi de la fiecare ciupea un gologan. Intra, apoi, în prima cafenea, de unde nu ieşea până ce nu cheltuia toţi banii, când nevoia îl gonea iar din casă-n casă. „Şi, totuşi, întreg, om întreg!" gândea el despre bătrân. N-ar fi fost în stare să mintă sau să sâcâie pe cineva. Aşa înţelegea el viaţa, şi aşa o trăia. Nu-i părea rău de nimic, nici de cerşetoria pe care o practica, nici de vremea cheltuită în cafenea, nici de umilinţele pe care le îndura eroic. Şi povestea frumos bătrânul. Pe el, îndeosebi, il apropiase. Venea adesea la mătuşa, cam în taină, să-i ceară un gologan, şi când îl zărea pe el, uita de toate; începea să-i povestească.

— Spune întâmplarea cu orfanii! se ruga piciul de pe-atunci.

Bătrânul se încrunta o clipă. Întâmplarea cu orfanii? A, da!…

— Aşadar, în casa pustie n-au rămas decât orfanii. Doi pui de oameni, slabi şi fricoşi. Doi copilaşi, fără tată, fără mamă…

Aici ochii lui începeau să lupte cu lacrimile. Îşi ridica, sfios, capul spre bătrân:

— Şi n-aveau vreo mătuşă?

Bătrânul se gândea o clipă. Dacă vocea copilului era prea tristă, dacă i se părea că în curând îl va podidi piânsul, răspundea cam aşa:

— Ba da! Lasă-mă să-ţi povestesc! Aveau o mătuşă… Şi mătuşa avea o casă caldă şi cozonaci calzi…

Dacă', însă, moşul era îngândurat sau amărât şi nu-şi

dădea seama de focul care-l ardea pe copil, de marea şi adânca lui îngrijorare de soarta orfanilor, răspundea simplu:

— Nu! N-aveau pe nimeni!

El izbucnea în plâns, cu sughiţuri dureroase, şi de-abia etunci moşneagul se lămurea.

a

— Dar întâmplarea cu şoricelul nu-ţi place? Ce zici de şoricelul care a furat o roată de caşcaval de o sută de ori mai mare decât dânsul? îl întreba, ca să uite de orfani!.

Printre lacrimi, începea să râdă. Cunoştea povestea, de care făcea mare haz.

În copilăria lui pustie, lipsit de melodia cuvântului matern (mereu întinsă pe spate, mama începuse încă de la naşterea lui să moară încet), fără prezenţa vie a unui tată (se întâlnea rar cu un omuleţ scund, care veşnic venea sau pleca de la mica bodegă de cartier), Moşul era singurul prilej de bucurie, unicul împărţitor de voie bună, cel care aprindea o torţă în noaptea nevârstnicului. Îl aştepta, flămând de o mângâiere şi de o poveste. Bătrânul, după ce termina „rondul”, ajungea şi la casa mătuşii. El îl întâmpână, febril, nu-l lăsa să respire, îşi lipea ca un câine obrazul de mâna Moşului şi-l implora:

— Spune-mi, ce-a mai păţit feciorul de crai după ce s-a pierdut în pădure? Hai, Moşule, te rog!

Ciudat, bătrânul avea imaginaţie păgână. La gura lui se îmbulzeau zâne, şi împăraţi, şi diavoli.

— Bine, scumpule, bine, puiule, îţi spun! îl liniştea el. Stai, să-mi trag sufletul!

Se aşeza, undeva, pe un scaun, îşi aprindea o ţigară groasă, gata făcută de acasă, îi umbla cu mâna prin păr şi surâdea. Ah! mâna Moşului, cât de bună şi de la timp venită era! Nimeni în casă n-avea o asemenea mână şi nimănui nu-i trăsnea prin minte să-l mângâie. Nimeni nu-l numea „scump”, nici „pui”…

Şi, deodată, se făcea linişte adâncă. Durerile lui de copil amărât dispăreau cu desăvârşire. Toate s-au schimbat;

toate au intrat în poveste.

— Tâlharii l-au oprit în bezna pădurii! se auzea glasul de bas îndulcit al Moşului. Era iarnă şi ningea. Feciorul de crai pornise de-acasă în haine subţiri de mătase şi pe deasupra era flămând şi bolnav. Iarna cumplită l-a slăbit mult…

Când ajungea aici, bătrânul tuşea încet. Lui i se făcea milă de feciorul craiului rătăcit în noaptea de iarnă a pădurii, flămând şi bolnav.

— Moşule, îl ruga, sfios, copilul. Îmi vine să plâng f

— De ce, puiule, de ce, mânzule? se prefăcea bătrânul că nu ştie pricina tristeţii subite a ascultătorului. Şi fără a-i mai da răgaz, continua, de astă dată ridicând glasul:

Dar paznicii craiului nu dormeau. O sulă de zile şi o sută de nopţi l-au căutat pe fecior în pădure. Şi-acum, iată, au dat de el. Cu suliţi înroşite în foc s-au repezit asupra tâlharilor şi i-au gonit în desişul pădurii…

Bătrânul trebuia să evite orice moarte care ar fi pricinuit amărăciune copilului. El nu îngăduia asemenea finaluri nici pentru tâlhari.

— Odată izgoniţi răufăcătorii, feciorul craiului a fost poftit într-o caleaşca trasă de patru zmei, bine ospătat şi bine îmbrăcat…

— Au avut mâncare acolo, în pădure?

— Cum nu? Au adus de toate!… Aşaa… Bine ospătat, am spus, şi bine îmbrăcat, feciorul craiului a ajuns cu bine acasă, unde îşi aştepta logodnica…

— Dar s-a însănătoşit? voia să ştie copilul.

— Ohoho! îl asigură bătrânul.

— Şi s-a logodit?

— Da! Da! S-a logodit!

El se simţea liniştit. Acum putea să suporte ceaiul greţos, fără zahăr, şi pâinea mucegăită, patul tare, fără saltea, şi odaia ca o magazie, în care somnul venea anevoie. Dacă Moşul il încredinţează că feciorul craiului a scăpat teafăr de tâlhari şi s-a şi logodit, nu-i mai pasă de nimeni şi de nimic.

Trăsura se opri o clipă în faţa templului evreiesc.

— Tinere, vorbi omul de pe capră, şi arătă cu mâna spre un pachet de cârpe, din care ieşea un cap osos de femeie speriată, care. Sta rezemată de porţile locaşului de rugăciuni, atinge-o cu un gologan!

101 privi o clipă, tulburat, spre grilajul templului, fără a înţelege pe birjar.

— E o amărâtă! continua moşul. Uite, aşa stă de zece ani, lipită de porţi, şi n-o poţi urni de acolo s-o tai, s-o omori. Dacă i se dă v-un ban, îşi ia un ceai sau un covrig…

În sfârşit, a văzut bine arătarea şi s-a dumirit.

— Poftim! a strigat el către femeie şi i-a întins câţiva gologani.

Pachetul de zdrenţe s-a mişcat puţin. O mână uscată s-a întins spre el. Apoi s-a auzit un murmur.

— A mulţumit! lămuri birjarul.

— Dă-i drumul, te rog!

— Imediat! Hiii… cai! făcu bătrânul, şi trăsura porni încet-încet prin strada pustie.

Privi spre casele mici, cu perdelele trase. Ce-o fi dincolo? Desigur, o altă mătuşă care-şi ceartă nepotul. Sau o mamă care îşi sărută fiul înapoiat din cine ştie ce meleaguri îndepărtate. La câte un etaj zâmbea, în noapte, o lumână. Acolo se iubeşte, poate, în căldura domoală a sobei.
Altă lumină, şi mai palidă. Trebuie să fie patimă multă în dosul perdelelor. O fi blondă femeia sărutată? înaltă? Scundă?

— De ani de zile stă aşa, ca o mumie, lângă templu! rosti birjarul.

El tresări. A, tot de pachetul acela de zdrenţe e vorba!

— Zău? se miră el, fără convingere.

— Da, da!… Aşteaptă, zice, pe Mesia!

Îi veni să râdă.

— Pe Mesia?…

Revăzu chipul bărbosului, bine cunoscut în cartier.

— Şi nu vine Mesia?

Bătrânul întoarse capul, şiret:

— Închipuieşte-ţi: nu vine! Şi peste câteva clipe: Dar are să vie 1 Trebuie să vie! Poţi râde dumneata – tinereţea râde întotdeauna! — dar Mesia are să vie!

Vorbea parcă mai încet, mai din adânc.

— Da’ nu m-am gândit la Mesia… M-am gândit la Sfântu-Sfinţilor… îl ştii, nu?

Birjarul hohoti gros.

— Aaa… de omu’ nostru vorbeai? Iartă-mă!… Apăi nu pe ăsta îl aşteaptă ea 1 Ea îl aşteaptă pe Mesia adevăratu’!

Se gândi puţin şi continuă: Numai că e greşit locul de întâlnire. Mesia n-are să vie la templu. Nu poate suferi pe jobenaţii şi pe pişicherii de-acolo. Are să vie Mesia – nu încape nicio îndoială –, da’ are să vie la o şcoală veche din cartier, la o sinagogă mică şi curată, unde il aşteaptă de mii de ani norodul!

Termină cu un citat din *Talmud.*

— Moşule!

Birjarul întoarse capul, şi el observă uimit cât de mult (s-a luminat privirea.

— Poftim! !

— N-am vrut să te supăr! Şi eu cred că are să vie Mesia!

— Atunci e bine!

Îşi îmbie caii la mers şi nu-şi mai întoarse capul.

— Am ajuns!

…După plecarea bătrânului, simţi o părere de rău, ca în copilărie după dispariţia Moşului.

Intrând în gang, se opri o clipă. Banda e în cafenea, desigur. Dar pentru bal e totuşi prea devreme. În casele cu etaj de pe strada pustie a văzut ici-colo o lumină. Un fior îl trecu şi revăzu, brusc, altă odaie de etaj, într-o fundătură. Odaia ţiitoarei, a somnului tulburat de suspine, şi de râsete scurte, şi de gemete, a dragostei fulgerătoare, odaia iniţierilor în practica vechiului rit…

Surâse amintirii…

A întâlnit puiul de muiere pe bulevard. Un corp mic, strâns într-un şorţ negru de şcolăriţă. Un obraz slab şi ruşinat parcă de uitătura tovarăşului de plimbare. N-au vorbit nimic. Strânşi de mână, simţindu-şi, parcă, bătăile de inimă repezi, au intrat în odaia de la etaj, s-au dezbrăcat şi s-au afundat în patul imens, patul gazdei…

„Asta e? Asta e? Asta e?” s-a mirat el, scârbit ca după o faptă urâtă, meschină, degradantă. Şi a fugit în stradă, gol de toate speranţele, gol de el. Vara începuse curând, cerul era limpede, şi prin curţi de mahala se iv©au fete bucălate şi proaspete în dimineaţa însorită.

„Şi de, la fel! Toate, la fel! Atunci, suspinul, evadarea din tine, mâna strânsă în febră, buzele care se apleacă peste obrazul rumen… zădărnicii, nimicuri, gesturi preliminare ale jocului uşor, simplu şi grotesc?”

A ocolit mult timp casa de la etaj, precum a ocolit ochii frumoaselor din han, unde veneau prietenii din bandă şi bărbaţii înfometaţi de dragoste.

Într-o noapte s-a hotărât: va repeta jocul! Băuse mult, obrajii îi ardeau.

…I-a deschis o femeie înaltă, prea înaltă, prea bine zidită. Când l-a văzut arzându-i în obraji şi în ochi flăcări, i-a zâmbit. Dar zâmbetul ivit pe gură venea din altă parte i din trupul ei imens, dominant.

— Ştiu pe cine cauţi! i-a spus, şi parcă vorbea cu tot trupul. Nu e aici, a plecat!

— A… a… a… plecat? întrebă el şi observă, îngrozit, că-i tremură glasul.

— A… a… a… plecat! îl imită ea, râzând.

Pentru întâiaşi dată a văzut un bust de femeie, plin, bogat, râzând.

Era văduvă, cam melancolizată de experienţele sentimentale încercate la o vârstă prea crudă şi cam maliţioasă.

Poate că părea numai aşa.

— Mulţumesc! şi voi să plece.

Văduva l-a reţinut c-o vorbă şi cu o înclinare strengărească a capului.

— Luaţi loc, vă rog! Nu vi se întâmplă nimic rău!

’ N u muşc!

Intimidat, s-a aşezat pe un colţ al scaunului. Gâfâia.

Văduva i-a povestit, la iuţeală, întreg romanul vieţii ei stinghere.

— … şi-acu închiriez camere mobilate! Ai nevoie de o cameră mobilată?

Stânjenit, îi răspunse că deocamdată locuieşte la o mătuşă. Dar, cine ştie?

Acelaşi surâs îl făcu să roşească.

Pe nesimţite s-a apropiat de pieptul bogat al femeii.

O mirosea câineşte, cu nările dilatate. Ea îi surâdea mereu, îndemnându-l s-o. Sărute.

— Ştii… eu nu mai cred în astea! spunea văduva în timp ce-i apleca, puternic, capul pe sân. Nu mai cred decât în tinereţile tale, în tinereţile oricui. Îmi place să plac, îmi place să fac plăcere, ţie, altuia, oricui, nu importă cui!

Îi spunea „tu” şi-l mângâia, cu degetele distrate, pe

obraz.

— Eşti tânără!

— Tânără! repetă ea.

— Frumoasă!

— Frumoasă!

I-a ânlănţuit trupul. Ciudat! Gestul i se părea nefi.
resc, închipuit numai. Prea era înaltă şi trupeşă văduva.
Cealaltă avea un corp mic, subţire, bun de stăpânit. Femeia pe care o ţinea acum în braţe era imensă, neverosimilă.

...În timpul jocului ştiut al dragostei – pierdut intr-insa –, n-auzea niciun suspin, niciun geamăt. (Le presupunea fatale jocului.) Femeia îl suporta indiferentă şi, surâzând, îi şoptea:

— Toţi chiriaşii sunt nişte bestii... Până văd chiria...
ah! cum asuzi!... îmi iese sufletul! mai ales cu studenţii...
vai, mamă, cum te-ai înfierbântat!... e o adevărată pacoste să închiriezi la studenţi! Vin cu nişte otrăvite...
te-ai făcut roşu ca sfecla!... de te miri de unde le găsesc, şi zbiară, şi cântă, şi se bat toată noaptea... Gata? Iar su~
râde şi îşi mişcă, ştrengăreşte, capul.

Ce fel de tinereţe tăinuieşte trupul acesta masiv **şi** ochii aceştia care spun atâtea? (Poate că spun mai mult decât e nevoie, mai mult decât e adevărat!)

— Gata?

Îl ustură cuvântul ca o tăietură în carne vie. Asta, prin urmare, e o ţiitoare!... A plecat, urmărit până la uşă şi dincolo de uşă, în stradă, acasă, în patul lui sărac, pretutindeni, de surâsul trupeşei femei, de surâsul fiinţei ei integrale... De atunci, din când în când, se urcă în odaia de la etaj ca să strângă un trup imens în braţe şi s-asculte, în. Toiul dezmierdărilor, o voce egală:

— ... mi-a plecat fără să-mi achite o lună! auzi? O
lună! Ah! nu te agita atâta!... Nebuna de jos nu mă mai salută!...

» Să facă iar drumul ştiut? Din fundul gangului îi apăru chipul mare al femeii şi parcă şi zâmbetul ei. Nu! Are tot

timpul s-o vadă – mâine, poimâine, oricând. Poate că se pregăteşte şi ea de bal!…

S-ar duce la cealaltă, la văduva-filozoafă! Dar mai bine la bal!

De undeva, din casele înşiruite pe ambele laturi ale coridorului de piatră, se aud, vătuite, sunetele miei viori.

O mână, în febră, conduce arcuşul pe coarde. E proaspătă
Însă melodia. Iarna? Kidică din umeri. Se simţi covârşit de o bucurie nouă. Stelele se înmulţesc, luna e prietenoasă, noaptea e şi ea limpede şi prietenoasă. Ah! puterile acestea care îl mână în miezul vieţii! Ar fi în stare să chiuie, să fluiere lung, să sară din doi paşi pe scara din fund. Iarna e o soră bună, o iubită albă, o ţărancă…

Intră în ceainărie dansând, parcă, şi cântând.

Banda se afla, toată, la masă. Numai el şi minorul lipseau.

— Salve, puştiule! îl întâmpinară vocile groase şi tinere. Nu cumva îl porţi în vestă pe minor?

— Nu! râse el. Port în vestă un pirqmidon!

— La ce bun?! se interesează, gâfâind zgomotos, o namilă cu obrajii roşii.

— Stârpeşte melancolia! îl lămuri el.

— Definitiv, fără urmă?

— Definitiv 1

— Atunci dă-i-l repede actriţei. Uite-o…

Femeia sta singură lângă fereastră, cu capul vârât între palme. Dormea? Nimeni nu putea să ştie.

Dar în timp ce banda se ocupa de minorul absent, se auzi un geamăt uşor.

— Aha! observă cineva. Şarpele Boa se trezeşte!

— Porcilor, făcu actriţa moale şi surâse ca şi când le-ar fi adresat un cuvânt cald, un salut.

Banda grohăi scurt, în chip de răspuns.

— Ai dormit bine? se interesă namila cu obrajii roşii.

— Singură şi bine, ce zici? stărui altul.

— Doarme singură de-un secol!

— De-un mileniu!

Vorbeau cu toţii.

Actriţa îi privea cu ochii rătăciţi, pe jumătate adormiţi parcă şi surâzători.

— Măă… proştilor! spuse ea leneş şi mişcă mâna ca şi cum ar fi gonit o insectă invizibilă. Amărâţilor! Ştiţi voi ce-i aia?

Buza de sus i se ridică dispreţuitoare.

Banda se linişti o clipă, mirată şi oarecum jignită **de** gestul actriţei.

— Ai să ne înveţi tu, mătuşă? ciripi un băieţaş slab’ **şi** nervos.

— Mătuşă! repetă actriţa şi ridică din umeri. Buza **i** se lărgi şi mai mult: „Fie ce-o fi – voia să însemneze gestul – spune-mi şi mătuşă dacă îţi face plăcere! Nu te pot opri!”

Dai’ nu răspunse.

— O să vă înveţe dânsa ce-i aia’! continuă furios băieţandrul.

— Să ne înveţe, că ştie bine! interveni cineva în derâdere.

— A uitat ce-a ştiut! E mult de-atunci!

Actriţa se ridică puţin şi şopti grupului, fără răutate:

— Voi credeţi că ştiţi ce-i aia!… Cocoşeilor! Sunteţi toţi nişte cocoşei, asta sunteţi! Vi se pare că faceţi dragoste! Poate că sunt şi unele femei cărora le place asta… Treaba lor!

Se reaşeză, înfundându-şi iar capul între palme.

Banda hohoti, ţipă, înjură. Vocile se amestecară, şi tămbălăul crescu nebuneşte. Actriţa nu se sinchisea, absentă de astă dată cu desăvârşire la chemările, ironiile şi aţâţările băieţilor.

— Auziţi, mă! spuse brunetul. „Ni se pare” că facem dragoste! Şi eu viu acum de la a cincea… Şi mă ştiţi, nu sunt… de la „partea sedentară”!

Banda numea astfel pe cei care amânau întâlnirile cu fetele cartierului, prinşi de studii sau ascultând, seară de seară, conferinţele.

— P-aia cârnă am lăsat-o! Gura i se strâmbă: Nu făcea de mine! O molâie şi-o vacă! Am alte cinci în loc. Şi nu trece zi fără să le joc pe toate, pe toate!

În ochii lui tulburi tremura o scânteie.

— Ce-ai păţit cu cârna? Ce-ai păţit cu cârna?

Brunetul încercă să râdă, dar nu izbuti. Se schimonosi şi îşi lăsă o clipă capul în piept.

— Taci? Ai băgat-o pe mânecă!

— Ce-ai păţit cu cârna?

Cineva picat în clipa aceea întrebase. Era un copilandru slab şi scund. Avea o faţă albă, lăptoasă şi o privire limpede. Ochii lui albaştri nu tăinuiau nimic.

— Ah, uite-l şi pe minoru'! A venit minoru'!

Câteva mâini îl înghesuiră în colţ, îl dezbrăcară de palton, îl aşezară la masă.

Era în haină neagră, ca mai toţi tinerii din bandă.

— Ce-ai vrut să ştii, mă? îl iscodi roşcatul. Parc-ai întrebat ceva?

Uluit şi cam stânjenit de atâta zgomot, minorul îngână sfios:

— Ce-a fost cu cârna?

— Ce-ai păţit cu cârna? Ce-ai păţit cu cârna?

Brunetul îşi înălţă capul.

— Nimic. Fleacuri. Astea se-ntâmplă oricui. Poate că nu ştiţi exact cum a fost.

— Nu! Nu! Nu ştim!

Cineva sâsâi inutil.

— S-auzim! S-auzim!

— Se-ncurcase c-un babac… un. Moşier orb… un fraier de vreo patruzeci de ani, dacă nu şi mai bătrân!

— Ei, şi era „babac" la patruzeci de ani? întrerupse, roşindu-se brusc, minorul.

— Da' ce era, mă, minor? Minor era? Babac! Sigur că era

babac! auzi?

Banda îl repezi pe copilandrul care tăcu, ruşinat.

— ... şi eu nu mă băgăm! Treaba ei! Babacu', săracu' de el!, venea o dată pe săptămână, sâmbăta, şi stătea cu ea un sfert de ceas cu totul. Dracu ştie când avea timp să se dezbrace... în fine!... într-o zi, adică într-o seară, înainte de a intra la cinematograf – rula un film de război şi voiam să văd cum arăta tata în tranşee! — trec pe la cârnă. Aveam cheia mea. O văd aprinsă la faţă şi cam supărată. Mie, vă spun drept, de mult nu mai îmi plăcea!... Molâie! Vacă! zice: „Ştii că-i aici bărbatu-meu!" „Bărbatu-tău? Babacu', vrei să zici, moşu'? chioru'?" „M-am cununat cu el!" face hahalera în şoaptă. „Te-ai cununat cu el?" Şi-mi venea să râd, dar în ochii ei era atâta spaimă, că m-am pomenit şi eu şoptind. „Bine! Atunci plec!" „Nu, şopti dânsa, privind dincolo, unde era moşierul. Nu, rămâi puţin!" Privi în săliţă ca o hoaţă, şi nu-ş' ce dracu a făcut, că ne-am pomenit amândoi pe un coş de nuiele... Se vede că făceam zgomot... nu-mi dau bine seama... Atâta ştiu, că orbu' s-a ivit în prag: „Eşti singură, dragă?..." Şi se apropia, mânuind atent un băţ lung. „Sunt aici, rânduiesc ceva în coş!" Vorbind, se mişcase probabil mai tare. Coşul scârţâi, capacul se rupse şi amândoi am dat de fund...

— Şi în coş ce era? vroia să ştie roşcovanul, care rânjea tot timpul.

— Ce era în coş, mă? întrebă banda.

— În coş erau ouă! lămuri brunetul.

Un hohot prelung, păgân, asurzitor răsună în cafenea.

— Şi ce-ai făcut? se auzi vocea minorului.

— Ce să fac? Am plecat. Pantalonii mi-erau plini de miez de ouă crude...

Ar mai fi vrut să continue, dar roşcovanul izbucni 3

— Aţi auzit, băieţi? Pantalonii *lui* s-au umplut de ouă crude!

Alt hohot de râs sălbatec.

Brunetul, nepăsător, ridică din umeri.

— Am alte cinci! spuse.
— Vezi să n-o mai păţeşti!...
— Fereşte-te de coşuri de nuiele!
— Preferă coşuri pe obraz!
— Şi lasă cirnele! Poartă ghinion!
— Mai bine cu năsoasele!
— Alea îşi văd de lungul nasului!
— Şi nu se-ncurcă uşor!
— Cu chiorii!
— Şi nici n-aduc ouă crude-n coşuri de nuiele-n casă!

Fiecare se simţi dator s-adauge ceva, o vorbă pe care o socotea de duh, o observaţie în doi peri sau o compătimire isteaţă.

Brunetul vroia să răspundă tuturor. Dar cum banda începu să vocifereze, iar el nu mai izbuti să reţină replicile, ridică din umeri ca de obicei şi renunţă la cuvânt.

Târziu se mulţumi să spună:

— Bravo, băieţi! Mi-aţi plăcut!

Cel mai mărunt dintre băieţi, lat în spate, bine legat şi cu aparenţă de atlet pitic, îşi trecu domol mâna prin cap şi mărturisi:

— Azi am dat întâlnire la trei maimuţe!

— La trei, mă?

— La trei! Şi, privindu-l cu tâlc pe brunet, adăugă încet: Eu n-am fost astăzi cu cinci. Am fost cu trei! O
să le vedeţi în carne şi oase la bal!

Brunetul vru iar să răspundă, dar se răzgândi. Râse şi el, împreună cu ceilalţi.

— Una e croitoreasă, continuă piticul. Are o mamă tînără, care îi ajută în atelier şi... în afară de atelier! Mie nu-mi prea plac codanele!... Sunt prea crude, prea nesăbuite. M-am dat şi la mă-sa! Fainã bucăţică!...

— Şi fata?

— Maimuţa? Ce să facă? Rabdă! Tace şi rabdă!
Cum se supără, cum o şterg! mai găsesc şi aiurea marfă d-asta!... A doua e funcţionară de birou. Are un git de girafă

şi o faţă cu pistrui, dar e meşteră în toate!...
Pricepeţi?

Băieţii se priviră cu ochii sticloşi. Unii cerură amănunte.

Fără sfială şi cu aceeaşi voce ridicată, piticul îi satisfăcu. Ba se dovedi chiar prea montat să facă numărătoarea „calităţilor*4 intime ale fetei.

— E şi logodită! încheie el, mândru.

— Cu cine, mă?

— Cu un doctor! Un ghigherl cu cărare la mijloc, parfumat şi franţuzit!

— El ştie, mă?

— Ce să ştie, mă? De un' să ştie, mă? Maimuţa nu se culcă decât cu centrul. Mahalaua ei o crede fată mare! A fost şi o ceartă odată între ei, o aiureală!... A primit huiduma o scrisoare. I se arăta acolo, limpede, că „logodnica* e fată mare... la urechea stângă. Itoşu-foc, „doctorul*, s-o examineze! „Poftim! s-a supărat maimuţa. Poftim, dragoste! încredere! Hai, mizerabile, examinează-mă, dar dacă ai să mă găseşti fată mare, să nu te mai văd în ochi!" Şi plângea cu lacrimi cât aluna! „Fraierul* era însă cuprins de îndoială. Piticul tăcu o clipă, şiret: Atunci maimuţa izbucni: „Examinează-mă! Hai!...*

— Ei şi? întrebară băieţii, cu ochii în febră.

— Nimic, vorbi piticul, calm. A examinat-o şi a găsit-o fată mare!...

— Ho! Ho I Ho! Ha! Ha! Ha! Lli! Hi! Hi!

Banda râdea în delir. Băieţii îşi întinseră picioarele pe masă, cafeneaua se cutremura.

— A găsit-o fată mare? Zău?

— Da! lămuri, cu evlavie, piticul, care îşi păstra masca serioasă de om grav.

— Şi pe urmă?

— Pe urmă! Să vedeţi! îi spun, într-o zi, în pat: „Cum ai făcut, ştoarfo, cu doctorul?" „Am făcut cum o bine 1 mă repezi ea. Şi dacă vrei, îţi dovedesc şi ţie că sunt fată

mare. * Am râs. Dar ea s-a încruntat la mine şi a scoborât din pat, supărată. A doua seară ne-am întâlnit iar. Şi, mă băieţi, ce să vă spun? mi-a dovedit că-i fată mare!

— Cum, mă?

— Bine!... A fost cum e cu-o fată mare!... Şi sânge a fost! ... Maimuţa s-a pregătit cu ajutorul unui farmacist, asta am aflat-o târziu, şi uite... acu v-o spun frăţeşte... a fost ca o fată mare!... Am rămas năuc! I-am spus: „Bravo, acu poţi să te logodeşti şi să te măriţi de câte ori vrei! Bravo!" „Da' n-am nevoie! îl am pe doctoru'! Mi-ajunge!"... O s-o vedeţi la bal!

— Dacă-i aşa dibace, de ce nu scapă de pistrui?

— De ce nu-şi scurtează gitul, să nu mai fie de girafă?

Piticul asculta liniştit şi, la urmă, după ce se gândi:

— O s-o întreb! spuse. Aveţi dreptate!... A treia e o ţigancă, înfiată de un băcan ajuns. Mi se pare că-i copilul din flori al unei foste servitoare... Da' e contesă, băieţi.
Ochi negri, faţa puţin tuciurie, şi un trup, şi o vorbă...
plescăi uşor. Merge rar! Cică se „menajează"! Şi n-are decât op'sp'ce ani, putoarea!

— Asta-i bună de tine, bălane!

Toţi priviră spre băiatul slăbuţ, palid şi sfios, care deveni deodată şi mai stângaci. Banda ştia de o legătură mai veche a tânărului cu o femeie trecută, dar aprinsă. Îl vânase muierea într-o familie de burghezi, şi de atunci îl ţine strâns între gheare, zi şi noapte. (E din ce în ce mai palid şi mai osos.)

— Auzi, mă? Are op'sp'ce ani, cum îţi place ţie, ce zici?

— Ia mai lăsaţi-mă-n pace! Ce tot aveţi cu mine?

Acu vă înjur!

— Mă, viţeluşule, mă, tu nu vezi că noi glumim?

Te-ai încurcat cu o... mătuşă...

— ... cu o mamă! îl întrerupse cineva.

— ... cu o mamă-mare! adăugă altul.

— ... cu o străbunică!...

— ... cu mama-mare a străbunicăi!

— Tăcere! strigă, gros, piticul. Şi, privindu-l indiferent pe tânărul bălan, continuă: Treaba ta! Nu ne băgăm! Da' te cam ofileşti, mă, ţi se văd coastele, mă, eşti prăpădit rău! Sau poate vrei să fi jocheu!

Bălanul ridică, mirat, sprâncenele.

— Patruzeci şi şase de kilograme! Atât se cere! spuse unul, cu aerul foarte serios.

— Păi el are patruzeci!

— Atunci e bine!...

Banda izbucni iar într-un râs gros.

— Fraţilor, imploră piticul pe băieţi, fraţilor, lăsa»
ţi-mă să-i spui o vorbă!

— Spune! Hai, spune!

— Mai bine cântă! se rugă brunetul. Cântă, că ai voce!

— Sau spune-i ce vrei să-i spui în versuri!

— Mă băieţi, mă, tăceţi puţin, mă!

— Mă, să-i spui că eşti oprit de doctor... O dată pa zi ajunge!

— Şi dacă n-o vrea? se îndoia unul.

— Dacă n-o vrea, şterge-o repede! auzi, mă? repede!

Bălanul, copleşit de zgomot şi de sfaturi, privea într-un singur punct al ferestrei.

— Acu doarme! observă un tânăr.

— Să-l lăsăm! Somnul ridică moralul!

Câţiva începură să fredoneze în şoapte un vechi cântec de leagăn. Bălanul auzea, dar gândul îi era dus. „Avi dreptate, băieţii", îşi spuse. Prea aprinsă e muierea coaptă la care întârzie zi şi noapte. Nici un ştie când s-au ivit zorile dimineţii şi când umbrele serii. Femeia, mişcând toate sub pasul ei voinic, îi aduce la pat mâncarea, aşteaptă înfrigurată să mântuie şi i se vâră sub plapumă, pofticioasă, instruită, altminteri, şi impunătoare, fusese, pe vremuri, o frumuseţe a oraşului înflorit. Dar, odată cu singurătăţile văduviei, firea i s-a schimbat: din femeie de lume, a ajuns o leliţă, fericită că a dat de băiatul „ei", pe care nu-l mai lasă din „gheare".

— Scumpa mea, îi spuse el odată, ai să mă omori!

Femeia îi râse în nas.

— Ei şi? O pereche de pantaloni mai puţin pe lume! Şi ce crezi c-are să fie?

Adăuga şi altă expresie, mai crudă.

— Bine, dar nici pe tine nu te pricep! Pretinzi că ţii la mine?

— Hm! da! Ei, şi?

Păstra acelaşi ton de sfidare. (Îl obosea mai ales acest „ei, şi", repetat până la obsesie de femeie.)

— Cum: ei, şi? Dacă mor, ce te faci tu, care ţii la mine?

— Ştiu şi eu? Nu ştiu! Acuma ştiu că trăieşti, asta ştiu! Şi-mi pare bine!

Îl săruta lung pe trupul gol. Gura îi ardea şi, fără alegere, şi-o lipea de toate părţile nudului subţire al tovarăşului de pat.

— Ascultă… vorbi bălanul. Nu crezi că mai există şi altceva pe lume decât asta?

Femeia îl privi adânc nedumerită, ca şi când n-ar fi auzit sau n-ar fi priceput bine cuvintele rostite de tânăr.

— Ce-ai spus?

— Te-am întrebat dacă nu crezi că există pe lume şi altceva decât împreunarea asta… decât…

Femeia îl opri cu un gest de dispreţ.

— Nu cred! Pricepi? Nu cred să existe şi altceva decât… împreunarea asta, cum o numeşti tu „., decât fericirea asta, singura fericire, cum o numesc eu, şi cum şi el

Bălanul rămase uluit. Femeia vorbea răstit, sigură de sine…

— Nu pricepi? Asta-i tinereţea – nimic alta decât împreunarea! Eu pierd tinereţea, şi vreau s-o reţin, s-o reţin cât mai mult!

— Bine, încercă tânărul, foarte bine! Dar la asta reduci totul?

— Da, totul!

— Nimic… nimic nu mai există?

— Ce anume? îşi pusese mâinile în şolduri. Buzele începură să-i tremure. Îl săgeta: Ce anume? repetă femeia, cu jar în ochii ei mari şi neliniştiţi. Spune, vreau s-aud!

— Cum? Da' nu se reduce viaţa la... asta! mai e şi-o fâşie de cer înstelat în nopţi de vară... în nopţi curate, când miroase pretutindeni a trandafiri... Mai e şi un tablou frumos... mai e muzica...

— Ha! Ha! Ha! râse femeia. M-aşteptam la vorbe umflate! Dar nu pricepi că şi... fâşia de cer înstelat la...
asta te îndeamnă? Şi ce e în definitiv un tablou frumos dacă nu o „chemare", orice tablou frumos? Ce-mi spune figura de martir zugrăvită acolo pe pânză de o mână meşteră dacă nu dragostea? Dar chipul imaculat de fată?
Dar orice corp, orice „subiect", în fine, ce altă înrâurire are asupră-mi decât aceea de a mă face atentă: „Iubeşte cât mai e timp!"? Muzica? Da' bine, prostule, există ceva mai apropiat de dragoste decât muzica? Toată muzica, de la primele chiote din pădurile sălbatice ale masculului care îşi vina femela până la producţiile de azi, toată e o chemare la dragoste... Toată! Pricepi? Şi muzica religioasă. Toată!... Toată!... Dar literatura? Orice fel de literatură, fără distincţie!... Şi filosofia? De la *Coran,* de la *Biblie,* de la cântecele arabe până la romanul de azi, tot ce s-a scris e plin şi e greu numai de... asta, cum o numeşti tu, pui de urs! Fireşte, vine şi o virstă a resemnării, dar nu a resemnării voite: a neputinţei!... Da... o simt, o presimt! Şi, pentru că o presimt, nu vreau să pierd nicio zi, niciun ceas, nicio clipă zadarnic. Zadarnic, pentru că tinereţile noastre neînchinate dragostei sunt zadarnice. Şi ziua, şi ceasul, şi clipa pierdută nu se mai întorc!

Se năpusti asupra bălanului, pe care îl înăbuşi şi îl arse sub apăsarea gurii ei înflăcărate...

„Hotărât, îşi spuse, banda are dreptate! Va trebui s-o las. Cu timpul, mă ucide!..."

— Ai făcut ochi, mă? îl întrebă piticul. Ia priviţi-l, mă, s-a trezit!

Banda începu să-i urle iar, în urechi. Unii băteau cu picioarele pe podea, alţii aplaudau o vorbă de duh şoptită de cineva, dar neauzită de nimeni, câţiva fluierară prelung.

Minorul îşi astupă urechile.

— Fraţilor! încercă el umil şi faţa i se întristă. Părea că din clipă în clipă va izbucni în plâns. Fraţilor!

Dar nimeni nu-l auzi.

Târziu, piticul se răsti, vesel:

— Ce e, mă, cu de găină? Ce e? Vrea la mama acasă? Nu te-a înţărcat încă, mă?

Banda îl stârni:

— Nu-l lăsa. Pustiule!

— Arde-l!

— Fraţilor! repetă minorul. **Să-l lăsăm** în **pace**! **şi** arătă spre bălan.

— Ohoho! Ţi-e milă de el? Şterge-ţi mucii!

— E timpu’ să ne cărăbănim! vorbi cineva.

— E devreme! E devreme! E devreme! i se răspunse de pretutindeni. Balul începe târziu. **Acu** vin aiurştii, găgăuţii, cu babacele, şi cu ţâfnoasele, **şi cu** baftoasele de măritat... Noi venim la ţanc!

— Aşa el Aşa el Aşa el

— Cafeneaua se încălzise **şi se aburise. Actriţa îşi ri**dică, plictisită, capul şi privi spre **tineri cu aceiaşi ochi** în care stăruia deprimarea.

— Băieţi... Bă... băieţi... murmură ea, apropiindu-se de masa tinerilor, gata de plecare. Mă luaţi şi pe mine la bal?

Piticul râse.

— Ho! Ho! Ho! auziţi, mă, bunicăi i s-a făcut de ţopăi ală!

— Străbunicăi!

— Bunicăi străbunicăi!

Toţi începură să răcnească în acelaşi timp.

Femeia îi asculta, resemnată, zâmbind trist.

— Băieţi, spuse ea, am fost şi eu la bal!

— Ştiim! încuviinţă cineva.

— În secolul trecut! îl completă altul.

— Pe la sfârşitul secolului trecut, să fim drepţi!

— Dacă vrei să respecţi adevărul istoric, grohăi piticul, trebuie să precizăm: în mileniul care s-a scurs!

— Băieţi, reluă actriţa liniştită şi menţinându-şi necontenit zâmbetul, băieţi, am fost şi eu la bal… şi încă la baluri mari… cum să spun? mai interesante decât ăsta.

Închise un ochi. Peste faţa ei veştedă trecu o lumină care o învioră parcă.

— Ei şi? o înfruntă piticul. Avem noi vreo vină c-ai mai fost la baluri?

— Taaci, mă… îl rugă ea, moale. Odată m-am întors într-un cupeu tras de bărbaţi… Bărbdţi adevăraţi! Mari proprietari şi artişti! Ehehe!… Şi era o noapte vie ca niciodată!…

Glasul îi tremura. Băieţii începură s-o asculte.

— … D-abia mă măritasem. Soţul – fecior de bani gata, dar cam zaharisit! — mă căutase pretutindeni…
L-am găsit treaz şi speriat. Credea că mi s-a întâmplat ceva… îl ameninţasem că într-o noapte are să mă găsească la morgă!…

Piticul îşi ridică buza în chip dispreţuitor.

— Gata? Asta-i tot? Şi, către tovarăşi: Haideţi, fraţilor! Te pomeneşti că o să ne spuie acum ce-a mâncât alaltăseară! …

Femeia se rugă iar, cu aceeaşi voce moale:

— Taaci, mă… După câţiva ani, am întârziat iar la un bal! Acasă mă aşteptau, în friguri, doi: soţul şi copilul…
Era frumos şi slab copilul, o floare… o adevărată floare…
Tot timpul întrebase de mine şi-i tremurau buzele… Era, cum v-am spus, slab… „Mămicule! s-a repezit la mine cu braţele lui şubrede. Mămicule, credeam că n-ai să mai vii!” Inima îi bătea tare. O, inimioara lui!… Era plăpând!… Se zbătuse ceasuri întregi. Tat-su, nerodu’, îi spusese că de mult am de gând să mă împuşc. Copilul, îngrozit, nu ştia să spuie decât: „Mămica-mea!… unde e mămica mea?” L-am îmbrăţişat… Ardea… Balul m-a costat scump! Copilul s-a

dus!... Şi-am fugit şi eu de-acasă... Şi... se opri, cutremurată.

— Şi? întrebă, liniştit, minorul.

— Şi-atât! rosti femeia. Îşi îndreptă părul, care îi cădea pe ochii umezi, şi reluă: Ei, băieţi, mă luaţi şi pe mine?

— Da! Cum de un? răspunse minorul. Poftim J

Îi întinse braţul.

Cineva hohoti ascuţit.

Minorul se încruntă-

— Ai isprăvit? şi-l fulgeră cu ochii brusc injectaţi.

Minorul era, de obicei, delicat şi ruşinos ca o domnişoară de pension. I se întâmpiă însă rar să-şi piardă cumpătul. Atunci chipul i se schimba şi, odată cu el, temperamentul. Scotea revolverul şi trăgea sau se repezea cu pumnii încleştaţi şi cu dintâi spre vrăjmaş. Era în asemenea clipe de nerecunoscut. Nici el nu voia să recunoască pe nimeni – prieteni, fraţi, rude. A şi pătimit din pricina asta. Un glonte tras de mâna lui agitată a trecut pe lângă urechea unui liniştit pensionar, care, într-o grădină publică, undeva, l-ar Îi supărat, Trei luni a stat la puşcărie, în aşteptarea unui proces care nu s-a mai judecat... „

— Ai isprăvit? repetă el, şi ochii i se înroşiră de-a binelea.

— Am isprăvit! îi răspunse, zâmbind, piticul. Ce dracu' te repezi aşa, ca berbecu'?...

Minorul nu-l mai asculta. Ţinea braţul actriţei şi aştepta.

Banda se ridicase.,»

— Fraţilor! strigă brunetul. Mergem unu câte unu, după obicei!

Băieţii priviră spre minor.

ivetriţa îi şopti:

— Lasă-mi braţul. Merg şi eu ca voi!

Minorul şovăia.

— Lasă-mă! Nu e nimic! Merg în rând cu voi!

Îi dădu drumul, nemulţumit.

— Bravo! il aprobă piticul.

Unul câte unul, unul după altul, băieţii porniră în strada

ninsă. La urmă se târa, cu paşi leneşi, actriţa.

Frigul coborâse de undeva, cfm înalturi cenuşii, dârz. Împietrise casele şi le micşorase. Capetele se doreau strânse între umeri. Uliţa tăcea mai adânc ca altădată. În odăi reci, oamenii tuşeau slab sub plapumă. O mare primejdie plutea deasupra oraşului, care adăsta, îngheţat, viforul alb menit să-l prăpădească. Iarna se vădea pretutindeni*:* prin ganguri în care tremurau vagabonzii cu ochii injectaţi, prin lăzile de gunoaie în care s-au ascuns câini cu priviri triste, prin vaste curţi pustii.

Actriţa nu-şi simţea picioarele şubrede. Ştia ea bine că sunt ultimele zvârcoliri ale anotimpului bătrân. Curând va arde soarele obrajii tineri şi ziua va fi un imens surâs într-o cetate vie. Ah! cum o chinuie trupul de plumb, cum o încearcă încheieturile!

Băieţii au început să-şi strige unul altuia poreclele şi să se înjure. Aerul rece s-a populat brusc de vocile lor tari, puternice, răsunătoare. „Nimeni nu-şi simte, gândeşte femeia, piciorul greu. Tinereţea are iarba-iarelor…” înfruntând oboseala, actriţa se ţine de grup. Simte cum îi flutură o şuviţă de păr în vântul rece. Aşa i-a fluturat întotdeauna părul în anii duşi, în tinereţile ei moarte. Pe o asemenea iarnă a intrat în casa unor burghezi oarecare. Însoţită, fireşte, de un bărbat – cel mai nou iubit –, a întrebat pe bătrânul proprietar al casei dacă li s-ar putea închiria un apartament. O şuviţă din părul ei bogat îi alunecase pe frunte. Omul n-a putut să-i răspundă imediat. Îşi auzea răsuflarea. Chelia i se acoperise de sudoare.

— Voiţi… voiţi… şopti el, să… să închiriaţi un apartament?

Ea şi-a lăsat capul pe spate, ştrengăreşte. L-a privit câteva clipe în ochi. Bătrânul a lăsat capul în pământ, vinovat.

— Da! Voiam să închiriăm un apartament! preciză ea şi râse fără pricină.

Se apropiase de proprietar. Omul simţea aroma caldă a

trupului ei tânăr. Duse mâna la frunte, bolnav. O asemenea femeie, caldă şi vie în mătasea care îi înfăşură trupul, nu i-a mai zâmbit niciodată. Voia să-i privească gâtul, să-şi ameţească iar nările cu miresmele pe care le răspândea.
Dar nu îndrăznea. Îl împietrea o teamă de necunoscut, îl cuprinsese o panică, sta idiot în faţa actriţei, cu braţele groase de-a lungul corpului. Târziu a putut deschide gura.
Cuvintele îi ieşeau anevoie din cleiul emoţiei. S-au înţeles repede... A doua zi, mutaţi în noul apartament, actriţa glumea cu noul amant pe seama chelului. „Ce ochi făcea!
Ce ochi făcea! Doamne-Doamne!..." Bătrânul o păzea, s-o vada intrând sau ieşind din casă. Se aşeza, răbduriu, pe un scaun şi aştepta. Slăbise. Dar de câte ori se ivea femeia, proprietarul fugea alarmat. Nu era în stare să-şi înfrâneze spaima pe care actriţa parfumată i-o provoca numai cu mersul ei săltăreţ, sau cu lăsarea capului pe spate, gest legat de toată feminitatea ei aprinsă. Făcea mereu haz, în pat, de bătrân. „Fă-i plăcerea! o îndemna, râzând sălbatic, tânărul, în timp ce-şi potrivea cravata. Fă-i plăcerea!"
„Hm! gândea actriţa, fără revoltă. Un capriciu..." Şi odată l-a surprins. Călcase în vârful picioarelor şi-şi ţinea răsuflarea. Când s-a apropiat bine de bătrân, i-a strigat: „Te-am

prins!" Omul a întors spre dânsa un cap îngrozit, li tremurau buzele, ochii i se măriră... Nu ştia cum să-şi potolească bătăile inimii, deasupra căreia pusese o mână groasă şi urâtă. Femeia îi zâmbea, simplu.

— Mă aşteptai!... Aşa e că m-aşteptai?

Nu ceru niciun răspuns.

— Vezi că ştiu? Toate le ştiu! Acu să-mi spui, moşulică, de ce mă aşteptai?

Pronunţase cuvântul „moşulică" ştrengăreşte, cum fac copiii când exagerează.

Bietul bătrân nu era în stare să se liniştească. „Moşulică!" Lui i-a spus actriţa „moşulică"! îi simţea în nări.

aroma trupului.

— Şi-acum plecăm! vorbi femeia. E târziu şi moşulică trebuie să facă nani!

Îl lovi uşor pe umeri şi dispăru.

În aceeaşi seară, în timp ce bătrânul ofta, învelit până sub bărbie cu pături grele, răcit, pare-se, după credinţa neveste-si, actriţa destăinuia amantului întâmplarea.

— Pe când? Pe când? o întreba, nerăbdător, tânărul, care se amuza de intim pl are şi-i voia un sfârşit.

— Nu ştiu! Oricum, pe curând!

Proprietarul a rămas în casă o săptămână, doftoricit de soţie. Închidea şi deschidea ochii, având mereu înainte-î icoana actriţei, cu neputinţă de înlăturat. Când a scoborit din pat, a cerut să i se calce hainele cu multă grijă. S-a parfumat, s-a bărbierit singur, stăruind mult cu briciul asupra obrazului zbârcit, şi. A pornit, grăbit, în stradă.
Avea, pretindea, mult de lucru…

Lângă casă s-a oprit la pândă.

Actriţa a izbucnit în râs când l-a zărit, i-a întins mănuşa să i-o sărute şi l-a poftit într-o trăsură pe care o avea cu ziua.

Au colindat străzile ca doi adolescenţi. Proprietarul nu izbutea să-şi mărturisească neastâmpărul, dragostea. Susţinea, încăpăţânat, că-şi aştepta fiul sau fiica. Avea o jumătate de duzină de lungani bine zidiţi şi de muieri masive pe care actriţa nu i-a privit niciodată bine: prea seamănă! La hotel, însă, bătrânul, descompus, a început să plângă. Da, e adevărat, pe dânsa o aşteptase! O aşteaptă din prima clipă în care i s-a ivit în casă. Avea, de atunci, aroma ei în sânge şi chipul ei mereu viu pe dinaintea ochilor…

Tânără, prea tânără, nu s-a obosit să-i privească zbuciumul. Îi plăcu aventura. Ridică din umeri şi spuse:

— Bin? moşulică, o să ne culcăm acum împreună şi o să-ţi treacă! Ia dezbracă-te!

Înapoindu-se, în aceeaşi trăsură, spre casă, omul ţinând-

o strâns de mână, îi şoptea gâfiind:

— Nu mai urca sus!... Îţi iau alt apartament!... Eşti numai a mea! Numai a mea!

Femeia râdea.

— Uşurel, moşulică, uşurel!...

Şi-au dat întâlnire pe a doua zi.

Amantul rânji.

— Ce zici? Face? îşi consultase omul.

— Să-ţi cumpere o casă! Şi-apoi om vedea!

...Pe când se dezbrăca în odaia de hotel, săltându-şi trupul cu fiecare mişcare, vorbi încet chelului:

— Aş avea nevoie măcar de-o casă!...

Moşneagul zâmbi ca la auzul unei glume nevinovate. Un copil îi cere o jucărie!... Bineînţeles, va avea o casă!... Numai atât? Glasul îi tremura. Va avea zece case. Dar să rămâie singură. A lui să fie! începe să-l urască pe tânărul înalt şi cuviincios cu care împarte patul.

Şi iată-l, a îngenuncheat!...

...Actriţa grăbeşte pasul. Băieţii nu obosesc, au tinereţea de partea lor... Pe dinaintea ochilor îi trec acum atâtea chipuri, seara asta a înviat din moi'ţi atâţia bărbaţi, îi aminteşte mereu alte întâmplări, o avalanşă de capete, da rânjete, de zâmbete... Bătrânul s-a ruinat. Într-o dimineaţă a fost găsit atârnând urât de un cui, în pod. Ea şi-a jucat la cărţi casele, şi-a schimbat amanţii.

Deodată îşi duse mâna la inimă. Din bezna timpurilor moarte îi răsări un cap mic de pui de om, blond şi şubred. Copilul, copilul ei!...

Ah! nopţile cheltuite în afară, întoarcerile zbuciumate lângă patul puştanului în febră, iubirile ei repezi... alt bărbat... altul, iar altul!... Pe un ger cumplit, într-o iarnă asemănătoare acesteia, şi-a dus copilul la circ. Ţinea ochii mari deschişi, în care ardeau flăcări. Se lipea de trupul mamei, pe care nu o avea decât rar aproape, şi plângea de bucurie, un plâns ca o victorie asupra morţii... Pe cai iuţi călăreau fete suple, cu părul despletit. Un mustăcios

decorat conducea cu biciul drumul dobitoacelor înţelepte: al elefanţilor hazlii şi al urşilor morocănoşi, dar blânzi. Copilul trăise, în noaptea de basm, unica lui marş aventură.
Desigur că a uitat, atunci, toate părăsirile femeii, toate apostaziile ei, singurătăţile în care rătăcea cu ochi tulburi, patul neprimenit şi dezamăgirile lui prea timpurii. A uitat şi zbieretele mamei, supărată de plânsul copilului care o cerea mereu lângă trupu-i devastat de boli, şi-a uitat viaţa.
Noaptea circului a luminat scurta-i existenţă şi l-a făcut să trăiască o eternitate.

„Ştii, i-a şoptit mai târziu, cu buze uscate… ştii… a fost foarte frumos!… Unde or fi acum urşii?… şi caii?… «
Trăia puştanul în feeria circului. Fericirea ceasului unic în care s-a întâlnit cu apariţiile de basm l-a urmărit şi l-a împăcat cu dânsa. Până în ultima clipă a zâmbit mamei şi circului.

„… Mai domol, băieţi!” ar vrea să-i roage actriţa, dar se simte ruşinată. „Mai încet? Adică sunt într-adevăr bătrână? Cruţaţi-mă! Nu!… Aşa, băieţi, bravo, băieţi!”… A
Început să cânte, nepăsătoare la frigul nopţii de iarnă care îi frige obrazul, şi să danseze în mers, întocmai ca tovarăşii ei de aventură. Cineva din grup, întorcând spre dânsa un cap ilar, izbucni în râs.

— Fraţilor, ţipă tânărul strident, aţi văzut-o pe mătuşa?

— Pe mama-mare! îl completă altul.

— Pe bunica mamei-mari!

— Pe străbunica bunicăi!

Fiecare ţinea să sporească vârsta actriţei.

Băieţii se risipiră, apoi o înconjurară şi începură să cânte. Nedumerită, dezaxată, iritată puţin de zgomot, femeia îi privea cu tristeţe în ochii plânşi.

Piticul interveni:

— Iloo! Isprăviţi, mă, ce dracu? Hai să refacem monomul! Pierdem baiu’!

5 – Nopţile domnişoarei Mili

Banda se desprinse cu încetul din jurul actriţei, băieţii se

înşiruiră iar unul după altul.

— Ce-am ajuns, Doamne-Dumnezeule! Ce-am ajuns! mormăi femeia în spatele piticului. Să râdă lumea de mine ca de o paparudă! Doamne-Dumnezeule!

Piticul nu-i dădu, la început, ascultare. Cum, însă, glasul femeii devenea din ce în ce mai ascuţit şi mai stăruitor, încercă s-o liniştească:

— Acu s-a sfârşit! Taci!…

Dar vorbele tânărului o întărâtară. Să tacă? I se porunceşte să tacă! Va să zică este şi ea o târfă ca oricare alta din ceainăria vagabonzilor, pe care chefliii o fac poştă şi căreia i se ordonă să tacă! Nu! Nu va îngădui o asemenea umilinţă.

— Să tac? Eu, mă? Necioplitule! Amărâtule! Să tac eu, mânca-te-ar păduchii de mucos! Eu, mă, bătu-te-ar Dumnezeu de caraghios! I-auziţi, oameni buni, cine-mi porunceşte mie să tac? Ce crezi, mă, smintitule, mă, eu sunt girafa ta sau ţiganca nebună cu care te lauzi, pârlitule?

Piticul râdea pe înfundate în loc să-i răspundă. Din când în când îi striga:

— Dă-i drumu’!

Femeia continua să-l înjure cu şi mai mare furie. Atunci, din mers, piticul o lovi uşor cu piciorul.

Actriţa, deşi n-o duruse, consideră gestul piticului o insultă cumplită. O lovise, prin urmare, ca pe o femeie de stradă, ca pe o otreapă.

— Aaaah! izbucni ea în ţipete. Aaah! m-a omorât 1 M-a lovit, peştele, vita încălţată, porcul!

Şi căzu, lată, în uliţă.

Banda, fâstâcită, o înconjură din nou, de astă dată vădit alarmată.

— A leşinat!

— Moare!

— Ce ne facem, fraţilor?

— Frecaţi-o cu zăpadă!

Actriţa gemea şi înjura:

— Aaah! Dar-ar moartea în voi, ticăloşilor! Bestii ce sunteţi, maimuţe!

Bălanul se apropie de pitic şi-i şopti ceva la ureche» Celălalt încuviinţă din cap.

— Băieţi, se auzi o voce hotărâtă, o lăsăm aici până se trezeşte! Ştie să vie şi singură la bal! Haideţi!

Femeia se ridică fulgerător, îşi scutură fustele şi, schimbându-şi tonul, începu să se roage de întregul grup şi îndeosebi de minor:

— Nu mă lăsaţi! Nu mă lăsaţi! Nu vă fac nimic!

Piticul o privea surâzând.

— Ţi-a trecut? o întrebă el, indiferent.

— Nu mă lăsaţi! repetă femeia, ocolindu-l pe pitic.

Dar băieţii n-o ascultau.

Minorul îndrăzni:

— O luăm cu noi!

Şi-i întinse braţul.

— Aşa nu se poate! zbieră cineva. Strici armonia! Mergem doar în monom.

— Bine! Bine! făcu minorul, înlăturându-i braţul.

— Mai faci urât? i se adresă pe acelaşi ton nepăsător piticul.

Cum actriţa evita răspunsul, tânărul ridică vocea spre grup:

— Băieţi, n-o luăm dacă nu jură că s-a potolit!

N – Foarte bine! îl aprobară tinerii.

Minorul o rugă, din ochi, să consimtă.

— Jur! şopti femeia cu ochii în pământ.

— Aşa da, mătuşico!

Minorul o încuraja surâzându-i copilăreşte şi îndemnând-o cu mişcări repezi ale capului să meargă, fără a asculta pe pitic. Spuneau gesturile lui, într-o limbă mai

Vie decât toate, că n-are de ce să se supere pe băieţi. Sângele lor neastâmpărat este al vârstei. Şi tot ale vârstei sunt şi strigătele pe care le scot ei – semnele tinereţii care urcă până la cerul curat de iarnă festivă…

Grupul s-a oprit înaintea unei curţi imense, în care zăceau, îngrămădite, lăzi mari de zahăr, cârpe, moviliţe de Jiârtii, unelte de tot felul, toate într-o mare neorânduială.

— Aici, sus, la stingă, şopti cineva, şade hahamul!

— Aha! răspunse altul din grup.

Piticul făcu un semn cu mâna-

— Acu, băieţi! Un, doi, trei!

Din toate piepturile izbucni răspicat I \

— U-şa!

*G

În liniştea curţii, strigătul răspândi panică. O lumină mică, de candelă, s-a aprins în odăiţă. Hahamul s-a trezit, cu mâna la inimă, ars de teamă. A aşteptat, galben şi tremurând, să se repete strigătul. Nevastă-sa, o femeie slabă şi despletită, l-a întrebat numai din ochi ce ar putea să fie? Hahamul venise cu patruzeci de ani în urmă din împărăţia ţarilor şi mai păstra într-însul viziuni macabre de pe vremurile duse ale pogromurilor. Omul ridică din umeri, mut. „Trebuie să fie mulţi!” îşi spuse şi trase cu urechea. Femeia trecu în cealaltă cameră şi se întoarse întovărăşită de un lungan somnoros şi plictisit: fiul lor mai mare.

— Ce e? Ce-i p-aici? întrebă, plictisit, tânărul şi căscă lung.

Hahamul, tremurând, arătă spre fereastră.

— Uşa! răsună tocmai atunci, pentru a treia oară, glasul de afară.

Tânărul, dintr-un pas, ajunse la fereastră. Privi prin întuneric câteva clipe, apoi hotărî:

— Deschidem!

Femeia îi apucă braţul, disperată s

— Nu!

Hahamul îl rugă din ochi să nu se încumete... Glasul îi pierise.

Dar băiatul deschise uşa.

— Cine e? strigă el răguşit.

— Comisia! i se răspunse din grup.

— Ce doriţi?

— O lămurire!

Băiatul ieşi în prag. I se aduse lampa. Zări feţe întunecate şi lunguieţe, unele, rotunde şi vesele, altele.

Piticul salută, plecându-se adânc în faţa tânărului.

— Mă rog, vorbi el alegându-şi cuvintele, nu vă supăraţi că v-am sculat din somn! Avem nevoie de o lămurire urgentă. Vreţi să aveţi deosebita amabilitate…

Tânărul, zăpăcit, consimţi din cap:

— Cu plăcere!

— Iată ce vrem să ştim… Cu cine avem onoarea?

Tânărul îşi spuse numele.

— Aşa! făcu băiatul. Vrem să ştim dacă tatăl dumneavoastră taie orice fel de păsări?

Apăsă pe „orice fel”, ridicând sprâncenele grav.

— Da! şopti, subit înspăimântat, fiul hahamului, care îşi păstrase până atunci calmul. Da! repetă el.

Piticul se întoarse către bandă:

— Orice fel de păsări am întrebat!

Fiul hahamului aprobă din nou:

— Da, orice fel de păsări!

— Atunci şi pasărea albastră, voi să ştie piticul.

Cum nu primi niciun răspuns, hotărî:

— V-aţi semnat singuri sentinţa! Daţi-mi ştampila!

Cineva îi întinse o hârtiuţă pe care era desenată o vacă.

Piticul, foarte convins, o lipi pe uşă.

— Gata! Mâine… Puteţi dormi acum liniştiţi cu toţii până la ora cinci şi cinci! Şi către grup: Pân’ la ora…

— Cinci şi cinci! repetară în cor băieţii.

Banda părăsi curtea în monom. Hahamul şi fiul lor priveau în urma băieţilor, uluiţi.

— Ce e? Ce vor? şopti bătrânul când nu se mai zări nimeni în curte.

Fiul ridică din umeri:

— Habar n-am!

Examinară, atenţi, la lumina lămpii de gaz, hârtiuţă. Pe

care sta încremenit un cap de vacă. Nimeni nu înţelegea tâlcul întâmplării.

Tânărul se îmbrăcă repede şi spuse;

— Mă-ntorc imediat!

Şi dispăru în noaptea de argint a vastei curţi.

Intre timp banda ajunsese la magazinul de pălării, cel mai vechi şi mai preţuit în cartier. Patronul, un roşcovan scund şi veşnic nemulţumit, vindea şi repara de treizeci de ani în şir pălăriile mahalagiilor, pe care îi blestema cu foc de câte ori avea prilejul. N-avea familie, nici prieteni. Dormea singur în fundul atelierului.

— U-şa! U-şa! strigau băieţii, lovind ritmic oblonul de fier.

Un cap sălbatec apăru în prag.

— Ha? făcu el, şi ochii neliniştiţi alergau de pe un chip pe altul, încercând zadarnic să recunoască pe tulburătorii somnului lui chinuit.

Piticul salută ceremonios.

— Avem onoarea chiar cu patronul magazinului? întrebă el amabil, dar ferm.

— Ha? repetă omul surprins. Apoi răspunse repede **t** Da!

— Dumneavoastră sunteţi, adică, „Englezul din America11?

— Da! murmură omul.

— Foarte bine! Dar nu vă supăraţi că v-am sculat din somn? Avem nevoie de o lămurire urgentă!

Capul sălbatec al pălărierului se mişca sinistru şi ochii lui ardeau.

— Ne puteţi da o lămurire? întrebă tare, aproape poruncitor, piticul.

Omul înclină din cap şi, întocmai ca fiului hahamului, îi pierise şi lui graiul. Nu mai ştia să blesteme, nici să se agite. Răsufla repede, în panică.

— Pretindeţi că sunteţi, aşa cum scrie aici sus, pe firmă, „Englezul din America”? Adevărat?

— A-de-vărat! bolborosi pălărierul.

Piticul întoarse capul spre bandă, închizând uşor un ochi.

— Atunci să ne daţi o lămurire: din care Americă sunteţi? „Englezul din America”, foarte bine! Da’ nu e suficient! Din care Americă? De Nord? De Sud? Laterală? Neutră? Paralelă?

Omul privea cu spaimă spre tineri şi nu ştia ce să răspundă.

— Ei? Ce faci? strigă piticul. Cât ai de gând să ne ţii aici, în frig?

Înainte de a afla răspunsul pălărierului, banda se pomeni cu fiul hahamului, aprins la faţă, însotit de un gardian agitat.

— Ăştia sunt! arătă spre grup tânărul.

— Olioho! îl întâmpină banda. Ai revenit?

Gardianul se apropie de grup.

— Ce-i cu dumneavoastră? vru să răcnească el, dau rămase cam stingherit în faţa atâtor mutre tinere, a paltoanelor negre şi, mai ales, a pantofilor de lac.

Întrebarea autoritară se schimbă într-o şoaptă de politeţe.

— Comisia! îl lămuri piticul.

Gardianul, instruit de fiul hahamului, încercă moale:

— Aţi trezit lumea din somn! De ce?

Piticul îl fulgeră.

— N-ai priceput, camarade? Noi suntem comisia! (Apăsă pe ultimul cuvânt.) Dumnealor – şi arătă cu mâna spre fiul hahamului – taie păsări. Ne interesa dacă taie şi pasărea albastră, oprită prin lege, articolul trei, aliniatul nouă… Pricepi? Se încruntă: Iar cu dumnealui – şi arătă, cu un gest scurt, spre pălărier – e şi mai grav.
Pretinde că-i englez – cum scrie şi pe firmă – englez din America! Bine! Dar, comisia vrea să ştie din care
Americă anume? Nu ne răspunde! Atunci e din America de Jos! Asta-i tot!

Gardianul îşi trecu mâna pe frunte. Părea foarte încurcat.

— Sunteţi de la Primărie? întrebă el.

— Şi de la Primărie, şi de la Serviciul semisferic!

— Aaa! se dumiri el. Faceţi razie!

— Da! Asta facem, şi ca să te convingi de însemnătatea acţiunii noastre… mă bălane! se întoarse el către tovarăşul din grup. Ia dă-ncoa’ pergamentul!

Băiatul scoase din buzunar un carton pătrat, ilustrat, un fel de prospect de călătorie al unei mari societăţi de navigaţie, pe care îl întinse grav camaradului.

— Poftim! plimba piticul cartonul ilustrat pe dinaintea ochilor miraţi ai gardianului. Ai văzut? Sper că eşti lămurit! Înapoie cartonul bălanului: Ţine-l bine! O
s-avem nevoie de el la Vamă! Şi privindu-l ţintă pe gardian: Hahamului dă-i drumu’ i Ne-a supărat fără voie!
Nu e flagrant delict!

Gardianul, din ce în ce mai uluit, se retrase, în timp ce banda, în monomul refăcut, se depărta cu pasul grăbit în noapte.

…în faţa sălii „Modern”, luminată ca în vremurile bune, se adunaseră două lumi distincte. Una aparţinea fericiţilor care aveau bilete de intrare sau puteau să le cumpere. Alta era a hămesiţilor care priveau cu jind în curtea şi în sala balului, scânteieloare. Cei dintâi zâmbeau necontenit, îşi săltau tovarăşele şi vorbeau fără întrerupere. Prăvăliaşi de toată mâna, funcţionari de birou şi vânzători subţiri, modiste, croitore. Se şi fete de familie covârşeau intrarea. Băieţii se strigau pe nume, îşi împărtăşeau în gura mare impresiile şi glumeau, râzând cei dintâi de presupusul efect al vorbelor de duh.

„Amărâţii”, osândiţi să rămână mereu în stradă, luau şi ei parte la bucuria celorlalţi. Izbucneau în hohote de râs, cu mâna la gură, de câte ori câte unul dintre fericiţi făcea o năzbâtie şi se înduioşau la apariţia zveltelor fete în rochii de seară.

O fată bine îmbrăcată se mişca de colo până colo, agitată. Urmărea de departe pe fiecare tânăr şi se înfigea, nerăbdătoare, în faţa tuturor trăsurilor şi cupeurilor.

Aştepta desigur pe cineva.

Un slăbănog, cu o imensă garoafă artificială la butonieră, se aplecă spre ea, îndatoritor:

— Îmi permiteţi să vă ofer un bilet?

Fata s-a înroşit şi, fâstâcită, a refuzat pe tânărul atât de binevoitor. Îşi aştepta logodnicul. Dar slăbănogul stăruie. Are în voce dulceaţă şi în privire o rugăminte caldă.

— Poate că e în sală! A venit atâta lume la „Balul Pândunelelor”!

Nu, n-a sosit încă! Are ochi buni fata şi a pândit foarte atentă intrările. De un ceas aşteaptă în frig şi în noaptea asta luminată a balului.

Slăbănogul salută şi se depărtează cu o infinită părere de rău, care i se aşterne pe faţă. „Păcat! spune obrazul lui. Păcat!”

O femeie îşi conduce „copiii’*. Are patru fete, toate solide şi zburdalnice, care scot chiote şi ţipete, şi se înghiontesc, şi se afurisesc, nepăsătoare. Mama nu intră, n-are bilet. Au muncit ceasuri grele peste zilele rânduite la atelier, numai ca să-şi poată cumpăra intrarea la bal…

Un băieţandru în joben şi în blană – fiul patronului magazinului de ghete din Piaţa de Flori – strâmbă din nas la vederea calicilor. E mărunt şi are pantofi cu tocul înalt.

— Poftim! face dânsul, plictisit. Nu mai poţi răsufla de atâta golănime!

Şi, peste măsură de revoltat, îşi priveşte prietenii caie îl însoţesc. Apoi, răstit:

Poftim! Ce caută aici calicii ăştia?

Cineva îi şopteşte ceva la ureche. Băieţandrul ridică din umeri, scârbit:. P

— Da’ nu pricep deloc şi nici un pot pricepe! În faţa azilului, bine! E normal! în faţa brutăriei, da! E normal!
La o pomană, undeva, tot aşa! Dar aici*!* Ce caută aici?
Se satură văzând sala luminată? Se încălzesc? Fac rost de bani, nenorociţii ăştia, aşteptând în frig ceasuri întregi, toată noaptea chiar? Vezi, asta nu pricep!

Prietenii îl aprobau. Până şi cel care luase apărarea calicilor clătina din cap, învins. Într-adevăr, avea acrul să-şi spună, ce le trebuie flămânzilor ăstora bal? Şi încă văzut dinafară, o suferinţă în plus?...

Banda împărţea saluturi pretutindeni, cu generozitate. Piticul se rugă de băieţi pentru o colectă: sunt fete „bune" În curte, fără bilet, într-o secundă au fost adunate de prin toate colţurile croitoresele şi vânzătoarele stinghere şi „invitate14 în sală. Se auzeau râsete înăbuşite şi ţipete scurte: ciupeau cam tare bădăranii!...

...El privea şi participa la marea comedie a tinereţii în care juca alături de ceilalţi un rol principal.

Îl cam supărau strigătele inutile ale băieţilor, hohotele lor groase, înjurăturile lor, cu şi fără pricină. Dar ce însemnau aceste mărunte necazuri faţă de noaptea asta de argint, a lui, întreagă, precum n-a văzut-o niciodată?

Faţă de sutele de trupuri subţiri şi pătimaşe care îl aşteaptă, aici, dincolo, pretutindeni? Faţă de marea beţie a dragostei, vie, prezentă necontenit: întinde mâna şi o culege în toată libertatea? Faţă de flacăra care îi arde în ochi şi în suflet, mereu înnoită?

În copilărie privise, mut şi trist, tinereţea cartierului, dezlănţuită. Umblau repede băieţii prin uliţele întunecoase: pe fiecare îl aştepta o fată înaltă şi trupeşă. Umblau repede: nu voiau să piardă o clipă din seara primăverii ivită atunci, ca întâiaşi dată, în cartier, proaspătă, surprinzătoare...

Are să alerge şi el tot aşa, îşi spuse. Şi, iată, au sosit tinereţile, şi el îşi simte obrazul încins de căldură, şi în~ tocmai ca înaintaşii, goneşte după trupul jucăuş şi după jocul ştiut din vremi...

Banda îl înghesuie la uşă, îl împinge în sală.

Lumina dinăuntru, zgomotul atâtor glasuri încrucişate în aerul greu de sudoare şi de variate mirodenii, suspinul tremurat al viorilor înfrăţite, zâmbetele proaspete de pe feţele dansatoarelor şi grimasa obrajilor prea aprinşi ai

femeilor luptând încă vitejeşte cu vârsta lor coaptă, toate acestea îi tulbură spiritul. Presimte regretul care îl va năpădi mâine, suferinţa care va veni peste zece, douăzeci de ani, când va obosi, disperarea cu care îşi va imputa viaţa de azi, neîncercată complet, visul netrăit. Da, asta e: are la îndemână visul, îi stau înaintea ochilor toate podoabele, toate bucuriile; numai de-ar vrea, şi le-ar însuşi grabnic: cine îi paralizează braţul, gura, hotărârea? Astăzi mai poate învinge în toate războaiele; astăzi mai poate culege fericit mierea dragostei şi-a vieţii imediate;
astăzi mai dispune de vârsta lui ca de o moşie. Şi, totuşi, cine îi spune că nu-şi trăieşte visul, că-l lasă pradă timpului? Cine îi spune că va geme mâine – şi ce repede vine acest mâine! — ca un năuc, ca un smintit, ca un deposedat de unica avuţie care nu se mai poate reface i vârsta?

Ah! gândurile astea care îl covârşesc şi-i fac imposibilă credinţa în beţie şi în aventură!

Priveşte în juru-i şi se simte străin. Tovarăşii lui nu sunt torturaţi de îndoieli. Ei participă efectiv la spectacol, la orice spectacol. Ei sunt, fără s-o ştie, actori autentici în marea comedie care se joacă mereu, de 3a facerea lumii, pe aceeaşi scenă, cu alţi interpreţi, însă, în vechile roluri.
Dar cine sunt ei? Cine e gloata asta de bălani şi tuciurii, de isteţi şi de tembeli, de vorbăreţi şi de tăcuţi? Cine e şeful grupului? Cine codaşul? Din ce noapte adâncă s-au ivit ei, în lumina vie a balului, ca să-şi recite rolul şi apoi să dispară, întocmai ca înaintaşii, întocmai ca urmaşii lor? Ce se va întâmpiă după sfârşitul balului, când lămpile-vor fi stinse, când sala va fi goală şi banda dusă?
Peste zece, douăzeci de ani, alţi tuciurii şi alţi bălani vor umple cu zgomot şi cu miresme felurite sala, şi vor cânta

tare şi se vor înjura, şi vor rânji fetelor, celorlalte fete… adică aceloraşi!…

O mască îl atinse uşor de braţ. O privi, calm, ca niciodată

într-o împrejurare identică.

Balul gemea. Orchestrele se schimbau din ceas în ceas. Dansatorii pretindeau muzicii să cânte necontenit, fără pauză. Se inventară tot felul de „refrenurişi perechile, înlănţuite, asudate, iritate şi flămânde de mângâieri, stăruiau într-un joc inedit, născocit parcă în acele clipe de pierdere totală a echilibrului interior, de extaz şi de beţie a simţurilor. Pretutindeni, aceleaşi şoapte. Pretutindeni, aceleaşi capete aplecate asupra partenerelor sufocate de căldură. Din când în când perechi asudate trec în fund, la bufet. Se ţin strâns de mână sau de braţ. Fiecare pereche e izolată în mulţime – este singură, ea singură, în mulţime.

Masca îi oferi o privire scânteietoare. Îi spuse cu glasul scăzut:

— Inii pare bine că ai venit!

Purta un fel de halat albastru. Era încinsă, la mijloc, cu o fâşie de mătase roşie – prea roşie, nu se putu împiedica el să observe.

— Ce bine îmi pare că ai venit!

Bănuia în dosul măştii o figură înotând, toată, în zâmbet. Se alipi de dânsul şi-l făcu să se despartă de grup.

De altfel, odată intraţi în sală, băieţii îşi găsiră repede croitoresel’e şi vânzătoarele sosite acolo de mult. Unele erau însoţite de bătrâne obosite şi adormite care nu se dezlipeau de pe canapelele înşiruite de-a lungul pereţilor cu oglinzi. Acasă, fiecare îşi făgăduia o atenţie trează: ştiau, bătrânele, câte se pot întâmpiă în asemenea împrejurări, când dansul şi muzica îmbată tinereţea ca o băutură tare!

La început, în primele ceasuri de adăstare, chipul lor era vioi şi ochiul ager. Dar pe nesimţite le-a doborât somnul, din care se trezesc mereu, alarmate. Unde e fata, Doamne, unde-o fi? O trăsură cu coşul ridicat aşteaptă afară. Desigur, pe dânsa o aştepta! Iarna **e** fără sfârşit, noaptea de asemenea… Doamne, câte nu se pot întâmpiă într-o noapte?

Baba vede dezastrul. Şi-atunci s-a întâmplat la fel cu fata

vecinei. Azi moare încet, pe un pat de spital, într-un orăşel de provincie, nenorocit. Bătrâna **se** ridică – **o** doare mijlocul – şi e gata să fugă în noapte, în stradă… Dar, aninată de un lungan pomădat şi săltăreţ, fata o linişteşte cu o privire caldă: dansează!

— Nu mă recunoşti! continuă să-i şoptească masca.

Mâna ei îl ţinea strâns de braţ.

— Un moment! spuse, şi-i mirosi obrazul.

Se gândi. Dar deodată sala se agită. O femeiuşcă, roşie şi speriată, alerga în neştire. Îşi ţinea fustele exagerat de ridicate spre a nu se împiedica în de. Un bătrânei, mic negustor din cartier, o urmărea, ameninţând-o cu pumnul.

— Canalie! zbiera el şi răsufla greu. Canalie! Pe mine m-adormi cu farmece şi tu fugi să te întinzi la bal cu craii! Mizerabilo, curvo, las' că pui eu mâna pe tine!

Şi către dansatori: M-adoarme, ticăloasa, cu otrăvuri

— Dracu ştie ce-mi varsă în cafea, c-am aflat azi totu' —

şi ea se preface că-i bolnavă. D-abia mă fură somnul, şi ea a şi fugit la bal! Rochiile şi le ţine la o altă prietenă, la o altă dezmăţată! Da' pun eu mâna pe tine! Vie nu te mai întorci acasă!

Omul vrea să se avânte spre punctul luminos, unde întârzie silueta necredincioasă. I

— Mai domol! îl opreşte cineva şi-i încleştează braţul.

Negustorul ridică spre noul-venit ochii săi tulburi şi **e** gata să-l înjure. Dar vorba de acasă, de pe buze, rămâne acolo. Necunoscutul e voinic şi are o figură cunoscută.

— Eu sunt Sfântu-Sfinţilor! zbiară el, furios. Şi dacă te mişti, te ucid! Vită! Tâlharule! Bestie!

Dansatorii fac roată în jurul celor doi.

— Binecuvântează, preasfinte! se roagă o pisicuţă cu buzele înroşite. Şi îşi pleacă adânc capul încârlionţat.

Noul-sosit îi surâde.

— Domnul cu tine! face el, brusc liniştit, fără a da drumul negustorului.

Acesta murmură ceva, furios.

— Ceee? zbiară Sfântul-Sfinţilor. Ai lătrat?

Negustorul murmură:

— Dă-mi drumul!

— În genunchi! porunceşte noul-sosit. R

Şi-l apleacă, printr-o mişcare repezită, spre pământ.

Dansatorii îşi dau cu coatele. Banda îl întăritǎ:

— Nu te lăsa! Dă-i înainte!

Vocea piticului e stridentă:

— Te-a înjurat în gând!

Sfântu-Sfinţilor îngălbeneşte. L-a înjurat în gând? Ol o mână pe umărul negustorului şi cu alta pe fruntea-i încinsă, strigă:

— Adevărat? Bestie!

Şi o palmă dată cu sete răsună pe obrazul îngenuncheatului. Apoi, fără pauze, altele îl ameţesc.

— Tâlharule! Banditule! Vită! Vierme! zbiară Sfântul-Sfinţilor, lovind mereu pe negustor.

Banda priveşte spectacolul câteva clipe, însoţindu-l de risete. Apoi, brusc, piticul decide:

— Gata!

Sfântu-Sfinţilor, uimit de tonul poruncitor, dă drumul „prizonierului” şi se apropie de bandă.

— Cine a strigat gata? întrebă el, furios.

Piticul îl fixează rece şi-i răspunde scurt:

— Mă-ta!

Sfântu-Sfinţilor devine alb şi se clatină pe picioare. Înainte de a putea articula un cuvânt, piticul, întorcându-se puţin spre băieţi, ordonă:

— Zgarda!

I se dă o frânghie.

— Pe el, băieţi!

Într-o clipă, Sfântu-Sfinţilor e legat de braţe şi de mijloc. Gâfâie şi blestemă şi scuipă. Dar banda, nepăsătoare, îl ridică şi-l duce în stradă. Acolo piticul opreşte un birjar, îl urcă pe Sfântu-Sfinţilor în trăsură şi indică bărbosului de pe capră o adresă.

— A... la fete! În han? Ştiu! înclină capul, vesel, birjarul, care, la o oră atât de târzie, vizitase multe cârciumi şi se încălzise bine.

— Vezi să nu-l scapi! îl sfătuiesc băieţii. Muşcă!

— Se poate? îi asigură birjarul, brusc convins de marea lui misiune.

— Uite şi-un bacşiş, *peste!* îl încurajează piticul.

— Mulţumesc! face birjarul. Am avut şi eu ocazii..*
Cunosc d-astea! E un „pari!! Aşa-i că-i un „pari”?

Piticul îi şopteşte la ureche 3

— Da! Dar nu mai spune la nimeni! Dacă te ’ preş te vreun gardian în drum – vezi că ăsta ţipă şi înjură! —
spune-i că-l duci la balamuc! Pricepi?

Birjarul încuviinţează:

— Se poate? Nu ştiu eu cum s-o învârtesc? Am mai avut eu ocazii!...

Şi porni zâmbind cu tâlc.

...în sală căldura creştea, materială, inundând cu sudori toate frunţile şi toate piepturile.

— Bine că te-am găsit!

Aceeaşi mască, acelaşi glas. Încercă s-o recunoască, aplecându-şi capul peste bustul ei cam dezvoltat. Dar aerul greu contopise miresmele şi nasul cel mai fin nu era în stare să prindă nuanţele.

În mulţimeadansatorilor care nu voiau să piardă o clipă zadarnic, el descoperi fetele piticului şi îndeosebi
„girafa11. Fata mare surâdea, drăceşte, băieţilor, orchestrei, tuturor.

— Parcă e un film balul ăsta! şopti masca, înfiorată.

— Un film? Un film ai spus?

Acum a recunoscut-o. S-a trădat. I-a dus mâna la buze.

— Iartă-mă că mi-a trebuit atâta timp până să te recunosc!... Ştii ce bine-mi vin pantofii de lac?

Casieriţa „Magazinului American’-1 îşi scoase masca, învinsă şi fericită.

— Eram sigură, suspina ea, eram sigură că ai să mă

recunoşti! Şi ochii i se plimbau pe trupul lui, pe freza lui încă proaspătă, pe haina neagră bine călcată şi, în sfârşit, pe vârful pantofilor de lac: îmi plac şi mie pantofii ăştia de lac! Aşa poartă şi ei: numai de lac… numai de lac!

„Ei" erau actorii de cinematograf, marii şi veşnicii îndrăgostiţi, intimii acestei femei stinghere.

— Da! Ştiu! consimţi el şi o invită la dans.

Orchestra, schimbată, se dovedea sălbatică. Piciorul lui, tânăr, cocheta doar cu parchetul lucios.

Femeia închise ochii. Capul, prea coafat, şi-l lăsase pe umărul lui.

— Ca în filme! suspina ea. Ca în filme!

Ce departe se afla de lumea balului!… E, undeva, într-un ţinut al Mexicului aprins, în braţele capului de bandă. S-a întors, nebiruitul, cu pradă bogată. Ea însăşi e o prinţesă, furată din braţele şubrede ale unui soţ molâu… Şi luminile, luminile care o orbesc, o ameţesc… Şi orchestra care cântă pentru ei, numai pentru ei…

Perechile se apropiau, se ciocneau, se depărtau, cerându-şi din ochi iertare. O fată planturoasă se agăţase, să-l doboare, de un sprintenel şi tinerel subţire – trestie — care mereu îşi ştergea cu batista de mătase faţa asudată. Partenera îl izbea mereu în piept cu sânii imenşi sau îl lovea involuntar în coate. Băiatul se clătina, şubred, dar fata era acolo şi-l salva. Alături, doi, copii aproape, coleg şi colegă de magazin, se pipăiau în timpul dansului şi-şi promiteau fericirile raiului: mâine vor face nuiita

— Sunt ca şi luaţi! — se spune în sală. Negustorul s-a împăcat cu roşcata necredincioasă şi iată-i acum, braţ la braţ, plimbându-şi mutrele vesele printre picioarele dansatorilor. Două fete Uimesc prin „figurile" noi: sunt ale hanului! L-au primit cum se cuvine pe Sfântu-Sfinţilor, l-au dezlegat de frânghie, i-au dat o cafea, l-au doftoricit, şi când omul, întins frumos pe pat, a adormit, oftând, au fugit la bal. Tot timpul nenorocitul zbiera:

— Opreşte, birjar! Dă-mi drurnu', ticăloşiile! Ai s-o păţeşti

cu mine, hoţule!

Omul de pe capră biciuia cu sete caii şi nici un se ostenea să-l privească. Zâmbea, beat, şi gândea în sinea lui:

el să nu ştie ce însemnează un „pari”?

— Mă, vită, mă, eu sunt Sfântu-Sfinţilor! continua să strige, răguşit, ciudatul pasager.

Dar toate implorările lui şi toate blestemele au fost zadarnice. Acum geme, în somn, şi se luptă cu draci şi cu duhuri rele.

…Banda şi-a cules o sumedenie de fete, şi de divorţate, şi de văduve tinere, şi a imaginat un dans în care băieţii îşi schimbă partenerele cu o iuţeală fulgerătoare: blonda fusese până acum în braţele minorului şi iat-o zburând de-a dreptul la pitic; bruna a dispărut din faţa bălanului şi ca prin farmec îmbrăţişează un pirpiriu care râde, în hohote repetate, fără pricină; bondoaca l-a lăsat mofluz pe tânărul cu obrajii de caisă şi se înghesuie în lunganul aprins.

Casieriţa ar vrea să ţină mereu ochii închişi: dacă i-ar deschide, poate că s-ar fărâma visul, şi ea ar prefera vieţii de fiece zi moartea. Aşa, în lumină, în cântec, lângă un asemenea viguros cap de tânăr, în acest colţ de ţară mexicană, fremătând de dragoste, risipită pretutindenea ca florile, cui nu i-ar plăcea să moară?

Şi-apoi, este, într-adevăr, poate fi înţeleasă moartea aici, în miezul vieţii? Urechile îi sunt pline de sunetele tari ale orchestrei înnebunite de tinereţe, piciorul ei e uşor ca fulgul, şi din obrazul tovarăşului de dans, din părul lui, din întreaga lui făptură răzbate o mireasmă fără nume: a vârstei, desigur, a vârstei lui fragede, biruitoare. Moartea nu e posibilă într-un asemenea decor. Şi, totuşi, o străpung priviri de gheaţă. De unde, nu ştie! De departe, poate, cineva îi vesteşte ceasul ultim al dansului şi al vieţii. E ultimul ei dans, ultimul ei bal! De ce-i strânge cu atâta furie? De ce-l apleacă tot mai mult asupra bustului ei şi de ce îi şopteşte, cu ochii închişi, o rugă? O chemare? Casieriţa

îşi trece, grăbită, mâna peste frunte. Ochii ei s-au deschis şi, mari, au privit într-un punct fix. Nu se înşelase, prin urmare! Sudoarea brobonată de pe obraz e rece şi o cutremură un gând ca un junghi. Da, de-acolo au ţintuit-o ochii morţii. El îi urmăreşte privirea. Pe un scaun, puţină la trup şi febrilă, odihneşte o fată ca o umbră. Nimic viu în toată înfăţişarea ei mizeră, în afară de ochii scânteietori, obsedanţi, bolnavi de atâtea flăcări câte ard într-înşii. E oâticoasa, clienta fanatică a balurilor, a seratelor şi a festivalurilor tinereţii, nelipsita sălilor de dans şi a petrecerilor. Părinţii grijulii şi medicii cartierului care o caută, cu rândul, o sfătuiesc să nu-şi piardă nopţile. Supremul leac, susţin cheliile şi ciocurile savante, e somnul. Fata încuviinţează muteşte, cu capul, şi, odată plecat doctorul, se interesează, cu o aviditate mereu sporită, de balul de mâine sau de noua serată studenţească unde vine şi celebra pereche de dansatori irlandezi. Casieriţa ai’e acum în locul inimii un sloi de gheaţă: pe ea o fixa ofticoasa, aşadar, ei îi trimitea

mesajul morţii. Nu mai încape nicio îndoială, ofticoasa **e** un înger al veşniciei.

— De ce tremuri? o întreabă şi-i pipăie pieptul cam mare. Casieriţa nu răspunde. Îl trage însă, voinică şi voluntară, în celălalt colţ al sălii. Paşii ei sunt acum grei, mâna nesigură.

— Ce-ai? o întrebă el.

— Ai văzut-o? murmură casieriţa şi încearcă să-şi întoarcă, o clipă, capul.

El a priceput.

— Da! Ei şi?

— Şşş! face casieriţa şi ochii i se întunecă. Şşş! ea ne anunţă moartea!… Nu-i nimic de făcut!

Dar lui nu-i plac misterele şi nici obsesiile de femeie puţin trecută ale acestei partenere de joc, cam durdulie, cam greoaie. E, într-adevăr, atras de tristeţea ei capricioasă, îi place melancolia privirilor ei rătăcite şi îl amuză puţin viaţa

ei petrecută între fotografiile boxerilor, primamorezilor de cinematograf şi aviatorilor... Dar chemarea asta, stăruitoare, a morţii, în plin bal, îl supără, îl stinghereşte. N-o crede, îi e cu neputinţă s-o creadă, cu toate că e sigur de sinceritatea ei desăvârşită – o sinceritate de credincioasă, de absolutistă posedată. Casieriţa are un farmec singular. Văduva etern înfometată de jocul carnal al împreunărilor prelungite s-a dezgolit de mult, s-a dezumflat de orice surpriză, li place s-o aibă, din când în când, goală pe sofaua largă din camera plină de perne şi de parfum. A căutat-o şi aici, printre dansatoare. Şi~a imaginat, chiar, gestul magnetic cu care îl lipea de trupu-i cald şi, poate, consumarea faptului pe-aici, pe undeva, în jurul sălii de bal. Afară noaptea e adâncă, şi în dosul clădirii e un loc bun de întâlniri, vara şi iarna; amanţilor adevăraţi li-e totuna... L-a mai reţinut, adesea, spaima
„fetei mari" din han, frumuseţea-i sălbatică, nebunia ei crudă de copil fără bucurii. Dar de casieriţă îl apropie un sentiment cu totul altul, cel dintâi, parcă, de protector al cuiva. Nimeni nu i-a privit atât de mult şi atât de adânc în ochi. Nimeni n-a uitat lumea din juru~i când l-a văzut.
Ea s-a pierdut pur şi simplu într-însul, şi amintirea scenei din „Magazinul American'* îl emoţionează şi-l înalţă în propriii lui ochi. „E de-ajuns să te ştii iubit ca să iubeşti!" gândi el cu o candoare de care pentru întâiaşi dată nu se ruşinează. Ar fi în stare să-şi înfrunte şi tovarăşii din bandă. Încearcă un sentiment nou: începe aici vreo ruşine? Voi petreceţi orbeşte ca vitele în libertate, umblaţi din femeie în femeie şi ignoraţi cu desăvârşire candela curată care arde în fiecare – sfântă sau depravată, mamă sau prostituată, nu importă! — şi vi se pare că trăiţi. Puteţi râde cât poftiţi, dar vine un ceas al tuturor îndoielilor, când şi viaţa asta fără odihnă (viaţă de torent, care te împiedică să te confrunţi cu tine însuţi)
Încetează. Şi-atunci: vidul, inutilul, moartea!
Nu-i plăcu gândul. Voi să-l respingă şi se scutură de el ca

de o povară materială.

— Las-o în pace pe ofticoasă! şopti el în urechea casieriţei şi se cutremură, fără să ştie de ce.

Îi plăcu peste măsură urechea partenerei, care, ca o fiinţă de sine stătătoare, îl asculta, interesată. Simula o nouă şoaptă şi-o sărută lung.

Femeia închide iar ochii şi-şi muşcă buzele. Când îi redeschide, sunt umezi. El e nedumerit. Prea îi sticlesc ochii casieriţei.

— Ce e? Ce-ai? o întreabă şi o îndreaptă spre ieşire, înghesuind perechile în transă, călcând picioare agitate şi lovind umeri încordaţi.

Afară ninsoarea încetase. Gerul scăzuse şi aerul era curat şi prietenesc. El o luă de braţ.

— Ai văzut-o?! murmura casieriţa şi se ghemui într-însul.

Ah! ofticoasa! N-o poate împiedica să-şi amintească de chipul de var în care trăiesc numai ochii, ca două animale de pradă… încercă s-o mângâie. Nu e nimic, nu e nicio dramă! Fata vinş la toate balurile, la toate seratele…
Da, e adevărat, consimte casieriţa, dar pe dânsa a privit-o.
I-a simţit privirea sub pleoapele trase. E un semn ăsta,
Un semn de dincolo.

El râde nepăsător. Sângele tinereţii, răscolit, îl frige.
Aici, aici suntem numai noi şi întunericul! O iubeşte, e sigur de asta! O iubeşte chiar pentru nelinişstea ei de femeie cam trecută, care îşi macină existenţa între pereţii

’decoraţi cu măştile ilare ale tuturor depărtaţilor, pierduţilor, nepipăiţilor cuceritori şi o prăvălie de ghete… O iubeşte chiar pentru inofensiva ei nebunie, care face să-i tremure trupul la apariţia oftieoasei… li sărută fruntea…

— Chiar aici? se miră casieriţa.

— Chiar aici, îi şuieră el, pierdut.

Noaptea e din ce în ce mai caldă, mai prietenoasă. Aşa, aşa! Cum îi tremură mâna! Nu, niciun geamăt să n-audă, niciun suspin! Tinereţea e simplă şi sfântă! Şi nu e loc de tragedie… Cât de imaterial răzbat până la ei sunetele

muzicii vijelioase! Acum banda trebuie să fi născocit o glumă nouă. Îl silesc, probabil, pe negustor să joace într-un picior, sau au adus, de la menajeria apropiată, o „maimuţă" ftizică şi umilă, capabilă de toate umilinţele. Poate că s-a ridicat şi ofticoasa de pe scaun şi a pornit să-şi. Caute partenerul de dans. În fiecare ureche se închide o şoaptă, fiecare tresărire e o invitaţie la dragoste, braţele se încolăcesc şi trupurile de asemenea... Casieriţa plânge. Niciodată, susţine ea, nu s-a dat aşa, afară, sub cerul liber, ca o iapă, ca o căţea!... El o înlănţuie cu braţul potolit şi-i surâde.

Nu e frumos ce spune, nu e onest! Dragostea adevărată se realizează oriunde... Nimănui să nu-i fie ruşine de un sentiment autentic. Ce este ea: o gâsculiţă burgheză, capabilă de degradări numai în ascuns? Ea e iubita lui, înnobilată, deci, şi această calitate, singură, scuză orice!

„Orice11, repetă el, rece. Se înalţă pe tocurile pantofilor de lac, copleşit de un orgoliu fără pricină. Casieriţa lasă braţul în jos, adâncită în viziunea ei interioară, în centrul căreia stăruie, galbenă şi. Enigmatică, figura oftieoasei. Curândcurând va sfârşi cu dansul şi cu balul această făptură gingaşă şi îngrozitoare, în acelaşi timp, nutrind într-o viaţă austeră un sir de speranţe şi de dorinţe deşarte. Casieriţa îşi simţi, deodată, braţul liber, şi constatarea o tulbură într-atât, încât trebui să se sprijine de perete. Desigur, el a intrat 111 sală. Îl va găsi, de asta nu se poate îndoi. Dacă o singură clipă ar bănui că tânărul a plecat, s-ar prăbuşi aici, pe parchet, moartă. Şi i-ar părea bine să se întâmple aşa. Pentru întâiaşi dată încercă această dorinţă, de definitivă împăcare cu toate. Îşi încheie halatul, îşi potrivi centura şi se privi într-o oglindă, înspăimântată la ideea că primul băiat din bandă i-ar ghici secretul. E foarte posibil ca pe tânăr să-l întâmpine râsetele groase ale tovarăşilor de petrecere şi ocheadele lor neruşinate. Nu e greu; a i se presupună numai după faţa ei descompusă aventura...

Aventura? O înlănţuire în curte, în bezna unui colţ viran, sub cerul liber, întocmai ca animalele. Şi ce caldă a fost atingerea lui, cât de fierbinte gura, mâna, întreg trupul!…
Nu, nu se poate să dispară. Azi, mai puţin ca oricând. El nu e nici prim-amorez de cinematograf, care pune între femeia ameţită de dragoste şi înfăţişarea lui cochetă distanţă de mii de kilometri în spaţiu şi, poate, de ani grei în timp; el nu e nici boxerul londonez, acum râzând cu toţi dintâi lui întregi, fioros de întregi, gândi dânsa cu oarecare invidie, acum răpus; el nu e, măcar, aviatorul-fantomă, greu de prins, ieri încă bărbat zvelt şi dârz şi azi zvârlit, fără milă, din înalturile vitrege! Dimpotrivă, el e un tânăr care o iubeşte, care o iubeşte, repetă ea şi se întrista iar, subit. Să fie oare aşa? De partea lui e tinereţea, toată tinereţea! Iar dânsa?

Ilâse şi se înfioră de ecoul stârnit de propriu-i hohot, îşi adinei, încă o dată, ochii în oglindă, şi în apele limpezi, în lumina bogată care o îmbăia, întreagă, îi surâse alt chip.
Îl contemplă, înduioşată, ca şi când şi-ar vedea, cu ani în ui mă, faţa iluminată de tinereţe. Prin urmare, poate avea şi asemenea daruri acest obraz atât de des udat de sarea lacrimilor şi întunecat de avalanşa regretelor. Atunci, o iubeşte! O încântă această constatare de încheiere a unor reflecţii care deveneau mai dureroase decât o suferinţă fizică, un furuncul, de pildă. Şi reveni asupra gândului că, de astă dată, visul, poate fi trăit: tânărul nu-i surâde de pe pinză, nici din fotografie, ca boxerii şi aviatorii celebri, el e aici, pân-acum o clipă a fost lângă dânsa, alături, al ei – materialmente al ei – şi i-a mărturisit c-o iubeşte!
Nu, nu! lumina care se făcea în cinematograf, alungându-i fericirea de-abia închipuită cu ajutorul imaginii scumpe de pe ecran, s-a schimbat. A urât lumina asta ucigaşă!
/Veum o pipăie şi se îmbibă de ea, lumină caldă şi vie şi prietenă. În bătaia ei, chipul lui se arată cu adevărat, nicio mistificare nu mai e posibilă…

Intrând în sală, fu înghesuită de dansatori aprinşi la faţă

şi zgomotoşi, toţi. Îi se imprimase, în ochi şi în gesturi, o mulţumire fără cauză, care venea din străfunduri de conştiinţă. Asta e, desigur, explicaţia vieţii – unica explicaţie: balul rezolvă şi reprimă toate îndoielile, pentru că balul e însăşi viaţa. Foamea asta de sex ce e altceva decât dovada vitalităţii? Într-o noapte de carnaval, pe o stradă de cartier, a întârziat privind măştile care cutreierau oraşul. Tineri, toţi fardaţii şi toţi deghizaţii aceia, tinere, de asemenea, tovarăşele lor de vis, adică de viaţă, pentru că balul realizează întocmai visul! Şi-au pudrat nu numai faţa, dar şi sufletul, şi s-au schimbat odată cu masca – miraj care le acoperea grimasa veche. Era pe-atunci o noapte potolită, de martie, când stelele închipuie mistere deasupra capetelor obosite de orăşeni fără imaginaţie. Ea, singură, în bâlciul uliţei. Cântau, prin cârciumi şi pe străzi, ţambalele, şi perechi ilare dănţuiau pe trotuarele pline. Tinichigiii, cizmarii, croitorii şi vânzătorii de prăvălie, croitoresele, modistele şi colegele lor de toată mâna şi-au dat întâlnire în stradă, sub luna sfioasă de primăvară crudă. O dată în dominou, o dată cu masca pe obrazul lor de fiece zi, melodia obişnuită a tristeţilor de atelier şi magazin a încetat, brusc. Fiecare sfrijită e o prinţesă şi fiecare lungan un nobil… Era o goană între ei, după cine? după ce? se întrebă dânsa uluită. Se opreau, încrucişându-şi trupurile în mijlocul trotuarului, şi se sărutau, necunoscuţi, necunoscute. Mâini în febră pipăiau busturi generoase, degete nervoase se strecurau sub rochiile de mătase – nimeni nu se încumeta să curme jocul. Ce aşteptau fetele astea, chinuite zile şi nopţi la maşina de cusut sau în dosul tejghelei? Ce voiau nepieptănaţii şi nebărbieriţii ăştia? Toţi – dragostea, toţi îşi călcau umbra tinereţilor distrusă sub picioare. Balul e viaţa, numai în beţia asta de lumini şi de sunete ne trăim visul… Gândind, săgeta perechile, mişcându-se anevoie pe parchetul lucios, între atâtea trupuri asudate şi atâtea rânjete. Ochii ei devenim lunateci, pasul de fantomă…

El se simţi strâns puternic de braţ. O femeie cât un perete îi zâmbea şi nişte ochi cunoscuţi îl fulgerau prin mască.

— Hai! îi şuieră matahala.

Şi-l trase în hol. A recunoscut-o. Mirosea a văduvă.

— Tu... tuu... eşti? şopti, cu vocea sugrumată de un fior ciudat.

Un asemenea fior nu i-a zguduit făptura decât o singură dată: în noaptea primei iniţieri sexuale, tot în casa şi în patul văduvei, când se culcase cu mărunta guvernantă, culeasă, pe întuneric, într-un parc public. Ea îl ţinea mereu de braţ, desigur că i-a învineţit carnea!

Gâfâia şi asuda.

— Unde? rosti el în şoaptă când se văzu iar afară, în curtea din fund.

— Aici! îi şuieră văduva. Cunosc eu un loc sigur!

Îl duse în colţul ştiut, de unde plecase cu câteva minute înainte.

— Hai! Repede! Repede! gemu văduva şi luă dânsa iniţiativa actului preliminar.

Sărută fierbinte namila asta de carne aprinsă, şi el se simţi iar mic şi înfiorat ca la întâia revelaţie... Tot ce s-a mai întâmplat a fost ca într-un vis obositor şi, totuşi, plăcut, a cărui prelungire o doreşti cu tot dinadinsul...

Scuturându-şi mantoul, văduva, cu glasul schimbat, glas obişnuit de femeie plictisită, îl iscodi:

— Cine a fost oxigenata aia bondoacă?

El şovăi o clipă, surprins de liniştea în care se zidise atât de repede femeia, de vocea ei, redevenită sigură, calmă, banală:

— O cunoştinţă! rosti el şi nu-şi putut stăpâni tremurul vocii.

— Daa? se miră, nepăsătoare, văduva, pornind cea dintâi spre sală. Daa?... Nu-i rea!... Cam coaptă... dar destul de bine! Şi întorcându-se, cu pasul leneş, din drum:

Ascultă, îi spuse, nu te cheltui zadarnic. Fiecare secundă

alăturea de asemenea… răsuflate e pierdută definitiv. „Nimic nu se mai reface, glumi dânsa, totul se pierde!” Şi mai ales tinereţea – care e atât de preţioasă – pricepi? atât de preţioasă!

Lui i se păru tonul femeii cam pretenţios, cam umflat. Voi s-o întărite, s-o supere.

— Pricep! Să cheltuim, deci, toate secundele numai cu o singură femeie… cu o singură pasionată… aşa-i?

Ea ridică din umeri. Îl privi, zâmbind, şi sprâncenele **i** se mişcau de jos în sus – a nedumerire sau, poate, a dispreţ.

— Să facem ce ne place! răspunse ea într-un târziu. E adevărat, trebuie să fiu ridicolă, împărţind, bătrâneşte, sfaturi…

Ar fi vrut să continue, dar i se păru că n-a ales bine cuvxntul. Acel „bătrâneşte”, care îi ieşise subit din gură, o ardea pe dinăuntru şi o umilea.

— Am… am vrut să spui, bâigui ea, că fiecare ne trăim viaţa inconştient. Nimeni nu ne poate schimba… E o prostie ce-am crezut… adică… o copilărie! Nu suntem răspunzători nici de organele, nici de sângele nostru!…

— Nici de tinereţile noastre! adăugă el, surâzând, ca şi când ar fi rostit un mare adevăr.

— Ce vrei să spui? se miră dânsa.

— Nimic!

…Reintrară în sală. Intenţionat, ea se depărta de el cu câţiva paşi. Perechile, până atunci înlănţuite, puseseră şi de o oarecare distanţă între de. O pierdu din vedere şi n-o căută. Văduva nu-i mai tulbura sângele. Dar casieriţa, unde o fi casieriţa? Şi ochii i se umeziră ca la amintirea unui episod dureros din. Propria-i viaţă şi se simţi deodată alarmat fără pricină: unde-i casieriţa?

Banda, refăcută şi sporită cu „fetele bune” – cum le numeau băieţii –, dansa în felul ei, independent. Unul închipuise dintr-un fiuier un instrument cu totul nou; altul îl acompania lovind groaznic într-un joben.

— E al lu Sfântu-Sfinţilor! lămuri el pe ascultători.

Ce nevoie. Are el de joben? I l-am umflat!

Un al treilea miorlăia sentimental, sărutând iubite imaginare.

Piticul ordonă cu vocea groasă 3

— Băieţi, de-a răsturnatelea!

Un muget sălbatic îi răspunse. Banda aplaudă, strident. Se auzeau strigăte: „Pe de, mă 1”

Orchestra îşi schimbă cânteeul într-un fel de sârbă iute, ameţitoare.

Băieţii şi-au apucat fulgerător partenerul. După primul pas, fata era răsturnată pe spate. Dansatorul, trăgând-o de picioare, continua jocul, răsucindu-şi partenera, care, de obicei, izbucnea în strigăte şi blesteme.

El rămase năuc înaintea spectacolului nedorit. Vru să se depărteze repede, când recunoscu între fetele de pe parchet pe actriţa, şi mai anacronică în mijlocul codanelor şi a băieţandrilor stârniţi. Unul din bandă, care întârziase înghiţind prea multe pahare ia bufet, îi răsucea picioarele şubrede zbierând:

— Aşa... mătuşă! Aşa... bunico!...

Actriţa gâfâia şi de-abia putea şopti:

— Lasă-mă! Lăsaţi-mă! M-omorâţi! Băieţi, lăsaţi-mă!

Deodată, bubosul tresări. Fără să vrea, duse mâna la spate, spre şale, de unde îi venea durerea. Dădu drumul actriţei şi se ridică, suflând greu. Încruntă ochii,

— Ce e, mă, ce e? Ai căpiat?

El îl privi limpede în adâncul ochilor şi-l făcu să tremure.

— Vită! îi şuieră în faţă. Vită!

Şi înainte ca bubosul să-şi revie, îi scuipă, cu sete şi abundent, drept între sprâncene. Acesta se clătină puţin, ca şi când ar fi fost lovit, şi se dădu cu un pas îndărăt. Interyeniră ceilalţi din bandă. Se auzi vocea minorului s

— Bine i-a făcut! Dacă am lua-o şi pe mă-sa la re*t* tec, i-ar plăcea? Şi către bubos, care împietrise, mut şi orb: Ne-o dai, mă, pe mă-ta s-o facem poştă, că-i încă bună?

Răsunară şi câteva hohote de râs. Încurajat, minorul

continuă:

— Băieţi, să mă omorâţi. Dacă n-o fur pe mă-sa la noapte, eu şi cu ai mei (apăsase asupra acestor silabe, înfiorându-l pe bubos, care cunoştea isprăvile tovarăşilor, lui), şi n-o fac poştă! O duc apoi dimineaţa, înapoi, acasă, liodoroagă! Eâse scurt, mai mult gemu, şi repetă: Hodoroagă!

Bubosul tresări iar şi se simţi slab şi prăpădit. Îi ştia pe băieţi. De multe ori îşi ţin făgăduiala. Au păţit-o diferite femei de negustori din cartier. Şi mă-sa e destul de tânără! …

Piticul încheie zâzania:

— Gata! Acu reîncepem dansul!

Actriţa se refugiase pe o canapea şi, cu batista în pumnii duşi la ochi, plângea încet, adânc, fără pauze. Îşi închipuia, iar, că este mama copilului plecat în ţări vitrege, că se prăbuşeşte undeva, printre străini…

— Taci! auzi ea limpede în ureche. Taci!

Nu era glasul patronului ceainăriei care îi striga astfel de câte ori i se părea că actriţa a depăşit o anumită margine a bunei-cuviinţe şi a disciplinei localului. Nu, era un glas cunoscut, bun, prietenesc. Ridică ochii ei roşii şi obosiţi, de adevărată bunică („acum chiar că-i bunică!”
nu se putu reţine băiatul să observe în sinea lui), şi-l văzu pe minor.

— Nu mal plânge! continuă el. O fac mâine pe mă-sa poştă! O fac hodoi-oagă, auzi?

Şi-i desfăşură planul „răpirii” de a doua zi. Cinci golani au s-o aştepte chiar în poartă la ceasul când femeia iese să-şi întâmpine bărbatul. Unul o să-i spuie că omul e la colţ, la cârciumă, cum se întâmpiă adesea. Odată pornită în uliţă, băieţii o ridică frumuşel şi-o vâră în trăsura cu coşul ridicat, care aşteaptă cuminte în uliţă. I se astupă gura. Restul se înţelege de la sine.

— Hodoroagă o facem! Să se înveţe fii-su minte, bubosul!

— Ce-ai cu mă-sa? se ruga actriţa, înduioşată de soarta

tuturor femeilor. Mă-sa n-are nicio vină!

— Aşa el se auzi vocea unui tuciuriu din bandă care venise pe nesimţite în spatele minorului şi-l ascultase atent. Ce-ai cu mă-sa? Mai bine îl umflăm pe el! Să-l legăm burduf şi să-l batem… li rupem, îl boşorogim!

Minorul zâmbi. Ideea îi plăcu.

— Bine!

— Bubosule, te-ai ars! îi strigă de departe tuciuriul, care se desprinse din grup şi se apropie acum de băiatul disperat. Te-ai ars, bubosule! Te legăm burduf şi te boşorogim! auzi tu, mă?

Bubosul îşi muşca buzele. Piticul îi şopti ceva, ca o înjurătură, la ureche. Dar băiatul mişcă din cap în semn că nu crede.

— Fraţilor! strigă piticul. Să-l iertăm! îl iartă şi victima! îl ierţi şi tu, ce zici?

Toată banda îl înconjură. Văzu feţe asudate, rânjete şi zâmbete, guri băloase, ochi măriţi.

Îl ierţi, mă, ce zici V

Ridică din umeri. N-are nimic cu bubosul, care e un Viţel, un dobitoc oarecare…

— Bravo! strigă piticul. Şi către bandă: Strigaţi de trei ori: Glonţ! Glonţ! Glonţ!

Băieţii îşi umflară pieptul şi sala răsună de trei strigăte scurte:

— Glonţ! Glonţ! Glonţ!

Ceilalţi dansatori se îmbulziră spre băieţi.

— Ce e asta? întrebă un tinerel dulce la chip şi la vorbă, o făptură de vanilie şi catifea.

— Formula! îl lămuri, grav, piticul.

Tinerelul ridică sprâncenele, adânc nedumerit, şi-şi îndepărtă, puţin speriat, partenera.

— Minorule! strigă cineva. Ai auzit, mă, că l-am iertat cu toţii?

Băiatul se ivi, mirat, în mijlocul bandei.

— L-aţi iertat, mă? făcu el neîncrezător şi scuipă scârbit

spre bubos. L-aţi iertat?

— Da! N-ai auzit?

— Nu!

— Scoate-ţi vata din urechi!

— Sssst! porunci piticul, cam stingherit de figura încruntată a minorului.

— Bine, mă, dacă l-aţi iertat... îl... iert şi eu!

Urmă o înjurătură complicată.

Banda râse.

— Muzica! Muzica! se auzi de pretutindeni.

— Reîncepem dansul!

— Gata? întrebă un lungan cu o imensă floare la ureche.

— Gata! i se răspunse în cor.

Banda reîncepu să danseze cu fetele neostenite şi deloc pornite împotriva sistemului „pe răsturnatelea”. Erau mai toate ameţite de băutură şi aţâţate de vorbele cu tilc ale partenerilor care, din când în când, îşi furişau mâinile prin sânii lor ademenitori.

— Primiţi-mă şi pe mine, vă rog!

Băieţii încetară jocul şi întoarseră capul spre ofticoasa. Era palidă şi şubredă şi de-abia se ţinea, sprijinită mai mult de voinţa sălbatică de a participa la bucuria dansului obştesc pe bietele ei picioare subţiri.

Câţiva zârabiră cu înţeles.

— Ce zici, mă, o luăm?

— Şi pe când coliva? se interesă unul.

— O păţim cu asta, fraţilor! O scoatem de-aici cu picioarele înainte.

— Domnişoară dragă, vorbi cineva din grup. Nu e mai bine să faci un vals? Uite, atâţia tineri care de-abia te-aşteaptă!...

Ofticoasa mişcă resemnată capul, în timp ce pe buzele-! uscate înflori un zâmbet de resemnare.

— Nu mă luaţi! E şi greu! Sunt bolnavă, nu?

Băieţii se priviră iar, amuzaţi.

El nu le putea ierta veselia pe care apariţia oftieoasei o

stârnea în mijlocul lor. Îi privea pe toţi: aveau ceva drăcesc în figurile lor, o ironie rea şi inutilă.

— Bolnavă, dumneata?! rosti unul cu prefăcută mirare. Aaaş! Dumneata eşti mai tare decât noi! Ca mâine ne îngropi! Aşa e, băieţi?

Şi se întoarse spre ceilalţi.

— Ai grijă de o coroană mai frumoasă! şopti unul.

— Eu am să-i ridic şi un mic monument! Merită!

Priviţi-i ochii: ard!

— Asta-i *Miss* Otrava, mă!

Ofticoasa se îndepărtă, greoi. Îşi târa paşii.

— Nu te supăra! îi vorbi el, apropiindu-se încet şi petrecându-i mâna sub braţ. Aşa vorbesc ei! Nu sunt răi… numai gura…

— Ştiu, făcu liniştită fata. Ştiu tot! Ei au dreptate! Sunt tineri… sănătoşi… Tuşi în batistă şi deodată ochii i se luminară ciudat. Şi eu… murmură ea… şi eu aş fi ca ei… dacă… dacă…

El ghici gândul fetei.

— Da’ eşti bine!

’ – O, cum nu-ţi închipui de bine! râse ofticoasa şi înclină capul pe umăr. Apoi, cu glasul scăzut, febril: Ştii ce? Hai să dansăm! N-ai idee ce bine dansez! Valsul e viaţa mea! N-am scăpat niciodată un bal, o serbare, o nunta… Sunt o bună dansatoare, ai să vezi! şi-l privi rugătoare în ochi. Vrei? Spune, vrei?

El consimţi cu o mare bucurie interioară. Strânse în braţe trupul ei subţire şi nasul îi fu invadat de un miros de floare mult timp presată. Ciudat, îi veni în minte imaginea maniei, moartă de mult. Şi ea trebuia să fi dansat aşa, subţire şi bolnavă. Au râs, poate, şi de ea băieţii tineri şi nepăsători. Din portretele ei de tinereţe şi din ce mai poate reţine (era copil când şi-a luat într-o seară rămas bun de la dânsul), fata asta îi semăna mult…

— Eşti obosită? o întrebă.

Ofticoasa îi zâmbi calmă, şi toată figura i se lumină de o

fericire cu neputinţă de mărturisit.

— Nu, spuse ea într-un târziu. Nu! Mi-e aşa de bine!

Orchestra încetase. Dansatorii forfoteau spre bufet.

Unii, nerăbdători, au plecat să ceară schimbarea muzicii: ci sunt hotărâţi să continue!... Absentă la toate, ofticoasa, condusă de tânărul mirat că fata nu ştie nimic, dansează mereu, fredonându-şi încet valsul.

— Nu mai cântă orchestra! îi şopti el.

— Ştiu! Ştiu! răspunse ea cu ochii pe jumătate închişi.

Parcă voia să-l roage să nu mai tulbure prin vorbe visul în care ea îşi trăieşte tinereţea, visul din care nu se vi'ea trezită.

Banda s-a adunat într-un colţ al sălii, de unde urmăreşte strania pereche care a rămas să danseze fără muzică.

— Sunt reuşiţi! observă tuciuriul.

— Făcuţi unul pentru altul i

— Pe când nunta, hoţule? zbieră cineva, ameţit.

— Îţi suntem naşi! îl completă bălanul, care d-abia se ţinea po picioarele-i neverosimil de lungi.

— Să-i ardem o strigare! decise piticul.

— Bravo! E o idee! îl încuraja banda.

— Băieţi! Unu, doi, trei!

ha un semn scurt al mâinii, banda zbieră l

— Glonţ! Glonţ! Glonţ!

Fata ridică ochii spre dânsul. Râdeau, plângeau ochii aceia, nedumeriţi, ruşinaţi de strigătul tare al bandei, care a luat-o drept subiect de glumă şi petrecere! Niciodată

nu v Jita privirea ei de atunci. Şi mereu îi venea în mint. Gânclul că aşa trebuia să fi fost, pe vremuri, mami-s,. Aşa ca ofticoasa de slabă, de aprinsă după valsul baluiu: şi-al vieţii şi, desigur, tot aşa ruşinată de chiotul, de rinjetul tinereţii dezlănţuite.

— Nu-i nimic! Nu te supăra! o rugă el, ţinând-o mereu în braţe şi potrivindu-şi paşii după ai bolnavei. Ei n-o fac din răutate, crede-mă! Sunt nişte biete animale, fericite că

trăiesc! Au băut mai mult, sângele lor iute…

— Taaci! îl imploră ofticoasa. Ştiu! N-au nicio vină! Nici eu n-am vreo vină! N-ar trebui să mă simt câtuşi de puţin atinsă. Şi mie mi-e ruşine că mă simt aşa! Crede-mă. Dar ce să fac? Mi-e ruşine! Mă întreb câteodată: ruşine, de ce? că sunt atât de şubredă? Că, deşi bolnavă, îmi plac balurile? Nu ştiu singură de ce, dar asta e… mi-e ruşine!

El tăcea. Cum ar putea s-o liniştească?

— Dansăm numai noi, continuă ea apoi, cu aceeaşi voce stinsă. Toţi ne privesc! Se miră! Ei nu pricep, ei nu pricep că eu nu mai am timp: trebuie să dansez cât se mai poate dansa! Şi e firesc să nu înţeleagă asta: au tinereţea de partea lor, sănătatea, timpul, timpul…

— Greşeşti! îndrăzni el s-o contrazică. Greşeşti! Ai să te refaci… Muntele, hrana…

Fata râse.

— Ştiu! Le-am auzit! Vrei să urmez eu?… Muntele, ai spus, nu?… aşa… muntele, hrana, somnul!… Mai ales somnul, cum îmi recomandă doctorii noştri, învăţaţii noştri! … Ştiu!… Dar, cu toate astea, crede-mă, n-am timp! Asta el N-am timp de aşteptat… n-am…

Tuşi ascuţit şi se opri din dans. Îi lăsă braţul, paf albeaţa căruia se zăreau broboane de sudoare.

— Nu-i nimic! bolborosi fata. Ies puţin la aer!… Lasă-mă singură.

El refuză, îndărătnic, cuprinzându-i braţul. Ofticoasa înainta greu, şchiopătând parcă.

— Nu se poate! Te însoţesc.

Ea se opri. Îl privi rugător câteva clipe şi-apoi repetă, apăsând pe cuvinte:

— Te rog!… Vreau să fiu singură!… Mă reîntorc!

Şi se îndreptă spre uşă.

El urmări cu ochii umezi silueta subţire care se pierdu În mulţime.

Sala, reanimată de orchestră, gemea şi mugea.

Dansatorii, beţi, depăşeau ritmul valsului şi născoceau cuplete fără perdea, pe care le ţipau în urechea fetelor. Ele plecau ochii, fals ruşinate.

O matahală, într-o blană de urs, îmbrăţişând pe la spate o dansatoare, mima jocul ştiut, râzând gros sau izbucnind în ahturi pătimaşe. Banda îl întărâta, aclamându-l:

— Aşa, mă! Bravo, mă! N-o lăsa!…

…Trecând, orb, printre prieteni, nu întâlni pe nimeni la bufet. Răsturnaţi pe scaune şi chiar pe mese, băieţii comandau mereu băuturi colorate în pahare mari.

Se retrase după tejghea şi ceru un coniac, pe care îl răsturnă repede pe gât. Lichidul îl ardea, dar i se păru fă 1 înviorează. Mal ceru un pahar, pe care îl bău'ăncet.

Se încălzise altfel decât la dans. După al treilea pahar, privi nepăsător la ceilalţi. Continuă să bea pahar după pahar şi să constate că e lucid şi subit împăcat cu întocmirea lumii.

Ah! casieriţa! Imaginea femeii îl tulbură puţin. O dorea ca în primele ceasuri ale balului. Reintră liniştit în sala din ce în ce mai slab luminată şi privi atent fiecare dansatoare.

— Mă cauţi? se auzi vocea cunoscută şi o mână fermă Ji prinse braţul.

Era, într-adevăr, dânsa.

— De unde ştiai?

Casieriţa râse. Aşa se-ntâmplă, gândi ea, şi la cinematograf. Viaţa e şi ea un film. Actorii frumoşi de pe pâir/. A dispar o dată cu avalanşa luminii care le banalizează existenţa; el, însă, rămâne, e viu, e autentic, îl pipăie, îl are,

În sfârşit, un partener şi un amant! Şi-l are în plină lumină, nicio îndoială nu poate s-o supere, niciuna!

— De unde ştiam? răspunse ea, moale. Bănuiam!… Nu era greu!

El i-a apucat mâinile şi le-a dus la gură. A privit-o în adâncul ochilor, care au închis în apele lor pentru totdeauna icoana atâtor amorezi vestiţi, a atâtor boxeri şi

aviatori…

— Îmi placi! rosti el, simplu.

— Te iubesc! îi răspunse femeia, stăruind parcă asupra cuvintelor, asupra înţelesului lor deosebit. Te iubesc, repetă ea, pe când tu mă placi! Şi-mi pare bine că-i aşa!…

Luminile s-au stins una câte una. Dansatorii părăseau sala. Banda, refăcută şi sporită cu duzina de fete, pornise, iar în monom, spre ieşire.

— Dezertorule! îi strigă tuciuriul. Dezertorule!

— Hai cu noi, mânzule! îl îmbie piticul. Mergem în piaţă. La sticleţi!

— Să vie şi maimuţa! adause altul.

Casieriţa roşi.

— E vorba lor aşa… Nu te supăra! şopti el. Şi-apoi către bandă: Nu merg, nu! Sunt obosit.

— O să purtăm doliu după tine! îl repezi unul.

— Şi-o să te ţinem minte!…

Banda se depărtă. Sala se goli cu desăvârşire.

Ei se priveau cu o spaimă nedesluşită, care venea din liniştea groaznică a acestei încăperi în care până acum răsunase chiotul tinereţii şi al orchestrei înnebunite. Ce e în sufletul lor, în sufletul sălii?

— Aşa se anunţă moartea! şopti femeia. Apoi, pentru că-l văzu încruntându-se, îngreţoşat, continuă încet: Tinereţea n-are cum să vadă asta… Nu poate s-o vadă, îi lipseşte ceva… Ştii ce?

El tăcea, mereu întunecat.

— Îi lipseşte… vârsta! Tu ai vârsta certitudinilor, vârsta vieţii în desfăşurare. Nu-ţi poţi imagina moartea, cum orbul din naştere nu-şi poate imagina nuanţa culorilor.

I se păru preţioasă, absurdă, nesinceră.

— Isprăveşte, te rog!

Apelul lui era rece, neobişnuit de rece.

Casieriţa surâse trist.

— Ştii, reluă ea, ai făcut foarte bine că ai dansat cu fata ceea!…

El se învioră.

— M-ai văzut?

Vorbi repede, mirat, interesat.

— Da! Te-am văzut şi mi-a făcut bine! A fost ultimul ei dans, cred! Şi adăugă, blând: Dar asta nu trebuie să te mâhnească!... Poate că mă-nşel î Aşa vorbesc eu câteodată.

Nu uita, sunt mai mare cu douăzeci de ani decât tine! Ah! şi ce bine îmi pare că-ţi pot spune: tu! Sunt nebună, ce te uiţi la mine? Te-am speriat?

În timp ce dânsa vorbea fără şir, ochii lui s-au mărit. Nu-şi dădea seama de ce avea sentimentul că a mai întâlnit odată – în vis poate – capul casieriţei şi i-a mai auzit, vătuit, glasul. Acum, acum are să rostească un adio lung.

Un adio? se căznea să-şi lămurească gândul. De ce? Doar casieriţa este aceea care vorbeşte, nu ofticoasa. Şi, totuşi, s-a mai petrecut cândva asta!... A băut prea mult! II doare capul, îl ustură ochii şi se simte slăbit.

— Dacă m-ai speriat? Nu! De ce să mă sperii? Ştiu bine că glumeşti!

Casieriţa îi mângâie obrazul. Părea că are să-i mai spună ceva, dar gura i se încleştă într-un mutism straniu.

Îşi luară paltoanele şi plecară, copleşiţi fiecare de gânduri.

Sfârşitul acestei nopţi de Iarnă în agonie era melancolic. Zăpada se topise, şi aerul devenise mai cald. Un tramvai cu cai trecu fantomatic şi gol pe dinaintea lor, sunând zadarnic.

Au mers, muţi, până în faţa curţii din mahalaua în care locuia casieriţa.

— Ne vedem mâine seară? o întrebă, căutând printr-un efort de voinţă să-şi închipuie că are nevoie imperioasă de această femeie îndrăgostită de dânsul. Mâine seară? repetă, aprins şi convins.

Ea clătină capul.

Se sărutară. Ciudat', nu mai simţi fiorul care îl apropiase

năuc, la începutul balului, de femeie. Ar fi vrut să-şi ameţească indiferenţa apăsându-şi gura pe sinii ei mari, mângâindu-i şoldurile prea dezvoltate...

— Tuu... îi şopti. Viu şi eu cu tine! Vreau să dormim împreună 1

Casieriţa îi duse mâna la gură. El n-avu timp să şi-o ferească: lăuzele ei se aplecară asupra degetelor lui reci.

— Nu! răspunse ea încet. Nu! Astăzi, nu! Te iubesc mult! Nu poţi înţelege cât te iubesc! Nu eşti un simplu partener de dans, un tovarăş de bal... Eşti singurul meu amant, primul meu amant adevărat!...

Se aprinsese vorbind şi nu mai ţinea seama de ceea ce spunea, la întâmplare, precum i se părea lui. „Primul44 amant adevărat? Dar patronul ei ce-a fost? („Ah, acel şef onest de familie, burghez şi cuminte, care a deposedat-o de singura ei avuţie44, se pomeni judecând întocmai ca un zapciu şi se ruşină.) N-a fost decât un tilhar al fetiei ei pure, un jefuitor banal.

— Atunci, pe mâine! Te aştept afară, în faţa magazinului, da?

Ea consimţi, înclinând capul.

El privi lung în urma paşilor obosiţi ai femeii. Desigur, îşi spuse, va continua acum să-şi admire fotografiile din perete şi să viseze la cel mai nou şi la cel mai vestit dintre tinerii cu privirea airză şi cu gâtul gol. Constată, surprins, că-l cam nemulţumea acest gând. Casieriţa îl iubeşte doar pe dânsul, numai pe dânsul!... Paşii lui sunau prea tare în dimineaţa care începea anevoie. Îi păru rău de singurătatea în care se afla: îl furnică, iar, o poftă vie de trupul femeii de care abia se despărţise. Ce-ar fi dacă s-ar repezi la văduva, pe care tocmai bine ar găsi-o în pat, caldă şi oricând primitoare şi dăruitoare de dragoste? Poate că n-a făcut bine că s-a despărţit de banda blestemată, care în clipa asta trebuie să rătăcească pe undeva prin cartier sau să se fi refugiat într-o cârciumă cu vin bun. Adesea, băieţii, după o noapte ca asta, pândesc pe bărbaţii care pornesc în

revărsatul zorilor la lucru. Atunci ei vin şi le iau locul. Sunt neveste care-i aşteaptă cu ochi deschişi în noapte, tremurând de nerăbdare. E singura lor aventură împreunarea asta rapidă înainte de răsăritul soarelui cu băieţii sălbatici şi aprinşi.

J – Nopţile domnişoarei Mili

…Ajungând aproape de casă, se opri o clipă, cutremurat’. Pe celălalt trotuar se târa, singură şi sumbră, ofticoasa.
Cu o mână se ţinea de piept, ca şi când ar. Avea ascuns acolo ceva de mare preţ. Din când în când se lipea de ziduri, isto-.

vită. El a urmărit-o mult, neîndrăznind să se apropie de fată; i se părea că s-ar apropia de moarte.

…Mătuşa îl întâmpină cu ochii roşii de lacrimi:

— Dumnezeule, Doamne-Dumnezeule, o să mă spânzur într-o zi, să scap de toate! Uite ce galben e. Uite-l ce prăpădit! Vrei să te omori, nenorocitule? Şi cum mai miroase a spirt: Iar ai băut, copil dezmăţat, orfan şi fără minte ce eşti! Iar ai fost la curve, ai să te îmbolnăveşti şi-o să te ia dracu! Şi cu serviciu’ – a? ce faci cu serviciu’? Poţi pleca în halul ăsta la birou? Eu mă mir cum te mai ţin ăia, îngeri sunt, nu oameni, îngeri! Hai, scoate-ţi haina asta de cioclu şi pantofii! uite cum ai stricat frumuseţe de pantofi d-abia cumpăraţi! Eşti milionar, nenorocitule, orfanule. Mă, băiete, mă, ai să te usuci ca iarba, mă, şi nimeni n-are să aibă grija ta! Vino-ncoa’! Uite ce asudat el Ce-i cu tine? Au dat căldurile pe el, poftim!
Afară-i iarnă, şi el e apă! Ce-ai băut, mă, de asuzi aşa?
Ce dracu ai mai băut? Dumnezeule, ce-ai făcut toată noaptea? Spune? Ai dansat, desigur c-ai dansat! Da’ nu ştii că eşti slab şi că d-abia te-ai ridicat din pat? Nu ştii că trebuie să te păzeşti? Ah! dar-ar moartea în mine! să nu mai văd şi să nu mai ştiu nimic! Vrei să te speli puţin?
Uite, să-ţi dau puţină apă caldă! Aşaa! Na, şterge-te, păcătosule! Acu dă şi cu puţină apă rece pe obraz, să te trezeşti, beţivule, Nu te culci, nu? Păi ai să crăpi într-o zi în

picioare!... La serviciu! Bine, foarte bine, ştiu că trebuie să fi acolo la opt, dar mai ai timp să te întinzi puţin!
Sau poate adormi, aşa ameţit cum te văd? Atunci nu te mai culca, nu! Decât să-ţi pierzi slujba, mai bine să te împuşti! N-are cine să te ajute, nqi bani n-avem!

El o lăsă, indiferent, să-şi sfârşească vorba şi, profitând de o pauză, îi spuse doar atât:

— A fost multă lume la bal... foarte multă!

Mătuşa îl privi interesată. Ochii i se măriră, faţa îi dobândi altă culoare.

— Au venit şi mame? dori ea să ştie. De pe strada noastră a fost cineva?

El o lămuri pe îndelete. Da, au venit şi mame! A venit toată familia croitorului. Fetele n-au prea fost invitate la dans. Bătrânul însă, cât e de boşorog, se ţinea după muieri şi a încercat o dată să danseze! Fireşte, l-au repezit toate,

râzând! Nevasta cofetarului şi-a pierdut piatra de la inel. A plâns, s-a văicărit, degeaba. Băiatul ăl mare ăl bărbosului s-a deghizat în prinţ şi a ameţit fetele...

Mătuşa asculta, cu atenţie vie, toate aceste amănunte de bal mascat. Obrazul î se linişti, căpătase o gravitate ciudată, ca şi când ar fi aflat veşti mari. O uşoară melancolie o învălui.

■ — În prinţ s-a deghizat? auzi!

El continua să-i vorbească, şi bătrânei i se păru că-i tre-
’tnură în ureche o melodie veche, plăcută. Închise ochii pe jumătate, îşi sprijini fruntea în mii ni şi clătină din cap încântată. După ce auzi tot ce o putu interesa, deschise ochii ci miopi în care întârziase un bob de rouă.

...

— Ascultă, îi vorbi ea încet, ascultă... să te duci mereu la bal, – la toate balurile! Tinereţea e şi ea un bal... Să nu dormi... să nu te închizi în odaia asta!... Prea mult oboseşti cu hârţoagele astea!...

Îşi. Evocă propria-i tinereţe, lipsită de viaţă, o tinereţe

fără baluri, fără aventură.

— Să nu m-asculţi niciodată! Sunt o biată femeie simplă, care n-a cunoscut viaţa!... Numai... înclină capul, îngrijorată:...numai să bagi de seamă! afurisitele alea te pot îmbolnăvi iar... ştii tu!

Pe dinaintea ochilor lui obosiţi trecu vechea imagine a ligheanului cu apă clocotită adus de mâinile opărite ale mă tuşii.

— Da! da! Am să bag de seamă!

Se întinse pe canapea, în hainele obişnuite.

— Şi serviciul? întrebă, stins, mătuşa. Serviciul? E aproape opt!

El făcu un semn cu mâna: să n-aibă nicio grijă, nu e târziu!

Nu putu dormi. Casieriţa îl tortura. Bustul eî se pleca într-un vis lung asupra-i. Miroase a busuioc, parcă! A, nu, asta-i văduva! Ei îi place busuiocul!

— Îţi place... aşa-i? murmură el în neştire.

— Ce-ai spus? se miră mătuşa.

— A... nimic! şi se ridică brusc în picioare, scuturat de un fior neplăcut. Mă duc! Ai dreptate: e aproape opt!

Trecând pe lângă locuinţa casieriţei, îşi reprimă cu mare greutate dorinţa de a-i trece pragul. Ce-o fi făcând dânsa acum?

Aşezată în faţa fotografiilor, femeia părea îngândurată. Fiecare obraz îi era familiar, fiecare ochi cunoscut, fiecare zâmbet i se părea adresat ei. Reflecta asupra destinului artistului de cinematograf, ilustru abia de un an: a slăbit şi nu-l px-inde! Aviatorul, în schimb, e chipeş, arde privirea lui cam aspră – nu-i vorbă! — dar cu atât mai îndrăcită! Nici boxerul, nu-i de lepădat!

Ea nu mai scrie nimănui lungi confesiuni. Nu mai crede în nimeni, în nimic. Simte strânsoarea tânăiului. Îl iubeşte, desigur, altfel decât pe aceste glorii de film, intangibile. Dar o copleşeşte sentimentul zădărniciei. El e tânăr, prea tânăr pentru dânsa. Cum o să se sfârşească romanul ei,

singurul ei roman? Prin căsătorie? Nu se poate! O soţie cu douăzeci de ani mai în vârstă decât bărbatul!... Nu se poate! Atunci? încă o noapte de îmbrăţişări, aici, la dânsa, acasă la el, pe maidan, în parcuri, în odăi meschine de liotei? Şi-apoi încă o întâlnire. Fie! mai trece un an,mai trec doi... Apoi? El va continua, peste unul sau peste doi sau chiar peste zece ani să fie tânăr, pe când dânsa!... Peste zece ani, la cincizeci adică, banda o va numi babă, ca pe actriţă. Hotărât, a venit târziu" tânărul ăsta înfometat de dragoste! Nu, greşeşte: el a venit la timp, *ea* a venit târziu pentru dânsul!

Se ridică, trase plapuma şi se culcă...

Încercă o senzaţie de spaimă, necunoscută până azi. Era prea singură, constată dânsa, şi sări repede de-a dreptul pe podea, ca la un semnal de alarmă care ar răsuna în propriile-i adâncuri sufleteşti. Prea singură! Cu toate că de douăzeci de ani ducea acelaşi trai, în această cameră mică şi ieftină, cu pereţii plini de fotografii sui'âzătoare sau încruntate, n-a observat niciodată cât e de izolată de lume, cât e de călugăriţă în viaţa zgomotoasă a oraşului. Viiie şi pleacă la ore ştiute: se întâlneşte cu vânzătorii de prăvălie, plictisiţi de trista repetare a vechilor formule de politeţe şi îndemn la cumpărături; trebuie să facă mână bună mustăcioşilor şi buboşilor umflaţi care sunt clienţii cei mai buni ai magazinului, şi-apoi? Fuga la cinematograf, evadarea în întuneric şi în feeria de pe pinză! Era singura ei baie de optimism pe care o lua zilnic, cu sfinţenie. Fără ea n-ar mai putea trăi! Şi iată, acum s-a dus şi unicul mijloc de scăpare vremelnică din infernul vieţii imposibile.

Întâlnirea cu dânsul i-a stins flacăra iluziei. Nu va mai închipui romanul de dragoste cu prim-amorezul îndrăzneţ de pe ecran, după cum nu mai poate crede în fotografiile de pe perete. Şi totuşi nici cu acest tânăr nu-şi va putea lega viaţa. Nu, nu e nimic de făcut! Totul e cenuşiu şi totul e gol şi zadarnic! „Zadarnic!" murmură ea, constatând că a biruit, subit, spaima care o învăluise. Îşi puse pantofii,

halatul şi aprinse iar lampa. Privea spre gloriile filmului, şi buzele ei mărturiseau într-o grimasă adâncă dezamăgirea şi dispreţul. Trase, cu mâna leneşă, o fotografie de pe perete, o privi: ăsta-i englezul cu priză la nobilime, s-a însurat, a doua oară şi e tatăl unei fete bălane şi subţiri cu care a apărut nu de mult într-un parc londonez. Apoi deschise uşa sobiţei, în care mai moţăia un lemn, şi aruncă în foc fotografia, privind, cuminte, până la nimicirea în flăcări a mândrului gentilom. Trecu la palidul neamţ, etern îndrăgostit de altă vedetă americană. O să se prăpădească băieţandrul ăsta, reflectă ea, alergând după atâtea! Fiecare din trupurile acelea aprinse ascund patimi ucigaşe; el e cam plăpând!

Zvârli în foc şi faţa surâzătoare a nemţişorului. Rând pe rând luară drumul fără întoarcere al sobei boxerii irlandezi şi tenorii italieni, aviatorii francezi şi acrobaţii belgieni, luptătorii muntenegreni şi visătorii olandezi, toată frumuseţea masculină a ecranului, a ringului şi a aerului.

Când pereţii au rămas goi, casieriţa aşezată pe un colţ al patului, privindu-şi şi răscolindu-şi tainiţele sufletului, le-a găsit, de asemenea, pustii, mai pustii ca oricând. Imaginea tânărului nu putea să înlocuiască niciuna din vechile ei prietenii. Hotărât, de astă dată va fi cu adevărat şi în cel mai înfiorător înţeles al cuvântului – cum o frigea certitudinea asta! — singură, singură, absolut singură.. —.

…Servitorul îi întinse o scrisoare.

Rupse plicul şi păli. Era caligrafia, cunoscută, a casieriţei. De ce-şi simte inima în panică? Ah, toate se explică:
n-a dormit, nu poate încă rezista nopţilor albe, ca bunii lui tovarăşi de bandă. Asta a observat-o şi „girafa” piticului, tânără de curând măritată şi de curând colegă de birou cu dânsul, la aceeaşi Asociaţie generală a avocaţilor.
Ea l-a primit surâzându-i drăceşte:

— V-am văzut azi-noapte la bal! Aţi dansat foarte bine 1 Repetă cu înţeles: Foarte bine, domnule! Dar aveţi aerul unui om aproape bolnav! Nici eu nu-mi fac somnul, dar sunt

mai obişnuită cu asemenea... escapade!

Râse limpede, cu o nevinovăţie desăvârşită. El evita discuţia. Răsfoi maldărul de scrisori la care trebuia să răspundă – era, doar, secretarul asociaţiei – şi se aplecă asupra hârţoagelor, hotărât să termine repede lucrul.

Observase deci şi girafa paloarea obrazului şi oboseala lui mortală, nu se putu el împiedica să gândească. Hm! Şi cu toate acestea, e gata să reînceapă chiar acum! Are să plece de la slujbă drept la ceainărie, unde găseşte desigur destui întârziaţi, vagabonzi, „ambulanţi", toţi fără ocupaţii stabile. Are să bea cu ei şi are să hoinărească prin toate sălile de dans ale cartierului până dimineaţa. Îi cântă doar, plină şi viguroasă, tinereţea prin vine şi e tare, tare şi dârz! ...

Ce-i scrie casieriţa? Ah! Tremurul ăsta al mâinii după fiecare noapte albă, nervozitatea asta mizerabilă de care îi e scârbă şi pe care, totuşi, n-a izbutit încă s-o reprime!

Parcurse repede rândurile mărunte ale scrisorii ce prostie 1 Pentru atâta lucru s-a speriat! Dacă dormea bine câteva ceasuri, primea altfel acest mesaj banal al femeii

„Sunt foarte obosită, îi spunea casieriţa, nu pot închide ochii şi mă simt mai puţin tânără decât credeam şi decât voiam să fiu. N-am să merg la magazin. Nu te mai osteni, deci, în zadar. Nici la mine să nu vii! Te rog foarte stă-

ruitor să nu vii! M-aş simţi şi mai rău ştiind că tu – tocmai tu – îmi vezi obrazul iritat şi cearcănele din jurul ochilor, cearcăne care nu sunt numai ale oboselii, ci şi ale vârstei. Am băgat bine de seamă la cearcăne: le aveţi şi voi, tinerii, le au şi fetele din bandă care n-au trecut încă de douăzeci de ani, dar sunt altfel, cu totul altfel. Se vede că aţi cheltuit noapte peste noapte în petreceri şi în dragoste. La mine se vede vârsta! Ce vrei, sunt cu douăzeci de ani mai mare ca tine! O femeie cu douăzeci de ani mai mare decât bărbatul iubit devine curând, din nevastă şi amantă, mamă sau mătuşă. Nu mă gândesc la banda care râde de actriţă. Nu!

Mă gândesc, însă, că pot să devin şi eu odată asemena actriţei, şi asta – vezi? — mă îngrozeşte.
Nu pot – nu e vorba de voinţă, de optimism sau mai ştiu eu ce! — nu pot, pur şi simplu, să mă văd aşa! Asta o, n-am vocaţie de mătuşă, nici talent de mamă! Dar îţi scriu vrute şi nevrute, mă doare cumplit capul, am dansat prea mult, am şi răcit, ştii… umblasem descheiată la gât, asudasem… încă o dată: nu mă duc la magazin, nu veni acasă i
Stărui: nu mă căuta mâine-poimâine nicăieri! Dacă într-adevăr ţii la mine şi altfel decât la multele voastre cunoştinţe din bandă, atunci ascultă-mi rugămintea asta fierbinte. A ta, care a fost trup şi suflet a ta…”

Hotărât, îşi spuse el, ar trebui să doarmă câteva ceasuri! Să-l sperie o scrisoare obişnuită, în care o femeie – bine, femeia iubită, fie! — îl anunţă că amână întâlnirea. Ei şi! Nemulţumit de propria-i slăbiciune, continuă cu şi mai mult zel munca. Mâine e adunare de comitet, duminica viitoare e serbare anuală, să nu uite invitaţiile! Joi va trebui să întocmească tabloul noilor înscrişi. A uitat de cămin! Trebuie să revizuiască facturile tâmplarului!…

Se ridică, întinzându-şi braţele, obosit. Va pleca să se culce imediat. A doua zi va vedea altfel toate.

— Doamnă! chemă el girafa. Uite, ai aici hârtiile astea, le copiezi frumos la maşină… Căscă şi se bătu peste gură. Tâmplarul, continuă el, mâine! Uite şi invitaţiile…
are să fie o serbare frumoasă! Vii, nu? Aşaa!… Ei, la revedere.

Ajunse acasă sleit. Se mai oprise în drum. La ceainărie, dintr-un vechi obicei pe care zadarnic căuta să-l biruiască.

Ciăsi cunoscuţi, bău la repezeală câteva pahare de rom şi izbuti, mai mult fugind decât plecând, să iasă-n stradă.

— Mătuşico dragă, lasă-mă să dorm! spuse el femeii iu loc de bună ziua şi se trânti, îmbrăcat cum se afla, în pat.

Femeia voia să spuie ceva. Era vizibil alarmată. El nu deosebi starea de acum, determinată de o realitate pe care 0 ignora, de anxietatea ei cronică. Femeia voia să-i

vorbească. Gesticula.

O clipă, se ruga dânsa, o clipă, trebuie!...

Dar el sforăia adânc şi se zbătea prins în plasa unor visuri fără urmare. Femeia îşi frângea mâinile, îl privea, cu o mască de groază ca niciodată, şi trecu, încovoiată, în altă odaie.

Nu i-a pomenit nimic seara, când s-a trezit, buimac şi. indispus.

— Parcă ai vrut să-mi vorbeşti! îşi aminti el, vag.

Ilevăzu capul agitat al mătuşii, încercările pe care le făcea de a-i împărtăşi ceva (ce anume?), gesticulaţia ei. abundentă...

Femeia ridică din umeri, mirată:

— Eu? Eu? se scutură ea ca de o imputare.

O examina, sumar, câteva clipe şi găsi cu cale să nu stăruie. Poate i s-a părut. Adesea, după nopţi petrecute în oraş, se pierde între realitate şi închipuire. O fi visat, 1s o fi. Părut...

Îşi puse paltonul şi consimţi să i se înfăşoare gâtul eu fularul de lină, pe care, în sinea lui, îl dispreţuia ca pe un obiect de care se slujeau îndeosebi bătrânii. Dar i se părea ca trebuie să dea într-un fel oarecare satisfacţie mătuşii, util de grijulie şi atât de speriată.

Odată plecat, femeia chemă din odaia alăturată pe vânzntorul de ghete din Piaţa de Flori, care venise pentru a doua oară la dânsa.

— Ei, şi apoi? îl iscodi ea, aprinsă la faţă.

Băiatul, agitat, continua o destăinuire începută mai demult.

— ... N-a vrut să spuie nimic. N-a lăsat nicio scrisoare. Au transportat-o la spital. Cerea să-l aducem pe dânsul. Cerea să-l aducem numai pe dânsul. Atât. Doctorii o priveau, nedumeriţi. Înghiţise otravă cu nemiluita.

Făcu un gest care să dea măsura cantităţii de otravă înghiţită de sinucigaşă. Mătuşa clătină din cap, îndurerată.

— Jupânul a încercat s-o mângâie. Vorbe. Ştii, cum se

obişnuieşte! Ea i-a întors capul. Nici să-l vadă, madam! Înţelegi? Nici să-l vadă!... Şi când te gândeşti că nimeni n-ar fi ştiut nimic, dacă nu ne-ar fi trimis el să vedem ce-i cu ea!

— Cum aşa?

— Păi sigur! Casieriţa, în douăzeci de ani, n-a lipsit o singură dată, înţelegi, madam? o singură dată! Jupânul ştia că are să meargă la bal, dar tot nu-şi închipuia că tocmai dumneaei o să tragă chiulu' de la serviciu! Şi – vă spun drept! — se simţea lipsa ei la casă! „Du-te, îmi spune, vezi ce-i cu ea!" Şi m-am dus! Uşa încuiată. Dau să plec. Dar aud gemete. Ce dracu! Recunoscui vocea ei!

Bat, strig, aduc gardistul, în sfârşit intrăm în casă. Ce să vezi! Casieriţa, pe pat, mai mult moartă decât vie! „Ce-ai domnişoară, ce-ai?" O zgâlţâi, o rog să ne lămurească, nimic! Ea tremură şi geme. O ridicăm, o ducem la spital,

i se fac spălături, nimic! Nu vorbeşte nimic, numai atât cerc: să i-l aducem acolo! Îţi spun, a venit şi jupânul!

Nimic! L-a privit cu ură şi – p-onoarea mea ţi-o spun! — l-a întors capul!

— Ei, şi apoi? continuă să-l iscodească femeia.

— M-am întors de-aici la spital. I-am spus că vine, ce vrei? A trebuit s-o mint!... I s-a făcut încă o spălătură.

Scapă! Zău, scapă!

Faţa ascultătoarei se luminează.

— Scapă? Doamne-Dumnezeule! Scapă, zici?

— Da! Doctorii spuneau: a avut noroc! Femeie norocoasă! Şi ce cultă el

Mătuşa se minunează. E şi cultă, va să zică? Atunci nu-i una de-alea, din banda lor blestemată?

JL

Vânzătorul se supără. Aaş! Nu e ce crede dânsa! E o femeie bine, ştie pe de rost numele actorilor de cinematograf, al boxerilor, al aviatorilor, cultă în sfârşit! Toată

Piaţa de Flori o ştie şi o respectă. „Şi mie nu mi-a vorbit niciodată nimic, nimic. Bine c-a scăpat. Are să afle el în târg

de întâmplare!”.

— Doctorii spuneau că în câteva zile se face bine... numai să nu rămână cu ceva la stomac!

...Se întreabă – iată anul de când s-a consumat aventura cu casieriţa – dacă un sentiment atât de autentic ca dragostea poate fi, totuşi, îngropat sub munţii nepăsării, care s-au prăvălit şi peste imaginea femeii şi peste scurta lor întâlnire? Se întreabă, şi nu e în stare să răspundă. A aflat atunci, după aproape o săptămână de zadarnică investigaţie, de întâmplare. Casieriţa s-a sinucis pentru dânsul. La început, gândul îl bucura, deşi se străduia din răsputeri să-şi reprime o asemenea mediocră satisfacţie de cuceritor de mahala, de fante. Dar e prima femeie din tinereţile lui neastâmpărate care i-a făcut dovada sentimentelor cu care îl copleşiseră până acum doar exterior, atâtea din bandă.

Văduva!

Un pachet de carne care se aprinde repede, se stinge greu şi în care, în afară de simţuri biciuite, nu e nimic, nimic! mai târziu însă şi-a dat seama că mobilul gestului casieriţei e mai adânc. Când a dat cu ochii de pereţii goi ai camerei în care au zâmbit atâtea vedete masculine, a început să pătrundă misterul actului de scârbă şi de disperare al femeii. Mai în vârstă cu douăzeci de ani decât dânsul, iluzia nu mai prinde, toate sunt zadarnice! Desigur, acesta a fost gândul ei. A întrebat de dânsa la spital. Plecase în ajun undeva în provincie, la nişte rude. „Sinucigaşa, i s-a spus, arată bine şi poate nu va avea nicio consecinţă!”

„Dar ce consecinţă ar putea să aibă?” a ţinut el să ştie, îngrijorat. „Esofagul! i s-a răspuns, enigmatic. Otrava a fost tare şi în doză exagerată!”

După altă săptămână de investigaţii, a obosit! E adevărat, pe dânsul îl chemase la spital. Se credea pe patul de moarte! Nici înainte, însă, nici după întâmplare nu i-a dat niciun semn de viaţă, nimic. I se părea că atitudinea ei

trebuie să-l întristeze. Îşi compuse chiar o figură de om doborât de o mare durere lăuntrică şi saluta, distant şi trist, pe girafa lui de toate zilele, care îl privea cu compătimire şi cu oarecare admiraţie. Lui nu-i scăpa ocheada „fetei mari" a piticului şi-şi accentua tristeţea. Dar a sosit serbarea anuală a asociaţiei, şi girafa, mai mult de complezenţă, l-a întrebat dacă nu vine şi el, secretarul, tocmai el? Era convinsă că-l va refuza, dar îi plăcea să-l simtă aproape, să-i adulmece taina. Serbarea? Ah! nu-i arde lui de serbări! Fata îl asigură că ştie, simte, înţelege cât e de zdrobit, dar totuşi, ca secretar, n-ar trebui să lipsească.

Vorbind, se apropiase bine de scaunul la care lucra, şi el îi zări, rău ascunse, sfârcurile sinilor şi simţi mirosul acela de femeie cu care i se obişnuise atât de mult, în ultimul timp, nările. Are dreptate girafa. O privi cu tristeţe în ochi şi îi văzu nesiguri în orbite. Are dreptate, îi răspunse, prelungind voluntar silabele, ca să câştige timp. Apoi se ridică brusc şi o strânse de mijloc. Girafa nu făcu nici cel mai mic gest de apărare sau de surprindere. Asta l-a tulburat, mai târziu, când şi-a recapitulat fazele, puţine, ale aventurii. Ţinând-o mereu strâns, a dus-o spre canapea…

Ca şi când nu s-ar fi petrecut nimic deosebit, după de-abia un minut de la consumarea aventurii, girafa l-a întrebat cu vocea ei obişnuită: „Mai trimitem circularele în provincie?" Ah î acest „mai trimitem circularele" il înnebunise. De ce nu i s-a împotrivit? Toate schiţează doar gestul ştiut de împotrivire – din decenţă, din teamă, din obişnuinţă! De ce n-a urmat nicio explicaţie între ei? I s-a părut firesc tot ce s-a întâmplat? A vrut să-l consoleze de pierderea casieriţei, sau să-i încerce temeinicia şi adâncimea suferinţei? Şi apoi, calmul care a urmat actului săvirşit brutal, rapid, animalic, cu frica în oase (uşa nu era încuiată la ora aceea putea intra oricine în birou), nu şi-l putea lămuri deloc.

La serbare, cu îngăduinţa soţului, care a descoperit-o pură după ce piticul îi răvăşise şi-i consumase toate

intimităţile ani de-a rândul, au dansat tot timpul împreună. Nu şi-au spus nimic. El nu îndrăznea să deschidă vorba, ea părea că nici un se preocupă de întâmplare, ca şi când n-a fost. (Poate nici n-a fost, şi-a spus dânsul la un moment dat.)

Spre dimineaţă, tulburat, a însoţit banda în piaţă, lî una din pivniţele preferate, unde a băut, fără socoteală, partieipând, cu voluptate, la ţoale jocurile sălbatice şi stupide ale băieţilor turmentaţi.

A cutreierat apoi, în monom mahalalele, a dormit în bordelul suburban, unde vin precupeţi şi parlagii, mânuitori iuţi ai cuţitului, şi a doua seară s-a înapoiat, într-un cerc mai restrâns de astă dată (unii, slabi în „balamale4*

— Cum spunea piticul –, s-au pierdut în drum), să continue cheful. S-a înhăitat cu cei rămaşi. Băieţii petreceau.

Au speriat berăriile din centru, unde patronii le-au oferit băutură pe gratis numai să nu întârzie în localul în care vin burghezi cumsecade cu soţii sensibile, în pofida color o sută de kilograme de osânză care le ornamentează trupul; au dat o raită prin cafenelele înţesate, de publicul cuviincios al negustorilor subţiri şi al avocaţilor, cântând cuplete ruşinoase şi aclamând pe câte un bătrân nedumerit cu sacra parolă: „Glonţ! Glonţ! Glonţ!”, făcând să răsune încăperea şi stârnind panică, şi, în sfârşit, s-au înapoiat în piaţă, la „Pivniţa dulee”! Fetele au lepădat de pe de rochiile şi au rămas în pantaloni scurţi şi în pantofi. Au dansat şi s-au iubit în devălmăşie, sub privirile lacome şi umede ale ţiganilor lăutari, cam neobişnuiţi cu asemenea spectacole. Apoi au pornit să scoată din depozitele dricarilor vehiculele morţii. În fiecare coşciug s-a culcat câte unul din bandă, indicând vizitiului adresa. Astfel s-a înapoiat şi el, dimineaţa, într-un dric somptuos, spre groaza uliţei şi disperarea mătuşii.

…„IC foarte amărât de întâmplare!” gândea femeia, care zile întregi nu i-a mai vorbit, scutindu-l astfel de obişnuitele

ei lamentări şi blesteme. „Prima dragoste! reflectă, melancolică, mătuşa. Prima lui dragoste, la o asemenea Virstă fragedă!…”

Adevărul era că el începea să uite, şi tocmai acest sentiment de linişte şi de oarecare indiferenţă care il copleşea îi stârnea mătuşii o adâncă nemulţumire. Cum? Asta a fost tot ce putea el să dea primei femei? Dar a iubit-o, o iubeşte, poate, încă! Zvâcnea în noaptea balului, şi în atâtea nopţi, numai la evocarea fiinţei ei obsedate de fotografii şi de \’agi idealuri romantice. O iubea pentru acest romantism singular care îi justifica feminitatea. O opunea văduvei, şi cu atât mai mult câştiga, cu atât mai mult se ridica în ochii

lui. A încercat să se sinucidă atunci când şi-a dat seama că **nu** şi-l poate apropia, că o despart cei douăzeci de ani, ca **o** prăpastie, de tinereţile lui. Iată un motiv, încă un puternic motiv s-o iubească. Şi totuşi!… A fost de-ajuns să-i surâdă sânul girafei, pentru ca imaginea casieriţei să dispară!…

A aflat, mai târziu, că femeia s-a închis, departe de lumea Bucureştilor, părăsită, în casa unei familii sărace din provincie: să uite şi să fie uitată. Vânzătorul de ghete care adusese cel dintâi mătuşii vestea sinuciderii plecase intr-acolo, credincios visului lui tainic. De mult o urmărea el. O asemenea femeie cultă căuta el! După luni de zile de la întâmplare, casieriţa s-a căsătorit cu vânzătorul, cucerit de coafura ei şi de cultura ei. El şi-a deschis un mic magazin de încălţăminte, şi dânsa îl ajuta, domnind de la „casă” asupra rafturilor mizere şi făcând socotelile cu ’meticulozitate. Într-o zi s-a surprins gravidă şi s-a resemnat, aşa precum s-a resemnat să se mărite şi să-şi încheie bilanţul vieţii la tejghea, fără obsesia vedetelor masculine de cinematograf sau a iubitului rămas departe, în timp şi spaţiu…

Să fie mereu trist de tăcerea ei, de uşurinţa cu care

consimte la o soartă banală, de fuga ei? Trist pentru că femeia iubită s-a măritat? Va fi în curând o mamă voinică şi bună, o negustorească isteaţă.

Iată anul de când a făcut marea lui experienţă sentimentală şi, totuşi, nimic nu mai tresare într-însul la evocarea zâmbetului ei sau a trupului ei plin, puţin prea plin!

l'ngândurat, bate la uşa văduvei. Dincolo se aud voci aprinse, ceartă. El repetă bătăile, nervos şi brutal. Femeia îi deschide, despletită şi roşie la faţă.

— A... bine c-ai venit! Uite, nemernicul ăsta pretinde că i-am furat o vioară, că l-am nenorocit! Arăta cu mâna spre un oacheş lăutar de mahala, care păstra o figură încruntată şi pumnii strânşi.

— Ce-a mai bună vioară, dom'le! strigă ţiganul.

El privi nedumerit spre femeie.

— Nu înţeleg nimic!

— I-am dat, dom'le, o vioară... izbucni lăutarul.

— Am încercat o vioară! zbieră femeia.

— ... pentru o zi, două, continuă lăutarul, şi când colo, dumneaei (lui nu-i scăpă ironia cu care rostea oacheşul cuvântul, trădând o intimitate veche între dânşii) mi-a pierdut-o, chipurile.

— Nu-i adevărat! zbieră văduva. Mi-a dat o vioară, e drept. Am un nepot care a ţinut s-o încerce – vioară veche, spunea ăsta (şi femeia, ciudat, avea aceeaşi ironie când pronunţase cuvântul) – şi voiam să-i fac plăcere. Ei bine, după două zile i-am trimis-o înapoi.

Cearta se curmă printr-o întrebare pusă lăutarului:

— Cât costă vioara?

Nemulţumit şi cam mirat de această soluţie radicală a conflictului, lăutarul spuse un preţ, el îi înmână banii şi-i deschise uşa:

— Poftim!

Ţiganul ieşi, dar văduva – ciudat! — rămase mult timp tăcută şi indispusă. Desigur, cearta avea şi alte temeiuri.

Nu-i fu greu să reconstituie drama. Femeia se dăruise şi lăutarului, în cruzimea şi aprinderea ochilor căruia îşi găsise, vremelnic, omul; între timp întâlnise un nepot (avea atâţia!), de trupul căruia s-o fi agăţat subit, cum îi stă în obicei. Lăutarul a simţit trădarea. Şi-a cerut vioara (această cerere a fost pretextul certei), dar de fapt şi-a cerut prada. Văduva, plictisită şi săturată de vigoarea lăutarului, l-a izgonit.

— Şi tu mă iubeşti, desigur! râse el în urechea femeii care i se lipise de şold.

— Daa! şopti ea, închizând ochii. Te iubesc!

Voi să plece, scârbit. Dar femeia era din ce în ce mai aproape de dânsul: într-însul! îi juca sângele în vine şi-l făcea să tremure.

— Vezi? îi arăta ea oglinzile risipite în cameră. Le-am aranjat eu pentru tine! De-aici sau de-aici te vezi întreg şi mă vezi cum îţi place!

Se dezbrăcă repede, şi trupul ei imens se înfăţişa, biruitor, în raza privirii lui tulburi ca şi în apele tuturor oglinzilor limpezi.

— Mă iubeşti?

— Să nu te iubesc? Dar se omoară pentru tine femeile! Spitalul geme de victime 1

Aflase şi ea de întâmplare. De altfel, întreaga bandă îl privea de atunci cu oarecare invidie. Pentru niciunul dintre golanii chipeşi nu s-a otrăvit încă vreo femeie. Ea surîdea, închizind puţin ochii.

„Spitalul geme de victime! Hm! îşi râde de el, târfa! a

— Mă iubeşti? şopti el din nou, cu gura în gura ei.

— De ce mă chinuieşti? miorlăi, fals, văduva.

…Când a coborât din pat, femeia se şi îmbrăcase.

— Ascultă, îi spuse, mă tot întrebi dacă te iubesc! **Şi** mă obligi să răspund ca orice muiere tâmpită şi romanţioasă: daa! Sau: te îndoieşti? Şi mă obligi să te privesc pe sub gene, să fac mofturi!… Spune-mi, te rog, dar sincer (ridică vocea şi, odată cu ea, parcă şi trupul i se înălţase cu un

cap), cât se poate de sincer: tu de ce **ai** venit acum la mine?

El o privea şi o asculta, incapabil de o mişcare sau de-un răspuns.

— Să-ţi spun eu! continuă văduva. Să-ţi spun eu **de** ce ai venit la mine! Pentru că ţi s-a adunat puţin sânge mai mult într-o anumită parte a trupului. Pentru că ai băut azi-noapte sau ai avut o criză de femeie câteva zile…

ştiu eu? În orice caz, pentru că mi-ai dorit trupul. Atât!

Nu e nicio filosofie aici, nicio problemă gravă. Peste cinci sau peste zece ani, când cărnurile mi se vor muia şi sânii mi se vor dezumfla, când voi fi mai greoaie în mers şi în toate, te asigur că n-ai să mai vii! N-ai să mă iubeşti atunci? Nu, n-am să-ţi mai provoc nicio excitare, atâta tot î încă o dată: nu vorbesc de dragoste! Vorbesc **de** ceva mai adevărat, mai pipăibil, mai simplu!

Îl măsura cu nepăsare, de sus până jos, plimbându-se prin cameră. Înregistrase cuvintele femeii şi se străduia să le prindă tâlcul grav, adânc, dincolo de învelişul lor superficial. Ai venit, i-a spus, „pentru că ţi s-a adunat puţin sânge mai mult într-o anumită parte a trupului!” Să fie, oare, asta tot? Să aibă dreptate văduva asta planturoasă şi vrăjmaşă a minciunii? Chiar dacă ar avea dreptate, hotărât!, ar fi o dreptate subiectivă, care ar ţine numai de vârsta ei î

Se îmbrăcă, îngândurat, şi femeia, care îi ghicea reflecţiile râse matern:

— Băieţaşul mamei, cât e de amărât că i s-a stricat jucăria! N-am vrut, puişorule, să mişc frumosul castel de hârtie. Colorată şi să-l prăvălesc, crede-mă! Dar m-ai silit mi-ai turnat atâta limonada pe gât, încât m-a covârşit greaţa!

Tu poţi crede în ce vrei, şi în dragoste, prin urmare, dar nu mă: sili să miorlăi şi nici să dau ochii peste cap când n-am nicio plăcere şi când nu te vreau decât pe tine, aşa cum eşti acum, tânăr, în plină tinereţe, uşuratec, puţin bleg şi

puţin aiurit, cum îi sade bine tinereţii, gata să prinzi nălucile cu mâna, ca pe muşte, şi să te închini în faţa cuvintelor ca în faţa ştiu'eu cui? a unui dumnezeu concret, bine pieptănat şi surâzător, a unui dumnezeu convenţional, cu barbă albă, lungă şi regulată şi cu obraji de caise…

N-o mai asculta. Nesigur pe propriile-i zbateri interioare, evita acum orice gând care ar sfredeli pământul speranţelor, pe întinderea căruia spiritul său se odihneşte şi se resemnează! Văduva este iar aproape de dânsul şi-i potriveşte cravata: e aproape goală, şi privirea îi e goală, dar şoldul îi e mereu plin şi-l simte mereu alăturea, ca pe o fiinţă autonomă, desprinsă din trupul ei masiv, un şold ca o flacără vie.

Nu ştie când s-a dezbrăcat şi nici când s-au înlănţuit iar, ca la început.

…Femeia îi surâde cu aceeaşi nepăsare, şi. Gura ei, din care nu iese niciun cuvânt articulat, are, totuşi, aerul să spună limpede: „Vezi? vezi că ţi s-a adunat mai mult sânge într-o anumită parte a trupului? Asta-i tot!"

— Ascultă, îi vorbi el la plecare, cu mâna pe clanţă. Ce crezi de casieriţă?

Văduva ridică din umeri, cu multă, cu prea multă linişte naturală. Şi-a dat bine seama că nu afectează indiferenţa, că nu pozează.

— Nu pricep!

— Am vrut să te întreb: ca n-a… în sfârşit… n-a iubit? A încercat să-şi ia viaţa… o liotărâre… în sfârşit!…

Văduva râse scurt. Sunetul pe care îl emisese putea fi interpretat şi altfel: ca un semn vizibil de dispreţ.

— Dac-a iubit? Dacă adică, roasă de visuri şi dorinţe pe care n-avea cine să i le împlinească la timp potrivit

— Pricepi? la timp potrivit! — a găsit că e mai bine să plece?

El se înfiora: cuvântul acesta prin care văduva înţelegea dispariţia, sinuciderea casieriţei îi făcu rău.

— Dar bine, continuă ea, ce voiai să facă biata vacă?

Şi ei i se adunase sânge cam mult undeva… A aşteptat un an, doi, zece. A dat de tine! Nu de un bărbăţoi care s-o culce, simplu şi frumos, sub el de trei ori pe săptămână

— Cum se cuvine –, ci de un tânăr sentimental, oricând gata să suspine…

Îşi aminti de scena din curtea sălii de bal. Ea îi urmări figura şi-i ghici gândul.

— A, să nu-ţi închipui că te cred atât de găgăuţă încât să n-o fi răsturnat de câteva ori – acasă la ea, acasă la tine, într-o trăsură, pe înserate, sau chiar la bal, acolo', în curte, unde am fost şi noi, îţi aminteşti? — nuu! asta n-o cred! Dar prea era de mătase şi de catifea, băiatule, prea visa frumos!… Ea a înţeles că nu ţi se potrivea nici ca nevastă, nici ca iubită „ideală". Pentru asta i-ar fi trebuit douăzeci de ani mai puţin, nişte cosiţe şi un bust ceva-ceva mai decent. Şi cum nu le putea obţine toate astea, s-a decis să plece! Asta-i tot!…

— Atunci… rosti el încet, ca şi când şi-ar încredinţa o taină, atunci… nu există nimic? nimic? puţin sânge mai mult undeva… asta-i tot?

Văduva ridică iar din umeri şi clătină capul: cam asta-i tot, vru să înţeleagă ea prin aceste gesturi resemnate…

Plecă împovărat de vorbele femeii ca de o greutate materială.

Afară cetatea se primenea în seara nouă de primăvară de-abia picată din cer. Dintr-o sală de conferinţe publice ieşeau fete tăcute, cu serviete umflate de cărţi şi de caiete. Unele erau însoţite de tineri deopotrivă de gânditori. El cunoştea sala. Aici se adunau, aproape zilnic, misionarii altui ideal social, învăţăceii care îşi ascultau, cu fanatism, maeştrii, vracii pregătitori ai lumii de mâine.

O fată scundă, cu un aer băieţesc, îl opri, râzând:

R

— Unde, lunatecule?

O recunoscu: animatoarea clubului, erudita şi militanta socialismului *activ,* cum îi plăcea chiar ei să sublinieze.

— Unde? repetă ea întrebarea, râzând.

N-a mai văzut-o de mult. A fost furat de bandă, l-au înghiţit balurile şi l-au reţinut femeile vesele. Gândul îl ruşina în faţa acestei fete care nu cunoscuse decât închisoarea, munca istovitoare în birourile unei societăţi de asigurare şi visul – visul în care trăia.

Îi răspunse şovăind că merge spre casă; a întârziat la un cunoscut; are acolo de lucru…

Ea continua să râdă veselă şi să-l examineze cu ochii ei vii, în care stăruia o undă, abia vizibilă, de neîncredere. Dar nu insistă.

— Du-te sănătos! Somn uşor! şi se depărtă.

După doi paşi se întoarse.

— Ascultă, mai treci vreodată pe la „Mămica11? îi strigă tare.

— Da, destul de des!

— Atunci să ştii că am să te caut! Nu-ţi dau întâlnire! E în drumul meu! Seara, nu?

— Seara, între opt şi nouă… adică de la opt în sus, rectifică el, surâzând.

— Ştiu! La revedere!

Ar fi vrut să-i urmărească mersul voluntar, masculin. Dar îi era teamă să se întoarcă: dacă face şi ea la fel?

Se strădui, ruşinat şi furios, să gonească în clipa de faţă dintr-însul imaginea curată a revoluţionarei ca un credincios care se surprinde cu un gând pios într-un bordel. Nu, acum, după ce s-a despărţit de văduvă şi în drum spre „Pivniţa dulce”, n-are ce căuta în mintea sa revoluţionara, nu se cade măcar să se gândească la dânsa! Ar fi aidoma beţivului care, îngenuncheat înaintea curtezanei nesăţioase, ar evoca figura suavă a unui copil sau obrazul mamei, cu semnele suferinţei. Fată pură revoluţionara asta, care a cunoscut viaţa la vârsta dansului şi a flirtului, când ochii ei verzi se cuveneau sărutaţi şi iubiţi, când trupul ei de floare merita numai mângâieri. Nopţile – cheltuite de toate prietenele de vârsta ei la baluri sau în saloane cu lumină

dulce, în tovărăşia tinereţii ademenitoare, a băieţi-

lor de. Familie – ea le-a epuizat aplecată asupra cărţilor, urzind visul altei întocmiri. Fruntea nu i-a tremurat sub mâna caldă a dragostei, şi nici inima. Au apucat-o, adesea, dimineţile de plumb ale iernii la aceeaşi masă de studiu, cu câte.. Un tom voluminos în mână. Afară, pe trotuarul din chiar faţa ei, treceau camarazi de joacă ai copilăriei sale, veseli şi nepăsători, fete înfăşurate în blănuri, păstrând încă în trup amintirea înlănţuirilor repezi cu tinerii înflăcăraţi ai. Balului – treceau tinereţile altora, şi parcă şi-alc ei.

Apoi., temniţa.

Prima oară s-a mirat de vocea răguşită a comisarului, de privirea grea, de bivol, a gardianului, – de zâmbetul mieros al judecătorului. În bezna celulei unde au îngropat-o pentru că. Îşi îngăduise visul, ochii ci, însă, n-au lăcrămat.

A. Stat şi a aşteptat. A aşteptat, aceasta a fost senzaţia ei, bine lămurită: de aşteptare.

A doua şi a treia oară se obişnuise cu închisoarea, cu comisarii răguşiţi, cu gardienii fioroşi, cu judecătorii abili, cvi toată omenirea asta sărmană în slujba altora, a puţinilor cârmuitori vremelnici ai lumii. Ieşea din. Întunericul celulei mai aprigă şi mai războinică decât oricând, cutreiera mahalalele, unde îşi regăsea tovarăşii urmăriţi, ca vânatul, de copoii poliţiei, aduna bani pentru întreţinerea acestora, participa la şedinţele clubului, organiza şi ţinea ea însăşi conferinţe, nu cunoştea odihna, somnul, liniştea.

Stingherită de părinţi – nişte sperioşi, dornici de linişte ca de un Ipac al tuturor bolilor –, ca s-a mutat singură. Într-o cameră mobilată. I-a fost greu să se smulgă căminului. Dar între o duioşie prelungită şi datorie (cum numea ea lupta ce-o ducea) n-avea mult de ales: într-o dimineaţă şi-a sărutat mama, şi-a îmbrăţişat părintele şi a plecat. Au urmat zile şi nopţi închinate partidului, niciuna dăruită vârstei. A întâlnit-o – sunt puţini ani de atunci – în casa unui prieten mai vârstnic, secretarul Sindicatului funcţionarilor

comerciali particulari. O apariţie singulară. Nu şi-a putut lămuri sufletul acelei tinere care vorbea răspicat, fără ezitări, fără acele ohuri şi ahuri şi, mai ales, fără nimic ascuns în gesturi, în priviri, în întrebări şi răspunsuri. Nu îngăduia echivocurile, nici nuanţele.

Îşi rostea gândul limpede, înfiorător de limpede, încât n-aveai cum prelungi cu dânsa vorba refugiindu-te în ocoluri pline de multe înţelesuri sau în vastele maidane ale discuţiei obişnuite. Secretarul sindicatului oferea oaspeţilor câte un pahar de ceai fierbinte. O privise, involuntar, mânuind linguriţa. Gestul i-a rămas pentru totdeauna în minte. Nimic din feminitatea tuturor fetelor care pun în asta multă grijă, un fel de distincţie deosebită, chiar artă. Ea se servea de linguriţă cu simplitate, voluntar, pălind să-şi spuie necontenit: „Nu fac decât s-o întrebuinţez pentru ceea ce e destinată: adică să dizolv cu ajutorul ei mai repede zahărul”. Nu purta inele, nici cercei şi se îmbrăca aproape băieţeşte. Părul şi-l purta scurt, şi pe vremea ei puţine fete renunţaseră la cozi.

— Mi s-a vorbit de dumneata! i-a spus după prima strângere de mână. Acum rămâne să mă conving şi eu de ceea ce eşti într-adevăr.

El păli. Ce i-or fi spus prietenii? Şi de ce rămâne să se convingă acum ea?

— R— Nu te emoţiona! adăugă fata, observându-i neliniştea pe care nu şi-o putea tăinui. Nu e nimic grav! Eşti un prieten de-a! nostru, atât! Dar aşa vorbesc eu: cuin simt, pentru că nu cred că viaţa şi oamenii merită să-ţi complici şi să-ţi falsifici gândul. Dacă o să-mi placă să te mai văd, o să ne întâlnim şi altă dată; dacă nu, îţi întorc, pur şi simplu „spatele! Asta-i tot!.

Tăcu, privindu-l lung.

. I-a fost cu neputinţă să-i răspundă ceva, orice. Intuia dezastrul unor vorbe goale şi zadarnice. De aceea, clătina din cap, tăcând. Cu încăpăţânare.

Gazda îl încuraja:

— Nu te supăra; aşa e ea: iute! mai bei unu'?

Îi turnă ceai în paharul aburit.

— Fumezi? Uite şi-un chibrit! Aşa! acum ai. Să auzi cum cântă!

— Ce zici? se întoarse către fată. Ne cânţi ceva?

— Da, cum nu! Azi vă cânt! îmi face şi mie plăcere!

Din chipul în care rostise pe acel *azi,* el înţelese că fata nu se învoia oricând, aşa cum, la chef, ţiitoarele şi prietenele sale din bandă răspundeau fără ezitări nevoii de muzică a băieţilor, izbutind să cânte la comandă.

— Are toane! continuă secretarul. Nu e-n stare să mintă! adăugă el.

Fata asculta cu ochii mari deschişi (abia atunci băgă el de seamă acei ochi verzi, limpezi şi adinei) şi râse scurt.

— Te-nşeli! îi răspunse ea. E adevărat, nu ştiu să mint. Dar ştiu să tac.

Toţi încuviinţară zgomotos;

— Aşa el Aşa el

— Şi acum să vă cânt, spuse ea, curmând brusc discuţia, un cântec învăţat la puşcărie.

Se făcu linişte. Fata, cu o voce schimbată, caldă, care aducea puţin a plâns şi care nu semăna deloc cu vocea ei obişnuită, începu să cânte. O femeie înfometată de mângâierile bărbatului îngropat în ocnă, cu lanţuri la mhni şi la picioare, îşi striga disperarea. Ea blestema pe toţi paznicii închisorilor şi-şi mărturisea speranţa într-un incendiu salvator care să prăbuşească zidurile temniţei… ale tuturor temniţelor din lumea asta păcătoasă. Un cântec popular, căreia fata îi dădea o interpretare revoluţionară.

Lumea o aplaudă:

— Bravo! Bravo! A fost frumos ca niciodată!

Să fi cântat, într-adevăr, azi, se întreba el, mai frumos ca oricând? Şi de ce?

Roşi stânjenit şi în acelaşi timp măgulit. Pe atunci rătăcea, ca şi acum, de altfel, cu banda sălbatecă prin nopţile tuturor surprizelor. O fată de felul ăsteia, însă, n-a

mai întâlnit nici el, nici camarazii săi de aventuri.

— Poate că aveţi dreptate! le răspunse ea încet, privindu-l adânc. Poate că am cântat mai bine azi!…

S-au despărţit târziu, fără niciun cuvânt. O mai întâlnise, rar, pe stradă şi la reuniunile literare ale cartierului. Nu se încumeta s-o întrebe niciodată: „Ce mai faci?”
cunoscându-i scârba de inutil şi de convenţional, lată de ce fata era aceea care avea mai întotdeauna iniţiativa scurtelor lor întâlniri. De obicei, vorbeau despre mişcare.
Ea îi recomanda cărţi şi „rezoluţiile4* diverselor congrese şi-l ruga să studieze atent „tezele** oratorilor.

În gura asta de fată, subţire şi nervoasă, cuvintele păreau atât de ciudate: „rezoluţii”, „teze**, „congrese**… Şi, totuşi, ea le rostea cu o seriozitate şi cu o luciditate impunătoare.

Într-o seară s-a oprit la una din multele cârciumi ale cartierului. Îl zărise pe Sfântu-Sfinţilor la o masă, trist, îngândurat şi imobil. Se aşeză şi el, lângă uşă, hotărât să plece repede. Dar din fund fu strigat de o voce cunoscută, întoarse capul şi văzu, cu mirare, la o masă pe tânără revoluţionară, alături de câţiva cunoscuţi.

— Dumneata… aici? bâigui el.

Fata râse.

— Şi de ce te surprinde aşa? Din când în când ne oprim aici, la o friptură…

Îi prezentă pe tovarăşii de masă: „băieţi** de la club, în afară de unul, mai în vârstă, negru, cu ochelari, cu o faţă severă de dascăl grav.

— Dumnealui, îl lămuri fata, este un mare artist:
poet, sculptor, muzician şi prestidigitator de înaltă şcoală.

Omul se înclină, acceptând recomandarea şi adjectivele cu o naturaleţe care îl amuză – ţine minte bine —
foarte mult.

— E un vechi prieten al nostru! adăugă fata. Un simpatizant… ca şi dumneata! Şezi cu noi? îl invită fata.

El răspunse cu o vizibilă bucurie.

— Maestre, râse ea cu simplitate, adresându-se apoi artistului universal, ia arată prietenului nostru scamatoria cu batistele!

Acesta se ridică, fără a rosti un cuvânt (şi el îi văzu redingota lungă care cam atârna pe trupu-i slab), şi deschise larg mâna.

— Vedeţi? Nimic în mână, nici în mânecă! îşi scutură braţul, tot timpul serios. Aşaa… Acum închid iar mâna: poftim! Aşaa… acum o deschid: uite batista, încă o batistă, altă batistă…

Scuturând, zvârli pe masă o duzină de batiste mici, albe, albastre, roşii, verzi, de toate culorile.

După această demonstraţie, se reaşeză cu aceeaşi gravitate, nepăsător la râsetele pe care le stârnise. Până şi Sfântu-Sfinţilor se ridică, foarte corect, şi-i strânse mâna.

— Aveţi, rosti el cu o distincţie naturală, mult talent. Vă felicit din toată inima! Sunteţi un adevărat artist.

Omul eu redingotă înclină capul liniştit, convins, că toate aceste elogii i se cuvin, şi le primi, deci, eu seninătate.

Fata şopti:

— Să ştii că de astă dată s-a întrecut pe. Sine. Am văzut de zeci de ori scamatoria, dar niciodată n-a reuşit atât de bine. Bravo, maestre!

A. Rămas acolo mult, a băut cu tinerii, care continuată discuţia, pornită din vreme, asupra „condiţiilor obiective şi’ subiective ale revoluţiei în’ Europa centrală14, şi la plecare a întrebat-o dacă o poate însoţi. Ea a încuviinţat.

— De ce nu?

După o sută de metri, ceilalţi s-au despărţit. Mergeau amândoi tăcuţi printr-o mahala înfundată îţi noapte.

— Am ajuns! spuse, deodată, fata, oprindu-se, în faţa unor uluci proaspăt vopsiţi.

— Aici?

— Da!

Rămase în faţa ulucilor, nehotărâtă. Dar asta a ţinut câteva clipe…

— Cu bine! spuse d’ânsa şi-i întinse o mână bărbătească.

— La revedere! şopti el, tulburat.

— Când ai timp, mai treci pe la „Mămica44! (Aşa i se epunea.. Cârciumii.)

— Da! Da I aprobă el şi-i reţinu puţin mâna.

Dai’ ea şi-o retrase.

— Destul! spuse, zâmbind. Somn uşor!

„Somn uşor44... astă-noapte tot aşa i-a spus! Şi doar avea atâtea sub fruntea ei mată i Nu-i plăcea fetei poza, povestea, pateticul. Altminteri, încercase destule experienţe: pe alta ar fi doborât-o numai cu una din de.

După o săptămână de la părăsirea căminului, au căutat-o agenţii. Mamă-sa, o femeie simplă şi sperioasă, a înmărmurit la vederea golanilor sângerii care îi răscoleau casa. Şi a rămas aşa pentru totdeauna: stană de piatră. Medicii au tratat-o cu multă râvnă la început, au dus-o prin. Spitale şi prin servicii de radiografie, au continuat să-i facă injecţii şi au sfârşit prin a ridica din umeri. Fata a vegheat multe nopţi la căpătâiul mamei, şi când s-a convins că boala e fără leac, s-a înapoiat în mica ei odaie din subsol, reluându-şi viaţa obişnuită. În fiecare zi trecea pe la părinţi, încurajând printr-o simplă strângere de mână şi o privire limpede şi hotărâtă pe tat-său, care, de la întâmplare, îşi cam pierduse minţile. Din puţinul ei salariu îşi mai ajuta părinţii. Ar putea pomeni fata şi despre „interogatoriile44 nesfârşite care i se luau în cabinetul strâmt al inspectorului de poliţie, specializat în urmărirea socialiştilor. Era un bărbat voinic inspectorul, purpuriu la faţă şi cu o privire albastră, curată. Fusese el însuşi pe vremuri un militant al mişcării vechi, idealiste, dar, slab de înger, n-a putut rezista „interogatoriilor44 care i s-au luat şi lui, nici urmăritorilor. Repede-repede, adolescentul de atunci a consimţit să intre în rândul asupritorilor. (Pilda a fost urmată şi de alţi câţiva tineri, cărora le plăcea să fie mândri de vocabularul lor socialist şi de vasta lor cultură: nu se simţeau deloc rău cu un asemenea bagaj între parlagii, asasini banali, dar de

vocaţie, schimbaţi peste noapte în detectivi.)

Inspectorul mai păstra în glas dulceaţa vorbei moldoveneşti şi se slujea de expresii alese. Dar ştia să prelungească orele de interogatoriu şi să revie asupra întrebărilor, să stăruie asupra amănuntelor, să-şi chinuie – cumplit —
victima, mereu cu zâmbetul pe buze şi cu aceeaşi lumină albastră şi pură în ochii destinaţi, poate, altui spectacol.

Când termina ancheta fără izbânda dorită, îşi trimitea omul înapoi la arest, după ce-i oferea o ţigară şi chiar o cafea. Acolo, însă, în bezna beciului, nimeni nu ştia ce se petrece, şi el, inspectorul, mai puţin decât toţi ceilalţi; a doua zi arestatul revenea în strâmtul lui cabinet cu ochii vineţi, cu mâinile umflate, cu dintâi sparţi sau cu falca ruptă. Ce e? Ce-i cu el? Dulcele lui accent moldovenesc se revolta, inspectorul zbiera, bătea cu pumnii în masă!…
Nimeni nu-l putea lămuri. „Oamenii44 lui au continuat interogatoriul arestatului în celulă, asta-i tot!

Ea a păţit-o întocmai ca atâtea din tovarăşele ei care încăpeau pe mâna specialistului. La început ţigări şi cafele, apoi întrebări şi reveniri, şi la sfârşit „continuarea44 în beci. A apărut cu un obraz mutilat, cu o durere la rădăcina părului şi în coaste. Când i-au dat drumul, unii dintre camarazii ei mai tineri au scrâşnit din dinţi: inspectorul trebuie ucis încă la noapte. Douăzeci de cuţite i se vor înfige în trup. Nu „oamenii11 lui, nu bestiile acelea simple care-şi măcelăresc victimele în bezna arestului poartă vina, nu!
Singurul vinovat e asasinul cu ochi albaştri, care are setea crimei în sânge, numai el!

Fata îi asculta, calmă, şi le răspundea simplu că asasinarea inspectorului, operaţie uşoară, la urma urmei, n-are niciun rost şi nu e o faptă demnă de ei! Ei sunt doar socialişti, oameni de ştiinţă, nu numai de credinţă, care judecă, deci, altfel decât neiniţiaţii.

Inspectorul este vinovat? Deloc! El este în slujba

societăţii de azi, a stăpânitorilor şi conducătorilor rânduielii proaste. El însuşi n-are nicio însemnătate. N-are de partea lui nici măcar fanatismul credinciosului pentru că n-are în ce crede. Inspectorul ăsta nu e un convertit, un partizan al reacţiunii, al burgheziei! E o unealtă, atâta tot! Prin urmare: nu e deloc drept să-l asasinăm, după cum n-are sens să fie asasinaţi „oamenii4* lui care bat, schilodesc şi omoară! Şi asta ar fi foarte uşor: douăzeci de fanatici contra unuia din agenţi ar izbuti întotdeauna, dar nici bestiile nu sunt vinovate. Şi „oamenii4ăştia, culeşi de pe maidane, din ateliere mizere de mahala sau chiar din puşcării, sunt, la urma urmei, aceleaşi unelte în mâna stăp'ânirii.
Atunci? Singura lor răzbunare – a tovarăşilor – e să-şi sporească munca. Asta-i tot. Vorbea atât de simplu şi atât de hotărât, încât romanticii ei tovarăşi se simţeau, la urmă, cam ruşinaţi. Planul lor de asasinare a inspectorului şi a agenţilor li se părea meschin, urât. Aşa ar judeca orice micburghez, orice brută care nu priveşte mai în adâncul faptelor. Sfatul se termina târziu, în noapte. Fata se strecura singură în mica ei cameră de subsol, şi acolo, ferită de priviri, îşi punea comprese reci pe capu-i fierbinte, pe obrazul lovit, pe fruntea rănită.

Ar putea spune multe şi despre această izolare totală de viaţa timpului şi a generaţiei ei, de această lipsă de mângâiere care împietreşte inima încet-încet şi ucide. Dar nimeni nu-şi aduce aminte s-o fi auzit sp'ovedindu-se, nimeni, nicăieri!

Acum, ciudat, tot aşa s-a purtat: o scurtă întâlnire şi „somn uşor1! Parcă a întârziat în gura ulucilor atunci, iii noapte, când a condus-o acasă? Ţine să revadă limpede scena, dar nu izbuteşte. Îi şi supără ideea că n-a putut izgoni dintr-însul măcar acum, îşi repetă el supărat, imaginea fetei. Şi grăbeşte pasul în noapte, apăsat, ca şi când ar şterge cu el fiecare trăsătură a unui obraz pe care îl dorea pur şi îndepărtat, cât mai îndepărtat...

...La „Pivniţa dulce14 se adunase o parte din bandă.

Intre cunoscuţi, câţiva „laici” (aşa îi numeau pe necunoscuţi sau pe cei cu care băieţii chefuiau întâmplător). Erau vlăjgani fără meserie, sau cu prea multe, care ştiau să bea cu temei şi să se încaiere pentru şi din nimic. Aveau pasiunea şi vocaţia încăierărilor. Unul dintre ei, cel mai uriaş, se înfipsese în pragul cârciumii şi oprea cu un semn doar al degetului mic al mâinii pe birjari. Deshăma caii şi-i băga în curtea cârciumii. S-a înşirat, astfel, o duzină de trăsuri triste în faţa localului. Toţi îi cunoşteau meteahna şi i-o respectau. Birjarii aşteptau resemnaţi sfârşitul, pe care îl cunoşteau dinainte, ca să-şi reînhame caii şi să pornească iar la drum.

Uriaşul, după ce mai golea o sticlă, două de rachiu, lua găleata de apă, în care turna şi alcool, şi se ducea să sature, el însuşi, setea cailor. Îmbăta dobitoacele, îmbăta, cu de-a sila, pe birjarii care tremurau la o simplă încruntare a ochilor lui roşii, şi-apoi, cinstind pe fiecare cu bani mulţi, îi „slobozea14. „Eşti slobod!” spunea el fiecăruia după ce-i ardea un picior în spate.

— Băieţi, vorbi el, sunt numai în trecere p-aici! Am vrut să vă văd şi atâta tot!

Nu minţise. După vizita făcută văduvei, avea nevoie de o beţie integrală, şi asta n-o putea realiza decât în mijlocul bandei.

— În trecere? mormăi cineva, nemulţumit. Aici, la noi, nu ştim ce-i aia „în trecere44! Aşa-i?

Grupul încuviinţă fără convingere. Noii-veniţi, îndeosebi, păreau cu totul străini de discuţie. Ei strigau însă mereu:

— Are dreptate pustiu!

Pe nesimţite s-a contaminat şi el de molima care lovise banda. A închis ochii şi a băut repetat din paharele mereu umplute de băieţi.

— Mă, frăţioare, mă… îi vorbi bălanul… nu pricepi tu, mă, că trebuie să ne… ajungi? Eşti în întârziere! Um-

pie-l până-n vârf! Să-i sară ochii cui nu-l bea! Aşa! Şi

ăstălalt, că-i mai mişto!. Bravo, mă! Da’ ăsta rubiniu ce cusur are, mă? Şi-acu ce mă-ta vrei?

Băuse mult, şi-şi simţi capul învăluit în aburi. Îi plăcea căldura asta care îi muia oasele, dar în care se odihnea ca într-un pat.

— Ţi-a venit nevasta, frăţioare! se auzi ca. Din depărtare, deşi vlăjganul era lângă dânsul şi-i simţea cotul.

„Nevasta”! Aha! a sosit prin urmare şi ţiganul, un om negricios şi spătos şi veşnic îngândurat. Îi plăcuse atât de mult privirea pierdută a lăutarului, în care stăruia o nobleţe fără nume, încât îl poftea la toate mesele şi la toate petrecerile bandei. Îl căuta, bea cu el un ceas, două şi pleca tulburat. Banda îl poreclise „nevasta”..

— Ţi-a venit nevasta, mă, ! n-auzi?

Auzea, cum nu? întinse ţiganului o mână grea, care, până la destinaţie, se mai opri şi pe umărul vecinului

— Ce faci, dragoste? auzi o voce, vocea care venea din depărtări incalculabile, de care se ruşină şi plânse.

e – Mă, cioară, care-i cântecu* lui? vru să ştie bălanul.

Ţiganul îl privea însă în ochi şi văzu tristeţea inundându-l odată cu lacrimile, şi mişcă, supărat, capul, în semn că nu spune.

Ah, era ® poveste întreagă! Lăutarul cunoştea un cântec care începea şi se termina cu această întrebare: „Amurezele mele, ce-am făcut cu de?” Cine-l auzea înnebunea. Nu-l cânta nimănui din bandă. Avea, susţinea ţiganul, alţi oameni cărora le făcea el hatârul ăsta! Dar el, el, dacă vrea, n-are decât să-i pomenească, şi gata! eântecul va suspina de pe buzele ţiganului.

Nu! Să nu i se cânte astăzi nimic!

Lăutarul pricepu şi se ridică, timid şi tăcut, strecurându-se pe uşă.

— Mă, vorbi unul dintre noii-veniţi, cu gura umflată de carne friptă, bună-i fleica!

Înghiţi, făcând ochii mari, şi-şi şterse buzele încă pline de grăsime.

— Când mănânci de dimineaţă…

Tresări, „De dimineaţă” a spus ăsta? Prin urmare, altă dimineaţă? A pierdut noaptea? adică încă o noapte? Iu acest timp fata oboseşte peste o „teză”, peste un raport al cine ştie cărui congres internaţional sau întocmind un manifest. O prind zorile la masă. Iar el… Se scutură indispus de acest gând ca de o mustrare,

— Când mănânci de dimineaţă, repetă vlăjganul, ţii capu’ sus, ca tauru!

Unul din bandă îl privi câteva clipe şi-l corectă *i*

— Ca boul vrei să zici!

— Cum? se răţoi vlăjganul.

— Ca boul! stărui tânărul. Şi ca să vezi că am. Dreptate… uite oglinda asta: bagă-ţi ochii în ea!

Izbucni într-un râs ca o bubuitură prelungită.

— Râzi de mine, mă?

— Eu? se apără el. Eu?

— Da’ cine?

— Cin’ te-au făcut! Aia – da! poate au râs de tine!

Vlăjganul, ruşinat şi prostit, îşi lăsă capul în pământ şi amuţi.

— Băieţi, vorbi bălanul, e timpul! Vii şi tu cu noi, ce zici?

Uitase de toate, îndemnul tovarăşului îl ameţea. I se urca, de undeva, sângele cald spre cap. Răspunse afirmativ, înveselit fără pricină.

Au pornit patru din bandă. Dimineaţa era încă tulbure. (O noapte întârziată.)

— Aici! şopti bălanul în faţa unei căscioare vechi, cu fereastra la stradă. (Stradă obscură, pustie.)

— Cine intră întâi?

Şi tot bălanul hotărî:

— Tu, mă, piticule, că eşti mai iute! Să te văd!

Piticul lovi uşor în fereastră de trei ori. După câteva clipe apăru la geam un cap ciufulit de femeie tânără. Avea un pui de zâmbet pe gură pe care voia cu tot dinadinsul sfi-l înlăture, dar nu izbutea.

Şşş! făcu ea, cu mâna la buze.

— Dacă a răspuns, e bine! şopti piticul. Comisarul e încă de serviciu.

Şi sări pe fereastra care se deschisese încet.

Cei rămaşi în stradă se plimbau, friguroşi şi enervaţi.

Unul avea în mână un fluier.

— Dacă vine sticletele, lămurea el, şuier scurt, şi piticul îşi încheie pantalonii!

Apoi pomeni de virtuţile ascunse ale nevestei acesteia de comisar care putea suporta zece vlăjgani unul după altul, mereu nesăturată, mereu sprintenă şi gata la dragoste.

— Când dă de câte un golan mai arătos, îl şi plăteşte! vorbi cineva.

— Asta nu-i adevărat! N-are de ce să-şi plătească oamenii. Noi unde suntem?

Şi râse.

Altul din bandă cunoştea o bătrână, văduvă de zece ani, care într-adevăr îşi plătea amanţii. A fost o femeie potolită în cei treizeci de ani de căsnicie, mamă de fete măritate şi de băieţi cât bradul, însuraţi şi ei, o femeie, în sfârşit, care se pregătea de ultima plecare la vârsta ei de şaizeci şi mai bine de ani. Şi, deodată, s-a aprins după băieţi! îi alege! Nu se culcă decât cu minori. Nu-i plac decât viţeii, puştii care n-au depăşit douăzeci de ani.

— Da’ pe mine crezi că nu m-a invitat? izbucni unul, revoltat. Şi doar am împlinit douăzeci şi trei în cap!

— Atunci… să vă spun şi eu… nu-i de lepădat. Eu am mers cu ea… Şi am aproape treizeci!… Ei şi?… E destul de bine baba! Vă spun: destul de bine! Şi nu face fasoane, nu închide ochii, nu zbiară, nu oftează, nu tremură…

— Da’… bişatri ceva ţi-a dat?

Cel întrebat scuipă gros în stradă, un scuipat de ocară.

— Da’ ce sunt eu, mă, frăţioare?.. Mi-a plăcut baba, d-aia m-am dus! A vrut să m-atingă cu gologani, e adevărat! Aşa se obişnuise, aşa o obişnuiseră minorii, care n-aveau de unde să facă rost de bani pentru dame şi găseau la ea,

oricând, punga deschisă. Dar eu m-am uitat o dată la ea şi-a îngheţat!... Nu m-am mai dus p-acolo!...
Ajunge o dată!

— Acu, dacă e vorba de babă, am trecut şi eu p-acolo! râse bălanul. Femeie dulce, săraca, şi cam bleagă! Se curăţă la puşti şi o să rămână lefteră repede-repede i

Tăcură. Frigul se înteţise.

— Mă, reluă bălanul, da' de ce dracu s-o fi aprins ea aşa, la bătrâneţe?

— Mie mi-a spus... c-am întrebat-o! vorbi cel care refuzase banii. A trăit, zicea, fără plăcere cu bărbatu-su, pe care îl iubea, timp de treizeci de ani! Nu vrea să moară, zicea, fără să guste şi din asta!... Ştii ce mi-a mai spus? Că de fapt îşi închipuie că-i place drăcia asta! Adevărul e că-i place plăcerea puştilor, pe care îi simte, cu sufletul la gură, ahtiaţi de dragoste, câineşte... A dracului muiere, dom'le!

Fereastra se deschise, piticul sări, aprins la faţă, pe trotuar!

— Fluierul! ceru el tovarăşului şi se alătură de ceilalţi.

Bălanul dispăru la rândul lui în odaia de unde începură să se audă gemete scurte.

— Aşa se întâmpiă a doua oară! spuse, în chip de cunoscător blazat, piticul. Să vezi ce-o să fie a treia oară!

D;r n-apucă să termine, când de pe celălalt trotuar se ivi silueta subţire a unui comisar. Se cam legăna pe picioarele-i nesigure.

Piticul şuieră, scurt. Unul din bandă ieşi în întâmpinarea sticletelui.

— Am onoarea să vă salut, dom'le comisar!

Omul se opri ca să-l privească înainte de a-i răspunde la salut.

Se păru că examinarea necunoscutului îl mulţumi...

— Bună! făcu el, ducând o mână moale spre cozoroc, dar nu chiar până acolo.

— Vă rog să nu vă supăraţi. Piaţa de Flori mai există?

Comisarul râse. Un râs de om simplu care a dat de-un

naiv…

— Cum să nu *eziste?* De ce să nu *eziste?* De ce să nu *eziste? O* iei la stingă şi apoi prima la dreapta: ajungi drept acolo. Da’ pe cine cauţi?

— Pe mătuşa mea! răspunse, candid, băiatul.

— Eşti din provincie dumneata? se interesă comisarul.

— Da! Am picat astăzi, acu… şi nu ştiam unde-i Piaţa de Flori!

Între timp bălanul sărise pe trotuar, mulţumit.

— Ai fluierat tocmai la ţanc! spuse el. Ce femeie

Plescăi, trecându-şi vârful limbii pe buză: Ce femeie!

Comisarul fu înconjurat de trei-patru băieţi. Îi privea nedumerit, dar amuzat, încă sub înrâurirea chefului de-abia spart.

— Dumnealor, mărturisi „provin ci al ul” cu acelaşi aer de „băiatu’ mătuşii11, sunt nişte prieteni de-ai mei din copilărie.

— De şcoală! îl rectifică bălanul.

— Şi de universitate acum!

Când auzi cuvântul „universitate11, comisarul se încruntă:

— Studenţi, va să zică!

Îi fulgeră cu privirea.

— Altminteri, continuă „provincialul4*, băieţi foarte liniştiţi: carte şi iar carte! Vedeţi? Nici şase nu e, şi-au şi pornit-o la şcoală!

Comisarul se învioră şi pe faţă îi apăru o lumină ca o aprobare şi ca o dezlegare a dezbaterii lui interioare asupra grupului. „Carte şi iar carte! La ora şase se şi duc la şcoală! Bravo! Nu sunt, prin urmare, ticăloşi – scandalagii… Hm!”

— Şi ce urmaţi dumneavoastră? voi el să ştie „clătinându-se puţin.

— Eu, spuse bălanul, Biochimia majoră.

— Şi eu Metapsihica!

— Eu m-am înscris la Terapeutica socială!

— Şi eu la Paleontologia minoră!

. Îşi scoase chipiul şi se scărpina în mijlocul frezei, cam încurcată de cu noapte.

— Da’ la Drept nu e nimeni? se miră comisarul.

Bălanul îi surâse cu blândeţe, ca unui neiniţiat.

— Păi, de drept, toţi suntem la Drept! E un studiu *y compris!*

— Aaa! se dumiri omul. Tocmai!… Vreau să zic: bine!

Piticul rămăsese cu gura căscată în faţa hainei neîncheiate a comisarului.

— Phii! făcu el, desenând cu mâna în aer un gest larg ide admiraţie. Phii! asta zic şi eu că-i stofă!

— Englezească! răspunse modest comisarul, măgulit.

— Şi ce nasturi! se minună bălanul. Nasturi ca ăştia numai la Copenhaga!

— Nasturi buni! întări comisarul.

— Nasturi de Copenhaga! stărui bălanul.

Omul îl privi vesel, dar încurcat de precizare: nu putea nici să întărească, nici s-o înlăture printr-o lămurire definitivă. Cum însă ţinea sprâncenele ridicate, bălanul decise:

— Îţi spun eu, dom’le inspector: nasturi de Copenhaga!

Introducerea noului grad în convorbire îl încălzi şi-l bucură. Băieţii surprinseră noua mişcare dinlăuntrul omului şi piticul le făcu pe deasupra capului un semn: „Merge!”

— Dom’le inspector, vorbi el moale, ne gândim că până la un ceas mai potrivit pentru vizite… să luăm ceva… ştiu ou? o cafea cu lapte… un…

Bălanul îl întrerupse, îndulcindu-şi vocea:

— Nuu… un lapte simplu! E foarte sănătos!

— Bine, cum vreţi voi!

— Nu cumva ştiţi, dom’le inspector, vreo… lăptărie… ceva, p-aici?

El cunoştea lăptarii în cartier cu zecile. Dar cu băieţii ăştia dezgheţaţi şi simpatici ar bea mai bine un vin…

Îşi trase mustaţa, îngândurat.

— Dom’le, spuse el, v-aş sfătui să luăm un vinişor şi o fleică!… Hm?

Cei patru se priviră miraţi şi având aerul stingherit, deşi ochii le râdeau.

— Bine! Cum spui dumneata, dom’le inspector!

— Atunci, haideţi cu mine! se decise comisarul. Este aici un local bun… şi-are şi fleici… Scoase un sunet de plăcere din buzele ţuguiate: Ceva… mişto î

— Cum îi zice localului?

— „Pivniţa dulce”!… celebru local!…

Băieţii, ridicând din umeri şi minunându-se, consimţiră.

— Dacă spui dumneata!…

— Dumneata trebuie să te pricepi!

— Cum zici dumneata!

— Ce ne facem noi fără dumneata!

Comisarul, mândru, străduindu-se zadarnic să-şi menţină bustul într-un echilibru aproximativ, făcu, elegant, cale întoarsă, urmat de tineri.

La „Pivniţa dulce” restul bandei primi pe răzleţiţi cu urale.

— Cum a fost, mă?

— V-aţi răcorit?…

Dar piticul închise un ochi, mişcând uşor capul spre comisar, şi şopti:

— Şeest! Iar către acesta, surprins: Sunt beţi cu toţii, dom’le inspector, aşa-i?

Omul ridică, tolerant, din umeri şi râse.

— Aşa-i aici… te cunoaşte, nu te cunoaşte, te atacă! Dar eu vorbesc cu patronul să ne dea camera din fund şi să nu ne supere nimeni! Hei, ’mneata!…

De la tejghea se porni spre grup o matahală bărboasă. Gâfâia.

— S’trăiţi! spuse el comisarului. Porunca!

— Uite ce-i… am venit cu nepoţii!… Vreau să-mi dai camera din fund… să nu ne deranjeze nimeni!

— Prea bine! Poftim!

Comisarul porni iar în fruntea grupului.

Cârciumarul le deschise o uşă înfundată în perete şi ei pătrunseră într-o odăiţă proaspăt văruită, de unde abia plecaseră chefliii: se mai simţea miros greu de vin, de tutun şi de sudoare.

— Ai avut clienţi şi-aici? se interesă comisarul.

— A fost ceva! mormăi el. *A* fost şi dame!... Au sparţ la pahare cu nemiluita!... Ştii-mneata i făcu el cu înţeles, fiecare cu boala lui!

Comisarul păru că n-ascultă partea finală a explicaţiilor cârciumărului şi comandă, pe un ton schimbat, vin şi fleici la grătar.

— Să vie şi lăutarii! strigă el, frecându-şi mâinile.

Băieţii, în timp ce el vorbea patronului, şoptiră ceva.

. Unul, cel ce nu sărise fereastra, se ridică.

Nopţile domnişoarei Mili

— Mă-ntorc imediat! se scuză tânăruL

— Se duce la covrigi! îi plac covrigii dimineaţa, fie că bea ceai, fie că bea vin! îl lămuri bălanul.

Comisarul, adânc nedumerit, ridică iar din umeri.

— La covrigi? Bine, puişorule, du-te! Adu-ne şi nouă câţiva mai prăjiţi! spuse, surâzând.

Turnă vinul în pahare şi oftă:

— Studenţi... ehe! studenţi!

Şi bău repede, înduioşat de propria-i soartă.

Eu n-am avut parte... d-asta! Şi cât doream şi eu să fiu student!... Da' lasă, mai e timp! Am să dau *ezamene* în particular! Merge, băieţi?

— Cum nu? îl încurajară tinerii, zgomotos şi împrieteniţi în căldura cârciumii şi a băuturii.

...Se ridicase, cutremurat de-un fior. Îl urmărea o viziune: a camaradului din bandă în pat cu nevasta comisarului, fierbinte sub plapuma groasă.

— Ce e, mânzule? se miră comisarul.

— Nimic! Mă întorc imediat!

Bălanul îi făcu un semn din ochi: de încuviinţare!
Apoi îi strecură pe sub masă fluierul.

— Da’ un’ se duce şi ăsta? voia să ştie comisarul, cam nemulţumit.

Piticul se aplecă spre urechea lui şi-i şopti ceva, făcând gesturi scurte.

Comisarul holbase ochii, impresionat.

— Ce vorbeşti? făcu el, privindu-l compătimitor pe tânăr.

— P-onoarea mea!…

— Şi de când?

— De trei ani… uite, la Paşti împlineşte trei ani de când i s-a întâmplat prima dată!

— Ţţţ! Ţţţ! Ţţţ!… Du-te, iubitule, spuse comisarul.
Du-te şi vezi-ţi de treabă. Încet-încet!…

Se ridică, îl luă de mijloc şi-l conduse spre ieşire.

Înainte de a-i deschide uşa, îl îmbărbătă:

— Să nu te grăbeşti! Te-ntorci când poţi! Noi te-aşteptăm! Nu-i nimic!

” El îl privea mirat, nebănuind ce i-ar fi putut spune piticul. Se mulţumea să dea din cap, surâzând.

— Mâine, sau când poţi, du-te la un doctor mai bun…
Aici e oraş mare… găseşti câţi vrei!…

Ii mulţumi şi ieşi repede, privind cu teamă în urmă-i.
Dar nu se vedea nimeni.

Ajuns pe uliţă, o găsi şi mai puţin vie în acel început de dimineaţă rece şi întunecoasă. Trecu pe lângă fereastră.
Din odaie se auzeau şoapte. Niciun geamăt. Prin urmare:
s-a isprăvit! Ah, de-ar sări mai repede, ticălosul!

Vinul, oboseala, răcoarea dimineţii, întâlnirea cu bărbatul ameţit şi încrezător, evocările aprinse ale aventurilor băieţilor, toate acestea îi biciuiau sângele: îi era foame de femeie, de orice femeie, şi mai ales de aceea care aştepta în pat, sub plapumă, ivirea amanţilor în serie. Nu mai fusese niciodată aici; nu ştia cum arăta la faţă; nu voia nici măcar să şi-o închipuie într-un fel sau într-altul;
nu-i păsa de nimeni şi de nimic – o voia, sălbatec, o voia,

atât. Inima îi bătea dezordonat, picioarele îi tremurau, ochii i se măriseră, ca de spaimă.

Iată-l, lunganul a sărit, vesel şi liniştit, pe trotuar.

— Ţine fluierul! i-a strigat, scurt, incapabil să adauge un cuvânt.

Celălalt ar fi voit să-i vorbească. Şoptise chiar ceva, dar el nu pricepea nimic, îi era cu neputinţă să prelungească o clipă măcar starea lui de nebunie.

Dintr-o săritură fu în odaia încă neluminată a femeii. Patul era chiar lângă fereastră. Sub o pătură albă, un cap blond, plin, surâzător şi puţin speriat. Ochii îl priveau neliniştiţi şi parcă voiau să-l îndepărteze. Dar el nu cunoştea nicio stavilăîmbrăcat, cum se afla, dar fierbinte, trecu sub pătură, alăturea de trupul moale şi săturat de dragoste al femeii.

…îl durea capul, îi vâjâiau urechile, îl întrista greaţa care i se urca spre gâtlej.

— Dar… dumneata… tu… cine mai eşti? izbuti să rostească nevasta comisarului. Nu te-am mai văzut!… Şi… şi… p-ormă… ne-a fost vorba altfel… Cel mult trei… aşa ne-am înţeles!

El zâmbea cu o figură de nerod.

— Şi… aşa de… repede!… eşti cam bolnav dum… tu!… Arzi! Ai călduri 1

m

El o privea, o asculta, dar nu ştia ce să-i răspundă.

Femeia scobori. Se, trecuse după un paravan, se spălase şi iat-o acum şezând turceşte pe un colţ al patului răvăşit.

— Cine eşti, mă, copile?

Îi mângâia faţa. Avea degete frumoase, dar neîngrijite. Desigur, femeia gătea singură.

Era înaltă.

— Cine eşti, mă, băiete? repeta ea mereu. Se simţea oarecum neliniştită.

După câteva minute spuse.

— Cară-te! Te pomeneşti că vine! Renunţase la orice

lămurire. O cuprinse panica: E târziu! E timpul să vină!

— Afară m-aşteaptă un camarad! reuşi el să-i şoptească. Are să fluiere!

Şi-i strânse mijlocul, voind s-o sărute. Îi tremurau mumie, îşi auzea bătăile inimii, repezi.

— Nu! Mi-e frică! Ajunge!... Tu eşti dintre-ai lor, aşa-i?

El înclină capul.

— Bine! Să vii altă dată! Mâine, poimâine! Azi ajunge! Mi-e frică! Nu mai pot!

El stărui. O ţinu strâns în braţele lui, care tremurau, îi căuta gura cu gura lui aprinsă. Ea îi simţea mirosul neplăcut al vinului trezit şi-l îndepărtă cu oarecare delicateţe.

— Nu! spuse hotărât femeia şi se ridică, dreaptă şi voluntară. Nu!

Se luminase de-a binelea. Privi odaia. Nimic deosebit. Odaie de mahalagii mai înstăriţi. Într-un colţ, un pian,

— Cânţi la pian?

Femeia clătină capul ca şi când s-ar fi apărat de-e imputare.

— Nu! E electric! *Dumnealui* îl pune! li place! E cam beţiv dumnealui!

În perete, un grup de şcolăriţe în şorţuri albe. În primul plan, capul, poetizat, al femeii.

— Am fost la menaj!... Am reuşit întâia! îl lămuri ea, oftând.

Deasupra capului, o fotografie în mărime naturală *i* comisarul, strălucitor şi radios, alături de nevastă-sa, prea pieptănată şi prea statuie.

— De mult?

— De-aeu zece ani, când ne-ara luat!

Era o femeie simplă, care vorbea cât trebuie, eliminând din discuţie tot ce i se părea de prisos.

Ar fi vrut să ştie de ce primeşte amanţi în serie, de unde îi vine frenezia asta sexuală, ce minune se zbate în sângele ei, dar femeia era atât de obişnuită, atât de simplă, atât de firească, încât întrebarea îi amuţi pe buze.

Ea păru că-i ghiceşte gândul.

— M-or fi vorbit de rău, pezevenghii!... spuse ea într-un târziu. Hm! Crezi că sunt o... dezmăţată!... că-mi trebuie o herghelie!... Hm! Să nu-ţi închipui asta... Dacă te-am primit şi pe dum... şi pe tine, e că te-am văzut aprins şi... năuc... şi copil... şi mi-ai plăcut! Pricepi?

Mi-ai plăcut!... Tu, da! tu poţi veni şi mâine, şi poimâine, când vrei!... Dar ei, ei nu intră totdeauna aşa, ca acum, uşor! Nu! Foarte des găsesc fereastra închisă, bine-nchisă! Pricepi?

Ar fi vrut să ştie de ce primeşte, însă, trei la rând?

Ocolind, o întrebă, în sfârşit, dacă e atât de... nesăţioasă? atât de femelă... dacă-i atât de nestins focu-i lăuntric?

Femeia râse cu o sinceritate, cu o naturaleţe desăvârşită.

Numai o nevastă simplă, de mahala, e în stare să râdă astfel.

— Aş! Da' nu-s deloc aşa! Ar putea să treacă o viaţă de om şi să n-am nevoie de bărbat!...

— Atunci? Atunci? vru să ştie el. De ce?

Ea ridică din umeri.

— Uite-aşa!... Câteodată, nu-ş' ce-mi vine, deschid fereastra... la întâmplare. Sunt singură, în casă e întuneric şi încerc s-adorm. Dacă-mi pică băieţii-n pat – că numai ei ştiu potriveala – bine! Dacă nu, adorm iar şi nu mă trezesc decât când vine dumnealui de la slujbă!...

Tăcu. Atât? „Uite-aşa!... Nu-s' ce-mi vine!"

O privi mult, în adâncul ochilor ei fără culoare sau, poate, multicolori. Ea îşi plecă privirile în pământ şi de-abia atunci îi observă el genele, lungi, foarte lungi şi de o rară frumuseţe. Pe nesimţite s-a pomenit cu dânsa vorbind. A fost de la o vârstă fragedă (de-abia terminase menajul) „artistă11 la un cabaret obscur din apropierea gării. Mai mult ţărancă decât orăşeancă şi mai mult „fată de consumaţie44 decât artistă. Ştia să „spuie44 o romanţă, două, şi mai multe cântece fără perdea. Se ruşina, nevoită să le cânte, dar aşa se învoise cu armeanul care ţinea

localul, şi n-avea încotro. Era mereu fâstâcită când se urca pe scenă şi nu ştia ce dracu să facă ea cu mâinile? Ba le ţinea încrucişate pe piept (patronul o repezea: unde mă-sa se trezeşte? la şcoala de menaj sau la cabaret?), ba le ţinea aliniate de-a lungul rochiei (ce e asta? atitudine, se răstea patronul), ba le bălăbănea de colo până colo, speriată şi acrită. Era mai uşor după program, când se aşeza la masa chefliilor şi le cânta la ureche, aşa cum ştia ea. Clientului îi era cu totul indiferent ce făcea ea cu mâinile, nu?

El o aprobă binevoitor.

Încurajată, femeia continua spovedania, cu foc... Să nu-şi închipuie cumva că era de lepădat, chiar ca artistă şi chiar cu groaza pe care i-o stârneau mâinile, nenorocitele ei mâini, destul de frumoase (nu?), dar neînstare de o atitudine! Nu! era căutată de un public ciudat, de băieţi de bani gata, tineri boieri şi de boieroaice franţuzite, care, după ce se ameţeau bine în localuri subţiri din centru, ascultând „diseurirafinaţi şi artişti autentici, descindeau acolo, în cabaretul vizitat de obicei de negustori provinciali, graşi, de mărunţi vânzători de prăvălie, de bătrânii cartierului şi de pătura mijlocie a funcţionărimii. Aristocraţii e drept că râdeau de ea. „S-o vedem, spuneau în haz, şi pe marea... artistă! 44 Şi-o aplaudau, strâmbându-se de râsul care îi îneca de câte ori mâinile ei se bălăbăneau prea urât sau de câte ori rămânea cu privirea aiurită în sală, uitucă şi mută. O aplaudau, o bisau şi se amuzau mai bine decât oriunde aiurea. Veneau numai pentru ea; o căutau, întrebau dacă mai e mult până ce iese pe scenă;
era destul ca ea să se ivească pe estradă, pentru ca boierii să izbucnească în hohote de râs. Femeile ţineau să ştie, d-abia stăpânindu-şi râsul, unde îşi confecţionează dânsa „toaletele44; dar pantofii ei originali? Ah! şi ce coafură!...

Ea se zăpăcea, înţelegea că aristocraţii ăştia îşi bat joc de dânsa, dar răspundea cuminte, ca la şcoala de menaj, şi, tot ca o „premiantă14, indica adresele de croitorese

amân te de cartier şi ateliere de încălţăminte „fină14 de mahala... Pai renul ar fi zvârlit-o de mult în stradă: nu-i place deloc cum cântă şi cum „spune”; dar aristocraţii nu l-au lăsat.

— Păi văd, se mira el, că râdeţi de ea!

— Tocmai d-aia te rugăm s-o ţii! Tocmai d-aia venim şi noi aici, nerodule, ca să râdem! În tot oraşul, la toate cabaretele de centru, nu mai avem de cine râde! A rămas numai podoaba asta, de care putem şi noi râde, şi vrei să ne-o goneşti?

A continuat, prin urmare, să „spuie” romanţe, să cânte „fără perdea44 şi să-şi bălăbănească de colo până colo bietele ei mâini, frumoasele ei mâini.

Acolo a cunoscut ea „banda44.

Buni băieţi, inimoşi şi destul de cheltuitori! Se culcase aproape cu toţi, dar niciodată, pe vremea aceea, cu mai mulţi dintr-o dată, asta nu! Într-o noapte cu unul, într-alta cu altul! Se împrietenise chiar cu ei. Au luat-o şi la ceainăria unde s-a întâlnit cu actriţa bătrână, cu Sfântu-
Sfinţilor şi cu toată clientela „ambulanţilor44 şi a tinerilor fără căpătâi care ştiau să bea, să-njure, să iubească şi să se bată! se miră că nu l-a văzut şi pe el în bandă măcar o dată! Sau poate l-a văzut şi l-a uitat. Se întâmpiă să fie atâţia laolaltă, că nu-i mai ţine minte. Când îi mergea greu, când n-avea clienţi mai darnici şi trebuia să-şi plătească odaia sau lăptarul, sau vreo rochie, „banda41 o salva: făceau băieţii colectă.

Se miră? Nu ştia asta? Şi totuşi aşa o ajutau! Venea piticul şi se răstea la ei: „Fraţilor, moare ştoarfa, şi-am venit cu daibojul. Fiecare dă ce poate I41 Şi-i aducea, săracu’, bani. Şi se ducea cu ei în dinţi la portarul hotelului, care o vestise, din ajun, că-i închide camera, sau la modista revoltată de întârziere, sau la croitoreasa nerăbdătoare. Pe unul nu-l iubea mai mult decât pe altul. Nimeni nu trebuia să se supere. Meseria şi-o făcea cu „trecătorii14, cu provincialii sau cu beţivii de ocazie, care trăgeau o dată pe

lună sau o dată pe an chiulul domiciliului lor cumsecade. Cu „banda14 era în alte legături: era un fel de confidentă a lor, care, din când în când, le mai oferea şi trupul, în afară de alte mici servicii. Unuia îi spăla rufele, altuia îi lucra o pereche de ciorapi de lină; care n-avea unde să doarmă găsea întotdeauna loc pe canapeaua ei.

Tot la cabaret s-a cunoscut şi cu bărbat-su.

Într-o noapte, imediat după război, au năvălit în local o duzină de marinari străini beţi. La uşă, câţiva clienţi paşnici, între care şi puţini din bandă: doi „ambulanţi11, mulţumiţi de ziua care s-a încheiat cu un câştig destul de bun, un scamator de bilei şi trei „băieţi11, adică trei
„băutori de onoare11, fără niciun rost pe lumea asta, fără casă, fără familie, adevărate păsări de cabaret.

Marinarii au chemat toate femeile, au cerut muzicii să le cânte numai lor şi au început să spargă sticlele. Fetele, obişnuite cu asemenea capricii, s-au dovedit înţelegătoare. Una, care fusese chelneriţă pe vapoare străine, le-a cântat englezeşte. Marinarii au scos chiote de bucurie, au sărutat-o şi i-au umplut poşeta cu bani. Toate s-ar fi sfârşit cu bine dacă marinarilor nu le-ar fi venit gustul s-o invite şi pe dânsa.

A venit surâzătoare, hotărâtă să-şi rotunjească şi ea portofelul cam gol.

Dar beţivii îi cerură să cânte întocmai ca tovarăşa de local, englezeşte. A ridicat din umeri. Nu ştie, adică, englezeşte. Marinarii s-au uitat chiorâş la ea.

„Să ştie!” a poruncit unul mic şi îndesat, al cărui gât dispăruse undeva sub veston şi guler. (Ţine minte şi azi mirarea care a cuprins-o văzându-l fără gât.) Cum ea râdea, ca să-l îmblânzească, marinarul, turbat, a lovit-o. În pântec a lovit-o, cu piciorul, răsturnând masa, cu sticle şi pahare cu tot. Ea a rămas latră pe podea. Au sărit băieţii din bandă, care mânuiesc bine cuţitele. Englezii au zvârlit pumni tari în obrazul lor, pe unii începu să-i podidească sângele, şi au băgat mâna în buzunar, după revolvere, dar băieţii, care nu

ştiau jocul, aveau alt meşteşug. Mai toţi marinarii au fost „zgâriaţi44 destul de adânc. S-a dat alarma, au sosit jandarmii şi poliţia. Cine crede că-i conducea pe paznici? Domnul comisar! Pe englezi i-a legat burduf, pe „băieţii11 din bandă i-a lăsat în pace (ea a dat mărturie că numai beţivii purtau vina nenorocirii), şi toate s-au isprăvit la „un păhărel11.

Comisarul era bine legat, într-o haină curată, care-i făcea nişte umeri de uriaşi şi un piept de războinic. Avea şi o pereche de mustăţi mari, stufoase, bărbăteşti. (Să-l privească bine: fotografia e de atunci.) A băut cu el, i s-a plâns de „brutele1* alea care au silit-o să cânte englezeşte, şi la urmă „i-a spus" la ureche o romanţă veche, de l-a făcut să plângă ca un copil. Bineînţeles, a invitat-o la dânsul. Dar ea – o să se mire, nu? — ei bine, ea l-a refuzat! Comisarul a pălit, s-a fâstâcit, nu mai putea îngâna o vorbă: nu merge decât cu clienţii obişnuiţi şi din când în când cu prietenii din bandă (din filotimie), dar pe el chiar din clipa ceea simte că-l iubeşte şi nu poate să i se dea.

Îl iubeşte? Comisarul a devenit purpuriu. Era mişcat. Nimeni, aşa mărturisi el mai târziu, nu i-a mai spus că-l iubeşte!

Dar de ce priveşte aşa? îşi închipuie că l-a minţit pe comisar? Nu, ferească Dumnezeu! I-a spus adevărul; îl iubea şi-l iubeşte încă! Ah, ochii ăştia o supără. De ce se culcă, vrea să ştie, poate, cu băieţii din bandă? Dar bine: nu i-a explicat? Băieţii sunt prieteni, sunt ca şi când n-ar fi! Nu simte că-şi înşală bărbatul culcându-se cu ei. Din când în când lasă fereastra neîncuiată. Nici ea nu ştie de ce... Dacă l-a înşelat cu adevărat, a fost acum, cu dânsul! Pentru întâiaşi dată, de la nuntă, a primit în pat un străin. De ce? L-a văzut arzând în tinereţea lui sălbatică şi... i s-a făcut milă! Da, da! ăsta-i adevărul; i s-a făcut milă de el, l-a crezut în stare să-şi dea sufletul acolo dacă n-ar fi strâns-o în braţe. Şi atunci a consimţit... Dar să termine povestea. Comisarul s-a arătat băiat bun, înţelegător.

— Mă iubeşti tu pe mine, fă? a întrebat-o, zăpăcit, roşu de bucurie, pierdut cu ochii în ochii ei fără culoare, sau multicolori.

— Ţi-o jur că te iubesc!

Au făcut nunta chiar a doua zi. El nu i-a mai îngăduit să cânte la cabaret. Au închiriat casa asta, au mobilat-o cu ce avea el la îndemână şi au trăit foarte bine.

Ai lui – nişte mahalagii – să-l omoare! auzi? Să ia o „târfă", o nenorocită care se vindea pentru un pantof sau câţiva gologani, o curvă de proastă calitate! Lui nu-i păsa, însă, şi-i dovedea zi de zi că ţine la ea ca la ochii lui din cap. „Ca la ochii lui din cap", stărui femeia... în primele luni ale căsniciei s-a pomenit cu tot felul de trimişi ai armeanului: de ce nu trece câteodată pe la local, măcar aşa, în clientă? De ce s-a supărat pe dânsul? Că el o stimează şi a stimat-o întotdeauna! (Pişicher armeanul, căuta s-o măgulească.) Ea a răspuns că numai dacă bărbatu-su o va ruga să petreacă o dată la cabaret, va veni.

Altfel, nu! Ce se-ntâmplase? „Aristocraţii*4 care veneau numai pentru ea acolo (ca să râdă, fireşte, dar asta nu-l interesa pe patron!) au întrebat mereu de ea. Când au aflat că s-a măritat cu un comisar, hazul a fost şi mai mare. Se tăvăleau de râs boierii. Şi i-au făgăduit bani mulţi dacă o aduce cu bărbat-su: s-o vadă cum îi sade nevastă de sticlete! Poate că, odată intrată în local, o convinge armeanul să cânte iar ceva şi-atunci mâinile ei s-ar bălăbăni, ca pe vremuri, de colo până colo şi ar fi frumos!...

Ea l-a simţit şi l-a repezit: nu! nu merge! Au mai venit pe la dânsa şi unii vechi clienţi (patronul le dăduse adresa!), dar ea i-a luat la goană. Nu le e ruşine porcilor? E măritată, dânsa, şi-şi iubeşte bărbatul!

Într-o seară s-a pomenit chiar cu armeanul. Era plia de dulceaţă în voce, ticălosul. Foarte bine, zicea el, că-şi iubeşte bărbatul, „domnul comisar44, cine nu-l cunoaşte? e un om bun, un soţ cuminte şi un suflet – da! da! — un suflet! Dar el nu-i cere nimic, la urma urmei: să-i

convingă să vină într-o noapte la cabaret. „Aristocraţii** se prăpădesc după dânsa… Ce zice?

Femeia l-a ascultat liniştită, şi când armeanul a sfârşit, i-a răspuns, fără a ridica tonul, aşa, încet şi dulce, cum i-a vorbit şi dânsul, că-i pare foarte rău, dar nu poate să vină deocamdată la bar nici măcar „în clientă*4.

Armeanul a plecat mofluz.

Dacă o duce bine cu dânsul? Hm! ar duce-o bine dacă n-ar bea, dar bea omul ei! Când rămâne o zi în casă, biruit de oboseala nopţilor nedormite şi de otrava vinaţurilor înghiţite fără socoteală şi fără alegere, e foarte omenos şi plin de duh. Atunci pune dumnealui pianul electric şi, sorbind dintr-o cafea, îşi dă drumu'… Are voce comisarul! Păcat, hotărât, păcat, că bea! Dacă îl prinde în vreo cârciumă, îi face hai! Caută să-l dezobişnuiască.

De câte ori se întâmpiă asta, omul se întoarce, umilit şi pocăit, acasă, îi sărută mâna şi o roagă să-l ierte… Ea-l iartă, n-are încotro: îl iubeşte!

Femeia pronunţă cuvintele cu o resemnare adâncă. Ar face, ar putea adică să facă altceva dacă îl iubeşte? Să nu se îndoiască o singură clipă: nu spune decât adevărul!

O privea şi înţelegea că nu minţea.

Deodată, privind la ceas. Femeia sări înspăimântată.

— Doamne, Dumnezeule! mi-am pierdut capul! K târziu, trebuie să pice acum!

Îl imploră să plece! De ce să sară pe fereastră cu sufletul la gură? Pe dânsul îl îngăduie să vină oricând 1 Să-i spună numai cu o zi înainte. Uite, îi dă un semn: când are să găsească transperantele puţin ridicate, să ştie că-i singură! E atât de tânăr, atât de aprins!…

Îi sărută fruntea, matern, şi-l împinse spre uşă.

Sărutarea îi răscoli sângele, care fierbea acum ca la întâia lor înlănţuire.

— Dragă… dragă… bolborosi el, nu vine nimeni! Ştiu eu! Apăsă pe cuvinte; Ştiu eu!

Femeia îi zgâlţâi umerii.

— Ce ştii? Repede! Ce ştii?

Cu vocea scăzută, tremurind, el îi povesti întâmplarea băieţilor cu comisarul.

Femeia îngălbeni.

Se repezi la garderob, răscoli printre rochii şi, în câteva clipe, i se înfăţişă o femeie bine îmbrăcată; ceva mai înaltă, parcă, şi mai puţin ademenitoare în taiorul ei negru şi în pălăria cam mare, cam de profesoară provincială.

— Şi un' s-au dus?

— La „Pivniţa dulce!"

Ea cunoaşte bine localul ăsta, a fost odată cu întreaga bandă acolo şi ţine bine minte! A petrecut cu băieţii o zi şi două nopţi în şir.

Dar acum o înecă mânia.

El o roagă să nu-i spuie bărbatului de unde a aflat că-i îa cârciumă... Să nu-i spună? Dar cum ar putea să-i spună, chiar dacă ar voi? Faţa i s-a înseninat: Mânzul!...

Auzi! Să nu-i spuie! Da' asta se-nţelege de la sine!

— Acum... căreli! porunci dânsa, şi de astă dată tonul ei era atât de categoric, încât el nu mai stărui.

Se înclină şi ieşi. Din prag se întoarse:

— Transperantele! Nu uita semnul!

Femeia îl dojeni cu degetul;

— Fii cuminte!

N-a mai avut timp să se dumirească asupra acestui răspuns în doi peri. Femeia ieşise în stradă şi el trebui să-şi întâlnească tovarăşul de-afară.

Băiatul îngheţase.

— Ce-a fost asta, mă? îl întâmpină celălalt, bosum-*
flat. Dragoste cu repetiţie? Ce, aţi înnebunit, mă? Credeam că mor, mă! Şi nu s-a prea auzit nimic! Ia spune 1
ce-a fost? D-aia ţi-am dat pleaşca? Să ne laşi să îngheţăm în uliţă? Păi nu cunoşteai regula: o dată şi gata?
A? Ia spune, a?

Voi să răspundă. Dar d-abia deschise gura, că tovarăşul îl năpădi cu o altă avalanşă de imputări şi de întrebări:

— Credeam c-a mierlit, mă! Sau poate ai căzut tu, lat, pe scânduri, să te ia dracu, nu mai pricepeam nimic!
Am tras cu urechea. Linişte. Unde aţi fost, mă, şi cum a fost? V-aţi culcat pe jos, aşa-i? Asta e, mă, fraiere, mă, pe jos v-aţi iubit, ca dobitoacele, mânca-v-ar şobolanii!
Sau poate a prins cârlig la tine? Ce zici? Te pomeneşti!
Fată bună este! Inimoasă şi „damblagie", ia vezi? nu cumva ai dat-o gata! O să ne-nchidă fereastra, hoţule, din pricina ta! Da' ia spune, mă, odată, nu mă frige atâta!
ce-a fost?

Îl rugă să tacă. Numai dacă tace poate să-i vorbească… Nu vede că îi e cu neputinţă să articuleze un cuvânt?

Tace? Aşa, bine!

Şi-i povesti, pe scurt, întâmplarea.

Celălalt râse:

— Mă, puştiule, mă, să ştii că s-a scrântit rău şi fata asta! A înnebunit, s-a prostit, s-a dus dracului! Va să zică d-astea îţi cântă ea?

Rămase gânditor câteva clipe. Apoi, foarte încet şi foarte convins:

— Mă, să nu te mire dacă o fi aşa cum spune ea! Poate că-şi iubeşte bărbatul. E o femeie cinstită în felul ei! Când se culcă, din când în când, cu noi, e ca şi când s-ar lăsa sărutată sau mângâiată de un frate, de un unchi. Numai cu tine… ai fost singurul!… Da" şi tu… din ban-

dă!… asta a înţeles-o ea!… în sfârşit… Îşi iubeşte bărbatul!…

Frigul dimineţii îi apăsa, material, pe umeri şi li se strecura sub cămaşă.

— E o fată bună! continuă celălalt un gând început parcă de mult.

Uitase de tovarăş. Mergea cu pasul rar, cu privirea în pământ, uimit de propria-i descoperire!

…Când s-au înapoiat la „Pivniţa dulce*, cheful era în toi. Băieţii, beţi şi zăpăciţi, cântau şi dansau în jurul

comisarului, care, în picioare, cu sabia scoasă, le arăta cum a comandat el vestita expediţie împotriva marinarilor englezi, care, cu zece ani înainte, au devastat barul din dosul gării.

— Ui-şa, făşş!… făşş!… făşş!… Praf… de ei! Jar!…

Îi lămurea, adică, în ce chip s-a desfăşurat lupta şi cum a biruit: Ui-şa… U… ric…! fss!… făşş!… Altu… p-ei.

bă… ţi! Şi cu mâna arăta cum căzdeau marinarii, unul peste altul. To' colo… am cuns… cut… nvasta!… Vorbea printre dintâi strânşi: Femeie!… B… boană!

— Nouă ne-o spui? făcu gros piticul.

Comisarul îl privi cu ochiul tulbure.

— O… o… cunoşti?

Piticul ridică din umeri:

— De unde? Dar te credem pe cuvânt!

Comisarul surâse, liniştit.

— Băieţi, porunci piticul, să-i ardem o „parolă" în onoarea victoriei de la cabaret! (lata? Un, doi, trei!

— Glonţ! Glonţ!' Glonţ! răsună în cârciumă parola.

— Ast' ce-i? bolborosi comisarul.

— În onoarea dumitale! E o formulă sacră!

Omul, măgulit, înclină capul.

— Studenţi! şoptea el, clătinându-se. Studenţi! Apoi, răcnind: Nevasta mea-i. O sfântă!

— Sfântă! îl încuviinţară tinerii.

S-au reaşezat, iar comisarului i-au făcut loc chiar pe masă, unde fu urcat cu scaun cu tot.

El se împotrivise, dar băieţii stăruiau.

— 'Mneata eşti şefii' nostru… tata nostru! spuneau ei, ameţiţi.

— O să cad, mă, copii!… gemu el.

— Tata cade, dar nu se răneşte! zbieră unul, înfruntându-l.

— Nu aşa, mă, boule! „Garda moare, dar nu se predă!"

— Care gardă? sări comisarul şi se mişcă nervos pe scaun, cât p-aci s-alunece.

— Garda de onoare! i se răspunse. Garda veche, o ştii?

Comisarul înclină capul: o ştie!

Deodată s-auzi un pocnet îngrozitor. Sub scaunul comisarului explodă o cutie de artificii. Omul se înclină într-o parte, alb, şi apoi înlemni cu capul în piept.

— Apă! Apă! strigă cineva.

Îi frecară tâmplele, îi puseră o compresă la cap şi îl muiară buzele într-o cană cu gheaţă.

Cu mare greutate omul îşi reveni. Deschise ochii, în care mai stăruia o spaimă adâncă, apoi aşa, de pe scaun, fără a face vreo mişcare de împotrivire, vărsă lung şi repetat, murdărindu-şi hainele şi împrăştiind în juru-i o duhoare infernală.

Fu luat de pe masă şi întins pe două scaune.

El mulţumi băieţilor cu o figură – ciudat – mai deschisă, mai lucidă.

— Ce-a fost? murmură el.

Băieţii priveau cu aere mironosiţe unul la altul, ridicând din umeri.

— Ce să fie? ţineau ei să ştie.

— Explozie! vorbi, de astă dată limpede, comisarul, căruia golirea stomacului îi făcuse bine, îl trezise parcă din toropeală.

— Explozie? se mirară, în cor, băieţii.

Unul, mai înfipt, izbucni în hohote de râs, arătând cu degetul spre comisar:

— Explozie! auziţi, fraţilor, explozie!

Comisarul clipi de câteva ori din ochii-i aproape curaţi.

— Dom’lor! se rugă el, dom’lor! sunteţi studenţi, ce Dumnezeu!… Mi-am pierdut minţile? N-a fost… o explozie… aici, pe masă, sub scaunul meu?…

Urmă o tăcere adâncă. Băieţii îl priveau cu nişte ochi nedumeriţi în feţele lor lungi, de o candoare absolută.

— A fost aici o explozie? se întoarse un lungan spre tovarăşi.

Aceştia negară mişcând capul de la stingă la dreapta.

Comisarul îi privea atent: hotărât, sunt băieţi de ispravă, toţi, şi sinceri! Dar atunci, Doamne, ce-a fost cu el? A visat? I s-a părut? Doar a pocnit ceva… se mai vede şi se simte şi acum fumul. Poate că băieţii sunt prea ameţiţi, neobişnuiţi cu băutura…

— Dom'lor! spuse el. Ce frumoasă e tinereţea!…

— Asta da! Asta e foarte adevărat! îl încuviinţă, pătruns de-o adâncă admiraţie faţă de comisar, piticul.

Îl privea cu ochi mari, cu toată faţa, gata să soarbă de pe buzele lui înţelepciunea care i se prelungea, o dată cu balele, pe guler şi pe haină.

— Tinereţea!… repetă el. Studenţi!… Viaţă!… Mă, băieţi, mă, eu n-am avut parte…

Se întrerupse, speriat. Apoi sări în picioare, zăpăcit.
Voia să fugă, să se ascundă, poate, nimeni nu pricepu imediat ce anume a stârnit neliniştea comisarului.

Îi urmăriră privirea şi se dumeriră.

— A venit! murmură cineva.

— Nevastă-mea! şopti, prăbuşindu-se iar pe scaun, comisarul.

— E soţia dumitale? se miră un lungan. Şi înainte de a primi vreun răspuns, ordonă: Băieţi, în onoarea doamnei… comisar! O parolă! Gata? Un, doi, trei!

— Glonţ! Glonţ! Glonţ! izbucni în cor banda, făcând să se cutremure ferestrele.

— Aici eşti, mă, bărbate? ţipă femeia, apropiindu-se de comisar.

Nu vedea pe nimeni, nu cunoştea pe nimeni. Vocea ei ascuţită pornea din adânc, nimic izmenit într-însa, nimic artificial.

— Aici, mă, nenorocitule? Eu te-aştept acasă ca o smintită ce sunt… că de când te-am cunoscut mă prăpădesc, nu alta! Tu bei ca un porc şi eu mă sting ca o luminare! Asta-i dragostea ta, mă, asta-i credinţa ta?!
Ooof! Doamne-Doamne! ce-am ajuns!

Izbucni într-un plâns nervos, sincer, zgomotos, cu

sughiţuri.

— De ce mă omori cu zile, mă? Nu simţi tu dragostea mea? Nu vezi că mă topesc?... Doamne! Doamne! Băutura asta o să te nenorocească şi pe mine ai să mă duci repede la cimitir!

Se lăsă pe un scaun, pierdută în viziunea ei macabră. Comisarul o asculta, în picioare, îngândurat şi copleşit de vină.

Băieţii se strecurau, tăcuţi, pe uşă, unul câte unul. Piticul le făcuse semn cu ochiul. Prezenţa lor acolo nu mai avea niciun rost, voia să spuie el. Banda îl pricepu.

De la uşă cineva spuse:

— Dom'le comisar şi onorată doamnă! Noi ne-am cărat! Petrecere frumoasă!

Comisarul ridică privirea spre băieţi. Le surâse trist, aşa cum surâd bărbaţii prea devreme morţi din fotografiile vechi, de familie. (El se gândi, fără să vrea, la unchiu-său, croitorul, care surâsese şi el aşa fotografului şi morţii. Poate că a băut şi el, acolo, în târgurile mici, cu băieţi de felul lor.) Era în surâsul acela şi mulţumire:

de ce, oare, le mulţumea? Şi o imputare: „Mă lăsaţi aici, singur?" părea să spună el.

Banda ieşi în stradă, zgomotoasă.

Izolată la masă, strania pereche şedea mută şi îngând urată.

— Iartă-mă! rosti comisarul.

Femeia, aşa cum stătea, cu capul în piept, îi auzea bine vocea – parcă era a altuia: o voce atât de clară, atât de trează?

Ea îi cunoştea doar vocea răguşită după fiecare noapte petrecută la chef, spartă, din altă lume.

Ridică ochii spre a-l privi, spre a se convinge că vocea venea de pe buzele lui.

— Iartă-mă! repeta omul.

— Ah! strigă ea, speriată.

„Ce treaz el" Gândul ăsta o îngrozea. Poate că a priceput

ceva. Doamne-Doamne! Dar comisarul era pe cât de treaz, pe atât de neştiutor.

— Iartă-mă!

Atâta ştia, atât putea să spună.

Femeia îi răspunse, lăsând iar privirile în pământ.

— Te-am iertat! Şi se ridică: Hai – porunci ea.

Bărbatul nu se mişca.

— Dragă... draga mea!

— Ce e?

— Stai puţin aici, te rog!

Înfricoşată, femeia se aşează. (I se părea că îngenunchează.) Poate că totuşi ştie ceva! Să-i fi spus băieţii, la beţie, în neştire? S-au întâmplat d-astea. Dar gândul i se păru straniu şi îl înlătură. Bunul ei simţ de mahalagioaică nu îngăduia asemenea rătăciri. Îşi cunoştea „banda44! Dar de unde vocea asta atât de calmă, de unde privirea asta directă, deloc tulbure, după noaptea cheltuită la cârciumă, de unde hotărârea tonului, cu care nu se întilnise pân-acum? E drept, omul ei îi spusese (de dovedit, însă, niciodată) că e foarte isteţ şi are o „metodă44 a lui de-a prinde hoţii şi pe alţi făptuitori de rele. Îi priveşte, serios, drept între sprâncene, de le îngheaţă sângele în vine, şi le spune, cât mai limpede cu putinţă: „Stai puţin aici, te rog!” Vinovatul, când îl vede aşa, când aude cum îl îndeamnă să şadă cu acel îngrozitor „te rog!”, îşi dă seama că nu mai e nicio scăpare. Comisarul, vede nenorocitul, ştie tot! Dar el asta i-a destăinuit-o ei, nevestei, femeii lui de încredere, tovarăşei lui de viaţă, el nu ştia nimic. Din clipa aceea de-abia începea să afle.

— Aşa! rosti el, simplu.

Se apropie cu scaunul de dânsa. Acum erau faţă în faţă. Ochii lui n-o slăbeau.

— Dragă, continuă el, sunt un porc!...

Femeia tresări. Pe faţă i se ivi un zâmbet. Prin urmare, tot ea biruise? Repede, ca să-şi reprime bucuria, încercă să-l oprească.

— Te rog! Să uităm asta! N-aş vrea să te mai văd prin cârciumi! Te vreau la casa ta, la nevasta ta, la masa ta!

Se asculta vorbind şi. Pe măsură ce-şi căuta cuvintele, se convingea de marea ei, de sfântă ei dreptate. Şi se înverşuna.

— Să nu mai vii ameţit şi bolnav, să ne râdă vecinii! Că n-am altu' pe lume! Tu eşti steaua mea, dragostedragoste!

Şi izbucni iar în plins. Plângea de candoarea omului ei şi de nenorocirea ei ca de nenorocirea unei femei străine care îşi vede bărbatul la marginea prăpastiei.

— Ascultă, reluă el cu aceeaşi voce, vreau să-ţi spun că sunt un porc, un porc-de-câine şi-un ticălos! Uite, mi-a fost tare rău, m-am speriat, am visat urât, cu ochii deschişi, dracu să mă ia, că nu pricep nimic! Iartă-mă. N-am să mai fac!

Îi acoperi mâinile cu palmele lui mari, care tremurau puţin, şi i le apăsă.

Au ieşit aşa la braţ, înlănţuiţi, ca în vechile nopţi ale celui dintâi an al căsniciei. Aşa cum se înfăţişa acum, treaz, potolit şi mândru, comisarul aducea mult cu fotografia de-acasă…

El văzu perechea cotind colţul străzii. De-abia se despărţise de băieţi. Îi implorase să-l lase câteva ceasuri: trebuie să treacă pe la biroul asociaţiei, trebuie să şi doarmă puţin, seara este iar al lor. Seara? Tocmai seara? strâmbară din nas câţiva. Da' ei de ce nu se duc la birou? Şi de ce, mai ales, nu se culcă?

Îi privea – unii erau spătoşi şi voinici, alţii şubrezi şi storşi de vlaga pierdută prin toate paturile muierilor din cartier – şi nu ştia ce să le răspundă. Aveau dreptate şi cei tari, şi cei prăpădiţi: seară de seară şi noapte de noapte cutreierau oraşul, cabareturile, barurile şi casele vesele, iar dimineaţa îi găsea ameţiţi, dar proaspeţi pentru alte risipiri. Trecând prin faţa unei prăvălii din piaţă, îşi văzu în oglinda pătată din vitrină chipul: o catastrofă.

La birou, girafa, aplecată peste un vast registru de adrese, copia atentă listele de membri noi. La venirea lui a ridicat un cap disperat dintre hârţoage; şi ce ochi,
Doamne, roşii, plânşi, urâţi! Ce s-a întâmplat? Fata ridică din umeri, încruntată. Nimic, nu s-a întâmplat nimic!

El cască, acum se interesează de corespondenţă, întocmeşte o „ordine de zi" pentru şedinţa de comitet şi iată-l
gata să plece spre patul de-acasă, râvnit ca o amantă nepreţuită.

De ce are ochii roşii vrea să ştie dânsul? izbucneşte din senin girafa. Ah, da! Uitase: avea, într-adevăr, ochii roşii muierea.. Şi îi e atât de greu deasupra stomacului, îl

"apasă şi tâmplele, încep să i se zbată pleoapele, îşi simte pulsul scăpat din hăţuri, alergând nebuneşte. Da, de ce are ochii roşii? Ei bine, (fata s-a ridicat şi e mai înaltă ca de obicei: cum dracu a crescut de ieri, sau poate are azi pantofi cu tocuri mult mai ridicate, cine ştie?), ei bine (ce voce, Doamne, o aruncă din ceafă!), are să-i spună tot... Da' ce are? E obosit? Alt bal? Alt chef?
Bine, n-are decât să plece, ea nu-l opreşte! A fost doar
Întrebată, implorată să spună de ce are ochii roşii! E o tragedie! O clipă! Să nu plece, numai o clipă! Bărbatu-su, doctorul, a gonit-o de-acasă: pretinde că n-a fost fata mare! Asta o pretinde după atâta timp de la nuntă!
Piticul s-a îmbătat şi s-a lăudat la ceainărie! Ce sa îăcă?
Ce să facă? E un soţ atât de atent doctorul, atât da inimos! Uite, vede inelul ăsta? De la el el şi brăţara j şi cerceii. O alintă. O cheamă: „Muţulache, muţulache-a lui". („Girafă, se gândeşte el, amuzat, nu i-o fi spus niciodată?"). Ah, zâmbeşte dumnealui? Foarte bine! Se gândeşte la porcării, la porecla pe care i-a dat-o ticălosul?
Ei bine, mâine vitriolul va arde obrazul bestiei! N-are altă ieşire. (Ce cuvânt frumos!)

El îi dă dreptate; Piticul merită orice pedeapsă. Dar dacă nu e dânsul pricina subitei „reveniri44 a doctorului?

Atunci cine poartă vina? se întrebă girafa. Ea nu i-a mărturisit nimic, iar din senin nu putea să-i vină bănuiala.

Are să mai reflecteze la întâmplarea asta, care este, într-adevăr, tragică! Foarte tragică! (Iar cască.) Girafa clatină dezamăgită din cap.

— Voi sunteţi încă prea tineri şi nu înţelegeţi anumite mtâmplări! se vaită girafa, urmărindu-l cum cască iar, lung şi obosit.

— Asta-i drept! încuviinţează el şi se întreabă, în acelaşi timp, speriat: „Ce anume o fi drept? Ce-o mai fi constatat girafa?” Şi pentru a nu avea surpriza, îi întinse mâna: Cu bine, duduie! N-avea nicio grijă!

Şi plecă.

HT

Ea îl privi cu dispreţ. „N-avea nicio grijă41! Aii, tinereţea asta brutală, indiferentă, sălbatică…

Se aşază la masă: hirţoagele erau toate grele, de plumb. Şi-afară trebuie să fie cald, soarele alunecă printre hârtii, un adevărat soare de primăvară.

…Grăbea paşii. Girafa! Nu-i putea uita ochii – roşii, plânşi…Acum trebuie să-i fie cald trupul. Dealtminteri, întotdeauna e caldă girafa! şi sfârcul sinilor ei, ademenitor… Iată-l înapoiat, cu mâna pe clanţa uşii. Va repeta întocmai scena. Dar îi tremură picioarele. Oboseala urcă spre pleoapele fierbinţi şi simte ameţeli. Nu, n-are curaj!

Oricând altă dată. Girafa e doar acolo oricând. Aceeaşi. Cu acelaşi trup cald, cu aceiaşi sâni. Îşi repetă, liniştitor, cuvântul: „Oricând44. Şi grăbi paşii spre casă, spre pat. Aşa, pe partea dreaptă, numai pe partea dreaptă şi cu ochii strânşi, cât mai strânşi, cât mai strânşi. A început dansul coapselor tari, al picioarelor iuţi, al şoldurilor late. Ah, uite-o! E de nerecunoscut nevasta comisarului în capotul alb, care îi amplifică zâmbetul de călugăriţă şi o înnobilează subit. Nimic carnal, nimic păm înţese în apari ţi 3

asta de vis! Dar cine o goneşte? Soarele viu? Lumina

ţâşnind din cer ca o binecuvântare? Nu, e un trup mic şi plin, un trup bun de iubit. Şi încă unul, mai arătos, mai gustos. Şi altul, rânduri-rânduri de femei se înghesuie în, faţa lui obosită, şi-l momesc. Sunt pici, prezente, toate femeile tinereţilor lui şi ale prietenilor din bandă. Nu e timp de dormit, e ceasul experienţelor! să nu-l pierdem j

Ah, ţipătul vârstei e tare şi-l supără. Îl chinuiesc tâmplele, îl frig ochii.

— Ce e? Cine strigă?

S-a trezit buimac, cu o faţă asudată, schimbată, neverosimilă.

Mătuşa îşi frânge mâinile.'-

— E o nenorocire! O mare nenorocire!

S-a îmbrăcat, îşi înlătură părul de pe frunte, faee ochii mari.

— Da' ce e? Cine strigă? repetă el în neştire.

Mătuşa arată cu degetul spre casa de dincolo.

— O mare nenorocire! S-au încăierat! S-au...

Nu mai aude nimic. Fuge spre han, tremurând.

Uşa bătrânei e deschisă. Toată mahalaua s-a adunat acolo, vociferând. În odaie, Sfântu-Sfinţilor, însângerat, e întins pe canapea. Geme. Doctorul blond îi numără pulsul. Clatină din cap îngrijorat. Fetele, despletite, îşi fac, cu vocea răguşită, imputări. Numai fata mică a rămas – cu obrazul de var şi cu ochii de sticlă, mută —
Într-un ungher al odăii.

Îşi întorsese faţa spre perete şi murmura ceva.

Sfântu-Sfinţilor întârziase la o cârciumă în cartier.
Spre dimineaţă s-a încăierat cu haimanalele bete, ca de obicei. A primit o lovitură în nas şi-a sângerat. Ameţit, istovit, s-a târât până la casa bătrânei. Aici l-au spălat, l-au mângâiat, l-au „refăcut", după cum îi plăcea să spună singur. Apoi s-a culcat cu o lungană, sub ochii bătrânei şi ai fetei mici. Ce s-a mai întâmplat, nu ştie nimeni. A îngheţat, parcă subit, Sfântu. A început să-i picure iar sânge din nas. Fetele au încercat zadarnic să-l înzdrăvenească.

Omul nu mişca. Atunci au dat în lături uşa, au chemat yecinii.

Ţipetele lor l-au trezit, pi’in urmare,

Doctorul clatină mereu din cap şi oftează, discret.

— Se curăţă? întreabă cineva.

Omul aprobă, muteşte.

— Poftim? şi un cap se apleacă spre muribund.

Sfântu şopteşte ceva, arătând spre căptuşeala hainei trântite pe scaun. Nu se aude decât un murmur cleios. Limba i se împleticeşte, ochii i se zbat.

Bătrâna l-a priceput. Bägă mâna în buzunarul hainei şi scoase de-acolo un medalion: un cap de femeie tânără, care râde cu toţi dintâi, cu tot trupul, parcă, vieţii.

Sfântu înclină uşor din cap, apoi împietri cu privirea pe medalion. Doctorul i-a lăsat mâna.

— Gata! spuse el, încet. S-a sfârşit!

— Dar cine e femeia din medalion? ar vrea el să ştie şi i se pare că a şi pus cuiva întrebarea.

Gura omului e strânsă şi niciun sunet nu-i scapă. Bătrâna s-a prăbuşit la pământ. Fetele au reînceput să zbiere.

— Femeia din medalion, îl lămureşte cineva, e fosta lui nevastă. A fost însurat, huiduma î

Fata mică tremura mereu. Iată, a venit şi mătuşa. Boceşte şi ea, alăturea de celelalte, soră cu stricatele mahalalei.

O mână, în febră, i-a strâns braţul: e mâna fetei mici.

Bătrâna o întreabă cu capul: „Ce e? Ce vrei, dragă?” Şi-i zâmbeşte.

Fata tremură şi se sileşte să zâmbească şi ea. Ar vrea să-i vorbească, dar nu poate. Arată cu un deget nesigur spre mort.

— E… e… e…

— Taci, puiule, spune mătuşa.

„Taci, puiule”?

El o priveşte nedumerit.

— S-o luăm la noi! îi şopteşte el mătuşii. Aici se prăpădeşte!

Mătuşa încuviinţează, alarmată brusc, reintrată, adică, în apele ei.

— O luăm, o luăm! Doamne-Dumnezeule, greu mă pedepseşti!

Ar fi voit să-şi dea cu pumnii în cap, să se vaite cu glas ascuţit şi să plângă cu sete, mult, din adânc. Dar se izbeşte de privirea fetei ca de o stavilă: o privire mută, o rugă pitită acolo, în pupile, o teamă şi o slăbiciune care îi anulează orice disperare şi-i îngheaţă strigătul pe buze.

Bătrâna îi strânge mâna. Fetiţa încearcă să-i murmure o mulţumire. Dar nimeni nu înţelege nimic. E „mică”, „aşa mică!”, atât se aude.

Mătuşa o linişteşte.

— Bine! Bine! Văd şi eu î Las’, că nu-i nimic.

Au culcat-o pe canapea.

— Uite, pune-ţi rufele aici! o lămuri femeia după câtva timp. Eu dorm în pat, tu cum ai să poţi!

Fata, păstrând în ochi aceeaşi teamă, asculta orbeşte, îşi desfăcu legăturica, îşi rândui rufele în dulap şi-apoi se repezi să-i sărute mâna mătuşii.

Femeii i, se umeziră ochii.

El n-a izbutit să readoarmă. Hotărât, îl urmăresc de pretutindeni fantome. Moartea Sfântului-Sfinţilor, ultimul lui gest, aducerea fetei în casă, toate l-au obosit.

„Păstra, nenorocitul, gândi el, în medalion un cap vesel it®

de femeie, fosta lui nevastă, poate iubita lui, o soră, o rudă, cine ştie?”

Se cutremură. Dacă nu e nici fosta lui soţie femeia din medalion, nicio iubită? Dacă-i fata nebunului? Propria-i fată? Gândul îl tulbura. Rememorează fiecare gest al muribundului şi-l adânceşte şi deodată i se face lumână, şi în lumina asta, care vine dintr-însul, zăreşte chipul unei fete care plânge de dorul tatălui fugit de-acasă, năuc.

În curtea de peste drum s-a făcut linişte. E târziu. Un

comisar însemnează ceva într-un carnet. O trăsură se opreşte în gura hanului. Din ea coboară o tânără. El o zăreşte, şi obrajii i se albesc: ea e, fata Sfântului-Sfiniilor, fata lui, nu mai încape nicio îndoială! De unde-i vine certitudinea asta? Nu ştie!…

Oh, prea multe într-o singură zi, prea multe!

Aşteaptă seara ca pe un leac al beteşugurilor şi al neliniştilor. Nu va ieşi (să se bucure mătuşa), iar dacă ţine cu dinadinsul, face şi-o baie de muştar şi se vâră sub plapumă chiar acum, odată cu găinile.

A stins lampa, deşi se simte singur cu tinereţea lui obosită. Afară miroase a dragoste şi-a salcâm. În boschete cântă femei cu vocea voalată: cântă sângele lor aprins în primăvara nopţii şi a vârstei. Băieţii vânează pe bulevarde sau pe aleile parcurilor obscure codane şi văduve. Perechile se îndreaptă spre hotel, unde vor lăsa ferestrele deschise. Suspinele se vor înfrăţi cu adierea nopţii.

A tresărit. Din odaia cealaltă răzbate un geamăt.

Mătuşa? Avea asemenea nopţi rele bătrâna, când i se părea că trebuie să-şi apere copiii de haitele de lupi flămânzi care se năpustesc asupra lor, şi atunci izbucnea în plâns. Gemetele se înmulţesc. Ciudat, de astă dată îl sperie gemetele de dincolo. Nu, nu e mătuşa! Aprinde lampa şi se miră văzând cum îi tremură mâna. (Lui nu i-a tremurat niciodată mâna.) De frică? De oboseală? „Atâtea nopţi nedormite!” constată el, încercând să-şi stăpânească enervarea.

La bătaia lui uşoară în uşă, gemetele au încetat. Se aude un suspin şi se face iar tăcere. El bate, din nou hotărât, şi cum nu primeşte niciun răspuns, împinge uşa cu putere. N-avea nevoie de o asemenea sforţare, uşa era neîncuiată.

Cu lampa într-o mână şi cu ochii tulburi priveşte speriat fata ghemuită pe canapea.

— De ce plângi? şopteşte el. Ce ai?

Se apropie, călcând pe virfuri.

— Ce ai, dragă?

Fata se retrage spre perete. Apoi scoase un ţipăt ascuţit (lui i se păru, în clipa aceea, că ţipătul i-a însângerat inima) şi se prăvăleşte la pământ. Trupul âi tremura, din gură îi curgeau bale. El a rămas o clipă nemişcat. Mătuşa, trezită, sări din pat, în panică. Era jalnică bătrâna, cu faţa ei brăzdată de cute şi cu mâinile uscate păzindu-şi (de ce, oare?) gâtul.

S-a repezit asupra-i:

— Ce e? Ce-ai vrut să-i faci? Vorbeşte!

— Cui? se miră el. Nu pricep!

Mătuşa ridică fata şi o culcă iar pe canapea.

Mângâind-o, continua să-l iscodească;

— Ce cauţi aici? De ce-ai venit? Asta-i fată cuminte, ticălosule!

Zadarnic a încercat s-o lămurească. N-a venit, nici un s-a gândit, la fată. Îi pare bine c-au luat-o de dincolo, tocmai asta-i pare bine!

Mătuşa clătină din cap, neîncrezătoare. Ah! golănimea asta sălbatică! Sângele zvâcneşte în trup şi-l înnebuneşte. Noaptea inundată de miresme, alăturea de odaia în care doarme o fată subţire, cine să-şi mai stăpânească poftele?

— O duc de-aici, n-avea nicio grijă! Nu merge aşa!

Îl repede bătrâna. Şi către fată: Ce-a fost? Spune, nu te sfii!

— Mi-e frică... Şi-atunci... când au venit ei, ştiţi, erau călări şi flămânzi! murmura ea. Tot aşa a fost! Noi dormeam în întuneric! Au aprins lampa...

Mătuşa începu să priceapă. Fata e fierbinte, îi clănţăne dintâi în gură, e toată numai zvâcnet.

— Bine, bine, taci acum, odihneşte-te!

O acoperi cu plapuma până sub bărbie.

— Mi s-a părut... ştiţi?... că vin ei!... Când l-am văzut. Iertaţi-mă, credeam că e pe cal! Mi-a fost frică!

Izbucni în plâns.

— Linişteşte-te! o îndemna mătuşa, ştergându-i ochii.

— A gemut din somn! îi şopti el la ureche. La început nu mi-am dat seama ce se întâmpiă! Mi s-a părut că durnitale

ţi-e rău! Am vrut să văd cine geme. Am intrat în cameră...

— Am înţeles! îl întrerupse mătuşa. N-ai nicio vină! E bolnavă, mititica! Du-te!

Ascultător, trecu dincolo. N-avu timp să se culce: cineva îi bate în geam. Trei lovituri scurte. (Aşa bat numai băieţii din gr Lip.) Ieşi în curte.

— Cine-i?

— Eu sunt, mă! Vorbeşte încet!

Era piticul, asudat şi neliniştit. Privea cu ochii speriaţi în juru-i şi nu se încumeta să facă un pas înainte.

— Ce e, mă?

— Ssst! făcu piticul. Vor să m-agaţe! Am fost şi eu acolo! Apoi, cu vocea înăbuşită, îi şopti: Am fost şi eu cu Sfântu-Sfinţilor! La mardeală! L-au curăţat sub ochii mei! Mi se pare că i-am ars şi eu una, la repezeală! Acu mă caută curcanii! Trebuie să m-ascund aici!

Intrară în odaie. Piticul se trânti pe pat.

— Mor de oboseală!...

Se pomenise şi el în vârtej, nu ştia cum, nu-şi mai amintea. Colindase, cu banda, mahalalele şi se pierduse de băieţi. Rămăsese, cu o ceată necunoscută de parlagii şi de lăutari beţi, la o cârciumă din apropiere. Intre ei, Sfântu-Sfinţilor în criză. Bătea cu pumnul în masă, înjura pe beţivi şi-i ameninţa cu moartea. El a încercat să-l gonească din cârciumă. Mesia nici să n-audă! Piticul, între timp, alăturea de parlagii şi lăutari, golea pahar după pahar.

Deodată se pomeni cu un pumn drept în bărbie. L-a idurut rău, l-a orbit lovitura. Era Sfântu-Sfinţilor care îl stârnise, astfel, rânjind **3**

— Ţi-a plăcut?

Parlagiii şi lăutarii râdeau.

— Bravo, şefule, eşti dat dracului!,

Sfântu-Sfinţilor s-a îndârjit şi mai rău.

— Pe toţi vă omor, boilor, hoţilor, ticăloşilor î Eu sunt Sfântu-Sfinţilor!

Şi azvârli o sticlă în capul unuia din banda.

De pe fruntea parlagiului începu să picure sânge.

— Sângele, şopti piticul, ne-a turbat pe toţi. Pri, epi tu?

Pe toţi!

Rănitul s-a ridicat, clătinându-se pe picioare, şi l-a izbit puternic în faţă pe Sfânt.

— Am dat şi eu, poate, în el, nu-mi aduc aminte bine! Sângele m-a turbat! sfârşi piticul. Am auzit c-a mierlit. Vor să m-agaţe! Pe parlagii şi lăutari i-au prins!

Pentru întâiaşi dată faţa piticului se întunecase cu adevărat; îi dispăruse şi vioiciunea ochilor, rânjetul de pe buze, sarcasmul care întărită băieţii. Devenise un biet tânăr fricos, ca atâţia în cartier.

Îi displăcu.

— Mai potoleşte-te, mă! Nu l-ai omorât tu! N-o să ţi se întâmple nimic. Aici poţi sta cât pofteşti i îşi întocmi din trei scaune un culcuş.

— Eu dorm aici! Hai, închide ochii; somnul te vindecă de spaimă!

Piticul încercă să zâmbească.

— Nu mi-e frică, mă! se apără el. Vocea îi tremura şi mai tare. Am auzit că îngrijea de o fată, de un copil al lui.

Prin urmare, gândi el, e adevărat: tânără care a coborât din trăsură era fata sau soţia Sfântului.

— Ştii bine, mă?

Celălalt încuviinţă din cap. Ştie bine. Îi dădu şi amănunte. Nebunul a divorţat de ani de zile, dar nu şi-a uitat copilul. N-avea. Voie să-l vadă. Se târa ca un hoţ până la fereastra casei în care locuia fosta lui nevastă, se căţăra pe ziduri, îşi rupea hainele şi se zgâria şi sta acolo ceasuri întregi până îşi zărea fata. Pleca apoi întristat la cârciuma unde devenea Mesia. Nu cheltuia săptămâni de zile niciun ban ca să-i trimită fetei un dar. Purta grija taxelor de şcoală şi a chiriei. O aştepta, în preajma Crăciunului şi a
Paştelui, în faţa şcolii, rău îmbrăcat, dar vesel, s-o vadă.
Când izbutea, îi strecura în mână o cutie de bomboane, o monedă mică sau un inel, mai ales de ziua ei.

— Pricepi?

Vocea piticului se îngroşase.

Te pomeneşti că plânge, huiduma!

Îl privi. Într-adevăr, ochii îi erau tulburi, dar nu se putea vedea bine dacă înoată într-înşii lacrimi.

— Boceşti, mă, boceşti?

Piticul încuviinţă din cap.

Apoi bolborosi ceva din care el nu reţinu decât un nume: Mili.

— Ce tot mormăi, mă?

— Mi-li! O cheamă Mili!

Printre sughiţuri, piticul izbuti să se facă înţeles. Pe fata mortului o cheamă Mili, domnişoara Mili!

…Câţi ani au trecut de-atunci? Zece, douăzeci, patruzeci! Cine ştie? E un obosit, ca atâţia, un resemnat. Nu mai speră, nu mai doreşte nimic. S-au topit anii ca norii, a murit hohotul pe buze, hohotul vieţii, şi s-a sfârşit şi balul lumesc, în care au râs, şi au dansat, şi au petrecut cu toţii ’

Pe ea, pe domnişoara Mili, a cunoscut-o puţin timp după moartea Sfântului. Dădea lecţii de pian într-o familie cu fete multe. El era dintre presupuşii „candidaţi4* la mâna uneia.

La plecare a însoţit-o.

Fata avea un cap de spaimă. Se pieptăna neîngrijit, ceea ce o urâţea. Ochii îi ardeau sub fruntea încruntată.

Păstra, îşi spuse, privirea de-atunci, din clipa în care şi-a zărit părintele întins pe o sofa în casa hanului.

Când s-au despărţit, Mili l-a întrebat cu o voce pe care n-a mai uitat-o, pe care n-a putut-o uita:

— Dumneata l-ai iubit?

Ce să-i fi răspuns? S-o fi minţit? El nu l-a iubit pe Mesia. Disperarea insului în criză nu i-a plăcut, nu l-a amuzat, măcar, nu l-a interesat.

Lăsă capul în jos.

— Pricep! a şoptit Mili. Pe un nebun cine să-l iubească? Nu era un tip! Nu era interesant! Mie, însă, mi-a fost tată! Un tată bun! Un tată adevărat!

I se aprinseră obrajii, şi vorbele. Evocă mediul casei. Mama, o femeie simplă, absurdă, egoistă, incapabilă să pătrundă drama Sfântului. L-a izgonit la cea dintâi criză.

— Cu de-a sila l-a internat! strigă Mili. Să-l li văzut, continuă ea, cum l-au legat burduf şi l-au urcat în dubă. Se zbătea, zbiera, înjura pe paznici... numai la mine se uita blând, numai mie îmi zâmbea! Blestema pe doctor, care supraveghea transportarea lui la balamuc, sau pe mama, care, nepăsătoare, rece, calculată, înţepenise într-un colţ al odăii, dar era de-ajuns să dea ochii eu mine ca să se liniştească şi să-mi zâmbească. Din ochii lui îmi spunea parcă: „Nu te supăra, nu te întrista, nu-i nimic! 44. L-au urcat în dubă şi strigătele lui se auzeau mereu, mult timp după plecarea maşinii. Strigătele lui îmi răsună şi azi în ureche şi am să mor cu de în mine, cum am să mor în mine cu privirea lui îngheţată, aşa cum l-am zărit ultima dată, în casa din han. Tata!... El putea să nu mănânce, să se lipsească de o haină. Fata lui, însă, Mili a lui, nu!
Ca un hoţ se st) ecura prin mulţime să mă vadă şi să-mi facă un dar!... Mie, lui Mili a lui!...

De atunci toate s-au sfârşit. Banda nu-l mai găsea, fetele balului l-au uitat încetul cu încetul. Prin cartier continuau chefurile. Băieţii colindau străzile după miezul nopţii şi trezeau negustorii graşi din somn, gospodinele obosite şi hahamii sperioşi. Răsunau sub cerul primăverii tinereşti vechile strigăte: „Glonţ! Glonţ! Glonţ!’4 Se înapoiau de la ceainăria din gang sau de la casele vesele aceiaşi tuciurii, aceiaşi bălani, aceiaşi lungani în căruţele de gunoi, confiscate în faptul dimineţii, sau în somptuoase care mortuare. El dispăruse definitiv din ceată pentru că şi grupul murise definitiv într-însul. Vag, rar, întâmplător, auzea de câte o ispravă a minorului, de o nouă dragoste fierbinte a văduvei, de o altă „catastrofă14 a girafei. Nu mai întârzia prin casa proprietăresei trupeşe, nu mai visa pe pieptul ei mare ivirea balului în viaţa lui ca o fericire de mult râvnită, nu se mai interesa de nimeni, de nimic:

domnişoara Mili îl depăşise, îi anulase toate celelalte entuziasme, îl covârşise. I se păreau meschine adunările băieţeşti, goale „petrecerile44 lor, lipsite de sens beţiile şi evadările în noapte, în goană după altă zi. I se părea ciudată chiar viaţa revoluţionarei, viaţa pură şi aspră, închinată ideii, jertfa ei de fiecare zi, de fiecare ceas. Evita localul unde ştia că o poate întâlni, evita sala de conferinţe în care i se auzea adesea glasul. Ce mai însemnau toate acestea pe lângă Mili?

…Mili apărea rar în casa cu fete de măritat. Simţea prezenţa mută a cuiva în jurul ei, a altuia decât a tatălui mort, şi asta o neliniştea. Ziua se chinuia, pur şi simplu, obligată să îndrepte mâini reci pe clapele vii ale pianului, să dezmorţească degete de piatră şi să aprindă în inimi goale câte o candelă. Aştepta noaptea, trăia numai pentru noaptea care venea, cu întârziere, i se părea, dar care totuşi venea. Atunci i se lumina puţin faţa. Se liniştea. Aşezată în faţa oglinzii, avea răbdare pentru toate: pentru pieptănarea părului ei abundent, pentru examinarea amănunţită a ochilor ei din ce în ce mai obosiţi, pentru înregistrarea cutelor de pe frunte şi, mai ales, pentru aducerile-i-aminte dragi. Îndepărta cu tot dinadinsul dintr-însa personajele zilei, în mijlocul cărora trebuia să circule, fără voie. Nici pe el nu-l tolera în timpul nopţii. E adevărat, tânărul acesta i-a pomenit cu blândeţe de tata. Nu zâmbea inutil, nici de amuzat nu se amuza de întâmplările cu haz ale zilei. Exis-, tenta Sfântului nu l-a făcut niciodată să izbucnească într-un hohot de râs, ca atâţia alţii, sau să clatine din cap a compătimire. I-a vorbit tata ca de un om necăjit, ca de un biet om! Asta-i plăcea. Poate că i-ar mai plăcea şi melancolia tânărului, stăruinţa cu care o căuta mereu şi rugămintea pe care i-o făcea să-l îngăduie cât mai mult lângă dânsa. De câte ori o întâlneşte, are o tresărire: o descoperă mereu, o recapătă mereu. Ea devine necontenit o fericire pierdută şi regăsită: vede asta bine de pe chipul tânărului, din mişcarea ochilor lui, din tremurul pleoapelor

ca în faţa unui soare prea abundent şi prea strălucitor. Dar n-are timp: goneşte mereu după noaptea care-i oferă, ea singură, odihna, viaţa.

După un an de întâlniri şi dispariţii, el i-a prins mâna
Intre palme şi a întrebat-o:

— Te-ai gândit la mine?

Mili s-a speriat. A începu să tremure. Voia să se elibereze din strânsoarea bărbătească, şi pentru că nu reuşea, izbucni în strigăte:

— Lasă-mă! Lasă-mă!

Nedumerit şi intimidat, tânărul îi dădu drumul.

— Dar ce e?... Ce-i cu dumneata, Mili?

Fata se frământa pe loc, muşcându-şi buzele, netezindu -şi inutil pardesiul şi tuşind uşor, cu mâna la gură.

— Nimic! nu e nimic! spuse ea târziu.

— Te-am speriat?

Mili zâmbi. Ce întrebare! Dacă a speriat-o el? Nu, au speriat-o ceilalţi, a speriat-o viaţa, au speriat-o morţii.

Cum întârzia cu răspunsul, reveni:

— Te rog mult, spune-mi: te-am supărat?

— Nu! Nu m-ai supărat dumneata! Nu m-ai speriat dumneata! Sunt alţii vinovaţi! N-ai să înţelegi asta!...

— Ce vrei să spui?

O privi cu ochii mari, nedumerit.

— Nimic! răspunse ea. Nu vreau să spun nimic.

El stărui:

— Totuşi...

Ar fi vrut s-o facă să vorbească. Dar Mili tăcea, resemnată şi cu neputinţă de înduplecat.

— E zadarnic! Totul e zadarnic! rosti ea încet.

Îi întinse mâna.

— Mai stai! o rugă el.

Mili refuză.

— Nu pot! E târziu! Se face noapte! rosti ea, calm.
Iar în gând: „începe viaţa mea, începe noaptea!”

A plecat mihnit tânărul.

…L-a căutat şi l-a găsit în han pe pitic. Scăpase de „curcani”, dovedindu-şi nevinovăţia.

— I-am dus! făcu el vesel, clipind din ochi. La urma urmei, era păcat să m-agaţe! Poate că nici un l-am altoit eu! S-a bătut cu atâţia! Apoi, serios: Da’ tu la ce dracu te-ai înfundat în casă? Sau poate ai motive? N-aştepta nicio lămurire: Pricep! adaugă el. Ai marfă nouă! ’

Făcu aluzie la sora cea mică a fetelor,

— E bună, mă?

El îl privi încruntat. Privea, îşi spuse piticul, întocmai ca minorul când se înfurie de-a binelea. Încruntări de felul acesta nu-s a bine.

— Am glumit, mă, ce dracu! Nu mai poţi glumi cu nimeni, mă?…

— Să nu mai glumeşti!

Rostise cuvintele simplu, grav.

— Bine, mă, nu mai glumesc! Şi printre dinţi: V-aţi sclintit cu toţii!…

Au colindat localurile cartierului, muţi. Piticul înţelese că orice cuvânt l-ar întărită pe tovarăşul de hoinăreală.

Spre dimineaţă s-au oprit în gura gangului ceainăriei; din fund se auzeau chiote.

— Aici e nuntă, frăţioare! făcu piticul.

Voi să-l lămurească. Dar el îl opri cu un gest al mimii: nu-1interesează!

A doua zi a aflat că se însurase unul din bandă, un golan vesel şi bine clădit, care se „ţinea” de câţiva ani cu o soră a patronului ceainăriei. (Era foarte mândru de această legătură.)

— A fost şi actriţa! i se spuse. A cântat – ca niciodată – cântece de lume! S-a îmbătat şi n-a miorlăit!

Altădată destinul unuia din grup l-ar fi interesat. Într-o oarecare măsură, fiecare act săvârşit de băieţi îl solidariza şi pe dânsul. Participa, vrând-nevrind, la viaţa tuturor. De când i s-a ivit însă în viaţă domnişoara Mili, hoinărelile băieţilor şi beţiile lor nu-i mai trezeau curiozitatea. Era

străin de ei, străin de acţiunile lor, bucuriile, dramele, nunţile şi înmormântările lor.

Mili se închidea din ce în ce mai mult în propria-i noapte, retrăia, ferită de lume, o viaţă sfârşită şi alta decât aceea care a fost aievea. Câteodată obosea. Nu mai încerca să schimbe nimic din ceea ce s-a întâmplat cu adevărat.

Nici n-ar fi izbutit. În asemenea nopţi iată-l pe tata! constata Mili. De ce atât de slab şi atât de tăcut, Doamne, atât de tăcut? Poartă un costum uzat, prea uzat. Gulerul cămăşii nu-i tocmai curat. Pantofii, de asemenea, sunt vechi şi peticiţi. E sfios, e stânjenit, e ruşinat. Da, asta e, ruşinat!

Cum nu şi-a dat ea seama îndată că tata e ruşinat, ruşinat cum nu l-a mai văzut până atunci? De aci venea, desigur, şi tăcerea cu care o priveşte lung. Privirea lui e blândă, dar ruşinată: din clipă în clipă se aşteaptă s-o vadă căzând îa pământ.

— Tată, tată, şopti dânsa, luându-i mâna.

Era rece şi uscată mâna. Numai oase. *O* duse la buze.

Dar omul şi-o retrase, ars.

— Nu! şopti el. Nu! Asta nu!

— Tată! stărui ea, încercând să-i prindă iar mâna.

— Nu! Nu!

— De ce?

— Nu!

Atât ştia să spuie: „Nu! Nu!”

De ce era atât de slab, atât de sfios, atât de ruşinat?

Mili. Vrea să ştie de ce?

Iată, înţelege: tata s-a întors de la ospiciu! A fost internat acolo cu de-a sila. L-au dus pe sus, legat, ca pe hoţii de cai, ca pe ucigaşi. L-au doftoricit acolo, l-au bătut, poate, l-au lovit în. Piept – în pieptul lui şubred, de om necăjit –, l-au lovit, poate, şi peste mâna asta osoasă…

— Tată, tată, dă-mi mâna! Nu te speria! Nu ţi-o mai sărut! Vreau s-o simt aici, în mâna mea, lângă mine!

Omul zâmbea, tolerant.

Îi întinse mâna, cu aerul mereu ruşinat. Îi era teamă să nu-l întrebe nimeni unde a fost până acum? unde a rătăcit?

Se întorsese la un ceas cu multă grijă ales, când ştia că nu-şi va întâlni nevasta. I-ar fi fost greu să dea ochii cu femeia care l-a lăsat atunci pradă hingherilor. N-are să uite niciodată asta, niciodată! Când s-a încredinţat că
Mili e singură, a trecut pragul casei.

— Eşti bine, tată, eşti sănătos?

Vocea fetei era înăbuşită, voalată.

— Da, sunt bine!

Şi-i mângâie părul.

Într-adevăr, îi era bine. De altfel, după o săptămână de atunci se simţise întremat. S-a împotrivit el paznicilor doar din ură împotriva nevestei, care îl izgonea între pereţii reci ai celulei de ospiciu. S-a şi bătut cu oamenii spitalului, dar din aceeaşi pricină. Nu, nu se simţea bolnav!
Obosit, poate, câteodată. Necăjit, nemulţumit, dornic să fie ceea ce nu i-a fost dat să fie – un revoltat, un şef de trib, un conducător, un sfânt, da, un sfânt! — dar asta nu **e** boală!

— Tată, sunt atât de fericită că te-ai întors! îi şoptea ea.

El zâmbea, de astă dată mai în largul său. Acel „te-ai întors*4 s-ar fi potrivit oricui: părintele revine dintr-o călătorie, revine de la muncă, din oraş, în sfârşit, de oriunde!
Nu i-a pomenit de ospiciu, nici de întâmplare. A vrut să ştie fata dacă e bine, dacă e sănătos? E firesc ca o fată ca
Mili să se intereseze de soarta tatălui ei.

— Da, da, repetă el, fără a-şi sfârşi gândul.

Pe nesimţite a intrat în odaie şi nevastă-sa. Fusese înştiinţată de o vecină că i s-a întors bărbatul (şi mahalagioaica închise un ochi, apăsând pe silabe) sănătos tun.’

A fost o revedere simplă, aspră, rece.

El s-a ridicat de pe scaun (şi deodată î.1 copleşi sfiiciunea) şi întinse mâna nevestei.

Ea o primi, indiferentă.

— Cum te simţi? rostise femeia, privind pe fereastra. Şi, ca şi când n-ar fi aşteptat niciun răspuns, adause: Ar trebui să-ţi schimbi gulerul, cămaşa!

— Bine! şopti omul.

Şi se reaşează.

Mai târziu, Mili a aflat că asemenea reveniri şi asemenea scene s-au mai repetat. Era prea mică fetiţa ca să-şi dea seama de rostul plecărilor şi sosirilor lui, de ţipetele femeii şi de răcnetele paznicilor care îl transportau din când în când aiurea, departe… Curând după ultima revenire, Mili l-a văzut pe tata împachetându-şi hainele şi rufele.

— Trebuie să plec, puiule! îi spuse el. Şi duse mâna la gură: Şşş! apoi privi speriat într-o parte şi într-alta şi-i şopti: Nu se mai poate! Mă goneşte mereu! N-am vrut, nu vreau să plec! Dar ce să fac? Mă goneşte! Dacă mai rămân, cheamă iar…

Nu isprăvi vorba. Mili ştia pe cine anume cheamă maică-sa.

— Înţeleg, tată!

Şi îşi reprimă plânsul care o încerca interior. Iată un om, un tată – nevinovat că are un sistem nervos cam şubred, ca-şi iese din când în când din propria-i piele — obligat să plece de-acasă, de lângă copil…

Îl – Nopţile domnişoarei Mili

— Tată! gemu Mili, incapabilă să se mai stăpânească. Tată, mi-e greu!

El o strânse în braţe. O sărută pe frunte.

— Mili, eşti fată mare, deşteaptă… Ce să fac? Să rămân? Mâine cheamă iar duba şi mă leagă iar zbirii şi mă închid la balamuc! Vrei tu asta?

Nu, nu vrea asta! Nu ştie singură ce vrea! Cu mama nu se poate vorbi, cum nu se poate vorbi cu o perie de ghete sau c-u o lampă. Tata trebuie să plece! N-are încotro!

— Tată, tată! gemu Mili. Izbuti să articuleze printre sughiţuri câteva cuvinte: Ştiu! Trebuie! înţeleg! Trebuie!

Tata sta în picioare şi o privea cu ochi de câine lovit pe

nedrept.

— Mili! şopti el, punându-i o mână pe umăr. Mili, plec, dar am să te văd des, cât se poate de des S Nu te uită tata! Nu! Nu!

Se repezi la cufăr şi îl închise dintr-o smucitură.

Îşi ridică gulerul pardesiului, ca şi când l-ar fi pătruns, brusc, frigul.

— La revedere!

Nu-şi dădu seama când s-a închis uşa în urma omului grăbit. Când a aflat, mama a ridicat din umeri.

— Măcar de-ar trimite bani pentru şcoala ta! De coşniţă am eu grijă!

Femeia lucra în biroul unei societăţi petrolifere.

Fată de burghez scăpătat, crescută în abundenţă, a socotit drept o mare decădere căsătoria cu un biet vânzător de prăvălie. A fost nevoită să-l ia mai mult de gura părinţilor, îngrijoraţi că, pe măsură ce averea le scădea, fata le creştea. Ba unele rubedenii o găseau chiar „trecută44.

— Am să mor de foame cu hămesita' ăsta! încerca ea să-şi înfrunte părinţii.

— Ai să mori de foame! o imita, supărată, mamă-sa. Ai să mori de foame! Numai la pântec te gândeşti!

— Şi de ce nu? ţipa ea. De ce nu? Voi la ce v-aţi gândit, dacă nu la pântec, numai şi numai la pântec? La ce dracu' se gândesc toţi, toţi, toţi?!

Certurile se înteţeau între fiică şi mamă, dar în cele din urmă nunta s-a făcut.

La cea dintâi nemulţumire, ea l-a repezit:

— Nepricopsitule! Necioplitule! Nu eşti în stare **să ţii** o casă! Ştiam eu asta, nu e nicio surpriză pentru mine! Ah, unde e mama să mă vadă, „mămica" mea, mânca-o-ar păduchii!

Într-o zi îl vesti scurt:

— Am intrat la birou!

În altă zi, când a avut cea dintâi criză, l-a pălmuit. I se

părea că e numai beat bărbat-su pentru că mirosea groaznic a rachiu. Un medic, chemat grabnic la căpătâiul Sfântului, a dumerit-o. Omul suferă de nervi. E un obsedat. Un bolnav. Aşa? Nu e, prin urmare, numai beţiv, e şi nebun! Asta-i prea mult! Ea nu-l poate suporta! Nu poate! Şi l-a internat în aceeaşi seară chiar, în pofida sfaturilor vecinilor şi ale rubedeniilor.

— Nu! Nu! Cu mine nu merge aşa! zbiera ea. Dacă-i nebun, la balamuc!

Acum domnişoara Mili îl vede bine pe tata. E îmbrăcat ca niciodată, frumos, elegant chiar, şi poartă şi monoclu.
Da, da: în ochiul drept stă înfipt, ca un blazon, o sticlă strălucitoare.

— Tată, îi spune dânsa fără a deschide gura, tată, te doream mult! De când te doream! Din ziua în care te-am văzut întins, rece, pe sofaua fetelor din han, de-atunci!
Eşti elegant şi pari mulţumit, tată!

Ridică privirea spre fereastra cu perdeaua trasă. Afară se înteţise noaptea şi întunericul era fără sfârşit, o adevărată noapte de iad. Dar ei nu-i păsa de nimeni. Era în odaia ei mică, alături de cineva – de tata.

— Spune-mi, continua ea, eşti mulţumit, aşa-i că eşti mulţumit? Mili a ta nu se înşală!

Iată-l, surâde şi mai limpede omul. Îi mângâie mâna, fruntea, părul. Are mâini calde şi pline acum, nu ca înainte, reci şi osoase.

— Mili, dragă Mili, îi răspunde el, ai dreptate: sunt mulţumit, şi elegant! îmi pare bine că te văd! Numai pe tine te-am iubit! Ţii minte când te-am plimbat cu sania?
Eram şi-atunci bine îmbrăcat şi erai şi tu frumos legată la gât, cu un şal roşu ca sângele, un şal care îţi aprindea obrajii! Toată lumea ne privea şi ne invidia!

Domnişoara Mili râde cu faţa plină, redevenită fetiţa de atunci, copilul din sanie.

— Ţin minte, cum să nu ţin minte, tată? Am îngheţat toată, ca un cartof, în sanie! Tu ai coborât şi m-ai băgat

sub palton, încălzi ndu-mă ca pe un pui de găină! Mi-era atât de bine, atât de bine. Tată!

Bătu din palme singură, şi zgomotul răsuna ciudat în odaia mică. Dar Mili nu putea observa nimic. Ea îl avea pe tata în faţa ei, viu.

— Când ne-am întors, ne-a cam luat la zor mama! spuse omul, uşor încruntat de astă dată.

— Da, da! Şi tu ai tăcut, vinovat, ca un pisoi prins ia oala de lapte!

— Ca un pisoi, adevărat, ca un pisoi!

Râse.

— Tată, îl iscodi ea, nu te mai doare capul?

— Capul? se miră el, bine dispus. Şi de ce m-ar durea?

— Nu ştiu! Aşa mi s-a părut mie!

— Nu! Nu mă mai doare!

— Nici picioarele?

— Deloc, dar ştii? Deloc!

Mili îl auzea văitându-se adesea de pic ioare. Sta mereu, o clipă nu se aşeza, acolo, în faţa raionului său din marele magazin, şi i s-au cam şubrezit picioarele din pricina asta.

— Îmi pare bine, tată! Atunci nu mai ai nevoie nici de alifia galbenă?

Copilă, încă, îl văzuse – şi aşa i-a rămas multă vreme imaginea tatii în minte – deschizând şi închizând o cutiuţă cu alifie galbenă, cu care îşi freca degetele picioarelor obosite.

— Ha! Ha! Ha! râse tare tata.

„Ha! Ila! Ha! w râse şi cineva, afară.

Mili se apropie de fereastră. Cine? O căruţă zgomotoasă trece prin mijlocul uliţei. „Ha! Ha! Ha!” face dimineaţa care intră în odăiţa ei mică şi o reintegrează vieţii celeilalte.

Se priveşte în oglindă şi o umbră de tristeţe îi inundă faţa. A şi venit, odată cu zgomotul căruţei de pe uliţă, dimineaţa, în Câre oamenii grăbiţi goneau spre slujbă, fe-

mei palide spre atelierele din centru şi mame şi taţi, cu

copiii de mână, spre şcoală, taţi în carne şi oase. Tatăl **ei a** dispărut, ucis de soarele victorios.

„Ufff face Mili şi o supără gândul că va trebui să reia drumul spre casele burgheze şi să mişte degetele moarte ale puilor de tejghetari pe clapele vii ale pianului.

I se părea o adevărată profanare acest joc prelungit şi fără haz, o profanare a nobilului instrument, pe albeaţa' căruia n-ar fi îngăduit decât degete de înger.

Ziua înţelegea că tata e mort, că mama a plecat de mult la nişte rubedenii stranii, că a rămas singură şi sălbatecă într-o lume simplă, gonind tot timpul după năluci.

Ura ziua, ura lumina, ura zgomotul.

El a găsit-o târziu, spre seară, li pierise oboseala. Fusese cu „băieţii;' să prăznuiască nunta bălanului. Au bătut cântăreţele din „tunel", unde îşi ţipă disperarea parlagiii şi hoţii de buzunare, o lună circulând printre vii şi trei mucezind în celula puşcăriei. Voia să uite, şi s-o uite, şi se înhăitase, ca pe vremuri, cu grupul disperaţilor.

Au dezbrăcat fetele în bordeluri şi le-au silit să se sărute sub ochii lor, tulburi.

Patroana încerca să se împotrivească, fără convingere, (li cunoştea doar pe băieţi!) Dar când dădu de privirea lor aprinsă, cedă, scuzându-se:

— Am glumit! Faceţi ce vreţi! Sunteţi la voi acasă doar!

Când să plece, a observat în sala de aşteptare a ultimului bordel un copil, o fată de patru-cinci ani, plimbându-se desculţă şi şoptindu-şi un cântec.

— Madam! chemă el patroana, trezindu-se brusc din moleşeala beţiei. Madam, ce e asta? şi arătă cu degetul spre copil.

— E... o nepoată de-a mea!

— Minţi! se pomeni el strigând, şi nu ştia de ce.

Poate că femeia spunea adevărul.

— Minţi! repetă el şi îşi strânse pumnii.

— Stai, maică, nu te prosti! E al unei fete!

— Aha! Al unei fete I Nu ţi-e nepoată?

— Noi, **bolborosi** patroana, **noi… o numim aşa**: **nepoata! Ce ai dumneata cu noi?**

Copilul, cam mirat de strigătele acestui domn (acestui „nene”, cum numea fetiţa pe toţi bărbaţii), se alipise de patroană.

— Uite, o speriaşi! spuse femeia.

El mângâie uşor faţa copilului.

— Nu te speria, puiule! Nu-ţi fac nimic! Câţi ani ai tu?

— Patru ani! răspunse în şoaptă fetiţa, privindu-l drept în ochi.

— Patru ani? Bravo!

— Şi am ghete noi, cu nasturi! adause ca. Vrei să-i vezi?

Şi fugi într-una din odăile din fund, de unde reveni cu **o** pereche de ghetuţe lustruite.

— I le-am cumpărat de ocazie! spuse patroana. În oraş nu poate ieşi desculţă!

— Dar o ia cineva în oraş?

— Cum nu? A fost de două ori la cinematograf cu fetele!

— Sunt frumoase, nene? întrebă fetiţa, care îşi revenise, trăgându-l de haină.

— Lia, da, foarte frumoase! o asigură el şi se grăbi spre uşă.

Nu mai putea suporta tovărăşia bălanului, nici a celorlalţi din grup. Toate i se păreau zadarnice şi numai imaginea domnişoarei Mili – unicul colac de salvare în oceanul disperării lui lăuntrice – îl făcu să tresară: prin urmare, mai are un motiv, o justificare a existenţei!…

— Se întunecă repede! constată el. Începe iarna!

Mili îl privi, şi el surprinse o lumină pe faţa ei. Lumina ţinu o clipă doar şi dispăru.

— Da! îl aprobă ea, intrăm în. Iama î

Gândea:,. De-ar ţine tot timpul noaptea, fără sfârşit, o noapte ca o viaţă nouă în acest început de iarnă!” El .. Poate că nu pricepea. De altfel, îl simţea încă atât de străin de dânsa! Dar nu, nu numai dânsul îi e străin, nu! Ar face o nedreptate să-l socotească astfel. Toţi tinerii, toate

femeile, toată lumea întâlnită, iată, acum, pe bulevard, în magazine, toate figurile astea deschise, în care viaţa e abundent depozitată, toate frunţile astea întunecate, capete de galantar modern, îi sunt deopotrivă străine, chiar vrăjmaşe! Da, da! Vrăjmaşe! Vrăjmaşe!

Se gândi puţin. Nu, exagerează! Oricum, indiferente! Asta e sigur**!** Fireşte, bărbatul chel, care îşi şterge, cu **o** batistă mică de mătase, fruntea, pe care îl vede bine în vitrina cafenelei din centru, n-are niciun motiv s-o vrăjmăşească. Nici lunganul care ajută bătrânei să urce în automobil! (Toată faţa i s-a schimbat într-o pată care râde — I-o fi mamă sau mătuşă bogată bătrâna! — şi e foarte caraghios cum, o dată închisă portiera, îşi recapătă masca obişnuită.) Nici el n-o vrăjmăşeşte, asta-i sigur! Nici fetele de la croitorie sau modistele! Dar tuturor – de asta nu se poate îndoi o singură clipă – tuturor, absolut tuturor persoana ei le e indiferentă! A, el o vrea cât mai des alăturiea, o iubeşte, poate, întocmai ca într-o piesă nordică, în care eroii nu-şi spun mai nimic. Se interesează de calitatea stofei, de schimbarea vremii şi de sistemul de guvernământ al Nirvanei. Îşi strâng, însă, mâinile, oftând, sau se privesc în ochi câte un sfert de ceas.

El îi poate oricând spune, cu voce înăbuşită:

— Ce zici? E cald, nu?

Ea îi poate oricând răspunde, cu ochii pierduţi:

— E tocmai bine de murit!

Nu, o asemenea dragoste nu i se potriveşte. E un fel de indiferenţă evoluată, o încercare de depăşire a vechiului sentiment pe care obişnuit îl nutresc tinerii de aceeaşi vârstă într-un anumit anotimp.

— Iarna! repetă el, absent.

Mili izbucni în râs. Un hohot scurt, ca o tuse întreruptă.

O privi nedumerit. Niciodată n-a văzut-o, n-a auzit-o râzând.

Îngălbeni. Râsul domnişoarei Mili îi făcu rău, îi dădu ameţeli.

— Nu te supăra! spuse fata. Nu e vina mea!

— Dar de ce-ai râs?

Mili ridică din umeri, cu simplitate.

— Mă gândeam că o să vorbim de timp! Poate şi de revoluţionara care ne pregăteşte o altă lume! Şi, într-adevăr, am vorbit de timp! De timp şi de revoluţionară!

Continuă, cu o voce voalată, depăr tată, o voce cu care se constată deşertăciunea tuturor zbaterilor noastre pământeşti, bună când aparţine muribunzilor înţelepţi, resemnaţi şi împăcaţi cu fatalitatea de neînlăturat: Orice-am facc, ajungem aici! vorbim de timp cu gravitate… Suntem doar intelectuali, adică nişte făpturi familiarizate cu hârţoagelc şi cu un vocabular frumos şi ştim să ne ascundem gândurile. Ai fi vrut poate să-mi spui, simplu, că mă placi! Sunt cam ciudată – nu uita că am avut un tată cu nervii zdruncinaţi şi o mamă atât de absentă, încât şi ea trebuia să fi fost cam altfel decât sunt, îndeobşte, mamele – sunt cam sălbatecă, în sfârşit, un „subiect14. Asta interesează un tânăr care n-a cunoscut decât fetele din bandă, lumea cabaretelor şi nevestele aprinse când se oferă în lipsa soţilor. Înţeleg! Dar ţi-e greu să-mi spui, pur şi simplu, aşa: „Hai să ne culcăm împreună41? Aşa-i. Atunci vorbim de timp.

Eşti în stare să oftezi şi să constaţi: „E iarnă! începe iarna!” Nu?

El o privi înmărmurit. Nu se aştepta la o asemenea atitudine. Ea îi suportă căutătura.

Clătină din cap de câteva ori.

— O cunoşti pe revoluţionara?

— O cunosc, în sfârşit, o voluntară, una care nu întrebuinţează parfumul, nici colonia, decât pentru trup, nu pentru suflet, un fenomen, în sfârşit!

Îl enerva acest „în sfârşit” repetat cu indiferenţă. (Ce repede îşi schimbase vocea!)

— N-o cunoşti, Mili! Iartă-mă! N-o cunoşti!

— Bine, fie! N-o cunosc! Ei şi? N-am dreptate, vrei să

susţii? Am vorbit de timp şi de revoluţionară în loc să ne fi lămurit, cu sinceritate, ca doi oameni adevăraţi!
Vezi, d-aia mi-e greaţă de voi, ăştia, care vă închipuiţi că viaţa se reduce la câteva tone de hârtie tipărită şi la o „atitudine!”
— Dar nu-mi închipui asta deloc, Mili!
— Atunci?
— Atunci… nimic.
Nu voia să-i spuie că o iubeşte şi că pentru întâiaşi dată e intimidat de o femeie. Nu-şi dădea bine seama de ceea ce se petrece cu dânsul. Dacă ar fi să-şi mărturisească exact gândul, ar supăra-o şi ar îndepărta-o.
*
Într-adevăr, întâlnită în alte împrejurări, Mili ar fi însemnat tot atât de mult pentru dânsul? L-a cunoscut pe Sfântu-Sfinţilor, l-a cunoscut, mai ales, în clipa în care, sângerând, în ultimul ceas al vieţii, şi-a îndreptat privirile spre medalionul ei. Toate acestea n-au niciun rost în trezirea simţimântului de care e covârşit ca niciodată?
Nu îndrăzni să-şi răspundă.
— Eşti rău impresionat, desigur, de vorbele mele!
N-am încotro! Şi-apoi, în şoaptă: De ce să ne minţim?
Asta ar putea dura o lună, un an, zece. Creştem, ne luăm, avem copii, griji, păr alb şi… vorbim de timp şi mereu de înnoitele contingente de revoluţionare! Ei şi?! Sunt eu făcută pentru astea? Fiecare zi mă oboseşte, fiecare zâmbet întâlnit în stradă, în case, în localuri publice mă înspăimântă, fiecare frază de vanilie îmi dă greaţă ca untul de ricină… Ce să fac? Să fac aşa cum fac toţi? Să ne **Strângem** mâinile şi să admirăm atitudinile de sezon?
Nu-i plăcu.
Pentru întâiaşi dată îl supără acest chip al ei de a se rosti, cruzimea ei. Revoluţionara nu era chiar un subiect de glumă. Voia să-i spuie, chiar, că viaţa unei asemenea făpturi e o viaţă sfântă (un suflet ca o candelă, care se consumă ceas cu ceas până la urmă), dar Mili îi întinse

mâna.

— Iartă-mă! Trebuie să plec! Am de lucru!

Cum faţa lui mărturisea o mirare greu de reprimat, ea adăugă:

— Am de scris cuiva! Trebuie să răspund cuiva! preciză dânsa.

— Bine, şopti el, atunci pe mâine!

Ea întârzie o clipă cu privirea în pământ şi răspunse cu o uşoară ezitare în voce:

— Pe mâine... poimâine. Sunt atât de ocupată zilele astea!

— Mili! strigă el şi se înfioră de brutalitatea tonului. Mili, nu se poate! Aşa nu se mai poale! Aşa!

Se pomeni rostind cuvinte tari. Îşi scoase pălăria. Părul, cam lung, cam neîngrijit, îi fâlfâia în bătaia vântului. Avea obrajii şi ochii aprinşi.

— Mili, reluă el, te iubesc! Nu-mi răspunde aşa! Te rog! Te implor! Vezi tu, eu te iubesc!

Ea rămase nemişcată în aceeaşi atitudine. Se aştepta (era sigură de această scenă!) la o mărturisire.

— Bine, răspunse dânsa, bine, mă iubeşti! înţeleg! Nu e greu!

Îşi spuse în gând: „Poate că nici lui nu-i sunt indiferentă. Mai e, prin urmare, încă unul care mă priveşte altfel, încă unul: în afară de lata, adică!” Pentru domnişoara Mili, Sfântul-Sfinţilor era viu, trăia în propria-i viaţă, îi popula nopţile cu prezenţa lui surâzătoare şi bună.

— Nu e greu? se miră el. Ce anume nu e greu?

— Nu e greu să-mi dau seama, în fine, că mai e cineva...

Se opri, speriată, ca şi când şi-ar fi dezvăluit, fără să vrea, o taină.

— Mai e cineva? Ce tot vorbeşti, Mili?

— Da... vreau să spun că m-am convins că ţii într-adevăr la mine! Dar...

— Dar? vru el să fie lămurit.

— Nimic. E greu, e imposibil să-ţi vorbesc acum. Mai e

timp. Altă dată! Lasă-mă!

Nu, nu putea să-i refuze mâna şi nici să i-o ţină mai mult decât o clipă.

— Am să te caut, Mili!

— Bine, caută-mă!

A dispărut într-un gang. Desigur, îşi spuse dânsul, şi p-aâci e o casă cu fete de măritat, şi p-aici se încearcă pianul, şi ochii Miliei obosesc peste note, şi mâinile ei se luptă cu mâini de lemn, cu mâini inanimate, cum îi plăcea să le numească mâinile burghezelor ambiţioase. De ce or fi voind grăsanele astea să înveţe pianul şi să culeagă zâmbete da încuviinţare din partea rubedeniilor! Ele se pot mărita, doar, şi fără pian, şi pot prăsi în linişte, scutite de cunoaşterea sonatelor clasice!

Dar ce-ar face Mili fără de? Îl durea întrebarea ca un cui bătut în tâmplă. Era atâta puritate în fiinţa acestei fete, atât alb în ţinuta, în gestul, în gândul ei (ciudat: nu ştie de ce i se pare că e toată o compoziţie de alb Mili), încât îl tulbură şi-l nelinişteşte ideea că profesoara de pian

4 suferă ca oricare alta, ca oricare femeie tânără nevoită să-şi câştige existenţa.

Casieriţa?

I se pare o glumă, o aventură a altuia, a unuia din grup, un biet golan fără daruri deosebite care îşi trăieşte experienţa sentimentală, obişnuit. „Obişnuit!” îi place să accentueze.

Ce-o fi făcând blondina acolo, în provincie? Se întreabă ca şi când ar fi vorba de o femeie expatriată, de o fiinţă de mult îndepărtată, şi, punându-şi întrebarea, surâde tolerant. Copii, fireşte! Asta face brava casieriţă: copii! Foarte bine, foarte frumos!

Dar ofticoasa? Cutreieră balurile, desigur, şi cere băieţilor s-o danseze! Săraca! Poate că la primăvară moare, cuminte şi resemnată, pe un pat curat de sanatoriu, sau acasă, între surori, între fraţi…

Văduva? A iubit-o, într-adevăr? I-a ieşit cu desăvâr-, şire

din sânge văduva! Nici n-a fost vreodată – hotărât! —
În sângele lui! E o minciună, o iluzie gândul c-a iubit-o!
A te culca o dată sau de o sută de ori cu o femeie e un lucru prea simplu şi prea obişnuit ca să fi îndreptăţit să crezi c-o şi iubeşti. Ah, ideea asta a iubirii, maculată de toţi bărbăţoii aprinşi după o femeie, n-ar mai trebui să slujească de pretext pentru teorii!

Mili are dreptate poate!

Înlătură, însă, ideea ca pe o durere materială. Nu, cu Mili s-a întâmplat, totuşi, altceva. Nu-i vine s-o invite, aşa cum. Crede dânsa, să se culce împreună. Nu! îngălbeneşte de câte ori cineva îi pronunţă numele. Când îl vede tipărit pe firma unei case de mode sau când îl aude rostit undeva în stradă, se opreşte, zguduit din adânc. Hotărât, până la Mili viaţa i-a fost altfel, şi dansul femeilor altfel. Cea dintâi, însă?

A, da! îşi aminteşte ca prin ceaţă: a fost, într-adevăr, una...

Păru înduioşat ca un înviat din morţi care şi-ar recunoaşte, după zeci de ani, în bărbatul obez şi bolovănos, copilul delicat şi palid pe care l-a lăsat atunci, la plecare!

...Poate că fata ascunsă de mătuşa i-a dat vreodată un tremur lăuntric!

Ridică din umeri cu indiferenţă amară. Are, într-adevăr, un trup slăbuţ şi neastâmpărat fata, dar nebunia ei, spaimele ei, suferinţele ei au îndepărtat-o de bărbatul dintr-însul definitiv! Nu se poate iubi un mic depozit câe nervi, o panică încorporată într-un fleac de fată, o maniacă! Noaptea, când oboseşte peste un vis, incapabil s-adoarmă, îi aude, de dincolo, răsuflarea şi gemetele. Fata e numai în cămaşă sub plapuma subţire, gândeşte el. Mătuşa e în altă cameră. Se simte când rece, când înfierbântat.
Ce-i cu el? Nu-şi dă seama. Picioarele îl duc dincolo. Ar vrea să-i pipăie linia subţire a şoldului! Dar se răzgândeşte. Nu, nu se poate pipăi febra!

Dar revoluţionara? A fost atât de prezentă în mintea lui,

şi-atât de curată!

La „Mămica44 s-adună mereu băieţii ceilalţi, visătorii din sala de conferinţe, pletoşii, mucenicii laici şi croitorii altor întocmiri. Vine şi „artistul universal14, un fel de Sfântu-Sfinţilor calm şi lucid, şi se petrece simplu un ceas, două…

A aflat întâmplător că de-acolo, din local, au ridicat-o de curând oamenii stăpânirii şi au dus-o la poliţie.

Ea n-a articulat un cuvânt. Ştia că se va întâlni iar cu „inspectorul44 şi-i va suporta zâmbetul ochilor albaştri şi dulceaţa vorbei lui moldoveneşti, precum va suporta bătaia în arestul înecat în beznă.

— Lăsaţi, nu-i nimic! a rostit ea în cele din urmă tovarăşilor.

După trei zile de interogatorii i s-a dat drumul.

— Fiecare ne plătim tributul! spuse ea, veselă, când o revăzu.

Îi plăcea, fireşte, zvelteţea trupului, care nu era numai a trupului, ci şi a gândurilor fetei, şi-i mai plăcea şi-acum curajul şi ceea ce numim sufletul puternic al unei asemenea făpturi deosebite. Dar trebuia să constate că o privea totuşi liniştit, fără niciun zbucium, fără emoţie.

„Când stai în faţa gagicii şi numeri până la zece fără să bâţâi, s-a sfârşit: ia-ţi alta! 44 spunea unul din bandă, un necioplit şi-un nespălat.

„Are dreptate bădăranul! 44 gândi el. În faţa lui Mili tremură şi e nesigur pe cuvinte, nesigur de dânsul. Ciudat, a început să-l regrete şi pe tatăl fetei, pe Sfântu-Sfinţilor, despre care aflase alte amănunte: să-l regrete şi să-l iubească! De altfel, a început să iubească şi pe elevele domnişoarei Mili, să iubească îmbrăcămintea ei, mănuşile ei, sc-ara locuinţei ei, tot ce se apropia de dânsa.

Îi pare rău de răspunsul pe care i l-a dat atunci, demult, când l-a întrebat dacă l-a iubit pe Sfântu-Sfinţilor.

Dacă l-a iubit? Dar cum poate să nu-l iubească pe tatăl Miliei?

A fost un om întreg, un om asuprit. Douăsprezece ceasuri pe zi muncea, ca o vită la un stăpân crud, fără nicio bucurie. Îşi creştea fata, îi plătea taxele şcolare, chiria locuinţei... Fosta-i nevastă continua să-l urască şi să-l blesteme. Avea gura fierbinte femeia şi era în stare să născocească vorbe drăceşti.

— M-a nenorocit nebunu'! zbiera ea, şi în privirea ei, fixată asupra Miliei, era o imputare parcă: i se părea că în acest fel se răzbună şi pe bărbatul dus.

Nu-i plăcea Mili, nu-i putea suferi tristeţea, tendinţa ei de a se izola de lume şi, mai cu seamă, dragostea pe care o nutrea în taină pentru tat-su.

Spunea cu răutate „tat-su", şi faţa i se preschimba Joată într-un rânjet.

Venea, adesea, alarmată:

— Iar ai primit ceva de la tat-tu?

I se părea că Mili e într-o continuă corespondenţă cu „nebunu14.

Fata îi răspundea liniştită, şi cu cât tonul ei era mai liniştit, eu atât se înverşuna dânsa mai mult.

— Nu, n-am mai primit nimic!

— N-ai mai primit? Prin urmare primeai?

— Câteodată!

Femeia trântea uşa şi se refugia în odaia ei, tremurând.

Sfântu-Sfinţilor continua să se îngrijească de Mili.

Mai târziu, când domnişoara lui a început să dea lecţii de pian, o aştepta pe la casele burgheze, s-o vadă numai intrând şi să-i zâmbească. A rugat-o (ce mare s-a făcut, şi-a spus, şi ce frumoasă!) să-i dea o fotografie, un medalion. Are să-l poarte bine medalionul, cum îşi poartă inima, acest dar mai scump decât inima!

...Au trecut câteva luni, iarna era pe sfârşite, şi Mili nu s-a mai arătat. Căutările lui au fost zadarnice. La ultima ei adresă i s-a răspuns că „domnişoara a plecat la mama dumisale, în provincie44. Pe la casa cu fete de măritat nu mai avea cui preda lecţiile: toate s-au „plictisit".

Cea mare, îndeosebi, în preajma cununiei religioase, a fost împotriva continuării pianului. „N-am niciun interes, spunea; să învăţ! Ştiu destul! Pot să cânt orice tango!”

Era o fată voinică, înaltă şi excesiv de sănătoasă. Prea sănătoasă, prea arătoasă! Avea un fel al ei de-a lua contact cu obiectele de îmbrăcăminte. De câte ori îşi punea ciorapul, miorlăia: „Ah! oh! hi! 44 Sau pălăria: „Vaai ’ ooh! hiii!” Toate o stânjeneau: de la pantof la rochie, de la cămaşă la pieptenele din cap. O vedea mereu curbată, îndreptându-şi ciorapii cu un „aah!” care îi crispa obrazul, sau netezindu-şi rochia pe şold şi întovărăşind gestul de un „vaai! 44 prelung.

— Domnişoară Mili, îi şoptea ea cu orice prilej, crezi că e bine să mă mărit?

Profesoara de pian o privea cu linişte multă în ochii **ei** mari şi-i răspundea simplu:

— Cred că e bine!

— Domnişoară Mili, continua eleva, ştii că nu-l iubesc deloc!

Profesoara era obligată să se mire.

Dar fetei nu-i plăcea liniştea din ochii Miliei. S-a hotărât: nu mai învaţă! nu mai are de ce învăţa şi la ce!

Gazda profesoarei de pian i-a mărturisit, cu vocea scăzută, ferindu-se parcă de vrăjmaşi închipuiţi:

— Domnule dragă, te văd băiat cumsecade şi serios. Mă mir că te interesezi de dânsa! Fată bună, cuminte, ce să zic? M-ar pedepsi Dumnezeu dacă aş vorbi-o de rău. Fată mai cuminte ca ea n-am pomenit! că de avut domnişoare în gazdă, am avut mereu de când cu moartea răposatului! Că era bun răposatu’ şi nu mă lăsa, pentru nimic în lume, să dau odăi cu chirie. „Ce-ţi trebuie? zicea dumnealui. Vrei să iasă vorbe?” Şi avea dreptate, aşa-i p-aici pe la noi: care cum închiriază o cameră mobilată, se aude, *iese* vorbe! Şi mie, drept să-ţi spun, mi-e groază d-astea. Nu vreau! Dar după ce s-a curăţat, am fost nevoită – . Ce să fac? — să închiriez odăi. Mi-a venit destul de greu, dar

Dumnezeu mi-e martor, n-am avut încotro! Şi uite-aşa, dragă domnule, mi-am umplut casa cu păduchi, m-am inervat mereu şi am şi slăbit, că eram înainte uite atâta! Am **avut** una d-alea care'cea că-i studentă, iartă-mă Doamne, **şi** se înhăita cu golanii pe nealese. Venea şi ameţită câteodată, în zori de zi. „Ce faci, maică, păcatele mele, vrei să te prăpădeşti? Tânără eşti, frumoasă eşti (nu prea era, da'
ce să-i faci? îi cântam şi eu, s-o cuminţesc!), de ce nu te **mai** astâmperi? 4 Ştii ce **mi-a** răspuns? **„la** mai lasă-mă în pace, mătuşă: Fac ce vreau cu..." ptiu! bat-o Dumnezeu s-o bată! cu... pricepi dumneata ce! N-avea frâu la gură, domnule dragă, şi se mândrea că era studentă cică! M-am crucit şi am intrat în casă. Mi-era şi frică să nu mă altoiască! Te joci cu nebunele astea? Am mai avut eu şi-o altă pramatie! Funcţionară de birou cică! Se scula la douăsprezece, mânca la trei şi pornea la serviciu la şase, pe înserate. „Ce serviciu faci 'mneata, cucoană!" am repezit-o într-o zi. „Ce serviciu fac, mă priveşte! s-a răstit dânsa. Ce serviciu fac eu nu-l mai poţi face 'mneata!" Şi a trântit uşa! Ei, ce să-ţi spun? Am fost trei zile bolnavă! Dar cu divorţata n-a fost la fel? „Dau odaia numai unei femei serioase!" am lămurit-o eu. „Păi mai serioasă ca mine?" s-a izmenit 'mneaei. Era divorţată şi acu umbla bărbat-su s-o împace. Aşa susţinea. Mi-a şi recomandat pe bărbat-su, un ăla gras şi cu trabuc în gură. „Săru' mâna!" s-a aplecat el spre mine, da' mâna nu mi-a sărutat-o. Venea cam la două zile o dată, nimic de zis! Dar într-o seară, ce să vezi?
Altu'! Tot borţos, da' altu', fără trabuc! Şi-apoi altu', ş-altu'... „Madam, zic, la mine nu merge! Nu-i hotel, să mă ierţi de expresie! Dacă ai nevoie de golani, caută-ţi altă odaie, pricepi? Eu sunt femeie cinstită şi nu-mi place!
Scurt!" Ea a dat ochii peste cap, a început să ţipe că-i femeie onestă, cât p-aci să leşine. La ea, zice, nu vine decât fostu'. Cum „fostu", când e altu', ş-altu', ş-altu'?... Nu, nu-i niciun altu', e tot ăla! „Care? zic. Aia grasu' şi cu trabuc în

gură?” „Ala!” zice ea. „Nu-i altu’?” „Nu, zice ea, e tot ăla, numai că s-a ras!” D-aia nu-l recunosc… s-a ras! Am tăcut. Dar la lună i-am pus mutu’ la uşă! Ce să-i fi făcut, dragă domnule? Să mă fi lăsat ameţită şi prostită? Că-i mergea gura: morişcă! Am înţeles îndată că degeaba mă canonesc s-o cuminţesc! E de la Dumnezeu! Unele sunt domoale, altele rele de muscă! Să te ferească Sfântu’! Câte am îndurat de când cu odăile astea mobilate, oi spune şi morţilor din groapă! Uite, mă crezi? Mi-e lehamite! Sunt sătulă pân-aici! N-am avut parte de-o viaţă liniştită, de o casă tihnită. Săracă şi amărâtă, a trebuit să intru slugă la dirloagă! Cine închiriază camere mobilate, asta e: slugă la dârloagă! Crede-mă! Nu-s nebună, nici pornită! Acu, de domnişoara Mili n-am ce zice! înger, nu fată! Ea şi cu ea, atât! Nici tu „logodnic”, nici tu „prieten”, nici tu „coleg”, nimic! Numa’ – iartă-mă, dragă dom’le, că te văd tînăr şi serios – numa’ că mi se părea cam… trăsnită. Noaptea, mai ales, pricepi? Nici să doarmă, nici să lucreze, alta mai face ceva când nu se culcă. Ea… nu pricep ce făcea!
Am văzut-o cu ochii mei, maică, şedea pe scaun şi vorbea. Cu cine? Nu ştiu! Cu nimeni, că era singură în odaie şi zicea: „Tată! tată! mulţumesc, tată!… N-ai dreptate, mamă. E un om necăjit! Săracu’! Săracu’. Şi nu mai ştiu câte! Dimineaţa pornea obosită în oraş, la lecţii. Am întrebat-o aşa, pe ocolite, de ce nu doarme? S-a mirat c-o întreb, da’ tot dulce mi-a răspuns: „Las’ că dorm, doamnă, nu-i nimic!” „Doamnă” îmi spunea, ţi-o jur pe viaţa mea!…

…La „Mămica”, revoluţionara se interesa tocmai de adresa lui.

— A, bine că te văd! Te căutam. Îi privi obrazul şi făcu un gest de nemulţumire: Da’ ce-ai? Nu-mi placi! Vreo femeie, nu?

Cum întârzia să răspundă, revoluţionara adăugă:

— Am înţeles! Hm! Nu era greu! Vă ţineţi voi, ăştia, care vă credeţi altceva decât sunteţi, numai d-astea!… de fleacurile astea!…

O privea cu nedumerire. Iată ce ştia o fată de acolo, din mişcare, despre dragoste!

— Aţi dezertat din clasa voastră şi vă împrăştiaţi zadarnic puterile! mai spuse dânsa. Îşi înlătură părul de pe frunte şi, hotărâtă: Da' n-am timp! Nu e timp! Ascultă, faţa care doarme la voi, nebuna, e urmărită! A fost trimisă de partid cu nişte afişe! Pricepi? Te duci repede acasă şi-o previi? O ascunzi undeva, la unul din banda voastră. Acolo nu le dă în gând s-o caute! Până trece!…

Pricepi?

Ce anume să priceapă?

Capul şi-l simţea greu şi încă plin de pălăvrăgeala fostei gazde a domnişoarei Mili.

„Nebuna" acţionează în mişcare? E urmărită! Şi el, el trebuie s-o scape? Sau poate n-a auzit destul de bine? E

atâta confuzie într-însul! E atâta ceaţă în faţa ochilor săi, e tulburat şi obosit şi-ar vrea să dispară într-un vis adânc, în care toate măştile să piară definitiv, în care să piară şi el, odată cu ceilalţi, odată cu celelalte.

Revoluţionara îl zgâlţâi:

— Ei, pri cepi?

Gâfâia.

— Repede, repede, te rog!

Fata de-acasă? întâmplarea îl indispunea. Făcu un cap plictisit.

— Să-ţi fie ruşine! îl repezi revoluţionara. Da' ce eşti tu să uiţi toate? Eşti un găgăuţă, băiat de burghez bine îndopat de cărnuri, care toată ziua şi toată noaptea despică firul în patru: mă iubeşte sau nu cutare fasonată? Eşti un necăjit, un om de jos, un om de rând, care te-ai instruit puţin şi ţi se pare că trebuie să te intereseze o „domnişoară", una la fel ca toate!… La fel ca toate, nu da din cap! N-ai să mă mai faci să cred altceva decât simt şi văd!

Ah, revoluţionara vorbea despre Mili întocmai ca aceasta despre revoluţionară.

— Sst! făcu el. Lasă-mă! Uite, mă duc s-o vestesc!

Sări într-o trăsură şi ceru birjarului să gonească. Nu fu În stare, tot timpul, să se recuieagă. Unde o fi Mili? Unde-o fi? Trăsura, iat-o, a ajuns.

— Repede, repede, îndemnă el fata, nu e timp de-aşteptat! Te duci la ceainăria din gang şi dai patronului biletul ăsta!

O lămuri, însoţindu-şi cuvintele cu gesturi repetate, şi e împinse spre uşă.

— Repede! Repede!

Mica făptură a fetei se strecură pe uşă, hipnotizată. Fusese, într-adevăr, cu grupul revoluţionarei la sediu, distribuise şi afişe de propagandă, dar n-avea convingerea că făptuise ceva grav.

— Ascultă, încercă ea, ascultă...:

El n-o lăsa.

— Isprăveşte! îi strigă, închizând puternic uşa în urma *41.* Isprăveşte!

Fata seâncea.

Slab, se apăra, parcă îi spunea ceva. El refuza, cu încăpăţânare, s-o asculte.

— Isprăveşte! repetă el. Nu e timp de pierdut!

II durea capul. Ce complicaţie! De pitic a scăpat, acum altă belea! Dacă o s-o caute aici sticleţii, mătuşa are să se alarmeze iar! Şi Mili, unde-o fi Mili? Să fi plecat în provincie? Ar trebui să se înapoieze la gazda gureşă. Poate că, totuşi, are să afle ceva!

— Ah! bine c-ai venit, dom'le! îl întâmpină cu familiaritate cumătră. Ai o scrisoare de la domnişoara Mili. Ştia c-ai s-o cauţi. Uite, mi-a venit asta cu poşta! Poftim!

Nu, n-are timp să plece, să se aşeze undeva şi să deschidă, liniştit, plicul. Îl rupe. Tremură. E un tremur de spaimă şi de bucurie care îi fură minţile şi glasul. Înclină doar din cap, ca şi când ar mulţumi gazdei, care îl priveşte cu ochi mari, de vacă, mirată că e lumină şi soare. Ah, scrisul ei! Fiecare literă a ei, fiecare virgulă, fiecare punct!

Toate sunt vii, scrisoarea e o altă domnişoară Mili, nu: e aceeaşi, numai că prezenţa ei materială întârzie puţin, o clipă, un ceas. I se pare că a întâlnit-o. Scrisoarea îl linişteşte: vine! trebuie să vină! de vreme ce are în mână hârtia pe care s-a plimbat mâna ei!...

„Atunci, glăsuia domnişoara Mili, când ţi-am spus că mă grăbesc, că trebuie să scriu, nu te-am minţit. Precum vezi, m-am grăbit ca să-ţi pot scrie. Sunt o fată caro vine dintr-o lume nelămurită, dintr-o casă fără tradiţie, fără temelii. Mi-era greu să-ţi vorbesc fie de mama, fie de tata! Mi-era cum trebuia să-mi fie! Ne luăm, şi n-are să fie cum ar trebui! Mama are toate vocaţiile de bună gospodină, de bună casieriţă, de soacră, numai vocaţia de mamă, nu î N-am simţit-o, prin urmare, niciodată mamă.

Veşnic trântită pe canapea, în aşteptarea cuiva: avea un depozit de imputări într-însa, cu care trebuia zilnic să covârşească pe cineva. Lipsită de prea multe rubedenii, de slugi şi de prietene, toate imputările acestea le zvârlea în capul tatii. Obişnuit cu de, tata le primea cu capul îa piept, tăcut. Când sfârşea, o întreba liniştit:

— Nu te simţi obosită? N-ai vrea să te plimbi puţin la aer?

Era atât de bun şi de iertător. Nu-i păsa că-i batjocorit şi luat în râs. Nu-i păsa că e blestemat fără vină. Era gata sa ia asupră-i toate păcatele lumii, să creadă, el însuşi, că poartă răspunderea grozăviilor, cine şti-e căror grozăvii. I se părea firesc să devie, zi de zi, ţinta amărăciunilor mamei. Aştepta, resemnat, cu ochii plecaţi, ploaia ocărilor, şi nu se supăra, n-avea cum, nu ştia cum şi dacă trebuie să se apere. Tata era un om blând şi tare amărât, N-avea nicio bucurie, săracu'! E adevărat, întârzia din când în când la cârciumă. Vorbea, câteodată, cam ciudat. Atât. Nu făcea, însă, nimănuia rău. După internare, de-abia, tata a decăzut. Numai după ce-a fost legat şi dus, pe sus, la balamuc s-a schimbat! mai bine zis, după divorţ, pentru că mama n-a mai vrut să prelungească un «asemenea trai», cum spunea dânsa, cu un «nebun». Spunea mereu tuturor că ea a

prevăzut toate nenorocirile astea, că de-aceea s-a împotrivit la căsătorie, că s-a făcut o crimă, un mare păcat cu dânsa c-au îngropat-o părinţii de vie şi că vor avea toată viaţa rem uscări.

— Ah! ce viaţă! gemea dânsa mereu.

— Ce-ai, mamă? încercam s-o mângâi.

— Am pe dracu! se răstea la mine.

Şi mă privea crud.

De pe atunci simţeam privirea ei ca un junghi.

— Mamă, încercam eu, mamă, lini. Şteşte-te!

— Taci! strigă dânsa. Taci, că mă omorâţi!

Tăceam…

Vezi, prin urmare, de unde viu: dintr-o casă tristă.

Tata a murit, cum ştii, unde ştii şi în împrejurări pe care le cunoşti poate mai bine decât mine! Mama e în provincie, ca mâine are să se mărite. E încă tânără şi se vrea tânără, ceea ce este aproape egal. Eu să urmez destinul oricărei domnişoare din cartier: să primesc curtea unui tânăr, să mă plimb prin grădinile publice cu dânsul şi prin cinematografe şi, după un timp, să mă mărit, pur şi simplu, şi să deviu o mamă cuminte şi harnică? Ce bine ar fi, dar cum să fac asta când nu pot? Nu pot! Pricepi? Sunt sigură că n-ai să îngădui această incapacitate a mea de adaptare la realităţile simple ale vieţii. Ai să mă socoţi, poate, o încăpăţânată, şi nu sunt! Mă împiedică doar cineva să fiu ca toate fetele de vârsta mea.

Tata e mereu lângă mine, restul n-are importanţă!

Nu mă căuta! Nu pot să fac niciodată ce ar trebui să fac şi cum ar trebui să fac! Iartă-mă că te-am făcut o singură clipă să crezi altfel. N-am nicio vină! îmi placi mult. Îmi aminteşti de tata, mai ales când zâmbeşti! Aveţi un zâmbet, voi ăştia, învinşii, care mă înnebuneşte! Pentru că şi tu, ca şi tata, eşti un învins, adică un om slab, un om bun! Ai să te însori, desigur, ca toţi ceilalţi băieţi din gruj
ai să chemi din noapte câteva suflete şi-ai să le porţi de grijă ca un tată adevărat, cum eşti destinat s-ajungi! Poate

că ai să ai o altă domnişoară Mili, îngrozită de zgomotele zilei şi dornică de noapte ca de un refugiu al tuturor oboselilor şi dezamăgirilor! Pe mine să nu mă doreşti! E zadarnic gândul, zadarnică vorba! Să nu-ţi închipui că se poate schimba ceva. N-am ce să schimb. Crede-mă, mi-ar fi plăcut să fiu şi eu ca toate celelalte, o fată în dragoste cu un băiat de seama ei, din strada ei, din lumea ei, să umblu pe la baluri şi să mă fotografiez, într-o atitudine duminicală, cu dânsul la braţ. Când eram mică, m-a luat, într-o seară, tata la un restaurant din cartier. (Le cunoşti, desigur, restaurantele astea mici, în care muşteriii se ştiu pe nume şi mujica ştie ce anume place fiecăruia în parte să i se cânte!)

Era lume acolo, şi tata părea mândru de mine, de cuminţenia mea, de limpezimea vocii mele şi de răspunsurile precise pe care le dam cunoscuţilor. Oprea tata pe prietenii săi mustăcioşi şi bărboşi şi mă prezenta, şi nu-şi mai încăpea de bucurie. Mâini aspre treceau peste părul meu şi peste obrajii mei, în chip de mângâiere, şi-ţi. Mărturisesc, mă simţeam destul de bine. Tata a băut cam mult, cred;

poruncea muzicii tot felul de cântece triste şi se interesa de soarta fiecărui lăutar în parte. Apoi m-a sărutat lung pe frunte şi mi-a spus că odată, când am să fiu mare, «domnişoară», am să vin acolo, la restaurant, cu bărbatu' meu!

Cu «bărbatu' meu». Tata, pronunţând cuvintele, a izbucnit în plâns. Eu nu mi-am dat seama de ce. Mi se părea că nu trebuia să facă asta, că e urât să plângi aşa, fără pricină, într-un restaurant plin de lume. El şi-a şters ochii şi mi-a spus:

— Atunci ai să te gândeşti la mine, puiule?

Era aprins la faţă şi înduioşat. Mi se părea că totul e un joc, că tata a băut prea mult, că nu ştie cum să-şi distreze copilul, şi-am tăcut. Dar **el** s-a uitat adânc în ochii **mei şi a** repetat cu aceeaşi voce:

— Atunci ai să te gândeşti la mine?

«Atunci», adică după moartea lui! Nu prea pricepeam (eram prea crudă!), dar simţeam că e multă tristeţe în întrebarea lui şi m-am încăpăţânat să nu-i răspund nimic.

El a încercat mereu să mă scoată din muţenia în care rfî-am închis, dar n-a izbutit!

Mai târziu, adică peste un an sau doi, mi-a făcut plăcere amintindu-mi de întâmplare. Numai că nu mă vedeam soţie, cu bărbatu' meu (cum dorea tata!) alături, ci logodnică. Aş îi vrut să devin o domnişoară subţire, să am un logodnic înalt şi blond şi să fiu cu el, într-o seară, într-un asemenea local de cartier. Lumea să ne privească: «Sunt potriviţi!» să-şi spună, şi eu să tac, şi să ascult muzica, şi să mă gândesc că la iarna viitoare s-ar putea să fac o călătorie în Elveţia! De unde să bănuiască, pe-atunci, tata, de unde să bănuiesc eu că va veni o zi în care toate acestea au să mi se pară fără niciun rost? Logodnică? Nevastă? Nu, nu se poate! E zadarnic şi e imposibil! Când îţi moare tatăl – de-abia ieşit din ospiciu – într-o încăierare cu beţivi, când îl găseşti însângerat, întins pe podeaua unei case de prostituate, la ce bun să te mai înşeli, încercând să continui o existenţă după un plan, după o regulă?

Se mai poate urma un plan? Ai să-ţi spui: bine, dar ce legătură are moartea tatii cu dragostea mea? Ştiu! Eşti îndreptăţit să te întrebi astfel. Dar şi eu sunt îndreptăţită să nu-ţi dau niciun răspuns, absolut niciunul. Nu ştiu ce ţi-aş mai putea spune: nu mai pot vedea pe nimeni – absolut pe nimeni – şi nu mai vreau să întrebuinţez vorbele ştiute, gesturile vechi, toate acele atitudini care ne aseamănă atât de mult şi care convin de minune domnişoarelor mediocre, adică aşa cum e cuviincios să fie fetele şi tinerii de orice condiţie *î* Pentru mine viaţa cealaltă, de afară, s-a sfârşit. Umblu în uliţă şi mi se pare că e o alta care calcă apăsat trotuarul spart, o alta care priveşte lumea, care răspunde zâmbind la salut, care deschide uşa elevelor şi începe să le dezgheţe degetele pe clapele pianului tolerant. Nu mă

găsesc, nu mă regăsesc decât noaptea, când sunt iar Mili, fata lui, când îl simt aproape material, când trăiesc clipele moarte, sau când mi se pare doar că le retrăiesc. Scumpul meu, cum vrei să te culci cu o moartă?
cu o alta? Nu sunt decât o biată epavă, o învinsă, o rătăcita. Să nu-ţi închipui o singură clipă că-mi. Aleg cuvintele sau că. Ţin. Să te impresionez. Nu! Mi-e milă de voi toţi, mi-e milă de mine însămi, de toată truda noastră zadarnică, de toată viaţa noastră netrăită. Da, ăsta-i adevărul:
viaţa nu ne-a aparţinut niciodată întreagă. Iartă-mă, iartă-mă şi crede-mă!”

.. Mătuşa îl privi în. Ochi, bănuielnică.

— Te-ai îmbătat, aşa-i că te-ai îmbătat iar? Ah, Dumnezeule, de ce mă pedepseşti, de ce mă chinuieşti? Cu ce ţi-am greşit, Doamne?

El a murmurat un răspuns. Bătrâna a înţeles doar atât s că tânărul neagă că ar fi băut. Dar asta n-o mulţumeşte. Îi place să nege: nu se vrea defăimat.

— Atunci, de ce ţi se împleticeşte limba, ha? Ia spune, de ce?

Nu i se împleticeşte limba. E obosit. Atât.

— Nu mi-e bine! şopti el. Sunt obosit şi bolnav. Puţin bolnav. Am răcit! minţi el şi i se păru îngrozitor că trebuie să-i vorbească astfel mătuşii.

Ar fi dorit acum pe cineva în preajmă-i, o femeie lucidă mai ales, căreia să-i poată spune adevărul. O mână să-l mângâie şi să-l vindece. E bolnav, cu adevărat bolnav.

— Mili! se pomeni el şoptind.

— Ce? Ce-ai spus? strigă mătuşa. Cu cine vorbeşti?
Ce tot vorbeşti? Când îi spun eu că-i beat! maii! Poftim!
Mali ’ Cine mai e şi asta?

El duse mâna la buze.

— Ssst! făcu moale. Ssst! O să trezim morţii din noi, din cimitirele noastre! Fiecare avem în noi cimitire.

— Băiete! Băiete! strigă mătuşa. Ce-ai, băiete?
Doamne-Dumnezeule, priviţi-l! Ce dracu îndrugă el?

— Mătuşă dragă, lasă-mă să dorm! Sunt obosit şi bolnav, ţi-am mai spus! Lasă-mă, să dorm şi să vorbesc aşa...
asta-mi facc plăcere... Vocea îi era dulce, uşor voalată. **Te** supără asta, mătuşă? Nu sunt beat, n-am băut nimic! Mili nu e o fată ca atâtea pe care tu le cunoşti... Mili nu mai e nimic...

Se ridică, şi femeia observă că-i tremură picioarele. Îi puse *o* mână pe umeri. Mâna de asemenea îi tremura. Ciudat. Pretinde că n-a băut şi, într-adevăr, se pare că-i aşa.
Altfel e atunci când vine ameţit. Îl simte de departe. Nu, nu e băut; e chiar foarte treaz. Atunci? Despre care Mili e vorba? Ce însemnează tremurul ăsta şi tristeţea asta *t* S-o fi înapoiat casieriţa? S-o fi otrăvit alta? L-o fi dat afară din slujbă?

— Te-a bătut cineva?

El mişcă din cap negativ.

— Mai ai slujbă?

Înclină din cap afirmativ.

— Atunci? Vocea i se subţie: Atunci?

— Lasă-mă! Te rog, mătuşă! Lasă-mă!

Hotărât, trebuie să se mute. Femeia pricepe.

— Bine, te las! consimte ea.

Se îndepărtează cu pasul uşor, ca şi când ar ieşi din casa unui bolnav autentic. „E,. Totuşi, beat, îşi spune, dar n-am ce-i face. JE şi beat şi amărât. Trebuie să-l las! Somnul are să-l înzdrăvenească.”

Desfăcu dintr-o smucitură aşternutul. Ah, plapuma asta ca o piatră de mormânt aruncată peste cap, cât mai sus, cât mai bine!

„Cât mai bine!” repetă el. Trebuie să-şi uite gândul şi să nu mai fie nimeni şi nimic. Să fie una cu plapuma, cu patul, cu obiectele odăii reci. Aşa o fi gândit cândva şi bunicul bolnav, mort de timpuriu, într-un atelier de croitorie, departe de copii. Era un om cumsecade croitorul, şi cam ciudat, un vagabond, un neîmpăcat cu oamenii şi cu stările

de azi. Numai mătuşa, fata lui cea mare, îl mai ţine minte! Dacă ar fi trăit cel puţin mama. Era singura care l-ar fi înţeles! Ea n-ar fi spus: Mali în loc de Mili. Ei i s-ar fi putut destăinui în voie. Inima lui ar fi bătut deopotrivă cu a ei. Poate că şi bunicul l-ar fi înţeles.

„Mamă, ar vrea dânsul să întrebe, ce fel de om era bunicu'? Şi ar adăuga: Eu nu-l cunosc decât din fotografie!"

„Bunicu'?" ar fi surâs dânsa.

„Da, mamă, bunicul? Aş vrea să ştiu: ce fel de om era? w

Mama l-ar fi lămurit.

Dar de ce îl chinuiesc arătările astea? A, iată-l în bordelul în mijlocul sălii căreia se plimbă, veselă şi neştiutoare, o fetiţă de patru-cinci ani. Şi de ce e veselă? vrea el să ştie. Nu e niciun motiv – absolut niciunul – ca acest copil să fie atât de fericit! Ah, ce uituc el Doar i-a spus fetiţa de ce e veselă! Are ghete noi, nu ştie? Da-da, ştie, dar nu e suficient! Milioane de copii au ghete noi şi totuşi…

Dar ofticoasa ce mai vrea? Bine, dansează cu dânsa, de ce să nu-i facă o bucurie?

„Arăt bine azi, aşa e?"

Râde. Poftim! Ofticoasa nu mai poate de bucurie. Şi arată într-adevăr bine! Are obrajii roşii, deşi n-a dat cu fard niciodată. De altfel, nu mai are timp să dea. Moare.

„Arăţi foarte bine! spune dânsul. Mă şi mir că arăţi atât de bine! —t

Ofticoasa îi dă cu tifâa. Luminile sălii se sting, de afară se aud chiotele grupului dezlănţuit. Hahamii, negustorii, boşorogii. Cartierului se feresc: vin „băieţii", vine banda.

Domnişoara Mili e acum în provincie (ce frumos târg aici, cu tei şi cu bătrâni în jachete cenuşii!) şi compune sonate pentru mâini delicate de artiste. Ce caută, prin urmare, copilul la bordel şi ofticoasa, şi ce caută, printre ei, bunicul? îi e dor de mama, de privirea ei obosită, de mâna ei (numai oase), de suferinţa ei adâncă, fără leac.

„Mamă, dumneata ai fost acum în provincie! Ai întâlnit-o, desigur, în parcul oraşului, pe Mili? O cunoşti, nu se poate

să n-o cunoşti!”

Era sigur. Mama înclină din cap. O cunoştea şi-a întâlnit-o. E foarte iubită în oraş Mili şi dă lecţii de pian copiilor de gospodari cuprinşi. A vrut s-o înveţe şi pe fetiţa din bordel, dar au oprit-o femeile.

„Mamă, pe dumneata n-am să te uit niciodată! Nici pe Mili!”

S-o uite? Dar de ce s-o uite? Aşa a fost întotdeauna s copil cu mintea aprinsă. Se uitau la dânsul, pe vremuri, ca la o făptură neobişnuită. Părea atât de străin, venit de departe.

— Eşti un bătrân! i se spunea.

El zâmbea.

— Bătrân?

— Da, da, un bătrân!

Mama îl priveşte, e aproape de el, şi totuşi îi trebuie mult până s-ajungă cu mâna pe umărul ei! (Vrea să-i atingă umărul ca pe vremuri.) Ridică mâna, dar se izbeşte de gol —

de unde vine atunci surâsul mamei?

„N-am să te uit! Crede-mă! Mi-a părut atât de rău, ştii tu, când mureai! Eram sigur că o să ne mai vedem! Nu se face asta cu uşurinţă! O mamă nu moare simplu, ca vecina de peste drum, de pildă, sau ca madam cutare!”

Ah, Mili îi râde în nas. Nu-i place revoluţionara. Poate că are dreptate! Mili are întotdeauna dreptate. Dar de ce se amestecă ofticoasa în vorbă?

Vrea să trăiască, susţine, cu îndârjire. Şi să danseze. Îl vrea. Are atâta poftă de viaţă! Nici prin cap să nu-i treacă gândul morţii. E mai sănătoasă ca oricând şi mai sprintenă decât îşi închipuie. Nu, nu mai tuşeşte şi nici n-o mai doare pieptul.

„Ţii mult să dansezi?”

„Fireşte!”

„Mult de tot?”

„Se înţelege!”

Are dreptate ofticoasa.

Dansul e viaţa, întocmai ca balul. E tânără şi încă frumoasă, cu obrajii ei uşor împurpuraţi, cu aerul ei suferind care poate să placă poeţilor. „De ce nu? Poftim, domnişoară! Poftim! I îi întinse braţul. De ce-l strânge de braţ?

Îl indispune asta. Pe el nu trebuie să-l strângă nimeni de braţ! A, mătuşa!... „Păcat, îşi spune, păcat!” (Nu-şi poate prelungi somnul şi visul niciodată!)

...S-a trezit. Prin urmare, toate sunt limpezi: iarna, lumea străzii, tristeţea hanului cu fete, tristeţea mahalagiilor cu obrajii străvezii în seara rece, plecarea domnişoarei Mili.

În oraş a aflat o veste. O primeşte tăcut, absent. Au prins-o pe fata rău ascunsă în ceainăria din gang. Băieţii şi-au dat toată silinţa s-o scape, dar nu era chip. Piticul l-a convins chiar pe comisar s-o ţină la dânsul o zi, două. Nevastă-sa l-a hotărât, şi el era gata s-o primească. Dar chiar în seara aceea „puştanca” a „căzut”.

Au bătut-o la poliţie.

— Comuniste! Hm! Comuniste! a mormăit inspectoml cu ochii albaştri. Toate la fel!

Să nu încerce să-l „ducă”, să-l „încurce”, să-l „ameţească”. Să spună tot!

A, e încăpăţânată? Face mofturi? Atunci, pe ea, băieţi!

Fata primea pumnii zvârliţi în obraz şi de-abia scâncea. Nu-i era frică de bătaie. Îi era frică să nu se ivească, în puterea nopţii, pe cai flămânzi, cei de-atunci. Rezista cu uşurinţă la bătaie, dar se îngrozea de singurătatea arestului „secret” în care au băgat-o.

Când i-au dat drumul, a râs, cu capul vârât între umeri.

Tuciuriul care i-a dat vestea adaugă, pe şoptite.

— E candrie! Acu d-abia să ştii că e candrie!

Fata a mers – târâş-grăpiş – până la ei şi a căzut pe canapea istovită. O durea şezutul plin de vânătăi. O dureau şalele şi avea ameţeli.

Mătuşa a oftat, a gemut şi a încercat s-o iscodească j

— Spune, dragă, ia spune, ce ţi-au făcut?

Fata o privea blând, câineşte, şi icnea.

— Te-au bătut, mamă, te-au bătut?

Fata înclina capul în chip de încuviinţare: au bătut-o!

„De ce o socotesc toţi nebună? se întreba mătuşa nedumerită. E un biet copil nenorocit ca atâţia, o fată slabă, o prăpădită.”

— Ce ţi-au trebuit ţie toate astea? mai vru să ştie mătuşa.

„Toate astea’”, adică prietenia cu revoluţionara şi împărţirea manifestelor.

Ea ridică din umeri şi râse. Râsul ăsta o cam sperie pe mătuşa.

— Şi de ce râzi, puiule?

După o pauză de câteva clipe fata îngână:

— Mă doare!

— Ce te doare, puiule?

— Aici! Aici mă doare!

Şi cu un deget mic fata arăta spre şezut şi-apoi spre şale.

— Aaah, Dumnezeule! face mătuşa, ridicând braţele spre cer. Pedepseşte-i, Doamne!

Intre timp a sosit şi mama fetei, cu obrajii albi şi cu ochii umflaţi.

— Ce **i-au făcut, mamă-mamă, ce i-au făcut?**

Bătrâna îşi frânge mâinile. Aflase **târziu de întâmplare.**

— Ce i-au făcut? repeta ea, cu privirea aţintită spre mătuşă.

— Vezi şi dumneata! Au bătut-o!

— Au bătut-Q?

— Da’ ce voiai să-i facă acolo? Mătuşa era furioasă; Ce-i trebuiau ei toate astea?

Bătrâna încuviinţa. Are dreptate, perfectă dreptate femeia.

— Ce ţi-a trebuit, mamă, să te bagi în astea?

Fata priveşte în ochii amândurora şi nu izbuteşte să mai articuleze un singur cuvânt.

— Poftim! Nu era mulţumită c-a scăpat de noi? Alta ar fi fost fericită să găsească o asemenea casă primitoare, cinstită…

Bătrâna clatină din cap, resemnată. Ştie ea ce se întâmplă cu fetele astea care împart „manifeste14. A cunoscut ea multe acolo, acasă la dânşii. Erau nişte făpturi zdravene, cate nu se sinchiseau nici de comisari, nici de puşcărie.

Erau şi slăbănoage printre de, nu-i vorbă, cam aşa cum e fii'-sa, dar niciuna bolnavă, toate ştiau să înfrunte poliţia şi să nu se sperie de bătaie sau de arest! Dar fata ei e neajutorată, săraca!

Bătrânei i se face deodată milă de acest trup slăbuţ, umplut de vânătăi.

— Au bătut-o, oftează ea.

Îşi şterge cu o batistă colorată ochii.

Se apropie de canapeaua pe care e întinsă fata şi vrea s-o mângâie. Fata se strânge, cu spaimă.

— Nu te speria, dragă! Nu-ţi fac nimic, dragă! Şi către mătuşă: E aşa de sperioasă, aşa de sperioasă!

Mai stă câteva clipe şi-apoi se îndreaptă spre uşă.

— Mă duc! M-aşteaptă!

„Cine-o aşteaptă?" se gândi mătuşa. Desigur, fetele, zvăpăiatele, stricatele. O altă mamă s-ar fi spânzurat de mult să aibă asemenea fete, să trăiască de pe urma lor, să le aducă ligheanul cu apă, sa înfrunte pe beţivi şi să înghită la sudălmi cu nemiluita.

E adevărat, bătrâna pare destul de cumsecade. E şi reumatică, şi amărâtă. Viaţa şi-a bătut joc de ea, ca de atâtea în cartier. La urma urmei, poate că n-are nicio vină. Nici ea, nici fetele. Cine se încumetă să-şi judece semenii?

— Du-te, madam! o îndemnă mătuşa. Vezi-ţi da treabă! Avem noi grijă de ea! O facem bine!

— Da! Da! Văd! spuse bătrâna.

Plecă, şi din prag adăugă:

— E aşa de sperioasă… de când… ştiţi… de acasă!

— Bine! Ştim! o aproba mătuşa. La revedere.

— După câteva clipe, femeia se înapoie, urmată de cele două fete, ’ vopsite şi agitate. Purtau paltoanele pe umeri şi erau îmbrăcate subţire.

— Ce-ai, mămicule?

— Ce faci, scumpo?

Amândouă îngenunchează în faţa canapelei.

Mâinile lor căutau fruntea, obrazul, ochii surorii bolnave.

— Tu, şopti una dintre fete către sora-sa, te uiţi la ea? E galbenă, parcă ar fi moartă! Ce dracu a mai păţit şi asta?

Cealaltă îi făcu semn cu degetul la buze: să tacă. Nu e bine să vorbească în auzul străinilor. Şi-apoi mama lor care doar atât aşteaptă ca să izbucnească în ţipete şi-n blesteme!

— Da! Da! Uite ce galbenă este! Au bătut-o rău de tot! Puteau s-o omoare!

— Vorbeşte mai încet! Eu ştiu bine cum s-a întâmplat, şopti una din fete. Nu ştii că am fost ieri cu o caiafă, unul d-ăia de la poliţie, ăl cu mustaţa lăsată pe gură?... Ea n-a vorbit nimic. Încăpăţânată! Dacă dădea adresa fetelor care au trimis-o cu manifeste, scăpa 1 Dar o ştim noi, când intră mutu-n ea, s-a isprăvit!

Mătuşa se apropie de fete.

— Ce tot vorbiţi voi aici? Vă feriţi de mine?

Fetele, mereu îngenuncheate, o priviră fără cuvânt.

— E, n-auziţi! Ce tot vorbiţi?!

— Vorbim d-ale noastre, spuse una încet.

— Nimic interesant! adăugă cealaltă. Fleacuri.

— Bine, bine! făcu mătuşa, îndepărtându-se cu câţiva paşi de fete.

— Să ştii că s-a supărat! Te pomeneşti că ne-o trimite iar pe cap!

— Nu, nu, aşa e dânsa: numai vorba de ea! Are inimă
ISună!

— **Tu,** repetă cealaltă, caiafa mi-a spus că dacă a initrat

pe mâna lor, nu mai scapă toată viaţa!

— Cum **aşa,** de ce?

— Păi să vezi! Acu ea e luată la ochi! La orice adunare, la orice manifestaţie, o să fie şi ea căutată!

Cealaltă clătină din cap, îngrijorată.

— Ce i-a mai trebuit şi asta?

Întinse mâna spre bolnavă. Cealaltă o imită. Voia să-i pipăie mâna, pieptul, coapsele. Voiau s-o simtă, soră mică şi bătută, alăturea de de, ca pe vremuri. Căutau cu înfrigurare obrazul bolnavei. Dibuiau parcă prin întuneric, cu mâinile lor febrile, sub plapumă. Erau. Neliniştite şi ţineau cu tot dinadinsul să-şi mângâie sora.

Dar fata se retrase spre perete, gemând. Părea lovită, **în** clipa aceea chiar, de-o mână nevăzută.

— Aaah! se auzi înfundat.

Mătuşa privi, încruntată, spre noile-sosite. Era în uitătura ei o imputare.

Una din de, ridicând sprâncenele a mirare, se dezvinovăţi:

— Nici n-am atins-o!

Cealaltă o ajută:

— Nu i-am făcut nimic! Adăugă, resemnată: E nervoasă!

Mătuşa ar fi voit să le spună că e mai bine să plece **toată** lumea din odaie. Bolnava are nevoie de linişte.

Fetele înţeleseră gândul bătrânei:

— Hai, mamă, s-o lăsăm! Nu vezi că nu-i place?

— Bine, să plecăm! consimţi femeia.

Ieşiră.

— Uff! făcu mătuşa în urma lor. Ce mai bucăţi!

Bolnava îi surâse, recunoscătoare.

El se strecură afară, pe nesimţite.

Dimineaţa aflase că fata era cât pe-aci să se spânzure. **A** prins-o servitoarea. I-a fost cu neputinţă mătuşii **s-o** hotărască să spună de ce anume a vrut să se omoare.

— Atunci nu mai ai ce căuta aici! a obiectat dânsa, ridicând mâinile spre cer.

Dar nici amenințarea asta n-a fost în stare s-o convingă la mărturisiri. Tăcea, încăpățânată, cu ochii în podea.

La intrarea lui, fata ridicase capul, şi atunci de-abia i se lumină puţin privirea.

„Ciudat, constată el, cum aduce **şi** cu revoluţionara, **şi cu** Mili, în acelaşi timp, fata asta!" Vedea dârzenia fetei în luptă cu întocmirile de azi, cu stăpânirea **şi** cu toţi cei din juru-i, care ori o vrăjmăşeau, ori o dispreţuiau, **şi** mai avea şi tristeţea şi tăcerile domnişoarei Mili, acea nemulţumire gravă care îi mânca sufletul ca un cancer, disperarea mută care o închideau lumii dinafară, groaza de zgomot, de lumâna zilei şi de semeni. Dar tocmai din pricina asta nu-i plăcea. Ar fi vrut-o fie egală revoluţionarei, adică una în plus, fie egală Miliei, ceea ce, îşi dădea seama, era **im**posibil.

Fata i-a zâmbit, şi mătuşa a observat asta şi s-a mirat.

— Întreab-o tu, îl îndemnă ea. Poate că ţie are să-ţi spună de ce a vrut să se spânzure! Hai!

Nici un ştie când i-a luat mâna caldă între mâinile lui grele de băiat crescut în stradă, în bătaia ploilor şi **a** vânturilor.

— Ce-ai vrut să faci? De ce?

Fata a ridicat din umeri.

— Nu ştiu! Mi s-a părut... **ştii... ca atunci...** când **au** venit călări...

Îi mângâie fruntea.

— Ai visat, desigur!

— Am visat! încuviinţă dânsa. Dar nu mai vreau să visez asta! Nu mai pot! Şi-atunci m-am gândit că se poate isprăvi cu visul ăsta! înţelegi?

El înclină capul.

— N-am vrut să **mai visez asta... mereu asta**!

— Mătuşă, rosti el calm, **fata a avut dreptate**! A **vrut** să se liniştească, asta a vrut!

Femeia **îl privi** ca **pe o arătare** din **altă lume.**

— Să se „liniştească"? **D-aia a vrut să se spânzure**?

Ce îndrugi tu acolo?

— Şi cu toate **astea, e simplu**! **N-o vezi**? E **mereu** chi**nuită** de ăia… de **caii lor flămânzi**!

— Bine! Şi?

— A crezut că se poate isprăvi cu neliniştea asta repede-repede!

Nu ştia ce anume trebuie să-i spună bătrânei. Toată întâmplarea asta, care – hotărât! — o supărase, îl făcu să constate că pentru întâiaşi dată se simte incapabil să participe la drama cuiva. Gestul fetei nu-l impresionase de loc: îl plictisise! Se ruşină de acest sentiment, dar n-avea cum să-l îndepărteze. Era pornit împotriva acestui nod de carne mereu în stare să-i facă surprize. Nici n-o bănuia prietenă cu revoluţionarii, sinucigaşă cu atât mai puţin, mai ales acum, de când are un pat al ei, unde se poate dormi nestingherit. Nu mai vede mereu bărbaţi beţi, rânjind pofticoşi şi făcându-i cu ochiul. Nu mai asistă la împreunări aprinse şi nu mai are, deci, motiv să se sperie. „Fetele”, surorile ei, sunt peste drum, în han, departe, prin urmare, ca şi când ar fi în altă ţară! Când îi e dor de de, însă, face un pas şi iată-le! Pe mă-sa de asemenea o poate vedea oricând! Ah! imaginea năvălitorilor care au tăbărât pe fete atunci! Hm! e într-adevăr neplăcut să te urmărească, noapte după noapte, o asemenea viziune! „Supărător? se dojeni el. E numai supărător? O asemenea viziune te poate duşmăni definitiv cu viaţa.” Nu-şi continuă, însă, reflecţia.

— Foarte bine şi foarte simplu! se adresă el mătuşii.

Fata a vrut să se spânzure! Economie de ţipete, de doctori, de „scene”. Te-ai fi trezit cu ea atârnând de tavan şi toate s-ar fi isprăvit.

Iar în gând: „De n-ar face asta într-o zi şi Mili!”

Atunci, hotărât, n-ar mai fi niciun motiv de prelungit jocul âsta caraghios de-a îmbrăcatul şi de-a dezbrăcatul, de-a mâncarea şi de-a plimbarea! Mili trebuie **să** trăiască oriunde, dar să trăiască! Certitudinea existenţei ei fizice —

Într-un oraş de provincie, într-o insulă din nu importă ce

ocean, într-o văgăună de munte, egal! — îi face şi lui viaţă posibilă.

— Isprăveşte! **îl** repezi mătuşa. Nu m-am **înşelat**! Eşti beat! Ah, banda aia blestemată care-ţi **otrăveşte** viaţa!

Trânti uşa, furioasă. „

Fata s-a ridicat în coate şi-l priveşte calm. Îşi reprima durerile pricinuite de mişcările prea repezi pe care le-a făcut şi-i zâmbeşte.

Nu, nu e nicio greşeala! Lui îi zâmbeşte cu ochi cu care se zâmbeşte imaginilor din vis. Astfel zâmbesc îndrăgostitele, sinucigaşele, nebunele.

— Ce bine e să... cum să-ţi spun?... să scapi aşa de la moarte... să stai întinsă pe canapea şi să vezi oameni!...

Vorbea încet, pe şoptite aproape, dar cu o căldură în fiecare silabă care îl impresiona.

— Dă-mi mâna! îi spuse. Nu te speria, nu sunt numai o nebună!... Dă-mi mâna!

Iat-o că ştie şi asta: să mângâie ca o adevărată femeie îndrăgostită! Dacă n-ar fi în clipa asta plin de imaginea Miliei, dacă nu l-ar stânjeni atâta absenţa pianistei, i-ar place gestul fetei.

— Eşti o fată bună! îi spuse el cu tonul cu care un frate cuminte şi burghez îşi laudă sora absolventă, cu premiu, a liceului. Eşti o fată bună! repetă el, maşinal.

Ea izbucni în râs. Apoi îi lăsă mâna, se ghemui iar între perne, lângă zid, şi închise ochii.

— La revedere! îi spuse, hotărât să curme un joc care se prelungea şi-l supăra.

Bolnava murmură ceva, el nu pricepu nimic şi ieşi.

De atunci, în fiecare zi la sosire, se simţea urmărit de ochii fetei. Se întâlneau rar, la intrarea casei, într-una din camere sau în stradă. El se ferea să rămână mult timp cu dânsa. (Ideea că se fereşte de cineva îl enerva. Totuşi, nu se încumeta să-şi învingă teama asta bolnăvicioasă de a rămâne un ceas alături de fată.) Ea potrivea lucrurile în aşa fel încât să pară întâmplătoare întâlnirea aceasta bine

urmărită. „Aa! făcea ea şi rămânea o clipă mirată. Dumneata!”

Chiar când se afla singur, se simţea privit de ochii bolnavi ai fetei. N-ar fi deloc surprins dacă, deschizând brusc uşa, ar prinde-o acolo. I se părea că-i vede lucirea ochilor prin gaura cheli.

…Colindase toate cunoştinţele, sigur fiind că va afla, în sfârşit, ceva despre Mili. A fost zadarnic. Fata dispăruse definitiv. Îi lăsase, însă, împreună cu scrisoarea, putinţa de a nădăjdui că odată şi odată i se va ivi iar în viaţa. Şi dacă e sigur de asta, ce însemnătate mai au toate celelalte?

Ofticoasa? Văduva? Fata?

…Domnişoara Mili s-a înapoiat la Bucureşti după cinei ani de rătăciri prin oraşele de provincie.

Mama ei s-a remăritat cu un mic droghist şi se simte, iar, stăpână peste trei odăi mobilate, un căţel mărunt şi o servitoare toantă.

Citva timp a locuit la dinsa. Avea lecţii, câştiga ceva şi-o mai ajuta. Niciodată n-a întrebat-o de tata. Vorbeau, dealtminteri, foarte puţin.

Mili evita oraşul, vizitele, prieteniile care se leagă obişnuit într-un oraş de provincie, în care mai toată lumea se cunoaşte şi, ca într-o familie veritabilă, se dispreţuieşte şi se duşmăneşte.

Trăia trecând dintr-o casă în alta, de la o elevă la alta, în aşteptarea nopţii, care venea totdeauna mai târziu decât ar fi dorit dânsa.

Atunci se închidea în odaia ei, lăsa perdelele, ca să se simtă cu adevărat singură, şi reîncepea viaţa de altădată.

Tata venea în haină deschisă, cu ţigara aprinsă în colţul buzelor.

Îşi amintea că, după divorţ, mama i-a interzis să-l mai vadă. Servitoarea era ameninţată cu bătaia şi cu poliţia dacă va îndrăzni s-o ducă vreodată la dânsul! Dar Sfântu-Sfinţilor izbutea s-o vadă aşteptând ceasuri întregi la staţiile de tramvai sau în colţul uliţei. Adesea nu-şi spuneau nimic.

Schimbau, doar, o privire. El era mulţumit c-a văzut-o.

— Şezi, tată, şezi!

Tata e vesel, a muncit mai puţin azi şi e mai odihnit.

— Te-ai plimbat, aşa-i că te-ai plimbat?

Începuse primăvara devreme. Oraşul era proaspăt şi străzile luminate. Din fiecare fereastră râdea lumii un cap de fată sau o floare.

— M-am plimbat! mărturiseşte el învins.

Mili e mirată că tata se simte vinovat. N-a făcut doar nimic! S-a plimbat! Unde este grozăvia?

— Tată, îi spuse dânsa, mie îmi face plăcere că te-ai plimbat! Prea eşti obosit, prea munceşti mult!

13 – Nopţile domnişoarei Mili

El zâmbeşte mereu, stânjenit-puţin, şi îşi scutură uşor reverul hainei de praf.

— A fost frumos! spune el. Şi deodată se încruntă:

Ssst! face, cu mâna la gură. Să nu ştie mama! Te iubesc mult, Mili! Puiul tatii, pui!

Ei i se umezesc ochii. Asta-i prea mult! O podidesc lacrimile. Parc-ar fi un copil. Dar ea nu mai e copil, e o domnişoară în toată firea, ce Dumnezeu 1

— Tată, rosteşte dânsa, nu mai mă alinta atâta! Nu e bine! Mă crezi mereu copil!

El o priveşte speriat. A greşit? A făcut iar una boacănă?

— Nu, tată, nu te supăra! Spune-mi cum vrei, spune-mi ce vrei! Mi-e dor de tine! îmi lipseşti atât de mult!

Aici, de obicei, se trezea: propriile ei cuvinte o trezeau, ca o mână rece trecând peste pleoapele încinse ale unei bolnave, pe jumătate adormită. Cum îi lipseşte, când tata e aici, lângă dânsa, atât de aproape?

Vrea iar – cum îi făcea odinioară – să-i atingă umărul. Mâna ei se izbeşte, însă, de gol. Ah, a sosit altă dimineaţă, soarele inundă uliţa, căruţele… căruţele pornesc spre piaţă!

Mili e ursuză şi mama ei n-o întreabă nimic. După puţin timp nu mai are nicio lecţie în oraş. Elevele sunt nemulţumite de această domnişoară care nu le spune nimic

în afară de strictul necesar, care nu le întreabă de adresa croitoresei sau a modistei, de ultimul scandal sentimental din târg...

— Tu, i-a spus odată mă-sa, n-ai putea fi mai veselă? Ai un cap îngrozitor, ce ţi s-a întâmplat? Ce...

Rămase cu vorba în gât. Acest „ce" fără urmare n-are să-l uite Mili niciodată.

— Nu mi s-a întâmplat nimic, mamă!

— Atunci? ţipă femeia. Atunci?

Mili a ridicat din umeri. Nu ştie ce să-i răspundă. În aceeaşi zi a plecat de acasă. Şi-au strâns mâinile fără emoţie. Mama i-a spus doar din pragul uşii:

— Fii mai vioaie! N-ai să faci nimic cu capul ăsta de contesă ofensată!

— Bine! i-a răspuns Mili. Am să-ncerc!

A pornit apoi să colinde târgurile provinciale. Acompania la pian filmele mute din cinematografele modeste. Prefera această îndeletnicire lecţiilor. Acolo, în sala în care odată cu reluarea filmului cobora noaptea, domnişoara Mili putea continua lungile ei convorbiri cu tata. N-avea de dat nimănui nicio socoteală. Nu trebuia să aprobe gustul artistic al fetelor de burghezi, care o întreţineau cu măruntele lor preocupări, nici să zâmbească graselor matroane şi să spună „mersi 1" de câte ori o pofteau la un ceai.

Acolo, la pian, degetele ei familiarizate cu albele clape îşi îndeplineau cu uşurinţă sarcina, pe când dincolo de pleoape apărea tata, aşa cum l-a cunoscut, aşa cum îl voia. Din când în când, ridicând ochii pe pânză, se mira văzându-l şi acolo pe tata. Nu, nu e un artist oarecare domnul acesta elegant care priveşte, atent, vitrina magazinului, e pur şi simplu tata. Acum s-a întors cu faţa spre dânsa. 0 vede, desigur, cum se trudeşte la pian pentru o pâine şi 1 se face milă! Da, da, i se face milă de ea, de unica lui fiică, de domnişoara Mili; o întreabă, din ochi numai, de ce face asta? Ea ridică din umeri. Ce vrea să însemne gestul

ei? Ce să facă? Trebuie să trăiască! Bine, se înverşunează părintele, da' el unde e? Nu ştie Mili că el îi plăteşte taxele şcolare şi chiria şi-i mai trimite mamei destul de des bani şi alimente?

Taxele şcolare? Chiria? Mili vrea să-şi amintească de ceva, de ceva îndepărtat şi, totuşi, prezent. „Tată, ar vrea să-i spună, hai să ne plimbăm puţin pe bulevard sau în parcul oraşului, e foarte frumos! Aş vrea să-ţi vorbesc!" Tata înclină din cap, e gata să se apropie de dânsa, dar se face lumină. Capul domnişoarei Mili se apleacă asupra pianului. Închide ochii luminii ca unei vrăjmaşe: nu vrea să vadă, nu vrea s-audă nimic. Lumina e totuşi prezentă; spectatorii fac zgomot; tata e, prin urmare, mort, şi ea e o biată maniacă, o domnişoară pianistă care îmbătrâneşte în provincie ca atâtea altele, câştigându-şi cu greu o leafă de mizerie!

În plin Bucureşti, domnişoara Mili, cu paşi mărunţi şi grăbiţi, colindă vechile cartiere, sunând la vechile uşi, aşteptând vechile chipuri s-o întâmpine şi s-o asculte.

Ea le va propune reluarea lecţiilor de pian, ce alta le-ar putea propune?

Dar în străzile pustii s-au ridicat azi case multe, cu mulţi locatari. Vechile uşi au dispărut, şi unde sună ea apar alte feţe mirate, care de-abia o ascultă. I se răspunde cu nepăsare:

— Nu cunoaştem!

I se repetă pretutindeni acest nesuferit „nu cunoaştem" care a început să-i dea greaţă, s-o ameţească, s-o îmbolnăvească.

— Domnişoara?... Şi servitoarea se miră fără ruşine şi-i zâmbeşte cu milă reţinută: Nu! Nu şade aici!

Nu mai aşteaptă nimic, îi închide uşa, cu zgomot.

— Vă rog, nu vă supăraţi, locuia aici familia...

— Familia?... Se poate! Acum locuieşte aici doctorul A., care nu e însurat şi nici n-are să fie! E contra!

De astă dată un fecior tânăr şi gras îi râde, indiferent, în

faţă.

— Madam, cum aţi spus c-o cheamă? A… nu! Nu! Nu! întrebaţi alăturea!

Seara cade zdrobită pe patul rece din odaia hotelului mărginaş, incapabilă să facă o mişcare. Picioarele şi mâinile îi sunt grele, de plumb, nu-si mai simte trupul.

În întunericul dens apare iar tata. Are o figură uşor încruntată. De ce a alergat atâta Mili? De ce e atât de obosită? Nu i-a spus să nu se obosească? N-are nevoie de lecţii! El e aici, gata s-o ajute! De câte ori să-i repete aceleaşi lucruri?

Să nu se supere tata! se roagă Mili. Uite, i-o jură c-a uitat cu desăvârşire de prezenţa lui! E urât din parte-i, e adevărat, da’ de ce ar minţi? Mai bine spune limpede şi simplu: a uitat!

A uitat?

Zâmbetul i. S-a întins pe toată faţa. Nu-i nimic! El înţelege! A plecat, doar, de mult de-acasă.

A plecat?

Mili caută să-şi amintească. Tata a fost şi parcă n-a fost! „A plecat.” Prin urmare: acum este aici, lângă dânsa.

— Tată, şopteşte ea, dă-mi mâna! Vreau să-ţi simt mâna! Mâna ta mă fereşte de rele, e o mână ocrotitoare, un balsam!

Omul îi întinde mâna.

— Poftim, Mili! Poftim!

S-a ridicat din pat cu o durere ascuţită în creştetul capului.

Prin fereastră se vedea plumburiul zilei care începea.

„Oh, altă zi!” constată dânsa, nemulţumită.

Se grăbea. Trebuia să-l găsească acasă.

— Mili!

Atât a putut spune. O privea mişcat, tulburat, clipind des din ochi. Orice întrebare i se părea zadarnică. Iat-o, după cinci ani, ceva mai întunecată, cu o cută, două în obraji, ceva mai tristă şi mai greoaie în mişcări. Ea îl găsi de

asemenea schimbat. Un tânăr îmbătrânit, constată ea cu melancolie, un tânăr bun să fie tată, aşa cum sunt atâţia din cartierul ăsta evreiesc. E mai slab, mai şubred.

Mătuşa voia să ştie ce s-a întâmplat? Prezenţa femeii îl stânjenea. O lămuri.

— Lasă-mă, mătuşă, te rog, nu te supăra!

Cum, însă, femeia ieşea o clipă şi revenea, nervoasă şi curioasă, el îi făcu semn Miliei.

— Ieşim!

Fata consimţi. Îşi strânse cordonul trencicotului şi se înclină.

— La revedere! spuse ea mătuşii.

Femeia îi răspunse de-abia mişcând buzele şi urmărind cu privirea speriată fiecare gest al fetei, şi al nepotului.
Rămase mult timp după plecarea lor cu ochii pe fereastră, în adăstarea catastrofei. Hotărât, trăieşte permanent în aventură. Spaimele o înnebunesc. Trecerea acestei femei, mai ales, prin casa ei a obosit-o, i-a ucis puţinele resurse de răbdare pe care le mai avea. Fata îl pândea mereu pe tânărul ei nepot, cu ochii arşi de dorinţă. (Ea o vedea şi nu se înşela: neam rău!) O dată *a* surprins-o la uşa lui.

— Ce cauţi aici?

m

Ea a dat un ţipăt, ca muşcată de un şarpe, şi a izbucnit în plâns.

— Am vrut să-l văd!

— Marş d-aici! i-a strigat dânsa. Un copil, o fată ca tine n-are ce căuta la uşa băieţilor.

Întâmplarea n-a avut nicio urmare. Ea continua să-l pândească. Îi scria bileţele, îi trimitea câte o floare presată într-un caiet.

— Mătuşă, îi spuse el odată, nu te supăra pe dânsa.
N-are nimic în viaţă. Îi e goală viaţa! Las-o în pace!
Dacă fleacurile astea îi fac plăcere, de ce s-o chinuieşti?

— Bine! Bine! murmura indispusă femeia. Aşa ’ încep astea… cu pânda la uşi, cu bileţele şi cu flori…

— Ce vrei să spui?

— Nimic. Într-o zi ai s-o vezi iar atârnând de un cui! Aşa ai s-o vezi! Şi n-are să mai fie nimeni care s-o scape!

El căuta s-o convingă că fetele care încearcă să se omoare şi nu izbutesc, nu mai repetă niciodată gestul. Avea atâtea pilde:

— Uite…

— Taci! îl întrerupse mătuşa. Nu mă interesează, la urma urmei, nimic. N-are decât să-ţi scrie bileţele, să te pândească la uşă, să se şi spânzure. Treaba ei! îşi frângea mâinile şi pleca, furioasă, în altă odaie, să continue un plâns fără lacrimi care o chinuia tot timpul.

De câteva zile fata întârzia mereu în oraş, la „Mămica” sau în sala de conferinţe a partidului. Se înapoia cu obrajii aprinşi, obosită, şi refuza mâncarea.

— Trebuie să lucrez! spunea ea şi se aşeza la masă, unde începea imediat să scrie.

— Nu-mi plac toate astea! repeta mătuşa. Nu-mi plac.

Într-o seară fata nu s-a mai întors acasă. Au căutat-o peste drum, la bătrâna, prin vecini, zadarnic.

— Nu-i nimic! a liniştit-o dânsul. Au prins-o iar cu manifeste! Au să-i dea drumul! Nu-i nimic!

Dar de data ceea nu i-au mai dat drumul. Amestecată într-un proces complicat, a fost judecată şi osândită la zece ani închisoare…

— Mili! repetă el cu ochii umezi.

Ar fi dorit s-o sărute. Îşi reprimă gândul. Trebuie să umple, însă, cu ceva tăcerile. (Cu orice!) Pomeni de fată.

Mili o cunoştea.

— Ştiu tot! spuse ea. Apoi adăugă încet, făcând pauze mari între cuvinte: Şi ea, una ca atâtea, o neizbutită, o nerealizată, cum spuneţi voi… Ce crezi c-o mâna la jertfe? Convingerea? Nu ştiu ce-i aia! Setea de dreptate? Altă vorbă mare pe care n-o pricep! O mâna un foc lăuntric, o nevoie de altceva! Asta vine dintr-o mare dezamăgire, dintr-o mare înfrângere! Toate celelalte intră în viaţă fără

complicaţii. Una ca ea e modistă, croitoreasă sau funcţionară de birou şi aşteaptă la ore potrivite prietenul, se mărită, şi toate se isprăvesc cum se cuvine! Dar ea a avut nenorocul de a fi mică atunci când au făbărât bestiile…

Cunosc povestea!

— Bine, o întrerupse el, dar nu se-ntâmplă aşa cu toate! …

— Ba cu toate!

El ar fi voit să-i vorbească de revoluţionara, care, în chip voluntar, renunţă la toate de dragul ideii, dar ea îi bănui gândul.

— Ştiu! Revoluţionara!… O să-mi spui că ea n-a avut nicio dezamăgire şi că şi-a întocmit o altă viaţă numai din convingere! Nu cred!

— E de-ajuns să nu crezi ca să ai dreptate?

— Da, e de-ajuns! Dealtminteri, nu cred să mă-nşel!

— Ba te-nşeli!

Îi vorbi mult, îi făcu o adevărată biografie a revoluţionarei. Mili îl asculta fără a încerca nicio obiecţie. Se mulţumi doar să spună la sfârşit cu simplitatea care o prindea atât de bine:

— În definitiv, poate să ai dreptate! Sau poate nu ştii bine ce anume o macină lăuntric, ce mare durere secretă i-a îndreptat paşii spre partid.

Îl privi în ochi şi gândi: „E mult schimbat!; t

Pe el îl muncea acelaşi, exact acelaşi gând.

— Ai lucrat în ultimul timp mult! constată el.

— Da, răspunse Mili, am lucrat mult! Se cunoaşte?

— Nu, nu se cunoaşte! E numai o presupunere a mea!

— Înţeleg! Şi continuă; Am trecut pe la fosta mea gazdă. Mi-a spus că m-ai căutat!

— Te-am căutat într-adevăr şi pe-acolo l

— Ascultă! Ţi-aminteşti când m-ai întâlnit în parc?

Eram însoţită de o femeie înaltă, mătăhăâoasă. O femeie ca în revistele ilustrate de familie.

— Sau ca în suplimentele de duminică ale magazinelor engleze!

— Da! Ei bine, era gazda mea, care se ducea la o întâlnire de amor!

— Cum aşa?

— I se „vorbea” un pensionar. Eu eram confidenta ei. Ai venit atunci să-mi laşi o adresă!

— Mi-aduc aminte. Nu te-am găsit!

— Şi-ai început o lungă controversă sentimentală asupra statorniciei, sau aşa ceva, cu o vecină.

— Da, într-adevăr!

— Ea mă lăuda, nu?

— Da, te lăuda foarte mult. Spunea că eşti o adevărată călugăriţă!

— Care dă lecţii de pian şi fuge de oameni!

— Asta nu putea s-o ştie!

— Din nefericire, ştia toate!

— Atunci, putea să-ţi fie şi confidentă!

— Confidentă?

— De ce nu? Vecinele astea sunt bune la toate!

— Da, poate că ai dreptate! S-o vezi acum, de câteva zile măritată! N-o mai recunoşti! Se piaptănă în fiecare zi şi răspunde scurt la întrebări. Pomeneşte foarte grav de „dumnealui44.

— Trebuie să fie interesant!

— Foarte interesant. E o întreagă lume ca ea!

Au rămas cât va timp tăcuţi.

— Mili, ai o memorie foarte bună!

Ea încuviinţă, înclinând capul. „Ciudat, îşi spuse. Nu i-am pomenit ceea ce era mai esenţial!”

Continua să tacă, incapabilă de cel mai mic efort.

— Cred că are să-i facă bine închisoarea! spuse, deodată, ca şi când ar fi răspuns unei întrebări grăbite. Da, da, are să-i facă foarte bine, întări ea!

— Fetei?

— Fetei, fireşte! De ea vorbim doar! Ştii… acolo se poate

medita în tihnă. E o noapte permanentă acolo, în care fiecare ne putem croi viaţa după pofta inimii. Nu sunt

tramvaie acolo, nici lecţii de pian şi nici oameni care te sâcâie. Dacă vrei – şi de ce să nu vrei? n-ai altceva de făcut decât să vrei asta! — te izolezi de semeni, te închizi în tine şi-ţi trăieşti viaţa ta! Fata are să iasă din puşcărie alta, cu totul alta!

— Ai dreptate! consimţi el. Închisoarea are să-i redea propria-i fire, propriile ei impulsuri!

— Şi are s-o facă imună plăcerilor mărunte, cremei de frişcă a vieţii! Are să iasă de-acolo o femeie adevărată!

— O adevărată revoluţionară!

— Ce numeşti „o adevărată revoluţionară”?

— Tocmai ceea ce ai spus acum o clipă: o femeie în stare să-şi bată joc de convenienţe şi să se dispenseze de măruntele ei bunuri trecătoare, de crema de frişcă a stării „bune44, a stării „comode”, vânată de toate fetele de condiţie.

— Ne înţelegem bine, după cum văd!

— Cred că ne-am înţeles bine dintotdeauna!

Ea zâmbi.

— Se poate! Nu te contrazic! Nu ştiu! Eşti un tânăr cumsecade!

li privi mult drept în ochi.

Apoi, fără nicio schimbare de ton, îi mărturisi că o duce greu; caută lecţii; vechile ei cunoştinţe s-au risipit în ultimii ani; e aproape o străină aici, în Bucureşti!

Umblă ceasuri întregi prin străzile din centru, ca şi prin uliţele mahalalei, urcă şi coboară scări, intră şi iese din ascensoare, bate la uşi care nu se deschid, întâmpină zâmbete cinice sau de politeţe rece, nicio inimă nicăieri, nicio vorbă care s-o încălzească. Ar primi orice alt serviciu, nu caută numaidecât un angajament la cinematograf sau lecţii de pian. Nici atât de tânără nu mai el Nu, nu, să nu protesteze. N-are nevoie de complimente (şi nici un i le

îngăduie) sau de o vorbă amabilă.

— Ştii… nici camera de hotel n-o mai pot plăti! Sunt, iartă-mă că ţi-o spun, o fată fără domiciliu! N-am, pur şi simplu, unde dormi!

În altă împrejurare n-ar fi îndrăznit să se destăinuie unui tânăr. Asemenea intimităţi, îndeosebi, le socotea exclusiv ale ei, trebuind să rămână mereu ale ei. Dacă o altă femeie s-ar fi mărturisit în auzul ei unui bărbat în felul acesta, ar fi revoltat-o, ar fi găsit-o lipsită de gust, vulgară, ţipător de vulgară.

— Te rog să mă ierţi, spuse ea cu vocea gâtuită, m-am pierdut cu totul! Mi-am pierdut capul, nu mai îmi dau seama de nimic.

Îşi şterse nasul, dar lui nu-i fu greu să constate că ochii domnişoarei Mili lăcrămau.

— Ai răcit, îi spuse el, căutând cuvintele.

— Într-adevăr, am răcit!

Îi atinse uşor mâna. „Ce mână fierbinte! îşi spuse. Trebuie să aibă şi febră, Mili.44

— Ascultă, vorbi el, n-ai nicio grijă. Îţi găsim o ocupaţie.

Întrebuinţase pluralul gândindu-se la băieţi, ca pe vremuri, când nu se putea lipsi de bandă o zi măcar, un ceas, o clipă.

— În privinţa camerei, avem unde să te plasăm! Chiar acum mergem la hotel, să-ţi luăm bagajele.

— Odaia e plătită până azi! N-am deocamdată nicio datorie! preciză Mili.

— Perfect!

Luară o trăsură.

Mili tăcea, retrasă în colţul canapelei, şi ţinea ochii închişi. Nu e, aşadar, cu totul singură!

…Au ajuns repede în casa comisarului. Nevasta acestuia îi primi veselă. Fosta cântăreaţă îi strânse voiniceşte mâna şi-şi mărturisi încântarea că-l poate servi.

— Îmi pare bine, domnişoară! se adresă ea direct fetei. Şi eu am fost artistă! Suntem între noi! Privi la tânăr, clipind:

O prietenă, aşa-i? Nu te sfii!

El o lămuri. Nu, nu e o „prietenă14, cum se poate crede. Domnişoara Mili e o făptură aparte.

— Am greşit atunci, iertaţi-mă! N-am crezut nimic rău!

— Nu, nu! o linişti el. N-ai crezut nimic rău. Da' e mai bine să cunoşti adevărul, nu-i aşa?

— Fireşte!

Domnişoara Mili voia să ştie cât va trebui să plătească pentru odaia, destul de arătoasă, pe care noua ei gazdă i-o oferea.

— Nimic! hotărî nevasta comisarului. Intre noi nu există socoteli!

Cum Mili se arătă nedumerită, el trebui s-o lămurească. Nevasta comisarului e o cunoştinţă veche, o fată „bună".

— Şi-apoi, se adresă femeia către dânsul, minorul s-a însurat, are o nevastă drăguţă, bogată şi cuminte ca un copil. Are şi-o fetiţă: o bombonâcă! Dumneaei n-ar vrea să intre acolo ca guvernantă?

El îşi aminti de acel băiat în stare oricând să ia apărarea victimelor bandei. Un băiat construit din alt material, un tip singular.

Şopti ceva la urechea Miliei.

Ea aproba, mişcând de câteva ori capul. Era tocmai ceea ce căuta: un loc, o odaie, un adăpost.

Nevasta comisarului s-a însărcinat să-i aducă răspunsul chiar a doua zi.

— Tu, îi spuse apoi tânărului, în timp ce domnişoara Mili îşi desfăcea, dincolo, cuferele, am isprăvit cu ei! Apoi, în şoaptă: Am închis pentru totdeauna fereastra! Nu mai primesc niciodată pe nimeni! La ce bun?! El e un om cumsecade acum, se îmbată foarte rar, şi chiar atunci se poartă frumos cu mine! Apoi... Făcu o pauză de câteva clipe:...dacă vrei să ştii adevărul, nici nu-mi făcea plăcere! Băieţii au înţeles! La început mi-au făcut hai! Au încercat să spargă geamurile, să mă bată! mai ales piticul!

A venit odată roşu ca sfecla (băuse, se vede, al dracului) şi a cerut să intre. „Nu se poate, zic. Nu ştii că s-a isprăvit?” A început să urle. „Nu s-a isprăvit nimic! zbiera el. Cu mine nu merge aşa uşor!” Ce să-ţi spun? Mi-a făcut un scandal cum n-am mai pomenit! Tăcu iar câteva clipe, apoi încheie rece: Da’ degeaba s-a burzuluit! N-am deschis fereastra! N-o mai deschid! Acum toţi s-au potolit, ba unii dintre voi mi-au şi spus: „Bravo! Aşa te vrem! Muieri mai găsim noi, berechet, în cartier!” Şi au dreptate!

…Mili reveni într-o haină de casă. Pe faţă i se aşternuse o linişte care putea fi şi semnul unei împăcări cu soarta. Gândul că o vede astfel îl bucura. Rar de tot a văzut-o atât de calmă, atât de sigură de dânsa.

Îşi luă rămas bun.

— Chiar de mâine, speră prietena noastră, ai să fi angajată, aşa-i?

Şi se întoarse către nevasta comisarului.

— Da, da! Sunt sigură de minor! Când o auzi că e recomandată de tine, de unul din bandă, pricepi?…

A doua zi nevasta comisarului a bătut la uşa domnişoarei Mili.

O găsi schimbată, prea palidă, prea obosită. „A făcut noapte albă”, îşi zise femeia, priceputa în „d-astea”. (Ieri era încă atât de proaspătă, atât de calmă.)

— Ai dormit bine, domnişoară? o întrebă, surâzând.

Miliei i se păru ciudat râsul cu tâle al femeii.

— Destul de bine, mulţumesc! răspunse dânsa, ferindu-şi ochii.

Nu cumva, gândi ea, s-a trădat prin ceva? N-ar mai vrea pe nimeni străin în puritatea nopţilor ei, în care îl învie pe teta şi în care viaţa i se pare, în sfârşit, bună şi suportabilă.

Cum nevasta comisarului constată că e tocmai ceasul potrivit să plece la minor, Mili găsi prilejul să-i spună:

— N-am să te uit niciodată! îmi faci un mare serviciu!

Cântăreaţa râse cu gura plină:

— Ohoho! I-auzi!

Şi plecă, lăsând în urmă-i un miros greu de colonie strident mirositoare.

Nu, reveni Mili asupra gândului, femeia asta simplă şi inimoasă nu bănuieşte nimic.

Seara, înainte de a se duce în camera ei, gazda o vesti:

— S-a făcut! De mâine intri la minor, la familia Helman, aşa-l cheamă pe puştiu!

În puţine cuvinte o lămuri. Au fost încântaţi că le-a găsit o asemenea guvernantă. Nevasta bălanului cântă şi ea la pian. Vrea să se perfecţioneze. Ce zice? O să se ocupe şi de ea din când în când?

Mili răspunse afirmativ.

— Copilul e foarte liniştit, îi seamănă lu” tat-su! constată femeia. E o familie liniştită, burgheză, de oameni cumsecade! continua ea s-o lămurească.

Într-adevăr, trebui să accepte domnişoara Mili mai târziu, familia Helman e liniştită şi cumsecade. El e aproape toată ziua plecat la birou. (Conduce direcţia comercială a unei societăţi petroliere.) Se întâlnesc rar, îşi surâd cuviincios şi îşi pun întrebări banale.

— Te simţi bine la noi, domnişoară?

Sau:

— Cum merge, domnişoară? Eşti mulţumită?

Ea înclină capul şi găseşte întotdeauna un cuvânt bun de spus:

— E tot ce mi-am dorit, domnule Helman.

Sau:

— Merge bine, v-asigur!

Nevasta bălanului este înaltă, bine hrănită şi foarte sensibilă la noblеţe. E fata unor evrei spanioli care s-au îmbogăţit, cu mulţi ani în urmă, din negoţul de cereale într-un mic port dunărean. O cam supără faptul că-i evreică, dar se consolează: este evreică spaniolă, nu evreică pur şi simplu, ceea ce o măguleşte mult. Nu uită niciodată să precizeze că e născută Hincas: „Poate aţi auzit de familia Hincas, o familie de spanioli. E de cel puţin două sute de ani

în ţară! *Grand-papa* a fost şi în războiul de la 77!”
Ea spune „o familie de spanioli” evitând, astfel, celălalt cuvânt, care nu-i place.
Îşi iubeşte mult bărbatul, cu toate că-i convinsă că l-a „înălţat până la dânsa”.
Pe domnişoara Mili o place cum îţi place un ceasornic rar, un obiect de artă cumpărat într-un magazin exotic.
Domnişoara Mili nu e pentru dânsa o guvernantă stilată, pur şi simplu, ci o „profesoară”, o „intelectuală” (cum o gâdilă şi o încălzeşte cuvântul, ca o băutură fină), o „ratată14.
(Alt cuvânt în faţa căruia se descoperă ca bărbaţii la trecerea unui cortegiu mortuar!)
Doamna Helman e fericită când o vede pe domnişoara Mili răsfoind notele de pian sau învăţând pe copil cum să ţie furculiţa şi cum să mânuiască linguriţa.
— E foarte delicată fetiţa! constată Mili, şi doamnei Helman îi râd ochii de bucurie.
— Găseşti, într-adevăr, că-are maniere?
Mili surâde cu blândeţe.
— Fireşte, fireşte!…
„. Peste câţiva ani, familia Helman număra doi copii mai mult, încă o fetiţă şi un băiat – acesta leit minorul.
Domnişoara Mili a slăbit, s-a mai înălţat parcă şi are privirea din ce în ce mai obosită. Din când în când o caută „tânărul44 (aşa-l numeşte doamna Helman), care pe vremuri a fost prieten şi cu soţul ei. „Pe vremuri44, îşi spune, şi se liniştеşte, doamna Helman. Pe el nu-l place nevasta minorului. A rămas de capu’ lui, neînsurat, poate că mai face parte din bandă, poate că se mai strecoară noaptea prin odăile femeilor desfrânate, cine ştie?!… Tânărul acesta e singura imputare pe care ar putea-o face domnişoarei
Mili. Cum se poate înţelege dânsa cu un asemenea tip?
S-au iubit cândva, aşa i se pare că l-a auzit pe minor povestându-i, dar nu s-au înţeles. Era şi greu! îşi spunea

dânsa. Mili e făcută să rămână fată şi în afară de lume. E făcută, parcă, să fie guvernantă şi profesoară de pian în familia Helman şi mai ales confidenta doamnei Helman, a cărei familie, Hincas, e „spaniolă44. Mili circulă cu egală atenţie şi mulţumire printre copiii familiei şi aşteaptă necontenit sfârşitul zilei: o chinuiesc aşteptările astea, o obosesc, dar ştie să se stăpânească şi nu se arată plictisită. Caută oricând să zâmbească stăpânei sau slugilor şi îşi ascunde bine depozitul de amărăciuni lăuntrice.

Noaptea o găseşte, la început, calmă şi mulţumită. Trage, ca de obicei, perdelele şi aprinde o lampă mică de gaz. Se aşază în faţa oglinzii, îşi priveşte faţa şi i se face deodată milă de dânsa, de capul acela trist de fată izolată de lume, lipsită de mângâieri, de prieteni, de dragoste...

— Tată, rosteşte ea încet, şi-i place să repete cuvântul. Tată, îmi pare rău că te \răd atât de rar!

— Dar m-ai văzut şi mă vezi mereu, Mili! o asigură omul care i s-a ivit iar în faţă. (E atât de liniştit, atât de surâzător!)

— Ai dreptate, am uitat, nu-mi dau seama ce vorbesc!... Iartă-mă!

Tata face un gest cu mâna: „Nu face nimic!”

— Înainte, când eram mică şi mergeam la şcoală (la „călugăriţe”, îţi aminteşti?), mama nu te lăsa niciodată să te apropii de mine!

— Ei şi? face calm tata. Parcă nu ne-ntâlneam noi?

Clipeşte ştrengăreşte din ochi. Ah, cum ştie tata, ca nimeni altul, să facă, atunci când crede el că-i bine, cu ochiul!

Mili râde cu poftă.

— Erai foarte iscusit, tată!

Şi-apoi, pe şoptite:

— Ţî-aduceam, câteodată, prăjituri cu cremă de ciocolată. (Astea îţi plăceau ţie mult!) Le mâncai pe drum, şi când ajungeai acasă, erai cu gura pătată de ciocolată. Marna te lua la rost: „De unde bani pentru prăjituri? Sau nu

cumva tata?...” Cum tu nu ştiai şi nici un puteai s-o minţi, mama se supăra, o certa pe servitoare, o izgonea chiar, şi te conducea singură câteva zile la şcoală. Când se plictisea, te lăsa iar să mergi cu servitoarea. Eu te aşteptam mereu! Aveam răbdare! Ştiam că, la urmă, tot am să-ţi vorbesc! Şi-apoi: vrei să ştii? Eu te vedeam! Te vedeam de departe cum te ducea mama de mână! Te uitai la fiecare om de pe stradă, întorceai mereu capul, te săltai să vezi mai bine lumea, doar-doar ai să mă descoperi în mulţime! Aşa-i? Dar eu eram pitit bine, după un stâlp de tramvai sau într-o simigerie. Te vedeam, mică şi neastâmpărată, şi eram mulţumit. A, da’ ce-i asta, Mili, plângi? D-aia am venit? Se poate?

— Nu plâng, tată, îmi sunt ochii obosiţi de lucru!

Tata s-a înveselit. O clipă i-a dispărut zâmbetul de pe faţa proaspăt bărbierită şi-acum a reapărut iar.

’ – Aşa te vreau, tată, veselă! îi spune el.

A întrebuinţat, pentru întâiaşi dată, un cuvânt nou: „tată”. Nici „puiule44, nici „dragă”, nici scurt „Mili44. Îi place acest cuvânt, „tată”!

S-a ridicat de pe scaun. Ar vrea să fie iar fetiţa de şcoală, veselă că-şi întâlneşte părintele. Ce-ar fi dacă i-ar săruta mâna? E atât de singur tata, atât de amărât! N-are pe nimeni în afară de dânsa, în afară de „Mili a lui”. Se apropie încet de imaginea tatii şi, odată cu paşii ei de vată, se apropie şi dimineaţa, care, iată, a şi răzbit printre perdele.

Domnişoara Mili îşi plimbă mâna pe frunte. E obosită şi ar vrea să doarmă. Ziua asta, ca toate, de altfel, e atât de tristă, atât de goală de sens. Ziua... oameni gonind, în paltoane, prin nămeţi, copii străvezii, în zdrenţe, căruţe zgomotoase urcând spre piaţă, bătrâni, mai bătrâni în lumina soarelui, oprindu-se să răsufle, o lume văzută bine, deci o lume fără poezie!

Termină repede lecţiile de gimnastică pe care le dă copiilor, grăbeşte toaleta lor de dimineaţă şi se întoarce în odaie.

— O doare capul pe domnişoara Mili? se interesează doamna Helman.

Copiii răspund, îngrijoraţi:

— O doare capu'! E bolnavă domnişoara! N-a dormit noaptea!

Doamna Helman clatină din cap, înţelegătoare. De ani de zile vede lumină în odaia profesoarei. Probabil că lucreează, îşi spune, citeşte sau scrie! Şi, oftând pentru destinul trist, dar totuşi potrivit, după părerea ei, al Miliei (alt destin nu-l vede!), se duce la culcare, alăturea de-un soţ, în apropiere de trei copii sănătoşi, într-o odaie bine mobilată, soţie, mamă şi stăpână, cum se cuvine.

— S-o lăsaţi să se odihnească! spune dânsa şi se pregăteşte de o probă la croitor.

Toate îi plac, o dispun convenabil: nici prea mult (nu zburdă), nici insuficient, ca să nu fie mulţumită. Îşi spune: „Mă duc la croitor, îmi place aşteptarea în salon, ' alăturea de câteva femei de lume. X\re să-mi placă zâmbetul croitorului, care va găsi că am slăbit. În acest timp, copiii sunt toţi la locul lor. Cele două fete la liceu, băieţaşul în mijlocul urşilor de lemn şi al trenurilor electrice, acasă, supravegheat de fata din casă. Domnişoara Mili doarme greu şi are o compresă pe frunte.44 (Aşa şi-o închipuie şi-i place şi asta!)

...Spre seară, domnişoara Mili s-a trezit, speriată. „E prea târziu44, îşi spuse. A liniştit-o zâmbetul stăpânei.

— Te simţi mai bine? Mi-au spus copiii că eşti indispusă.

— Mă simt bine! o asigură Mili.

Ideea că domnişoara Mili se simte bine (chiar bine!) fu primită de doamna Helman cu un dublu sentiment: de potolire a grijilor pe care le provoacă oricărei gospodine îmbolnăvirea „personalului14 şi de uşoară părere de rău că profesoara de pian şi guvernanta lor atât de distinsă nu mai are migrenă. (O prinde pe o asemenea guvernantă migrena cum o prinde pieptănătura ei sobră!)

...Într-o altă seară se pomeni cu dânsul, agitat şi cu

privirile neliniştite.

— Mili, trebuie să te întreb ceva… trebuie…

Şovăia. Cuvintele se legau anevoie.

— Te ascult.

— Mili… ’vreau… trebuie să ne luăm! Suntem destinaţi… făcuţi unul… pentru altul… în fine!…

Domnişoara Mili îl privi liniştită. Nu zâmbea, nu se încrunta.

— Nu se poate, spuse ea, în cele din urmă, cu o voce egală. Noi rămânem aşa.

Întrebuinţase intenţionat pluralul. Nu-şi mărturisea o părere, dădea o sentinţă.

— Pricep! Ai să-ţi spui: e o nebună Mili asta! N-are niciun motiv să se izoleze, să-şi sfârşească viaţa zadarnic într-o odaie de guvernantă! Un tânăr o iubeşte… o place…
E un tânăr care i se potriveşte! Atunci? Nu-i aşa? Ai dreptate, sunt o nebună, dacă vrei, asta sunt! N-am niciun motiv să te refuz şi, totuşi, o fac, sigură fiind că nu se poate altfel! Nu poţi lupta cu tine însuţi!

El s-a ridicat, alb şi îngândurat.

— Bine! spuse. Te las. La revedere!

Ridică din umeri ca şi când ar fi vorbit: „Dacă nu se poate altfel!”

Mili îi urmări gestul şi parcă i-ar răspunde: „Nu, nu se poate altfel! La revedere!”

…A căutat zadarnic pe pitic, pe bălan, pe oricare din bandă. La „Mămica41 nu se duce. O va găsi pe revoluţionară ca pe o mustrare vie şi nu mai poate suporta nici vocea ei fermă, nici judecata ei temerară, de fată obişnuită cu realităţile şi adevărurile.

— Ţi-ai părăsit clasa! Eşti suspendat între două lumî.
Eşti un dezechilibrat. Azi nimeni n-are voie să dezerteze dintre ai lui! Dragoste? „Realizări44? A-ţi trăi viaţa?

Mofturi! Dragoste? Se face cu simplitate şi fără pierdere de timp, cum îndeplineşti orice act natural! A te realiza? A-ţi trăi viaţa? Stând adică o noapte la chef şi trecând prin

câteva femei ca prin câteva staţii de cale ferată?! Asta se numeşte… a te realiza? A-ţi trăi viaţa?

Aşa-i vorbeşte revoluţionara. Nici un se întreabă dacă are dreptate fata! Acum, în clipa de faţă, nu-l interesează nimic. Îi e lehamite de masca speriată a mătuşii, care are să-i pomenească iar de fată (îi scrie, zurlia, din puşcărie), îi e greaţă de sine însuşi ca de un hoit, ca de o obsesie! (Ca de o obsesie pe care n-are cum s-o înlăture, se corectează dânsul.) În asemenea clipe înţelege lămurit gestul singuratecelor care se înfundă în boschetele grădinilor publice şi sfârşesc acolo, cu un glonte bine tras în tâmplă, o existenţă grea ca o tonă de plumb, sau pe tăcuţii din spitale şi sanatorii, găsiţi într-o dimineaţă reci în.. Patul lor de bolnavi exasperaţi de-o suferinţă lăuntrică mai apăsătoare decât cealaltă.

Va trebui să se îmbete, ca pe vremuri, la „Pivniţa dulce”, n-are încotro! îşi dă seama de laşitatea lui organică, singura care îl împiedică să termine acest du-tevino zadarnic. (Într-adevăr, nimic nu-i mai place, nimic nu-l mai reţine sub cerul de leşie al iernii, întocmai ca şi cerul său, gol de orice stea.)

Şi apoi?

„Toate fetele au loc aici, la masă!” porunci el, în gând, unui chelner fictiv.

Dimineaţa va fi rece, drumul spre pat inevitabil. Nu, nu! Trezirea e şi mai anevoioasă, şi mai rea. Nu avea doar să uite nimic. Nici un poate uita ceva. Tot ce a trăit până la ivirea Miliei e fără importanţă. Un bal prelungit în mărunte odăi de domnişoare stilate, o lecţie de dans care continuă mai mult decât se cuvine, un ospăţ repetat, **o** împreunare, şi încă una, şi încă zece, şi-atât. Lumea?

Băieţi şi fete. Puţine deosebiri între ei, între de. Cam aceiaşi, cam aceleaşi, toţi, toate.

…Girafa îl întâmpină grăbită. Are atâtea să-i spună!

Au întrebat de dânsul mereu la birou. Domnul preşedinte

s-a mirat de înt’ârzieriie repetate ale „domnului

secretar”.
Domnul preşedinte are o falcă umflată şi vorbeşte peltic… A sunat şi telefonul. E şi o doamnă de undeva, din provincie, care s-a interesat de dânsul. Parcă ar cunoaşte-o! După ochi, ar fi casieriţa – îşi aminteşte de ca – nu? (Girafa surâde, înehâzând ştrengăreşte, un ochi.) Dar după trup şi după glas, e o femeie cu totul
’străină. E prea lată (slabă n-a fost, e drept, niciodată casieriţa) şi prea vorbeşte gros! Domnul casier cere tabloul membrilor în restanţă!

Face o pauză şi-apoi continuă:

— M-am împăcat cu-al meu! L-am pus să-mi jure că mă crede – nu că mă iartă, că mă crede, înţelegi? —
c-am fost cinstită! Mie nu-mi trebuie iertarea nimănui, nu-mi trebuie!

E toată clocot. Obrajii îi ard. Acum, gândeşte el, trupul girafei e mai cald ca. Oricând! De s-ar ridica şi i-ar trece mâna pe după gât… Ea n-ar întreba nimic, n-ar cere absolut nicio lămurire. Canapeaua e aproape! S-ar ridica, apoi, ca atunci, simplă şi firească, şi ar constata: „Avem atâtea circulări de expediat!” Şi poate că, făcând această observaţie, şi-ar îndrepta coafura.

Nu, nu mai repetă jocul!

S-a aplecat peste hârtii, scrie şi oftează, fumează şi socoteşte.

— Ah, bărbaţii! De ce crezi c-a făcut atunci piticul porcăria?

Vrea să ştie de ce?

El scrie înainte, fumează şi clatină din cap: ar vrea, adică, să ştie.

Ei bine, girafa nu se sfieşte, i-o spune: piticul a crezut că se poate culca oricând cu dânsa! L-a refuzat! Ea e o femeie cinstită, s-a isprăvit cu „nebuniile”. Şi-apoi, nu-i place! E cam zănatec. De-aia a şi. Căzut!

Girafa se miră că el nu ştie nimic. Piticul a fost prins de patronul ceainăriei din gang tocmai când se lupta cu fii-sa,

a mică – de-abia a împlinit cincisprezece ani fâşneaţa, cu toate că-i arătoasă şi lăptoasă de crezi că-i o muiere în toată firea – şi l-a pedepsit cum ştie el! L-a bătut de credeai că-l duc la morgă de acolo, nu la spital.

I-a spart capul, i-a scos un ochi şi i-a crăpat buza! Mare mirare să scape!

— Aşa-i trebuie! încheie girafa, mulţumită.

El scrie mereu, cu capul între hârtii, cu toate că-i vîjâie urechile şi e asudat leoarcă. Să-l fi tulburat păţania piticului? Ce-l apropie pe el – mai ales azi, după ce i s-a revelat Mili ca o dovadă a unei vieţi definitiv zădărnicite – ce-l apropie de dânşii, de bandă, de golanii robi sexului, burţii şi zgomotului? îşi umplu existenţa cu zgomotul chiotelor, al muzicilor, al dansului, al strigătelor în noapte şi îşi închipuie că la atât se reduce o viaţă bine, complet, adânc trăită! Ce-l leagă de pitic? Vrea să ştie, dar nu mai are răgaz să-şi răspundă.

S-a ridicat, palid, de pe scaun.

— Pleci? se miră girafa.

— Plec! da, plec!

Girafa e nemulţumită. Mai aşteaptă ceva. E atât de aproijpe de dânsul, atât de caldă, ca o vară fierbinte (ea însăşi e acum vara!) şi atât de ascultătoare.

— Şi domnul preşedinte? face girafa, alintându-se.

— Ce-i cu domnul preşedinte?

A uitat cu desăvârşire de acest personaj.

— Vrea să te vadă, te-a căutat, nu ţi-am spus?

Da, i-a spus. Cum dracu a uitat de domnul preşedinte?

— I s-a umflat falca, nu-l mai recunoşti. E foarte impunător. Îţi vine să-i zici „domnule prim-preşedinte”, atât de umflat e şi de mândru!

— Bine, spuse dânsul. Bine!

— Şi telefonul? Mereu sună şi mereu se supără cineva că nu te găseşte!

— Bine! repetă el. Înţeleg!

E cu totul absent. Domnul preşedinte e cu falca umflată,

îşi zice, şi e atât de mândru, că nu mai pare preşedinte, ci prim-preşedinte! Ce rost au toate astea?

— Şi aia care e şi nu e casieriţa! Ţi-am spus: te-a căutat dacă te-o fi căutat!

Cum dracu vorbeşte girafa? De ce se încurcă?

— Nu mai face ochii ăştia mari şi nu mai deschide gura! Te-a căutat una care aducea şi n-aducea cu casieriţa! Ce faci cu ea?

— Mă-ntorc! S-aştepte toată lumea! Viu imediat!

Prin urmare, tot n-a scăpat de bandă! mai sunt legături pe care nu le vede (destul de puternice) care îl ţin de grup.

...în sala comună, pe un pat scund, piticul se zvârcolea, complet bandajat.

— Tu eşti, mă, lua-te-ar dracu! gemu bolnavul.

Îngrijitoarea îl lămuri:

— N-am mai pomenit aşa dihanie, dom'le! A rămas chior, ştirb şi pocit. Îl dor de crapă fierea în el rănile astea, şi ce crezi că face tot timpul? Se vaită? Aş!

Zbiară, zi şi noapte, că intră el, patronul ceainăriei, pe mâna lui! Asta face! Planuri de omor!

— Mă băiete, mă, ce-ai mai păţit? îl întreabă el şi se pomeneşte înduioşat.

Golanul e mascat de bandaje. Nu i se zăreşte decât un sfert de ochi sănătos şi vârful nasului, şi el vânăt. Dar în ochiul ăsta nu tremură nicio durere. E un ochi înverşunat, duşmănos, pornit pe harţă. Tocmai ochiul ăsta al piticului îl tulbură, îl înduioşează. E un ochi de sine stătător ca un alt pitic, cu totul în afară de restul trupului bolnav. (Piticul, pe jumătate mort şi destinat să rămână toată viaţa neom, nu scoate un geamăt, un suspin.)

— Ai venit să mă vezi şi tu, mă, nobile? râse gros.

Se vedea bine că râsul îi face rău. Au fost toţi, mă! Au fost şi... maimuţele! Numai tu nu te arătaşi! înţeleg...

Voi să facă o glumă, dar renunţă brusc la cuvânt. Închise o clipă şi ochiul sănătos, şi-atunci el văzu, îngrozit, că piticul nu mai are nimic, absolut nimic viu în figură.

E un bandaj care suferă, atât.

Răsuflă greu.

— Mi-a trecut! bolborosi printre gingii şi râse. Scap eu de aici, n-avea grijă! Să-şi îngrijească un loc frumos la „Filantropia”, spune-i, dacă-l întâlneşti! Şi o piatră arătoasă să-şi puie! Are de unde! Vorbea de patronul ceainăriei. Nevastă-sa... o ştii... umflata de nevastă-sa trebuie de pe acum să-şi comande de doliu!.. Nu glumesc!

Cum el păstra acelaşi cap mâhnit, piticul, privindu-l mereu cu fărâma de ochi sănătos, izbucni:

— Eşti fiert şi tu!... Pricep! Ah, maimuţele astea, parşivele astea!

El ştia la cine se gândea piticul. Dar nu îndrăznea să-l înfrunte.

— Eu tot din pricina uneia am căzut! îi şopti ceva în ureche. Vino mai aproape! îl îndemna bolnavul.

Continua să-i şoptească, aprins, cu convingere.

N-are nicio vină în toată întâmplarea asta, pretindea piticul. El e un golan sincer, îl ştie! Când cu Sfântu-Sfinţilor, a mărturisit. I se părea că l-a lovit şi el pe beţivan. Se simţea cu păcatul, nu numai cu ponosul. Dar acu – acu i-o jură! — n-are nicio vină.

Cum el se dovedi nedumerit (ridicase sprâncenele şi umerii şi era gata să-l întrebe: „Atunci?”), piticul spuse:

— Se ţinea de mine puştanca! Mă ciupea de pulpe, mă gâdila la ceafă; când aţipeam afară, la masă, mă stropea cu apă, m-a şi sărutat o dată! Are, se zice, numai cincisprezece ani, putoarea! Se poate! Dar sânii îi sunt ca la douăzeci, şi trupul, la fel! O repezeam: „Car-te, că te arzi!” Ea îmi râdea în nas: „încearcă!” Azi aşa, mâine la fel, într-o seară i-am pus gând rău. Zic: „Ţi s-a înfundat!” Ea ridică din umeri: „Mă doare... ştii unde!” Şi râzând: „Uită-te la el! Cine să mă înfrunte pe mine!
Ţi-ai şi găsit!”* Şi-mi face cu tifla. Atunci am poftit-o în magazia din curte, unde-şi ţinea decedatul bulendrole...

— Care decedat? se miră el.

— Patronul! Eu aşa îl consider de pe acum: decedat!
Ei, şi crezi că n-a mers puştanca? A mers de bunăvoie, crede-mă! Noi, ăştia, între noi nu ne minţim, ştii bine!
A ţipat. E adevărat, a ţipat! O fi văzut că nu-i glumă, s-o fi răzgândit, s-o fi speriat, dracu s-o ia! A ţipat şi-a venit tat-su. N-a stat mult pe gânduri şi m-a altoit! Piticul îi mărturisi că era în stare în orice altă împrejurare să-l bată el pe patron: Da' atunci când m-a prins era… tată!
Pricepi? Cum dracu să mardeşti un tată? Fata a rămas fată, eu am rămas chior, şi ştirb, şi urât! Când îmi suflu nasu', ies mucii prin urechi! Ai mai pomenit vreodată

aşa ceva? Ochiul sănătos îl fixa stăruitor. Spune, ai mai pomenit aiureală ca asta?

Cum el tăcea, piticul adăugă:

— Da' nu-i nimic! Se isprăveşte şi cu dandanaua asta! Am să fiu chior, nimeresc ocna şi cu un singur ochi!

Ar fi vrut să-l „încurajeze44. Dar cum?

Piticul îi ghici gândul.

— Nu te mai osteni! M-ai văzut, m-ai atins cu o cutie de ţigări (am să le fumez când mi-or scoate masca!), ce-ţi mai pierzi vremea? Sănătate!

Îi întinse mâna.

…în stradă îl izbi vântul rece al iernii şi fulgii de gheaţă ai zăpezii. De mult, constată el, n-a mai nins cu gheaţă!

La birou nu mai găsi pe nimeni. Girafa îi lăsase un bilet: „Te-a căutat aia! E casieriţa, sunt sigură! S-a deghizat doar în nevastă şi-i sade bine! Pute a provincie.
Altminteri, încă bine!"

De-abia zvârli bileţelul, când uşa se deschise brusc, împinsă de o mână grăbită, şi în prag se ivi o femeie corpolentă şi surâzătoare.

Era, într-adevăr, casieriţa.

Ciudat. O privea liniştit, fără emoţie, cum ar privi uşa trântită sau hârtia de pe masă.

Casieriţa i-a întins o mână mică şi grasă, plină de inele, şi

l-a rugat s-o ierte că-l „deranjează44.

Toate i se păreau fireşti casieriţei.

El aproba totul din cap, în neştire.

Femeia picase din târgul ei pierdut la un capăt de ţară ca să organizeze un congres al „divorţatelor44.

— Al divorţatelor?

— Exact!

Nu pricepe? E foarte simplu, totuşi. În târgul ei bărbaţii îşi cam părăsesc nevestele. Sunt o sumedenie de femei fără niciun rost. Ea e cineva acolo, o femeie bine.

„Divorţatele44 s-au constituit în societate: să se apere, să se ajute între de. Pe dânsa au ales-o preşedintă de onoare.

— Da’ ce, eşti divorţată?

— Nuu! face dânsa, cu convingere.

Ea e foarte mulţumită, e, s-ar putea spune, foarte căsătorită chiar! De aceea e de „onoare44, nu preşedintă activă. Preşedinta activă, aia, da! e una din divorţate!

I-a fost frică să nu-l supere ocolindu-l. Ştia că era să-l supere fiind aici, în Bucureşti, şi necălcându-i pragul.

Aşa-i?

El o asculta, o privea şi tăcea. Asta e, prin urmare, femeia din primele lui visuri, femeia tinereţii, înfometată de filme sentimentale şi veşnic îndrăgostită de primiiamorezi de cinematograf, de boxeri şi de aviatori.

Îi merge destul de bine, susţine, din care pricină s-a şi îngrăşat „puţin44. Nu găseşte?

Femeia se ridică şi îşi măsoară talia.

— A, nu! Trebuie să recunosc că m-am îngrăşat puţin. Ce vrei, provincia!

Bărbat-su?

Un om admirabil, un adevărat martir în felul lui. Un idealist. Şi el e preşedinte.

— Serios? se miră el, cu multă bunăvoinţă.

— Da, e preşedintele Societăţii voiajorilor comerciali.

— Păi el e voiajor?

— Nuu, respinge dânsa ideea cu dispreţ. E preşedinte de

onoare, întocmai ca mine la văduve. Preşedintele activ, ăla este voiajor.

— Foarte frumos!

— Să vezi, continuă casieriţa, în oraş, când ieşim, ni se spune: „Au ieşit preşedenţiile!…” Adică eu şi bărbatul meu… Frumos, nu?

— Frumos, într-adevăr! spuse, şi în aceeaşi clipă îi trecu pe dinaintea ochilor imaginea Miliei.

Nu mai putea aştepta confesiunea casieriţei. Parcă şi dânsa a înţeles asta.

— Iartă-mă, îi spune, sunt foarte grăbită! Trebuie să facem cumpărături. Avem şi copii acasă…

I-a sărutat mâna corect, ca unei cucoane oarecare, ca unei rubedenii de departe, ca unei funcţionare de birou. Nimic n-a tresărit într-însul.

— Dacă ai ocazia şi vii pe la noi… sper că ne cinsteşti cu o vizită?

— Se poate? o asigură el şi se simte cu desăvârşire idiot.

Nu, nu se mai poate amina, nici schimba nimic. Repede la „Pivniţa dulce”, cu băieţii din bandă şi cu fetele vesele, repede la viaţa dinaintea Miliei! Nu, nu se poate face nimic. E osândit existenţei acesteia, goale, triste, fără surprize. N-are nimic în ce să creadă: Mili i-a zăvorit ultima uşă spre paradisul închipuit ca o salvare din naufragiu.

Gindindu-se, îşi spuse: „Poate că are dreptate Mili”.

Ei i-a părut rău de întâmplare. Dar nu putea minţi, nici un se putea minţi. Intre dânsa şi lume, între dânsa şi acest tânăr e tata.

Cum ar putea să mintă?

…Aştepta, resemnată, noaptea. A culcat copiii, a lămurit-o pe doamna Helman asupra sonatei pe care o câhta destul de bine, de altfel, şi-acum reintrase în lumea ei adevărată.

Au început să cânte fetele mici ale şcoalei, E un cântec de ocazie, naiv şi cald. De nunta ei s-ar cuveni să cânte şi ea. Are doar voce!

Mili se pomeneşte cântând, dreaptă, în mijlocul odăii.

E obosită. Se simte deodată mai obosită ca oricând şi se întinde în pat.

Tata înclină din cap.

— Desigur că eşti tânără, eşti chiar foarte tânără î un copil!

Mili ştie că tata exagerează, dar şi-n asta găseşte o plăcere. Tata exagerează ca s-o bucure pe dânsa: numai la asta se gândeşte, săracu'!

Ar trebui să înceteze corul fetelor de şcoală. A spus, doar, că-i obosită şi are nevoie de puţină linişte.

— Fetelor, le strigă ea, puţină linişte! Mi-e somn, mă dor ochii de oboseală, n-am dormit mai deloc!

Fetele îşi fac semn cu ochii, râd şi continuă să cânte din ce în ce mai tare.

Ah, sunt nesuferite şcolăriţele astea obraznice. Poftim! Li se strâmbă gura de râs şi cântă de te asurzesc! De fapt, ei nu i-au plăcut niciodată corurile şcolare. Te plictisesc, copiii sunt stângaci şi sălbateci,

— Tăceţi odată, n-auziţi?

Copiii, întărâtaţi, râd în hohote şi cântă şi mai tare, şi mai dezordonat.

— Ho! Ho! Ho! se aude de pretutindeni.

Camera ei mică e plină de acest hohot bolovănos, şi

Mili se trezeşte, în sudori, şi constată cu groază că dimineaţa a intrat, brutală, înăuntrul încăperii. Căruţe multe, căruţe goale trec spre piaţă, luptându-se cu pietrele străzii.

Mili îşi dezbracă, ruşinată ca de o faptă urâtă, rochia albă şi începe a se pieptăna corect, cu cărare la mijloc.

Nu mai e tânără, constată la oglindă, nu e însă nici bătrână. S-ar putea zice de dânsa: o femeie trecută! O femeie care arată întotdeauna cu zece ani mai în vârstă!

— Domnişoară, o întreabă cu glasul intenţionat vătuit stăpâna, ai declamat azi-noapte pe întuneric, aşa-i?

Mili îşi simte obrajii purpurii şi un tremur uşor o zguduie. Tace câteva clipe, încurcată. Ţine mereu capul în piept.

— Vai, domnişoară, da’ nu e nimic grav! face madam Helman.

Domnişoara Mili îşi numără cutele de pe obraz, la lumina scăzută a lămpii (îi displace electricitatea!), şi-şi rânduieşte rochiile.

Cu multă grijă alege una – albă –, o netezeşte cu mâna, o examinează iar câteva clipe şi-apoi şi-o îmbracă.
E albă ca şi rochia pe care o poartă.

Domnişoara Mili se priveşte în oglindă şi constată că e mireasă.

— Îţi place, tată? şopteşte ea.

Dar i se pare că fereastra nu e bine închisă. Stinge repede lampa şi încearcă perdeaua. Aşa, acum e singură, cu adevărat singură. Dincolo de fereastră sunt casele celelalte, casele celorlalţi. Acolo se glumeşte obişnuit, lumea dansează după tangoul patefonului, lumea se iubeşte şi se urăşte – ei îi e indiferent tot ce se petrece acolo. În unele case mor oameni în paturi reci, în altele se nasc – nimic de afară nu pătrunde până la dânsa.

— Uite-mă şi mireasă! şopteşte ea în întuneric.

Nu e nimeni în odaie, dar ochii ei îl văd pe tata.

E şi el în haină festivă. O conduce pe mama – care e foarte demnă în rochia ei decoltată – spre altar şi încuviinţează spusele ei dând mereu din cap.

— Să trăieşti, Mili! face tata, şi mireasă îi râde, neliniştită.

— E un tânăr foarte distins! se-aude în sală.

— Ce partidă potrivită!

Unde se află? Ah, ce uitucă e, ce distrată! Se află la sinagogă, e doar nunta ei!

Un cantor gras şi răguşit (îl cunoaşte, l-a mai văzut oficiind la nunţi în cartier) cântă frumos.

Ea lasă ochii în podea, puţin îngândurată, aşa cum se şi cade să fie o fată ca dânsa, ieşită din rând. Fireşte, ar fi renunţat la nunta religioasă, dar nu vrea s-o supere pe mama. (E foarte religioasă mama!)

— Bine ai făcut, Mili, aude ea, limpede, vocea tatii.

Eşti o fată cuminte, se vede asta! Ai inimă bună.

Tace şi se simte veselă.

— Iată-mă mireasă, tată! repetă ea, fără să-şi dea seama de ce.

Şi cum Mili păstrează aceeaşi atitudine:

— Nu mi-aş fi închipuit, continuă dânsa, să te fi jignit! Nu e nimic, absolut nimic, poţi declama în toată voia! Nu văd nimic rău în asta!

Mili a ridicat capul. O priveşte tăcut. I-a dispărut brusc roşeaţa din obraji şi nu mai tremură.

— S-a auzit? întrebă dânsa, de astă dată calmă, cu desăvârsire calmă.

— Da! o lămureşte stăpâna. Tocmai ne culcasem, când auzim pe cineva cântând. La început mi s-a părut că sunt mai multe voci!

Mili o întrerupse:

— Cum aţi spus? Vi s-a părut că sunt mai multe voci?

— Da, răspunse simplu madam Helman. Aşa ni s-a părut şi mie şi lu' bărbatu-meu! Credeam că se cântă pe stradă! S-a făcut puţină linişte, şi cântecul (noi tot cântec credeam că era, te rog să ne ierţi!) a reînceput. M-am ridicat şi am cercetat, în vârful degetelor, de unde venea cântecul. Aşa m-am oprit la uşa dumitale. Mi-am dat imediat seama că, de fapt, declamai. Lumina era stinsă şi dumneata declamai, probabil în pat. Am plecat repede, nu e deloc frumos s-asculţi pe la uşi! Dar ce-ai, domnişoară?
Vai de mine! Ia priviţi-o cum a îngălbenit. Ah, Dumnezeule mare, leşină!

Madam Helman sună, şi într-o clipă s-a ivit servitoarea.

Mili, cu buzele strânse, cu ochii pe jumătate închişi, e întinsă grabnic pe o sofa, şi stăpâna îi duce, alarmată, o sticluţă de eter la nas şi o freacă pe frunte cu acelaşi lichid.

Încet-încet, domnişoara Mili îşi revine.

— Iartă-mă, te rog, spuse ea cu vocea scăzută doamnei Helman. N-a fost vina mea! Mi s-a făcut rău!

— Bine, înţeleg! Ar trebui să te odihneşti câteva zile!

— Deloc, crede-mă! Uite, mă simt bine de tot! S-a ridicat şi s-a îndreptat spre uşă: Vai, ce cap speriat ai, madam Helman! constată dânsa şi e gata să râaă. Simte însă că râsul ei n-ar fi bine primit şi se stăpâneşte: Mă duc să-mi pregătesc notele! mai spune. O clipă! şi ieşi, urmărită de privirile neliniştite ale doamnei Helman.

Noaptea, domnişoara Mili a stat tot timpul cu urechea ia uşă. Nu cumva revine stăpâna s-o surprindă în lumea ei, cu gândurtle ei, cu tata, cu viaţa ei netrăită?

A fost linişte, însă, şi Mili s-a trezit din somn jos pe podea, unde adormise cu mâinile sub cap. Era încă întuneric, trebuia să fie ceasul două sau trei după miezul nopţii.

Se închipuia o tânără căsătorită. Nu mai e profesoară de pian, este o simplă şi bună gospodină. El e, de asemenea, simplu şi bun, un soţ tânăr, atent faţă de dânsa şi mulţumit că trăieşte! Sunt mulţi tineri de felul lui, care nu cer nimic vieţii, bucuroşi că pot respira, că se pot plimba cu trăsura, că pot mânca seara la un restaurant burghez, cu muzică, şi-şi pot îngădui chiar o floare la haină.

Curând-curând vor avea un copil – un băiat, desigur, blond, cu ochii verzi. Vor angaja o guvernantă. Ar prefera una din fetele de condiţie, scăpătată, puţin vârstnică şi dezamăgită. Astea sunt indicate pentru asemenea îndeletniciri. Ele nu mai doresc, nu mai pretind nimic vieţii. Se lipsesc de teatre, de baluri, de dragoste, de petreceri. Rămân cu lunile, cu anii chiar în casă, în preajma copilului, pe care îl îngrijesc cu multă dragoste.

Fete bătrâne, necunoscând maternitatea, se mulţumesc cu copii străini, asupra cărora revarsă toată afecţiunea depozitată cu ani în urmă pentru cel care n-a venit.

— Tată, tată, şopteşte ea. Mă simt bine că te văd!

Noaptea e vastă, odihnitoare, prietenoasă.

Tata e gata să-i răspundă, când iată se şi ivesc zorile.

Domnişoara Mili se revede aceeaşi, singuratică şi îmbătrânită. (Îmbătrânită, mai ales, constată dânsa.) O copleşeşte mila de ea însăşi, o milă ca o durere materială. E

mereu atât de singură ziua! Printre oameni şi, totuşi, singură.
Vorbind cu copiii doamnei Helman şi, totuşi, izolată de o lume destinată zilei, exclusiv zilei. Şi-apoi?... Nu, nu, nu poate primi pe nimeni! Foarte bine a făcut servitoarea că i-a spus asta! A plâns tânărul? Nu se poate, a fost o părere! Avea ochii umezi! Tot ce se poate! Aşa îi sunt ochii, – pur şi simplu!

...Iar se sting luminile. Doamna Helman n-are să mai vină la uşa ei, s-o surprindă „declamând". În casă e linişte, familia se pregăteşte de culcare.

În asemenea clipe, domnişoara Mili e foarte bine dispusă. Mângâie copiii, cărora le povesteşte despre isprăvile războinice ale unor indieni viteji, şi e gata să zâmbească tuturor: făpturilor din juru-i, ca şi celorlalte, puţine, din vis. Ştie că peste un ceas, două rămâne în marea ei noapte, de capu' ei – liberă să-l vadă pe tata şi să-i vorbească!

Exact ca astăzi se vor petrece lucrurile şi peste un an, şi peste zece. Ea va deveni tot mai bătrână, tot mai ursuză, tot mai ermetică.

În odaia mică perdelele de la ferestre sunt bine trase şi o femeie corect îmbrăcată, în întunericul dens, mângâie şi legănă un copil imaginar:

— Puiu' mamei! murmură domnişoara Mili, plimbându-se cu paşii ei mărunţi prin cameră, cu un ochi deschis lumii ei şi cu un altul treaz pentru lumea dinafară: „Te pomeneşti, îşi spune, că doamna Helman vine iar s-asculte la uşău.

Umblând încet, ferindu-se ca o hoaţă să facă zgomot, Mili şopteşte tatii bucuria ei:

— Ce frumos el ce zici? Aşa-i că-i frumos?

— Ce mai întrebi, Mili! îi răspunde tata. Eşti o mamă fericită. Ai un copil o minune!

Îi râd tatii ochii.

Domnişoara Mili se închipuie femeie tânără şi mamă, întocmai ca atâtea, şi-i place ideea că e una ca atâtea, una dintr-o mie, o normală, o mediocră, o burgheză mediocră...

Zilele i se scurg egale. Nu le poate deosebi. Nu-i spun nimic.

După alţi zece ani, domnişoara Mili se pomeneşte bătrână sau aproape.

Familia Helman a trăit drame şi bucurii. Numai viaţa ei s-a risipit fără surprize în nopţi închinate visului cu ochii deschişi.

Ea nu mai îndeplineşte niciun serviciu. Fetele Helman s-au măritat, băiatul e de sine stătător, s-a mutat de-acasă şi are o metresă.

În repetate rânduri a voit să plece.

— N-am niciun rost aici! De pomană nu vreau să mă ţină nimeni! spunea dânsa, cu toate că nu ştia bine unde ar putea să-şi culce aiurea oasele trudite şi să aibă o fiertură.

.

— Se poate să ne vorbeşti aşa, domnişoară? o dojenea doamna Helman, care părea mult mai tânără ca profesoara de pian. Dumneata eşti a noastră! faci parte din familie!... Şi-apoi nu observi ce tristă a devenit casa?
Copiii s-au risipit. Dacă pleci şi dumneata, ce-o să ne facem?

Domnişoara Mili a simţit că dincolo de amabilitatea burgheză a femeii era şi o doză de sinceritate, de adevăr, şi a rămas.

Ziua pleca, rar, să facă o vizită când uneia, când alteia din fetele măritate.

Acestea o numeau, simplu, Mili, o întreţineau cu măruntele lor griji casnice şi-o îndemnau să vină cât mai des.

— Ne lipseşti foarte mult! obişnuiau să spună fetele, ca şi cum s-ar fi înţeles între de.

Bărbaţii au privit-o la început nedumeriţi. Cine mai e şi dihania asta de „domnişoară”, care poartă toalete demodate, are ochii veşnic obosiţi şi e de-o melancolie contagioasă ca o gripă?

Cu vremea s-au obişnuit însă cu ea şi-au ajuns să întrebe

ei de Mili.

— Când vine? Ce mai face?

Mili se arăta rar. Trăia aşteptând, în jilţ, nopţile. Pe dânsul, îndeosebi, îl evita. Îl voia cât mai departe, undeva într-un ţinut exotic, fermier cuprins, cu nevastă şi copii, calm şi satisfăcut de viaţă.

Când se apropia seara, se ridica din jilţ, saluta din cap pe doamna şi pe domnul Helman şi se închidea în odaia ei, în care se înstăpânise bezna.

El de asemenea devenise, în ultimii ani, un om resemnat şi potolit. Nu-şi mai căuta golanii din bandă şi. Nici un mai vina surpriza în localuri zgomotoase. Viaţa i se terminase în faţa domnişoarei Mili. Dincolo de ea nu mai exista nimic, nu mai putea exista nimic. O înţelegea, în sfârşit, pe fiica Sfântului-Sfinţilor şi-i dădea dreptate. Pe fiica Sfântului, preciză el, căci numai calitatea asta o deosebea fundamental de lume şi o împiedica să i se adapteze.

— Domnişoară Mili, îi spuse servitoarea, aveţi o scrisoare.

Ea luă plicul din mâna fetei, îl deschise, calm, şi citi, fără tresărire, rândurile lui.

— E un comisionar afară care aşteaptă răspunsul!

— Spune-i că km primit scrisoarea şi atât.

— Prea bine!

Servitoarea plecă, şi Mili, singură, închise ochii, să uite cu desăvârşire anii, iarna, oamenii, să-l uite şi pe dânsul care, din când în când,îi trimite un mesaj de dragoste târzie.

Altă noapte, în care Mili îşi mărturiseşte confidentului invizibil amărăciunile şi speranţele. O noapte ca o cetate ferecată.

Şi-a pus o rochie de casă, neagră. E aproape o bătrână.

— Uite, şopteşte ea oaspelui imaginar, am şi nepoţi. Fiu-meu (ăl mare) e la Paris. Îmi scrie. Vine curând. E un băiat admirabil, tată!

Mili, la vârsta ei coaptă, îşi atribuie această calitate de bunică în chip firesc. E doar timpul să fie!... Peste alţi ani (nu mai ştie câţi) profesoara de pian începe să se vaiete de

insomnie.

Cartierul îi cunoaşte şi-i înfloreşte existenţa cu pătanii de basm.

Când trece, rar, pe dinaintea caselor şi curţilor pline de norod, aude şoapte.

— Uite-o! Profesoara!

— Asta-i! Asta-i profesoara de pian!

— Da, da! Şşşş!

— O vezi?

Mamele îşi ridică în braţe copiii: s-o privească bine, să nu le scape prichindeilor niciun amănunt al figurii domnişoarei Mili.

…Toamna e ca pe vremuri: puţin ploioasă, puţin tristă.

…Are prea mulţi ani domnişoara Mili şi o singură experienţă: a nopţilor ei lungi, în tăcerea şi întunericul cărora şi-a trăit visul.

Ea presupune nopţile tuturor celorlalte. Întârzieri prin parcuri. Prinderea dimineţii în vârful munţilor, în tovărăşia *lui.* Nopţile balurilor răsunând puternic în viaţa fiecărei fete. Nopţile dragostei, chinurile incertitudinilor dorite, nopţile consumate pe malul mării în aprinse dispute sentimentale. Nopţile vârstei, nopţile care nu se mai întorc,

— … care nu se mai întorc! repetă domnişoara Mili.

El o priveşte cu ochii stinşi.

Tuşeşte, bătrâneşte (aşa tuşeau, desigur, toţi bărbaţii bătrâni din familia lor: încet, cuviincios, melancolic).

— Poftim? o întreabă.

— Nimic! răspunde Mili. A început să se întunece î

— Da, da! face el, clătinând din cap. Se întunecă.

Gândea: „Se întunecă şi în noi”.

Îi întinse mâna de plecare.

Mâna ei e rece, osoasă. (îl tulbură mâna ei ca o prevestire de moarte.)

— Te las cu bine, Mili! mai ia din când în când praful galben! Combate insomnia!

— Da, da! face dânsa, încet. E un praf foarte bun!…

Bucureşti, 1935